

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK DİLİ PROGRAMI

KODEKS KUMANİKUS 1A-55A (GİRİŞ-METİN-DİZİN)

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan:
20096150 Orçun ÜNAL

Danışman:
Prof. Dr. Gülşen Seyhan ALIŞIK

İSTANBUL-2010

Orçun ÜNAL tarafından hazırlanan **Kodeks Kumanikus 1a-55a (Giriş-
Metin- Dizin)** adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince oybirliğiyle /
Oyçokluğuyla Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi : 11 / 06 / 2010

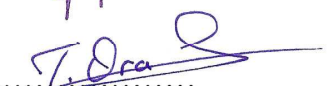
(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu):

İmzası:

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK (Danışman)

.....

Jüri Üyesi: Doç. Dr Tanju ORAL SEYHAN

.....

Jüri Üyesi: Yrd.Doç. Dr. C. Eralp ALIŞIK(Yeditepe Üniv. Öğr. Üy).....

İÇİNDEKİLER

Sayfa no.

ÖNSÖZ.....	VI
ÖZET.....	VIII
SUMMARY.....	X
SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ.....	XII
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Eserin Tavsifi.....	1
1.1.1. Eserin Türü.....	1
1.1.2. Codex Cumanicus'un Fiziki Özellikleri.....	1
1.1.3. Codex Cumanicus'un Yazılış Tarihi.....	2
1.1.4. Codex Cumanicus'un Yazılış Yeri.....	6
1.1.5. Codex Cumanicus'un Müellifi.....	8
1.1.6. Codex Cumanicus'un İtalyan Kısımının Yazılış Amacı.....	12
1.2. Çok Dilli Sözlükçülük ve Codex Cumanicus'un Yeri.....	13
1.2.1. Kıpçakça ve Kumanca.....	15
1.3. Yazım Özellikleri.....	16
1.3.1. Ünlülerin Yazım Özellikleri.....	18
1.3.2. Ünsüzlerin Yazım Özellikleri.....	23
1.3.3. Codex Cumanicus'ta Tekrarlanan Yazım Hataları.....	34
1.4. Ses Özellikleri.....	35
1.4.1. Codex Cumanicus'un Ünlü Düzeni.....	35
1.4.1.1. Kısa Ünlüler.....	35
1.4.1.2. Uzun Ünlüler.....	38
1.4.2. Codex Cumanicus'un Ünsüz Düzeni.....	40
1.4.3. Ses Değişimleri.....	48
1.4.3.1 Ünlü Değişimleri.....	48
1.4.3.1.1. Ünlü Düzleşmeleri.....	48
1.4.3.1.2. Ünlü Yuvarlaklaşmaları.....	48
1.4.3.1.3. Ünlü İncelmesi.....	49
1.4.3.1.4. Ünlü Daralması.....	49
1.4.3.1.5. Ünlü Genişlemesi.....	50
1.4.3.1.6. Ünlü Diftonglaşması.....	52
1.4.3.1.7. İkinci Hecede /o/ Foneminin Korunması.....	52

1.4.3.1.8. Ünlü Düşmesi.....	53
1.4.3.1.8.1. Ön Seste Ünlü Düşmesi.....	53
1.4.3.1.8.2. Son Seste Ünlü Düşmesi.....	53
1.4.3.1.9. Ünlü Türemesi.....	53
1.4.3.1.10. Ünlü Uyumları.....	54
1.4.3.1.10.1. Damak Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)	54
1.4.3.1.10.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)	54
1.4.3.1.10.3. Eklerdeki Uyum.....	55
1.4.3.1.11. Ünlü Nöbetleşmeleri.....	58
1.4.3.2. Ünsüz Değişimleri.....	59
1.4.3.2.1. Tonlulaşma.....	59
1.4.3.2.2. Tonsuzlaşma.....	59
1.4.3.2.3. Patlayıcılaşma.....	60
1.4.3.2.4. Sızıcılaşma.....	61
1.4.3.2.5. Dudaksılaşma.....	62
1.4.3.2.6. Öndamaksılaşma.....	63
1.4.3.2.7. Artdamaksılaşma.....	64
1.4.3.2.8. İkizleşme.....	64
1.4.3.2.9. $r > l$ Değişimi.....	65
1.4.3.2.10. Kelime Başı /y/ Sesinin Durumu.....	66
1.4.3.2.11. Genizsileşme.....	67
1.4.3.2.12. Ünsüz Benzeşmeleri.....	67
1.4.3.2.13. Ünsüz Düşmesi.....	67
1.4.3.2.14. Ünsüz Türemeleri.....	70
1.4.3.2.15. Göçüşme.....	71
1.4.3.2.16. Büzülme.....	72
1.4.3.2.17. Hece Kaybı.....	72
1.4.3.2.18. Ünsüz Uyumu.....	72
1.4.3.2.19. Ünsüz Nöbetleşmeleri.....	74
1.4.3.3. Ses Grupları.....	75
1.4.3.3.1. /Vg/ Tarzında Ses Grupları.....	75
1.4.3.3.2. /VgV/ Tarzında Ses Grupları	76
1.4.3.3.3. /Vb/ Tarzında Ses Grupları	77
1.5. Yapı Özellikleri.....	77
1.5.1.Yapım Ekleri.....	77
1.5.1.1. İsimden İsim Türeten Ekler.....	77

1.5.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler.....	79
1.5.1.3. İsimden Fiil Türeten Ekler.....	80
1.5.1.4. Fiilden Fiil Türeten Ekler.....	80
1.5.1.5. Zarf Ekleri.....	81
1.5.2. İsim Çekimi.....	81
1.5.2.1. Çokluk Eki.....	82
1.5.2.2. İyelik Ekleri.....	82
1.5.2.3. Durum Ekleri.....	82
1.5.2.3.1. İlgi Durumu.....	83
1.5.2.3.2. Yükleme Durumu.....	83
1.5.2.3.3. Yönelme Durumu.....	84
1.5.2.3.4. Bulunma Durumu.....	84
1.5.2.3.5. Ayrılma Durumu.....	84
1.5.2.3.6. Araç Durumu.....	85
1.5.2.3.7. Eşitlik Durumu.....	85
1.5.2.3.8. Yön Gösterme Durumu.....	85
1.5.2.4. Aitlik Eki.....	86
1.5.2.5. Karşılaştırma Ekleri.....	86
1.5.2.6. Bildirme Biçimleri.....	86
1.5.2.6.1. Olumlu Bildirmeler.....	86
1.5.2.6.2. Olumsuz Bildirmeler.....	87
1.6. Sayı İsimleri.....	87
1.6.1. Asıl Sayı İsimleri.....	87
1.6.2. Sıra Sayı İsimleri.....	87
1.6.3. Üleştirme Sayı İsimleri.....	87
1.7. Zamirler.....	87
1.7.1. Kişi Zamirleri.....	87
1.7.2. İşaret Zamirleri.....	88
1.7.3. Dönüştürme Zamirleri.....	89
1.7.4. Belirsizlik Zamirleri.....	89
1.7.5. Soru Zamirleri.....	89
1.7.6. Enklitik Zamirler.....	89
1.8. Sıfatlar.....	90
1.8.1. Niteleme Sıfatları.....	90
1.8.2. İşaret Sıfatları.....	90
1.8.3. Sayı Sıfatları.....	90

1.8.4. Soru Sıfatları.....	90
1.9. Zarflar.....	91
1.9.1. Durum Zarfları.....	91
1.9.2. Zaman Zarfları.....	91
1.9.3. Yer Zarfları.....	91
1.9.4. Miktar Zarfları.....	91
1.9.5. Soru Zarfları.....	91
1.10. Edatlar.....	92
1.10.1. Çekim Edatları.....	92
1.10.1.1. Başkalık ve Farklılık İfade Edenler.....	92
1.10.1.2. Benzerlik ve Miktar Bildirenler.....	92
1.10.1.3. Mekan ve Zaman İfade Edenler.....	92
1.10.1.4. Cihet Bildirenler.....	93
1.10.1.5. Birliktelik ve Vasıta Bildirenler.....	93
1.10.1.6. Sebep ve Gaye Bildirenler.....	93
1.10.2. Bağlama Edatları.....	93
1.10.2.1. Sıralama Edatları.....	93
1.10.2.2. Cümle Başı Edatları.....	94
1.10.3. Kuvvetlendirme Edatları.....	94
1.10.4. Çağırma-Hitap Edatları.....	94
1.10.5. Cevap Edatları.....	94
1.10.6. Tekerrür Edatları.....	94
1.10.7. Ünlemler.....	95
1.11. Fiil Çekimi.....	95
1.11.1. Basit Zamanlar.....	95
1.11.1.1. Belirli Geçmiş Zaman.....	95
1.11.1.2. Geniş Zaman.....	96
1.11.1.2.1. Geniş Zamanın Olumsuzu –mAz ve –mAn.....	97
1.11.1.3. Gelecek Zaman.....	97
1.11.2. Dilek Kipleri.....	98
1.11.2.1. Emir Kipi.....	98
1.11.2.2. Şart Kipi.....	99
1.11.3. Birleşik Çekimli Zamanlar.....	99
1.11.3.1. Belirli Geçmiş Zamanın Hikayesi.....	99
1.11.3.2. Geniş Zamanın Hikayesi.....	100
1.11.3.3. Gelecek Zamanın Hikayesi.....	100

1.11.3.4. Belirsiz Geçmiş Zaman + Gelecek Zamanın Hikayesi.....	100
1.11.3.5. Şart Kipinin Hikayesi.....	100
1.11.4. Sıfat-Fiiller.....	101
1.11.4.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri.....	101
1.11.4.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri.....	101
1.11.5. Zarf-Fiiller.....	101
1.12. Söz Varlığı.....	102
1.12.1. Codex Cumanicus'ta Oğuzca Etkileri.....	103
1.12.2. Birinci ve İkinci Elden Yazılan Kelimeler.....	104
2. METİN.....	107
3. DİZİN.....	232
4. SONUÇ.....	320
5. KAYNAKLAR.....	321
6. ÖZGEÇMİŞ.....	326

ÖNSÖZ

Codex Cumanicus, 13.-14. Yüzyıllarda Altın Ordu Devletine bağı Kırım Yarımadası'nda ticari faaliyetlerde bulunan Cenevizliler tarafından Latin alfabesiyle kaleme alınmış ve farklı bölümlerde Kumanca kelime listelerini, bilmeceleeri ve metinlerini içeren çok değerli bir eser ve kaynaktır. Bilinen tek nüshası, Venedik Saint Marcus Kütühanesi'nde muhafaza edilmektedir.

Temel amacımız, üzerinde çalıştığımız Codex Cumanicus'un İtalyan bölümü diye adlandırılan 1^a-55^a numaralı varaklarındaki Latince-Farsça-Kumanca üç dilli sözcük listesini Türkolojinin günümüzde ulaştığı noktada yeniden okuyarak anlamlandırmak, gerekli düzeltmeleri yapmak ve dil özelliklerini ortaya koymaktır.

Çalışmamız; Codex Cumanicus'un müellifi, yazılış tarihi ve yeri ile ilgili yapılan çalışmalara dair geniş bir özet ve eserin yazım, ses, yapı ve söz varlığını ele alan dil bilgisi bölümlerinden oluşan bir giriş ile çeviri yazılı metin ve dizin kısımlarından oluşmaktadır.

Metin kısmında, yazmanın çeviri yazısı yapılmıştır. Latince ve Farsça karşılıkları kontrol edilerek kelimelerin anlamları verilmiştir. Latince ve Farsça karşılıklar arasında anlam farklılığı varsa özel olarak belirtilmiştir. Çok anlamı olan veya anlamları açık olmayan kelimelerin Latince ve Farsçaları da parantez içinde verilmiştir. Yazmada ikinci ve üçüncü elden yazılmış/eklenmiş kelimeler ve bölümler < > işaretlerinin içinde gösterilmiştir. Yanlış yazıldığı düşünülen kelimelerin önce yazıldığı şekliyle mümkün olan okumaları verilmiş, sonra ► işaretiyle doğru olduğu düşünülen şekilleri belirtilmiştir. İki veya daha fazla okumaya izin veren yazımlarda bu farklı okumalar aralarına ~ işareti konmak

suretiyle verilmiştir. Metinde gerekli görüldüğünde belirli bir okumayı desteklemek için dipnotlarla tarihi Kıpçak sözlüklerinden ve çağdaş Türk lehçelerinden örnekler 'krş.' ibaresiyle belirtilmiştir. Okuma farklılıklarının olduğu kelimelerde Codex Comanicus'un standart sözlüğü sayılan Kaare Grønbech'in *Komanisches Wörterbuch*'undaki okumalar da dipnotta belirtilmiştir.

Dizin kısmında, kelimelerin yalın ve çekimli hallerinin geçtikleri yerler madde başı altında alfabetik olarak sıralanmıştır. Metinde birden fazla biçimi bulunan kelimelerde, → işaretiyle birbirlerine gönderme yapılmıştır. Metnimizde birden fazla anlamı olan kelimeler tespit edilerek ve madde başı altında numaralandırılarak belirtilmiştir.

Çalışmam sırasında yoğunluğuna rağmen her zaman bana vakit ayıran, yardımlarını benden esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Gülşen SEYHAN ALIŞIK'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç biliyorum. Manevi desteğiyle hep yanımda olan annem Fügen ÜNAL'a ve nişanlım Beril ATTİLA'ya teşekkür ederim.

Nisan 2010

Orçun ÜNAL

ÖZET

(KODEKS KUMANİKUS 1A-55A GİRİŞ-METİN-DİZİN)

Altın Ordu sahasına ait Codex Cumanicus'un İtalyan bölümü olarak anılan kısmı (1a-55a) üzerine yapılan bu çalışma; giriş, çeviri yazılı metin, dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, öncelikle söz konusu yazma ile ilgili bilgiler verilmiştir. Metnin yazılış tarihi, yazılış yeri ve müellifi konusunda farklı araştırmacıların görüşleri belirtilerek aydınlatıcı bir takım görüşler ortaya konmaya çalışılmıştır. İnceleme bölümünde metnin yazım, ses, yapı ve söz varlığı üzerine bazı açıklamalar yapılmıştır.

Metin kısmında, yazmanın çeviri yazısı yapılmış ve Latince-Farsça karşılıkların yardımıyla kelimelerin anlamları verilmiştir.

Codex Cumanicus, birçok açıdan Türk Dili tarihi için çok önemli bir eserdir. Öncelikle Altın Ordu Devleti sınırları içinde yaşayan Kumanların (Kıpçakların) söz varlığını ve dil özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca, Latin Alfabesi ile yazıldığı için Eski Türk Runik Yazısı, Eski Uygur Yazısı ve Arap alfabesinde muallakta kalan o/u, ö/u ve e/è/i seslerinin ayrımı için eşi bulunmaz bir kaynaktır.

Türkçe vaazlar, dualar ve bilmeceler içeren Codex Cumanicus, Türk Edebiyatı için de önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Altın Ordu Hanlığı, Kumanca, Kıpçakça, Codex Cumanicus, Türkçe

SUMMARY

(CODEX CUMANICUS 1A-55A INTRODUCTION-TEXT-INDEX)

The present thesis which is done on the so-called Italian part of Codex Cumanicus written in the Golden Horde Khanate consists of an introduction, transcription of the manuscript and an index.

In the introduction, a brief information on the manuscript and on its possible dating, origin of place and author has been given in the light of the opinions of different scholars. Thereafter, the orthography, phonology, morphology and the vocabulary of the language underlying the manuscript has been discussed.

In the text part, a transcription of the text has been done and the meanings of the lexemes are given by means of their equivalents in the Latin and Persian language.

Codex Cumanicus is a text of great importance in many aspects on the history of Turkic languages. Primarily, it reflects the language of the Qumans (Kipchaks) living in the Golden Horde Khanate. Moreover, since it is written in Latin alphabet it is a unique source on the differentiation of sounds as such as o/u, ö/ü and e/è/i which are partly or not at all differentiated in Old Turkic runiform script, Old Uyghur script and Arabian script.

Codex Cumanicus which also includes different Turkic texts as such as preaches, prayers, invocations and riddles constitute a crucial source for Turkic literature and its history.

KEY WORDS: Golden Horde Khaganate, Quman language, Kipchak language, Codex Cumanicus, Turkic language.

SEMBOLLER (KISALTMALAR) LİSTESİ

a	Yazmada yaprağın ön yüzü
A.g.k.	Adı geçen kitap
A.g.m.	Adı geçen makale
Ar.	Arapça
b	Yazmada yaprağın arka yüzü
bkz.	bakınız.
BM	Kitābu Bulgatu'l-Müştak Fi Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak
BV	Baytaratu'l-Vāzıh
C.	Cilt
CC	Codex Cumanicus
CCG	Codex Cumanicus Alman (Germen) kısmı
CCI	Codex Cumanicus İtalyan kısmı
Çev.	Çeviren
EDPT	An Etymological Dictionary of Prethirteenth Century Turkish, Sir Gerard Clauson, 1972.
ET	Eski Türkçe
DLT	Dīvānū Lügati't-Türk
Far.	Farsça
GT	Gülistan Tercümesi (Kitāb Gülistān Bi't-Türki)
Hal.	Halaçça
Haz.	Hazırlayan
İH	El-İdrak Haşiyesi

Kar.	Karayca
Kİ	Kitābu'l-İdrāk Li-Lisāni'l-Etrāk
KK	El-Kavaninü'l-Külliyeye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
Kkalp.	Karakalpakça
KM	Klasik Moğolca
KMT	Karaçay-Malkar Türkçesi
Ko. Wb.	Kaare Grønbech, Komanisches Wörterbuch, 1942
Kzk.	Kazakça
Lat.	Latince
Ma.	Mançuca
Moğ.	Moğolca
Nu.	Numara
PT	Proto-Türkçe
Rus.	Rusça
Orh. T.	Orhon Türkçesi
Özb.	Özbekçe
s.	Sayfa
S.	Sayı
T.	Türkçe
TA	Kitāb-ı Mecmū-ı Tercümān-ı Türki ve Acemi ve Mugali
Tat.	Tatarca
TZ	Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye
V	Vokal, ünlü
vb.	ve benzeri

Yay.	Yayını, Yayınları
Yun.	Yunanca
<	Kelimenin nereden geldiğinin gösterir.
>	Bu biçime gider.
Ø	Düşen sesi gösterir.
—	(Dilbilgisi kısmında) İlgili örneğin metinde bulunmadığını gösterir. (Metin kısmında) Yazmada bitişik yazılmış iki kelimeyi ayırmak için kullanılmıştır.
→	Karşılaştırılması gereken biçim ve anlamları gösterir.
~	Değişken biçim
(?)	Şüphe belirtir.
*	Tanıklanamayan biçim
< >	Yazmaya ikinci ve üçüncü elden eklenen kısımları gösterir.
[]	Metinde yapılan onarımları gösterir.
[...]	Metinde var olan ancak silindiği için okunamayan harflere işaret eder.
“ ”	Kelimenin anlamını gösterir.
►	Yazım yanlışı olduğu düşünülen kelimeler için önerdiğimiz doğru biçimi gösterir.
<u>A</u>	Kelime içinde altı çizili harfler, yazmaya ikinci elden eklenen harfleri gösterir.
A	Kelime içinde üstü çizili harfler, yazmada birinci elden yazılmış ancak sonradan değiştirilmiş harfleri gösterir.

$\dot{A} \sim \ddot{A}$	Altı tek veya çift noktalı harfler, yazmadaki gibidir ve silinmek istenen harfleri gösterir.
$\approx$	Yazmadaki orijinal yazılışı verilen kelimenin yazı çevrimini gösterir.
	Yazmada iki kelimeyi ayırmak amacıyla diklemesine çizilmiş düz veya eğri bir çizgiyi gösterir.

1. GİRİŞ

1.1. Eserin Tavsifi

1.1.1. Eserin Türü

Codex Cumanicus'un İtalyan bölümü olarak adlandırılan kısmı, çok dilli bir sözlüktür. Soldan sağa Latince-Farsça-Kumanca olmak üzere üç sütunda günlük hayatla ilgili, ticari ve dini birçok kelime ve terim verilmiştir.

Kelime ve terimlerin yanı sıra bazı deyimler ve kısa cümleler de mevcuttur.

1.1.2. Codex Cumanicus'un Fiziki Özellikleri

Codex Cumanicus, Kuman Diliyle yazılmış sahip olduğumuz en önemli belgedir.

Elimizde bulunan yazma, şu anda Venedik Şehri'ndeki Saint Marcus (San Marco) Kütüphanesi'nde Cod. Marc. Lat. DXLIX numarası altında korunmaktadır.

Cildi, kahverengi deri ile kaplı karton kapaktandır. 21,5 x 15 cm ölçülerindeki deri cilt, 18. Yüzyılın ilk yarısından kalmadır. 1741 yılında kütüphaneci Zanetti bütün kitapların envanterini çıkarmış ve hepsini deri ile kaplatmıştır. Venedik'in arması olan kanatlı aslan ön ve arka kapağın ortasını süslemektedir. Bu cilt içinde toplamda 82 varağı kapsayan üç defter birleştirilmiştir.

Codex Cumanicus, içerikleri birbirinden farklı üç bölümden oluşur:

- 1) Latince-Farsça-Kumanca olmak üzere üç dilli bir sözlük
- 2) Kumanca Dini Metinler (Vaazlar, Dualar)
- 3) Kumanca-Almanca Sözlük

Birinci defter, 1-29. varakları kapsar. ‘İşitmek’ (Lat. audire) fiilinin çekimi ile başlayan defter, Latince kelimelere göre alfabetik sıradaki Latince-Farsça-Kumanca sözlük ile devam eder. Bu defterden üç varığın kaybolduğu belirlenmiştir.

İkinci defter, 30-59. varakları kapsar. Bu defter, Latinceye göre alfabetik sırada edatlar ve zarflar ile başlar ve konularına göre derlenmiş Latince-Farsça-Kumanca sözlük, Kumanca-Almanca sözlük ve İtalyanca metinler ile devam eder. Bu defterin yedi sayfası esasında boş bırakılmıştır (56^b, 57, 58 ve 59^{a+b}). Ancak sonradan kurşun kalem ve mürekkeple İtalyanca yazılar eklenmiştir. Bu defterde eksik sayfa yoktur.

Üçüncü defter, 60-82. varakları kapsar. Bu defter, Kuman Dilinde yazılmış bilmeceler, vaazlar ve Kuman Dilinin şekil bilgisi üzerine bilgi veren bir metinle başlar ve Latince-Kumanca bir sözlükle devam eder. Defter, Kumanca-Almanca bir sözlük ile biter. Bu defterin toplam üç varığı eksiktir.

İlk iki defterin varak ölçüleri 20,5 x 28 cm, üçüncü defterin ise 21 x 29 cm’dir.¹

Tezimizin konusu olan Codex’in İtalyan kısmının (var. 1^a-55^a) her sayfasındaki satır sayısı 18 ile 34 arasında değişmektedir.

1.1.3. Codex Cumanicus’un Yazılış Tarihi

CC’un başında verilen 1303 tarihi; Kuun², Hunfalvy³, Jireček⁴, Salaville⁵ ve Bang⁶ tarafından yazmanın yazılış tarihi olarak değerlendirilmiştir:

¹ Dagmar DRÜLL, *Der Codex Cumanicus: Entstehung und Bedeutung*, 26-32.

² Géza KUUN, *Codex Cumanicus bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum Prolegomenis notis et compluribus glossariis instruxit*, I ve CXXII.

“MCCCIII die XI July
 In nomine domini Nostri ihesu
 xristi et Beate Virginis Marie
 Matris eius et omnium
 Sanctorum et Sanctarum dei
 Amen.
 Ad honorem dei et Beati
 Johannes evangeliste.”

Bahsi geçen araştırmacılar, Venedik nüshasının orijinal nüsha olduğunu kabul ederler.

Samoyloviç⁷ ise, Codex'in ilk bölümünün orijinal nüshasının 1294 yılında yazılmış olduğunu iddia eder. Samoylovič, bu iddiasını Latince ve Farsça ay isimlerinin karşılaştırılmasına dayandırır. Listede Latince *januarius* (1. ay) Farsça *sefer*'e (2. ay) ve Latince *nouember* (11. ay) Farsça *muharrem*'e (1. ay) denk gelmektedir. Ayrıca, *madius* (5. ay) *recep* ve *cimedilahel*'e, *nouember* ve *december* ise *muharrem*'e denk gelmektedir. Hicri ve miladi takvimleri karşılaştıran Samoylovič, bu denkliğin 1294 yılında gerçekleştiğini belirlemiştir.

³ Paul HUNFALVY, *Der komanische oder Petrarca-Codex und die Kumanen*, 602-632.

⁴ Constantin Josef JIREČEK, *Einige Bemerkungen über die Überreste der Petschenegen und Kumanen sowie über die Völkerschaften der sogenannten Gagauzi und Sugurči im heutigen Bulgarien*, 3-30.

⁵ Sévérien SALAVILLE, *Un manuscrit chrétien en dialecte turc, le Codex Cumanicus*, 278-286 ve 314.

⁶ Willi BANG, *Über die Herkunft des Codex Cumanicus*, 245.

⁷ Aleksandr N. SAMOYLOVIČ, *K istorii i kritike Codex Cumanicus*, 86-89.

Malov⁸, *madius*'a karşılık gelen *recep* ve *cimedilahel*'i ayırarak *recep*'i *junius*'a denk getirmiştir. Böylece *muharrem* de *december*'e denk gelmektedir. Buna göre CC'un yazılma tarihinin 1295-96 yılları arasında olduğunu belirlemiştir.

Rasovskiy⁹, önemli bir tespitte bulunmuştur: Latince-Farsça-Kumanca Sözlük kısmında birçok kelime kolonlarda yanlış yere yazılmıştır. Bu da müstensih tarafından söz konusu dillerin bilinmediğine işaret etmektedir. Bu yüzden, elimizdeki 1303 tarihli nüsha orijinal nüsha değildir ve 1303 veya daha ileriki bir tarihte istinsah edilmiştir.

Codex'in tarihini belirlemek için kağıt formatına ve filigranlara başvuran Györffy¹⁰, elimizdeki Codex nüshasının orijinal olmadığını ve 1330 tarihinden sonra istinsah edildiği kanısına varmıştır.

Gabain¹¹, Codex'in yazıldığı tarihi 1303-1362 arası olarak belirlemiştir. Yukarıda belirttiğimiz gibi 1303 tarihi, Codex'in başında verilmiştir. 1362 tarihi ise, İtalyan şair Petrarca'nın kitaplığının bir kısmıyla birlikte CC'ü Venedik Cumhuriyeti'ne hediye ettiği tarihtir.

Gabain¹², 1964 tarihli "Komanische Literatur" adlı makalesinde, yukarıda bahsedilen fikrinden vazgeçip Györffy'nin yaptığı tespiti ve tarihe katıldığını belirtmektedir.

Monchi-Zadeh¹³, Gabain'ın ilk fikrini kabul etmiştir. Monchi-Zadeh, 1303-1362 tarihleri arasında december'in muharrem'e denk geldiği iki yıl tespit etmiştir: 1325

⁸ S. S. E. MALOV, *K istorii i kritike Codex Cumanicus*, 348-375.

⁹ D. A. RASOVSKIY, *K voprosu o proisxozenii Codex Cumanicus*, 207-214.

¹⁰ György GYÖRFFY, *Autour du Codex Cumanicus*, 118-137.

¹¹ Annemarie von GABAIN, *Die Sprache des Codex Cumanicus*, 46.

¹² Annemarie von GABAIN, *Die Komanische Literatur*, 243-251.

¹³ Davoud MONCHI-ZADEH, *Das Persische im Codex Cumanicus*, 13.

ve 1358. 1358 tarihini, Petrarca'nın CC'u Venedik Şehri'ne hediye ettiği tarih sayılan 1362 yılına çok yakın olduğu için elemiştir. Bu yüzden, Monchi-Zadeh 1325 yılını esas alır ve Venedik nüshasını orijinal yazma olarak kabul eder.

Burada bir parantez açmak gerektiğini düşünüyoruz çünkü Ligeti¹⁴ Nohac'ın çalışmasından hareketle Codex Cumanicus'un Petrarca'nın kütüphanesine ait olamayacağını özellikle belirtmiştir. Bu durumda Gabain'ın ve Monchi-Zadeh'in baştan yanlış bir bilgiye dayannaktadır.

Drüll¹⁵, Samoyloviç ve Malov'un esas aldığı miladi ve hicri takvim karşılaştırmalarını tekrar ele alarak Malov'un muharrem'i december'e karşılık getirmesinin doğru olduğu belirtir. Ancak Malov'un verdiği tarih yanlıştır. Drüll'e göre CC'un Latince-Farsça-Kumanca Sözlük kısmı 1292-95 yılları arasında yazılmış olmalıdır.

Drüll, daha sonra ayrıntılı bir kağıt ve filigran incelemesine girişir. Uzmanlara da danışarak vardığı sonuç, 12^b, 38^b ve 51^a varaklarının 1330 civarı istinsah edildiğidir. Bu yüzden, Latince-Farsça-Kumanca Sözlük (varak 1-55^a), Kumanca-Almanca Kelime Listesi (varak 56^a, 57^a, 57^b, 58^a, 58^b, 59^a), İtalyanca bir şiirin başı (varak 56^b ve 59^b) ve okunamayan İtalyanca metinler (varak 58^b ve 59^b) 14. Yüzyılın ortalarında istinsah edilmiş olmalıdır.

Drüll'e göre, Latince-Farsça-Kumanca Sözlük 1292-95 yazılmış olması gereken orijinal yazmanın ikinci veya üçüncü istinsahıdır. Ancak varak 55^b'den sonra gelen İtalyanca metinler ve Kumanca-Almanca Sözlük istinsah değil, orijinaldir. Çünkü bu bölümdeki düzensiz sütun ve satırlar, duyulan veya düşünülenin hemen yazıya

¹⁴ Louis LIGETI, *Prolegomena to the Codex Cumanicus*, 5.

¹⁵ Bkz. (1), DRÜLL, 24-33.

geçirilmesiyle açıklanabilir. En tecrübesiz müstensih bile, bu kısım istinsah edilmiş olsaydı, belirli bir düzen getirir ve bu bölümdeki karmaşayı bertaraf etmeye çalışırdı. Benzer şekilde üçüncü defterdeki vaazlar bölümü de orijinal olmalıdır. Fakat buradaki düzen, orijinal yazmadan çok bir istinsaha işaret etmektedir. Üçüncü defterin sonundaki Kumanca-Almanca kelime listesi, yukarıda sözü edilen benzer karmaşa ve düzensizlik sebebiyle orijinal olmalıdır.

Ligeti¹⁶, Latince-Farsça takvimden hareketle Codex Cumanicus'un 1292-1294 yılları arasında yazıldığı kanaatindedir. Ligeti'ye göre, çeşitli Kuman takvimlerinin kombinasyonları aracılığıyla 1294 Yılı öne çıkmaktadır. Sonuç olarak Codex Cumanicus'un orijinali 1294 Yılında yazılmış ve 1303 Yılında ilk istinsahı yapılmıştır. Elimizde bulunan nüsha ise 1330 yılları civarında istinsah edilmiştir.

1.1.4. Codex Cumanicus'un Yazılış Yeri

Jireček¹⁷, CC'un Kırım'da yazıldığı görüşündedir. Jireček, Codex'in dilini Kırım'da ve Azak Denizi'nin kuzey kıyısında konuşulan Kumanca'nın bir örneği olarak görmektedir.

Salaville¹⁸, CC'un 1245 yılından itibaren Karadeniz kıyısında misyonerlik faaliyetlerinde bulunan Fransiskan rahipleri tarafından yazıldığını düşünmektedir. Salaville, Latince-Farsça-Kumanca sözlüğün yazıldığı yeri CC'taki dini malzemenin yazıldığı yerden ayrı düşünmemektedir.

¹⁶ Bkz. (14), LIGETI, 6.

¹⁷ Bkz. (4), JIREČEK, 9.

¹⁸ Bkz. (5), SALAVILLE, 278-286 ve 314.

Rasovskiy¹⁹, öncelikle Codex'in ilk yazıldığı yeri belirlemeye çalışmıştır. Rasovskiy, günümüze ulaşmayan orijinal nüshanın Kırım'daki Solkat'ta yazıldığı kanısındadır. Çünkü Solkat Şehri'nde İtalyanlar ve Farslar Kumanlarla birlikte yaşamaktaydılar.

Bang²⁰, Latince-Farsça-Kumanca Sözlüğün 11 Temmuz 1303 tarihinde Volga Nehri kıyısındaki Saray Şehri'nin yakınında bulunan Saint John Manastırı'nda Fransiskan keşişler tarafından yazıldığı görüşündedir. Bang, bu görüşünü Codex'in ilk sayfasında bulunan ithafa dayandırmaktadır: “[...] Ad honorem dei et Beati Johannis evangeliste.” 1303 yılında Saray, Altın Ordu'nun başkenti idi. Yule ve Cordier (1914), Saint John Manastırı'nın Saray Şehri'nin yaklaşık olarak 3 mil (5 km) uzağında olduğunu ve elimizdeki nüshanın 1303 yılında orada istinsah edildiğini düşünmektedir.

Györffy²¹ de –Rasovskiy gibi– Latince-Farsça-Kumanca sözlüğün orijinal nüshasının Kırım'daki Solkat Şehri'nde yazıldığını düşünmektedir. İtalyan kolonistlerin, 13. Yüzyılın sonundan itibaren burada bir şapeli vardı. Györffy'e göre, elimizdeki birleştirilmiş nüsha 1330-1340 yılları arasında Volga Nehri'nin alt kısımlarında istinsah edilmiştir, çünkü dönemin Moğol idaresinin kullandığı Uygur yazısıyla yazılmış bir kelime ('bitik') buna işaret etmektedir. Ama bundan önce 1303 yılında Saray yakınlarındaki Saint John Manastırı'nda bir nüsha istinsah edilmiştir.

¹⁹ Bkz. (9), RASOVSKİY, 210.

²⁰ Bkz. (6), BANG, 244-245.

²¹ Bkz. (10), GYÖRFFY, 123.

Drüll²², İtalyanların Karadeniz'in kuzeyinde Altın Ordu Devleti içinde kurdukları koloniler hakkında genişçe bilgi verir. Codex'in yazılmış olabileceği yerler olarak Tana, Kefe, Solkat (Cenevizliler) ve Soldaya (Venedikliler) şehirlerini sıralar. Bu noktada Codex'in yazarının Latince-Farsça-Kumanca Sözlüğe Farsçayı da dahil etmesine dikkat çeker. Drüll'e göre bu durum, yazarın ait olduğu grubun Farsça konuşanlarla yani İlhanlı Devleti'yle bağlantısı olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, CC'un yazıldığı 1292-1295 tarihleri arasında Cenevizlilerin ellerinde tuttuğu Kefe Şehri'nin Trabzon üzerinden Tebriz'le doğrudan bir ticaret bağı olduğu ve Cenevizlilerin 13. Yüzyılın sonlarında İlhanlılarla politik ve ticari ilişkileri olduğu için Drüll CC'un yazıldığı yeri Kefe Şehri olarak belirlemiştir.

Ligeti²³, Györffy'e dayanarak Bang'ın belirttiği ithafın metne sonradan, istinsah sırasında eklendiğini belirtmektedir. Bunun haricinde Codex Cumanicus'ta geçen tek aziz, Aziz Stefan'dır. Ligeti'ye göre, keşişler bu ismi zikrettiğine göre Karadeniz'in kuzeyinde bu ismi taşıyan bir manastır olup olmadığını araştırmak faydalı olacaktır.

Ligeti²⁴, Codex Cumanicus'un yazıldığı yeri Tana Şehri olarak belirlemiştir. Ligeti'ye göre –Kefe ve Solkat'ın aksine– yalnızca Tana Şehri'nde Farsçaya ihtiyaç vardır çünkü buradan başlayan ticaret yolu Pegolotti'nin tasvir ettiği gibi hem Saray'a hem de daha doğuya kadar uzanmaktadır.

1.1.5. Codex Cumanicus'un Müellifi

²² Bkz. (1), DRÜLL, 34-39.

²³ Bkz. (14), LIGETI, 8.

²⁴ Bkz. (14), LIGETI, 29.

Codex Cumanicus'u kimin yazdığı konusu da birçok araştırmacı tarafından araştırılmış ancak kesin ve nihai bir sonuca varılamamıştır.

Kuun²⁵, Latince kelimelerin ortografisini inceleyerek yazarın kökeni konusunda üç olasılık sunmuştur.

1. 's' harfi yerine 'x' ve 'x' yerine 's' veya 'ss' kullanımının bir Venedikliye işaret ettiğini yazmıştır.
2. Bazı Latince kelimeler, ortografileri gereği Kuzey İtalya'ya (özellikle Mayland'a) işaret etmektedir.
3. Bazı kalın ünlülü Latince kelimelerde görülen l > r değişimi, yazarın Ceneviz kökenli olduğuna işaret etmektedir.

Kuun, 14. Yüzyılın başlarında Altın Ordu ve İlhanlı Devleti'nde genel olarak Cenevizliler bulunduğu için, yazarın Ceneviz kökenli olduğu görüşünü savunur.

Radloff²⁶ da yazarın kökenini belirleme konusunda ortografiye başvurur. Radloff, yazarın [s] ve [ş] sesleri arasında ortografik bir ayrım yapmadığına dikkat çeker ve İtalya'nın kuzeybatısında s-ş ayrımı yapılmadığı için yazarın bu bölgeden geldiğini belirtir.

Teza²⁷, CC'ta mevcut olan kapsamlı vaazlara işaret ederek yazarın bir Fransiskan keşişi olduğunu öne sürer.

Bang²⁸, Teza'nın önerisini kabul eder ve ona kendi kanıtlarını ekler. Bang'a göre, CC'un bir tüccardan ziyade bir misyoner tarafından yazıldığına dair deliller mevcuttur. Bang, CC'un Fransiskan misyonerler tarafından yazıldığını öne sürer. Bu

²⁵ Bkz. (2), KUUN, CXXI ve devamı.

²⁶ Wilhelm RADLOFF, *Zur Sprache der Komanen*, 28.

²⁷ Emilio TEZA, *Un' altra acciata al "Codex Cumanicus"*, 317.

²⁸ Willi BANG, *Beiträge zur Kritik des Codex Cumanicus*, 34-38.

tezini, varak 61^a'da Aziz Fransua'nın Hz. Meryem'den sonra ve Aziz Petrus'tan önce anılmasına dayandırmaktadır. Benzer şekilde yine varak 61^a'da "Bakire Meryem, Aziz Fransua ve diğer bütün azizler" diye yazmaktadır.

Salaville²⁹, Bang'ın Fransiskan misyonerlerle ilgili düşüncesine katılmaktadır.

Rasovskiy'e³⁰ göre Codex, sürekli olarak Farslar ve Kumanlarla iletişim içinde olan bir İtalyan kolonisi tarafından kullanılmıştır. Rasovskiy, Codex'te mevcut olan hatalardan dolayı 1303 tarihli nüshanın Kumanca ve Farsça bilmeyen bir müstensih tarafından istinsah edilmiş bir nüsha olduğunu belirtmektedir.

Györffy³¹ de Rasovskiy gibi Latince-Farsça-Kumanca sözlüğü İtalyan bir koloninin konuşma kılavuzu olarak görmektedir. Bu sözlüğün ilk kopyası, Saray yakınlarındaki Saint John Manastırı'nda bir İtalyan keşiş tarafından istinsah edilmiş olmalıdır, çünkü kendisi manastırının kurucusu olan Aziz Yuhanna'dan bahsetmektedir. Ancak Györffy'e göre, bu sözlüğün müellifinin ve müstensihinin kim olduğu daha kesin olarak belirlenemez.

Gabain³², Bang'ın görüşüne katılmakta ve Codex Cumanicus'un aşağı Volga'da faal olan Fransiskanlar tarafından yazıldığını düşünmektedir.

Monchi-Zadeh³³, Gabain'ın görüşünü paylaşmaktadır. CC'un Farsça söz varlığı üzerine yaptığı araştırma sonucunda, Farsça kelimelerin Kumanca ses kurallarına göre değiştiğini saptamıştır. Bu yüzden de Monchi-Zadeh, CC'taki Farsça kelimelerin Kumanlar tarafından tercüme edildiğini düşünmektedir.

²⁹ Bkz. (5), SALAVILLE, 286.

³⁰ Bkz. (9), RASOVSKİY, 212-214 ve 207.

³¹ Bkz. (10), GYÖRFFY, 124.

³² Bkz. (11), GABAIN, 46.

³³ Bkz. (13), MONCHI-ZADEH, 13 ve devamı.

Bodrogligeti³⁴, Latince-Farsça-Kumanca sözlüğün 14. Yüzyılın ilk yarısında Kırım'da faaliyet gösteren İtalyan Fransiskan keşişleri tarafından derlendiğini öne sürmektedir. Bodrogligeti, CC'un Farsça söz varlığı üzerine yaptığı araştırmada aşağıdaki sonuçlara varmıştır:

- 1) Farsça kelimelerin bazıları, müellifin/derlemecinin bir informanta sözlü olarak "Bu nedir?" gibi sorular sorması üzerine alınan cevaplardır.
- 2) CC'taki Farsçanın şekil bilgisi açıdan Klasik Farsçadan daha basit olması, informantın iyi derecede Farsça bildiğini ancak ana dilinin Farsça olmadığını göstermektedir.
- 3) Bazı terimler ve alıntı sözcükler, Farsça sütununda yazıldığı gibi veya imlası değiştirilerek Kuman sütununa taşınmıştır. Bu noktada yazarın Kumanca sütununda eksik kelimeleri Farsça sütunundan aldığı kelimelerle doldurduğu izlenimi oluşmaktadır. Bodrogligeti, bu saptamadan hareketle Farsça sütunun Kumanca sütundan önce yazıldığı sonucuna varmıştır.

Drimba³⁵ (1973), Kumanca sütununda yapılan hataların çokluğunu onaylamaktadır.

Bodrogligeti ve Drimba'nın bu gözlemleri, Farsça kelimelerin Fars kökenli olmayan bir informant (Monchi-Zadeh'e göre bir Kuman), Kumanca kelimelerin de Kuman kökenli olmayan bir informant tarafından çevrildiği sonucuna varmamıza izin vermektedir.

Latince-Farsça-Kumanca sözlüğün söz varlığını yakından inceleyen Drüll³⁶, söz varlığında geçen ticari eşya isimleri ve ticaret terimlerinin çokluğundan hareket

³⁴ András BODROGLIGETI, *The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus*, 9-13 ve 75.

³⁵ Vladimir DRİMBA, *Syntaxe comane*.

³⁶ Bkz. (1), DRÜLL, 92.

ederek sözlüğün 1292-95 yılları arasında Kırım'daki Kefe Şehri'nde Cenevizli bir tüccar tarafından yazıldığını belirlemiştir.

Ayrıca Drüll³⁷, Latince-Farsça-Kumanca sözlükte verilen ticari eşya isimlerinin Kefe Ceneviz noter dosyalarındakiyle büyük ölçüde örtüştüğünü tespit etmiştir.

Ligeti³⁸ ise, Codex Cumanicus'un İtalyan laik kişiler tarafından tercümanların kullanması amacıyla yazıldığını düşünmektedir. Bu kişiler büyük bir ihtimalle tüccarların katipleridir. Ayrıca Codex Cumanicus'un Cenevizlilerin değil, Venediklilerin elinden çıktığı kanaatinde olan Ligeti, bu düşüncesini Venediklerin Altın Ordu Devleti'yle Cenevizlilerden daha erken bir tarihte ticari antlaşmalar imzaladığına ve elimizde nüshanın şu anda Venedik'te bulunmasına dayandırmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi, Codex Cumanicus Petrarca'nın kütüphanesine ait olmadığına göre Venedik'e Venedikli tüccarlar aracılığıyla ulaşmıştır. Codex Cumanicus'un Petrarca'nın kütüphanesine ait olduğu doğru olmadığı için Ceneviz kökeni hipotezi zayıflamaktadır.

1.1.6. Codex Cumanicus'un İtalyan Kısımının Yazılış Amacı

Codex Cumanicus'un İtalyan kısmının yazılış amacı, bazı araştırmacıların zannettiğinin aksine dini değil, ticaridir. Belirli dini terimlerin eksikliği ve bir keşişin kendi yazdığı kelime listesine asla dahil etmeyeceği kelimelerin varlığı (örnek olarak *genel ev*, *pezevenk*, *fahişe*, *hadım*) bunu kanıtlamaktadır.

³⁷ A. g. k., 79.

³⁸ Bkz. (14), LIGETI, 13.

Codex Cumanicus'un İtalyan kısmının yazılış amacı, ticaret dilinin Farsça olduğu İlhanlılar Devleti³⁹ ve ticaret dilinin Kumanca olduğu Altın Ordu Devletiyle⁴⁰ ticaret ilişkileri bulunan ve ana dilleri Latince-İtalyanca olan İtalyan tüccarların ticaret ve alışveriş sırasında Fars ve Kuman kökenli kişilerle anlaşmalarını kolaylaştırmaktır.

1.2. Çok Dilli Sözlükçülük ve Codex Cumanicus'un Yeri

Bir dili temel alıp onu başka bir dildeki karşılıklarıyla açıklayan sözlükler çok dilli sözlüklerdir⁴¹. *Divānu Luġāti't-Türk* ile başlayan Türk sözlükçülüğü, özellikle Kıpçak sahasında büyük bir gelişme göstermiştir. *Codex Cumanicus* haricinde Kıpçak sahasına ait birçok sözlük vardır. Ancak bunların büyük çoğunluğu belli açılardan Codex Cumanicus'tan ayrılırlar. Aşağıda Kıpçak sahasına ait olan sözlüklerin bir listesi verilmiştir:

- 1) Kumanca Kelime Listesi
- 2) Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l-Etrāk (Kİ)
- 3) Kitāb-ı Mecnū'u Tercumān-ı Türkī ve 'Acemī ve Moġolī (TA)
- 4) Et-Tuḥfetu'z-Zekiyye fi'l-Luġati't-Türkiyye (TZ)
- 5) Kitābu Bulġatu'l-Muṣṭāk fi Luġati't-Türk ve'l-Kıfçak (BM)
- 6) El-Kavāninu'l-Küllīye li Zabtī'l-Luġati't-Türkiyye (KK)

³⁹ Bertold SPULER, *Die Mongolen in Iran: Politik, Verwaltung und Kultur der Ilchanzeit 1220-1350*, 457.

⁴⁰ Bkz. (1), DRÜLL, 79.

⁴¹ A. Melek ÖZYETKİN, *Ebu Hayyan, Kitabu'l-İdrak li Lisani'l-Etrak, Fiil: Tarihi-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi*, 39.

7) Ed-Durretu'l-Muğia fi'l-Luğati't-Türkiyye (DM)

8) Resüli Sözlüğü

i) Yazı

Kiril Alfabetiyle kaleme alınmış *Kumanca Kelime Listesi* hariç, bu sözlüklerin hepsi Arap alfabesiyle yazılmıştır. CC ise Latin alfabesiyle kaleme alınmıştır.

ii) Yazılış Yeri

Kumanca Kelime Listesi hariç, sözlüklerin hepsi Mısır-Suriye sahasında yazılmıştır. CC, Altın Ordu Devleti'nin sınırları içindeki Kefe Şehri'nde yazılmıştır.

iii) Dil

Resuli Sözlüğü ve *Kumanca Kelime Listesi* hariç, sözlüklerin hepsi Arapça-Türkçe olarak düzenlenmiştir. *Resuli Sözlüğü*, Arapça-Farsça-Türkçe-Yunanca-Ermenice-Moğolca olarak altı dilli düzenlenmiştir⁴². *Kumanca Kelime Listesi*'nde Kumanca kelimelerin karşılıkları Rusça olarak verilmiştir. CC ise, Latince-Farsça-Kumanca, Latince-Kumanca ve Kumanca-Almanca olarak üç farklı sözlükten oluşmaktadır.

iv) Müellif

⁴² Robert DANKOFF, Review: *The King's Dictionary: The Rasûlid Hexaglot: Fourteenth Century Vocabularies in Arabic, Persian, Turkic, Greek, Armenian and Mongol* by Tibor Halasi-Kun; Peter B. Golden; Louis Ligeti; Edmund Schütz, 514- 516.

BM dışında, yazılmış sözlüklerin hepsinin müellifi Arap filologlarıdır. CC, Cenevizli tüccar veya tüccarlar tarafından yazılmıştır.

v) Dil Bilgisi

Yukarıdaki isimleri verilen sözlüklerden yalnızca Kİ, TZ ve KK gramer bilgileri içermektedir. CC'un Alman Bölümü olarak adlandırılan kısmında da Kuman Dilinin kısa bir şekil bilgisi verilmiştir.

vi) İçerik

CC; bilmece, vaaz ve dua gibi Türk Edebiyatına ilişkin birçok metin içermektedir. Yukarıda adı geçen sözlüklerden hiçbiri, bu tür kapsamlı metinlere yer vermemişlerdir. Türkçe sözlükler içinde yalnızca *Dīvānu Lugati't-Türk*; içerdiği atasözleri, şiirler ve diğer folklorik malzemeler açısından CC'a benzerlik gösterir.

1.2.1. Kıpçakça ve Kumanca

Kıpçakça, Kumancayı da içine alan geniş bir terimdir. Kıpçakça, bir lehçe olarak ilk defa DLT'de anılmakta ve burada Kıpçak lehçesine ait söz varlığı örnekleri ve dilbilgisi özellikleri verilmektedir.

Kıpçakça terimi, tarihi olarak DLT'de Kıpçakça adı altında verilen malzemeyi, tezimizin konusu olan Codex Cumanicus'u, Memluk Kıpçakçası sözlükleri, Ermeni-Kıpçakçası metinleri ve Kumanca Kelime Listesi'ni kapsamaktadır. Günümüzde ise

Kıpçak grubuna Tatar, Başkurt, Kazak, Karakalpak, Kırgız, Kumuk, Karay, Nogay, Kırım Tatar ve Karaçay-Balkar lehçeleri dahildir.

Kumancanın, 'İlk Kıpçakça'yla (İng. Proto-Kipchak) aynı ve bir olmadığını burada özellikle belirtmek gerekmektedir. 11. Yüzyılda kaleme alınmış olan DLT'de zikr edilmesinden hareketle, Kıpçakçanın formasyonunun daha erken devirlere tarihlendirilmesi gerektiği açıktır.

Kumanca, Kıpçak grubu içinde tarihi bir lehçedir ve kendi içinde dahi homojen değildir. Codex Cumanicus'un İtalyan ve Alman kısımlarının Kumancanın farklı ağızlarıyla yazıldığı yaygın olarak kabul gören bir gerçektir.⁴³ Diğer ağızdan olan bazı kelimelere İtalyan kısmına ikinci veya üçüncü elden eklenmiş kelimelerde de rastlanır.

1.3. Yazım Özellikleri

Codex Cumanicus, Latin alfabesinin Gotik Yazısıyla (İng. blackletter veya Gothic, Alm. Fraktur) yazılmıştır⁴⁴. Gotik yazısı, tek bir yazı türünden ziyade bir yazı türü grubunun ismidir. Bu yazı türü 1150-1500 yılları arasında bütün Batı Avrupa'da yaygın olarak kullanılmıştır. Bu yazının en önemli özellikleri, 'uzun s' (İng. long s) diye adlandırılan aşağı doğru kuyruğu düz olarak uzatılan bir 's' harfi ve büyük 'T' ve 'J' harfleri arasında ayırım yapmamasıdır⁴⁵. Ayrıca 't' ve 'c' harfleri görsel açıdan birbirlerine çok benzemektedirler ve ayırmak güçtür.

⁴³ Bkz. (14), LIGETI, 20.

⁴⁴ Bkz. (11), GABAIN, 49-50.

⁴⁵ Küçük harflerde bu ayırım mevcuttur.

CC'da kullanılan yazı türü, özellikle İtalya'da 13. Yüzyıldan sonra kullanılan Rotunda yazısıyla büyük benzerlik göstermektedir.

Codex Cumanicus'un İtalyan kısmında kullanılan harfler, yazı çevrimleri ve ses değerleri aşağıdaki gibidir.

Harfler	Yazı Çevrimi	Ses Değerleri
a	a	a, ä
æ	æ	ä
e	e	e, ı
i	i	ı, i, y, c
o	o	o, ö
ø	ö	ö
u	u	u, ü
u	ü	ü
j	j	ı, i, y, c
y	y	ı, i, y, c
b	b	b
f	f	f
p	p	p
w	w	w
d	d	d
t	t	t
th	th	t, t (?)
g	g	g, k, c, ħ, y
gh	gh	ħ
c	c	k
ch	ch	k, ħ
k	k	k
s	s	s, ş, z
ſ	ſ	ş
z	z	ç, ş, z
ç	ç	ç
h	h	h

x	x	s, ş, z
m	m	m
n	n	n
l	l	l
r	r	r
ou	ou	u, v
Ŷ	Ŷ	V _n ~ V _m
Ŵ	Ŵ	V _r

1.3.1. Ünlülerin Yazım Özellikleri

i) A Harfi

A harfi, ilk hecede genellikle [a] sesini göstermek için kullanılmıştır. Sadece birkaç örnekte [e] sesini göstermekte kullanılmıştır.

sachex ≈ sakız

sax ≈ sas ~ säs

tac ≈ tāk

A harfi, ikinci hecede [a e] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

elac ≈ elāk

ygina ≈ iginä ~ iynä

churac ≈ kürāk

etmac ≈ etmāk

ii) Æ Harfi

Æ harfi, birinci ve ikinci hecelerde [e] sesini göstermek için kullanılmıştır. Bu sesin 'a' ve 'e' harfleri ile gösterilen [e] sesinden daha açık [ä] sesine işaret ediyor olma olasılığı bizce düşüktür.

nezic chi esitî gassæ ≈ neçik ki eşit[t]ing-ässä

birardæ ≈ birärdä

condæ condæ ≈ köndä köndä

ertæ çakta ≈ ertä çakta

ømæd ≈ ömäd

ærtæ ≈ ärtä

tank^{er} rtæ ≈ tank-errtä ▶ tang-ertä

kun ertæ vl tng ærte ≈ kün ertä veya t[a]ng ärte

chezæ ≈ keçä

iii) E Harfi

E harfi, [e ɪ] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

elzi ≈ elçi

cherac tur ≈ keräk tur

bestlarmê ≈ bestlärmen

chebelmis = kebelmiş

chescha = kısa

jarle ≈ yarlı

sachex ≈ sakız

iv) I Harfi

I harfi, [i ı y c] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

coigan ≈ koygan

buiur ≈ buyur

kalgil ≈ kalgıl

ail ≈ ayıl

tirilmac ≈ tirilmäk

maaiun lar ≈ maacunlar

beiuda ≈ becuda

maruimac ≈ marucmak ► marcumak

coia ≈ koca

I harfi, birkaç kelimedede öndamaksı bir sesi desteklemek amaçlı kullanılmıştır.

çiarzau ≈ çarşav

boyiow ≈ boyow

tosiak ≈ tüşäk

choligiâ ≈ holıcan

v) O Harfi

O harfi, [ö o] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

ogri ≈ ogrı

toua ≈ tövä

vi) Ø Harfi

Ø harfi, sadece birkaç kelimedede [ö] sesini göstermek için kullanılmıştır

søuarmen ≈ sövärmen

søuarsem ≈ sövärsen

øurangil ≈ övrängil

cønydur ≈ köydür

køron ≈ körön

søcmac ≈ sökmäk

søsini ≈ sözini

ømæd ≈ ömäd

cønuhalæ ≈ könü–halä

vii) U Harfi

U harfi, [u ü v] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

oruz $\approx$ oruç

buiur $\approx$ buyur

yuc $\approx$ yük

souunmac $\approx$ sövünmāk

toua $\approx$ tövä

viii) ʉ Harfi

ʉ harfi, sadece bir kelimedede [ü] sesini göstermek için kullanılmıştır.

uʉcsunurmen $\approx$ üüksünürmen

ix) J Harfi

J harfi, [i ı y c] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

yeijtlic $\approx$ yeyitlik

ynj $\approx$ ini

gul darçinj $\approx$ gul darçını

jaman $\approx$ yaman

jaghan $\approx$ cağan

jomard $\approx$ comard

x) Y Harfi

Y harfi, [i ı y c] seslerini göstermek için kullanılmıştır

yç $\approx$ iç

coyscan $\approx$ koyışkan

yspanac $\approx$ ıspanak

yocsul $\approx$ yoksul

eyar $\approx$ eyär

yanauar $\approx$ canavar

Y harfi, birkaç kelimedede öndamaksı bir sesi desteklemek amaçlı mevcuttur.

yyacçi $\approx$ yakçı

1.3.2. Ünsüzlerin Yazım Özellikleri

i) B Harfi

B harfi, [b] sesini göstermek için kullanılmıştır.

berdum $\approx$ berdüm

cobarmac $\approx$ kobarmak

ocsasib $\approx$ okşaşib

ii) F Harfi

F harfi, sadece yabancı kökenli kelimede [f] sesini göstermek için kullanılmıştır.

tafs $\approx$ tafş

safar $\approx$ safar

falam $\approx$ falam ► falan

fallan $\approx$ fallan

frista $\approx$ friştä

gift $\approx$ cift

iii) P Harfi

P harfi, [p] sesini göstermek için kullanılmıştır.

palang $\approx$ palang

oprac $\approx$ oprak

chepas $\approx$ kepäs ~ kepäş

terclap $\approx$ terkläp

iv) W Harfi

W harfi, sadece iç seste [w] sesini göstermek için kullanılmıştır.

daw $\approx$ daw

ha~~w~~wa $\approx$ hawa

boyiow $\approx$ boyow

v) D Harfi

D harfi, [d] sesini göstermek için kullanılmıştır.

dagen $\approx$ dağın

emdi $\approx$ emdi

bulud $\approx$ bulud

vi) T Harfi

T harfi, [t] sesini göstermek için kullanılmıştır.

terclap $\approx$ terklâp

esitur $\approx$ eşitür

asat kisi $\approx$ azat kişi

vii) TH Harf Çifti

TH harf çifti, sadece birkaç kelimedede [t] sesini, belki bir kelimedede de peltek [t̪] sesini göstermek için kullanılmıştır.

chageth ≈ kagıt (kagıt⁴⁶)

buth ≈ but

sageth ≈ sagıt

viii) G Harfi

G harfi, [g k ɣ] seslerini göstermek için kullanılmıştır. Genellikle <i> harfi önünde olmak üzere [y c] seslerini göstermek için de kullanılmıştır.

gozchar ≈ ɣoçkar ~ goçkar

ogolach ≈ ogolak

tegdj ≈ tegdi

yglamac ≈ ıɣlamak

sagenmac ≈ sagınmak

chulag = kulaɣ

zigtum ≈ çıɣtum

yolugttun ≈ yoluɣttun ► yoluɣtum

tigilurmê = tıyılurmen

giltramac ≈ yıltramak

⁴⁶ Krş. Far. kâğıd ~ kâğıd.

girtmac $\approx$ yırtmak

giltrin = yıltrın

tarag $\approx$ tarac[a]

charg et $\approx$ ħarc et

gift $\approx$ cift

choligiâ $\approx$ ħolıcan

tagz $\approx$ tacç ► taç

ix) GH Harf Çifti

GH harfi, artdamaksı [ħ] sesini göstermek için kullanılmıştır.

ghac $\approx$ ħak

moghor $\approx$ moħor

ghos kongul bila $\approx$ ħoş köngül bilä

yaregh $\approx$ yarıħ

gham $\approx$ ħam

ghalgan $\approx$ ħalgan

ghalal ogul $\approx$ ħalal ogul

aghlic $\approx$ aħlık

x) C Harfi

C harfi, [k] sesini göstermek için kullanılmıştır.

cusandum $\approx$ küsändüm

coxi $\approx$ kozi

otruczi $\approx$ ötrükçi

bucru $\approx$ бүkrü

ynac $\approx$ inäk

xi) CH Harf Çifti

CH harf çifti, bir kelime hariç [k ɣ] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

chelturmen $\approx$ keltürmen

chenglic $\approx$ kenglik

chescha $\approx$ kısa

ochus $\approx$ öküz ► ögüz

abuscha $\approx$ abuşka

chamal $\approx$ ɣamal

bacha $\approx$ baɣa

ayach $\approx$ ayak $\sim$ ayaɣ

xii) K Harfi

K harfi, [k] sesini göstermek için kullanılmıştır.

makala $\approx$ makala

esitkaylaredj $\approx$ eşitkâylâr–edi

køron $\approx$ körün ► körüm

karisurmê $\approx$ karışurmen

xiii) S Harfi

S harfi, /s ş z/ fonemini göstermek için kullanılmıştır.

asat $\approx$ azat

busgil $\approx$ buzgıl

ydis $\approx$ ıdış ► ıyış

cusandum $\approx$ küsändüm

sasir $\approx$ sasır

ochus $\approx$ öküz ► ögüz

seschil $\approx$ şeşkil

xiv) Ş Harfi

Ş harfi, sadece iki kelimedede /ş/ fonemini göstermek için kullanılmıştır

aş octi $\approx$ aş oktı

tus $\approx$ tüş

xv) Z Harfi

Z harfi, [ş ç] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

tuzarmê ≈ tüşärmen

kuztun ≈ kuçtun ► kuçtum

nezic ≈ neçik

ranzilic ≈ rançılık

izarmen ≈ içärmen

yarguzi ≈ yarguçı

zalis ≈ çalış

xvi) Ç Harfi

Ç harfi, [ç] sesini göstermek için kullanılmıştır.

cuç ≈ küç

çeribasi ≈ çeribaşı

telmaç ≈ tılmaç

aliçi ≈ alıcı

xvii) H Harfi

H harfi, [h] sesini göstermek için kullanılmıştır. Kalın sıradan ünlülerle kullanıldığı kelimelerde artdamaksı [h] sesini gösteriyor olma ihtimali yüksektir.

chox yaruhi = köz yaruhi

ehsi = ehşi

xviii) X Harfi

X harfi, /s ş z/ fonemlerini göstermek için kullanılmıştır.

buxarmê ≈ buzarmen

yaxuc ≈ yazuk

caxgandum ≈ kazgandum

corgux ≈ körgüz

xian ≈ ziyan

xernec ≈ zırnık

sax ≈ sas ~ säs

yoc exa ≈ yok esä

xagsix ≈ sahsız

yaxirj ≈ yaşırı

tux ≈ tuş

xix) M Harfi

M harfi, [m] sesini göstermek için kullanılmıştır. Ancak bu harfin birçok kez [n] sesi karşılık kullanıldığını da belirtmek gerekmektedir.

chemischil = kemişkil

tougam $\approx$ tovgam ► tovgan

elturmem $\approx$ eltürmem ► eltürmen

emdurmis $\approx$ emdürmiş

yazam $\approx$ yaçam ► yaçan

xx) N Harfi

N harfi, [n] sesini göstermek için kullanılmıştır. Ancak bu harfin birçok kez [m] sesine karşılık kullanıldığını belirtmek gerekmektedir.

nacs la $\approx$ nakşla

cusandum $\approx$ küsändüm

anuclamac $\approx$ anuklamak

yelin $\approx$ yelin ► yelim

xxi) L Harfi

L harfi, [l] sesini göstermek için kullanılmıştır.

colgil $\approx$ kolgıl

xxii) R Harfi

R harfi, [r] sesini göstermek için kullanılmıştır.

ranzilic $\approx$ rançılık

jarle $\approx$ yarlı

ber $\approx$ ber

xxiii) OU Harf Çifti

OU harf çifti, sadece birkaç kelimedede [o u w] seslerini göstermek için kullanılmıştır.

sousamac $\approx$ susamak

toulu $\approx$ tolu

oulu $\approx$ ulu

ouad $\approx$ wad

touman $\approx$ tuman

ouada $\approx$ wada

ouat $\approx$ wat

yaglaou $\approx$ yaglaw

1.3.3. Codex Cumanicus'ta Tekrarlanan Yazım Hataları

Codex Cumanicus'ta tekrarlanan bazı yazım hataları mevcuttur.

i) Varak 3^a-30^a arasında bir fiilin sırasıyla geniş zaman çekimi, belirli geçmiş zaman çekimi, emir şekli ve –mAk ekiyle türetilmiş isim hali verilmiştir. Burada en sık yapılan yanlış, geniş zaman ekinin r'sinin belirli geçmiş zaman çekimine aktarılmasıdır. Bir örnek aşağıda verilmiştir.

yuxarmê ≈ yüzärmen

yuxardum ≈ yüzärdüm ► yüzdüm

ixdarmê ≈ izdärmen

ixdardin ≈ izdärdin ► izdädim

ii) Sıklıkla tekrarlanan diğer bir hata ise, bir kelimenin harflerini yanlış sırayla yazmaktır.

baclurarmen ≈ baklurarmen ► baluklarmen

bulczi ≈ bulkçı ► balukçı

beligab ≈ beligab ► belbağı ~ belibag

lachlabar ≈ laḥlabar ► laḥablar

iii) Sıklıkla [m] sesi için 'n' harfi ve [n] sesi için 'm' harfi kullanılmıştır.

yelin ≈ yelin ► yelim

tutchum ≈ tutkum ► tutkun

1.4. Ses Özellikleri

1.4.1. Codex Cumanicus'un Ünlü Düzeni

1.4.1.1. Kısa Ünlüler

Kuman Türkçesinde /a e ı i o ö u ü/ kısa ünlü fonemleri vardır.

i) /a/ Ünlü Fonemi

/a/ fonemi, Eski Türkçe /a/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir.

ii) /e/ Ünlü Fonemi

/e/ fonemi, Eski Türkçe /e è/ fonemlerinin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir. Birinci hecede açık /e/ ve kapalı /è/ karşıtlığı en azından yazıda gözlemlenememektedir. Bu açıdan açık ve kapalı /e è/ fonemlerinin birleştiğini düşünmekteyiz. Bu durum, birinci elden yazılan malzeme için geçerlidir. Ancak ikinci elden yazılan malzemedeki /è/ foneminin /i/ fonemine geliştiği gözlemlenmektedir.

Gabain⁴⁷, *key-* ~ *kiy-* gibi nöbetleşmelerin kapalı /è/ foneminin varlığına işaret ettiğini söylese de, aşağıda göstereceğimiz gibi bunlar ağız farklılıklarına işaret etmektedir.

Kocaoğlu ise, Latince ‘e’ harfinin kapalı /è/ fonemini, ‘a’ harfinin ise açık /e/ fonemini göstermek için kullanıldığını düşünmektedir⁴⁸. Bu durumda ilk hecesi açık /e/ fonemi barındıran kelimeler ‘a’ harfiyle yazılmalıdır. Fakat Codex Cumanicus’un İtalyan kısmında ilk hecesi ‘a’ harfiyle yazılmış ve açık /e/ fonemine işaret eden kelime sayısı çok azdır. Ayrıca Kocaoğlu’nun tezini desteklemek için verdiği örnekler seçicidir. Aşağıda ilk hecesi ‘e’ harfiyle yazılmasına rağmen açık /e/ fonemine denk gelen örnekleri vereceğiz.

cheltur ≈ keltür, krş. ET keltür-⁴⁹.

sesarmê ≈ şeşärmen, krş. ET şeş-.

chezarmê ≈ keçärmen, krş. ET keç-.

temir ≈ temir, krş. ET temir.

tegdj ≈ tegdi, krş. ET teg-.

eliclamac ≈ eliklämäk, krş. ET elükle-.

elzi ≈ elçi, krş. ET elçi.

tegirmâ ≈ tegirmän, krş. ET tegirmen.

tepraturmê ≈ teprätürmen, krş. ET tepret-.

tengis ≈ tengiz, krş. ET tengiz.

⁴⁷ Bkz. (11), GABAIN, 50.

⁴⁸ Timur KOCAOĞLU, **Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi**, 268-270.

⁴⁹ Eski Türkçe örneklerin hepsi, EDPT’den alınmıştır.

cherac $\approx$ keräk, krş. ET kergek $\sim$ kerek.

bexarmê $\approx$ bezärmen, krş. ET bez-.

chelurmê $\approx$ kelürmen, krş. ET kel-.

teyra $\approx$ teyrä, , krş. ET tegre.

iii) /ı/ Ünlü Fonemi

/ı/ fonemi, Eski Türkçe /ı/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir.

iv) /i/ Ünlü Fonemi

/i/ fonemi, Eski Türkçe /i/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir. Bazı durumlarda, /i/ foneminin tarihi açıdan kapalı /è/ foneminden geldiği görülmektedir.

v) /o/ Ünlü Fonemi

/o/ fonemi, genel itibariyle Eski Türkçe /o/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir. Bu fonemin özellikle ikinci hecede görülmesi, Türkçe açısından önemlidir. Bazı kelimelerde, birinci hecede görülen /o/ fonemi tarihi açıdan /u/ foneminden gelmektedir.

vi) /ö/ Ünlü Fonemi

/ö/ fonemi, Eski Türkçe /ö/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir.

vii) /u/ Ünlü Fonemi

/u/ fonemi, Eski Türkçe /u/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir. Bazı kelimelerde, birinci hecede görülen /u/ fonemi tarihi açıdan /o/ foneminden gelmektedir.

viii) /ü/ Ünlü Fonemi

/ü/ fonemi, Eski Türkçe /ü/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde hem birinci hem de ikinci hecede görülmektedir.

1.4.1.2. Uzun Ünlüler

Kuman Türkçesinde /ā ō ī ō ū/ uzun ünlü fonemleri vardır.

i) /ā/ Uzun Ünlü Fonemi

Uzun [ā] ünlüsü; CC'da *naal*, *naamatlu*, *şaar*, *kalaa*, *maacunlar*, *saadat*, *laal*, *yaah* ~ *yaak*, *yaa*, *ınangaan*, *maana*, *daavi* ~ *daave*, *saarlap*, *yaanı*, *aar*, *çarşanbe* kelimelerinde geçer.

Bunlardan sadece *yaah* ~ *yaak*, *yā*, *inangān*, *aar* kelimeleri Türkçe kökenlidir. Yine bunlardan *yaah* ~ *yaak* (< ET yangak), *aar* (< ET angar) kelimelerinin büzülmeye uğramış şekilleri olduğu için, buradaki uzun [ā] ünlüleri ikincildir. Sonuç olarak, Türkçe kelimelerden sadece ikisinde birincil uzun /ā/ fonemi görülmektedir: *Yā* “yay” ve *inangān* “inanan”.

ii) /ō/ Uzun Ünlü Fonemi

Tōdak kelimesindeki uzun [ō] ünlüsü birincildir. *ōşamak*, ET *ogşa-* fiilinden gelmektedir; bu yüzden ikincildir.

iii) /ī/ Uzun Ünlü Fonemi

çiyg şeklinde yazılan *çik* “çiğ, ham” kelimesi, *tiyrildun* şeklinde yazılan *tiyrildüm* ~ *tīrildüm* “dirildim” kelimesi ve ikinci elden *kiyze* ≈ *kiyçe* ~ *kīçe* yazılan kelimeler⁵⁰, bir diftonga işaret etmiyorsa bir uzun [ī] ünlüsü söz konusu olabilir. Bu durumda bu ünlüler birincildir.

iv) /ū/ Uzun Ünlü Fonemi

Uzun /ū/ fonemi, sadece *ūksün-* fiilinde görülmektedir.

⁵⁰ Aynı kelime birinci elden *kezæ* ≈ *keçä* “gece” olarak yazılmıştır.

1.4.2. Codex Cumanicus'un Ünsüz Düzeni

Kuman Türkçesinde /p b t d k g f s ş ç z r l m n ng y/ ünsüz fonemleri vardır.

i) /p/ Ünsüz Fonemi

/p/ fonemi, Eski Türkçe /p/ foneminin devamıdır. [b p] olmak üzere iki allofonu vardır.

1. Kelime başında:

/p/ fonemi, Kuman Türkçesinde sadece alıntı sözcüklerde kelime başında görülmektedir: CC palang, pil.

2. Kelime içinde:

/p/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde genel olarak korunmuştur: CC ip, toprak, köprü, ipar, ipek.

Ancak bazı örneklerde tonlulaştığı görülmektedir: CC kobar-, sibürtki, çibin.

3. Kelime sonunda:

/p/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime sonunda genel olarak korunmuştur: CC kasap, kızganıp.

Ancak bazı örneklerde tonlulaştığı görülmektedir: CC tüb, okşaşib.

Kuman Türkçesinde kelime başında görülen [h] sesi /p/ foneminin bir devamı niteliğindedir: CC hara (krş. ET ara, Halaçça hāra < AT *pāra); CC *her⁵¹ (ET er, Hal. hār, Moğ. ere < PT *pere).

ii) /b/ Ünsüz Fonemi

/b/ fonemi, Eski Türkçe /b/ foneminin devamıdır. [b p m v] olmak üzere üç allofonu vardır.

1. Kelime başında:

/b/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime başında [b] genel olarak korunmuştur: CC ber-, barmak, bişi.

Kelime başına [v] sesinin görüldüğü tek kelime *vaksıs* kelimesidir. Bu sözcüğün alıntı olduğu aşikardır.

/b/ fonemi, ikinci hecenin başında bir nazal fonem bulunan kelimelerde [m] ünsüzüne değişmiştir: CC monda, meni.

2. Kelime içinde:

/b/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde [v] olarak görülür: CC çövür-, sevün-.

Ancak, bir ünsüzden önce veya sonra [b p] olarak da görülür: CC yalbar-, epçi.

3. Kelime sonunda:

⁵¹ CCa'da kısmındaki *hersek* kelimesinin köküdür.

/b/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime sonunda [v] olarak görülür: CC ev, uv
(< ET av “av”)

iii) /d/ Ünsüz Fonemi

/d/ fonemi, Eski Türkçe /d/ foneminin kısmi devamıdır. Eski Türkçe /d/ fonemi, Kuman Türkçesinde birçok pozisyonda [y] sesine değişerek /y/ fonemiyle karışmıştır. Ancak eklerde ve bir kelimedede /d/ fonemi [d] olarak korunmuştur.

1. Kelime başında:

Kelime başında [d] sesinin görüldüğü birkaç örneği, tarihsel sesbilgisi açısından /t/ fonemi içinde değerlendirdik.

2. Kelime içinde:

/d/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde yalnızca bir kelimedede korunmuş görünmektedir: CC ıdış.

Bunun haricinde kelime içinde [y] sesine değişmiştir. Buna aşağıda /y/ fonemi altında değineceğiz.

Bunun haricinde, eklerde değişmeden devam etmektedir: CC katında, içinde, emdi, aldum.

3. Kelime sonunda:

/d/ fonemi, bir veya birden çok kelimelerin sonunda [y] sesine dönüşmüştür. Buna aşağıda /y/ fonemi altında değineceğiz.

Ancak bazı alıntı sözcüklerde kelime sonunda da görülür: CC vad, ömäd, comard.

iv) /t/ Ünsüz Fonemi

/t/ fonemi, Eski Türkçe /t/ foneminin devamıdır. [t d] olmak üzere iki allofonu vardır.

1. Kelime başında:

/t/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime başında genel olarak [t] olarak korunmuştur: CC tatlı, ter, tuman.

Ancak, bazı örneklerde tonlulaştığı görülmektedir: CC dağın

2. Kelime içinde:

/t/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde genel olarak [t] olarak korunmuştur: CC bütün, bitik.

Ancak, bir örnekte kendisinden önce gelen uzun ünlüye bağlı olarak tonlulaştığı görülmektedir. Bu, Türk lehçeleri içinde yalnızca Oğuzcaya özgü bir değişimdir⁵²: CC tōdak.

3. Kelime sonunda:

/t/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime sonunda genel olarak [t] olarak korunmuştur: CC igit ~ yegit, amanat.

⁵² DLT’de Türklerin *ūt* “delik”, Oğuzların ise *ūd* dediği belirtilmektedir.

Ancak, bazı örneklerde tonlulaştığı görülmektedir: CC bulud (~ bulutlar)

v) /k/ Ünsüz Fonemi

/k/ fonemi, Eski Türkçe /k/ foneminin devamıdır. [g k h ɣ] olmak üzere dört allofonu vardır. Yazıda bazı kelimelerde ‘g’ harfiyle gösterilmesine rağmen biz buradaki fonetik değerin tonsuz olduğunu düşünüyoruz. /k/ fonemi, büyük bir olasılıkla ince sıradan [k] ve kalın sıradan kelimelerde [k̟] olmak üzere farklı telaffuz edilmekteydi. Ancak bu fark yazıda belirtilmediği için biz de burada ayırt etmedik.

1. Kelime başında:

/k/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime başında genel olarak [k] olarak korunmuştur: CC kör-, katı.

Bazı örneklerde, /k/ foneminin sızıcılaştığı görülmektedir: CC ɣalɣan, ɣoɣkar.

Yalnızca bir örnekte tonlulaşarak [g] sesine değişmiş olma ihtimali vardır: CC goɣkar.

2. Kelime içinde:

/k/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde genel olarak [k] olarak korunmuştur: CC yakşı, yoksul, abuška.

Ancak birçok örnekte, /k/ foneminin sızıcılaştığı ve/veya tonlulaştığı görülmektedir: CC ehşi, sahsız, ahsaɣ, daɣın, ahsaɣ.

3. Kelime sonunda:

/k/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime sonunda genel olarak [k] olarak korunmuştur: CC başmak, töşek.

Ancak birçok örnekte /k/ foneminin sızıcılaştığı görülmektedir: CC ahsah, savoh ~ savok, yaruh.

vi) /g/ Ünsüz Fonemi

/g/ fonemi, Eski Türkçe /g/ foneminin devamıdır. [k g y v] olmak üzere dört allofonu vardır.

1. Kelime başında:

/g/ fonemi, Kuman Türkçesinde Eski Türkçede olduğu gibi kelime başında görülmemektedir.

2. Kelime içinde:

/g/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde [g k y v] olmak üzere dört allofonu vardır: CC eksik ~ eysik, tegdi, teyermen, ağır, övrenürmen, savoh ~ savok.

3. Kelime sonunda:

/g/ fonemi, tek heceli kelimelerin sonunda korunurken iki veya daha çok heceli kelimelerin sonunda ya düşmüş ya da tonsuzlaşmıştır: CC ag, aç (< ET açg), tatı (< ET tatıg), uya (< ET tatıg), uya (< ET tatıg).

Bunların haricinde, /g/ foneminin bazı örneklerde dudaksılaştığı görülmektedir: CC ege.

vii) /ng/ Ünsüz Fonemi

/ng/ fonemi, Eski Türkçe /ng/ foneminin devamıdır. Kuman Türkçesinde [ng n g y v] olmak üzere beş allofonu vardır.

1. Kelime içinde:

/ng/ fonemi, Kuman Türkçesinde kelime içinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Bazı örneklerde korunurken, bazılarında [g y v] seslerine dönüşmüş ya da tamamen düşmüştür: CC sanga, agar (< ET angar), meyiz (< ET mengiz), sövük (< ET süngük), kövlek (< ET könglek), aar (< ET angar).

2. Kelime sonunda:

/ng/ fonemi, kelime sonunda genellikle korunmuş, ancak bazı örneklerde [n g] seslerine dönüşmüştür: CC eşitting, menin (< ET mening), senig (< ET sening).

viii) /f/ Ünsüz Fonemi

/f/ fonemi, Kuman Türkçesinde yalnızca yabancı kökenli kelimelerde geçer: CC tafş, safar, falan ~ fallan, frişte, çift.

ix) /y/ Ünsüz Fonemi

/y/ ünsüz fonemi, Eski Türkçe /d/ ve /y/ fonemlerinin devamı niteliğindedir.

1. Kelime başında:

/y/ ünsüz fonemi, birkaç örnek haricinde Kuman Türkçesinde kelime başında [y] olarak korunmuştur: CC yaşşırmaq, yetkil, yaraşmaq.

Bazı örneklerde, /y/ foneminin düştüğü görülmektedir: CC igit (< ET yigit), ingçü (< ET yinçü).

Üç kelime ise, [y] türemesi görülmektedir: CC yıkrar (< Ar. ikrār), yingırçak (< ET ıngırçak), yırğak (< DLT ırgāg).

Kuman Türkçesinde /y/ foneminin bir [c] allofonu olup olmadığı yazıdan tam olarak anlaşılamamaktadır. Aşağıda bu konuya örnekleriyle değineceğiz.

2. Kelime içinde ve sonunda:

Kuman Türkçesinde kelime içindeki ve sonundaki /y/ ünsüz fonemi, yukarıda belirtildiği üzere Eski Türkçe /d/ ve /y/ fonemlerinden gelmektedir: CC ayak ~ ayağ (< ET adak), eygi (< ET edgü), key- (< ET ked-), ulgay- (< ET ulgad-), uyat (< ET uyat), beyi- (< ET bödi-).

x) Diğer Fonemler

Diğer ünsüz fonemleri olan /s ş ç z r l m n/ genel itibariyle tek bir allofona sahiptir.

1.4.3. Ses Değişimleri

1.4.3.1. Ünlü Değişimleri

1.4.3.1.1. Ünlü Düzleşmeleri

i) Birinci hecede u > a değişimi

ET soguk > CC savok ~ savoh

ii) İkinci hecede u > a değişimi

ET odug veya *oduk > CC uyağ

ET yogun > CC yogan

iii) -ö- > -e- ~ -i- değişimi

ET bödi- > *böyi- > CC beyi- ~ biyi-

1.4.3.1.2. Ünlü Yuvarlaklaşmaları

i) İkinci hecede a > u değişimi

T sogan + çak > CC sovunçak

ii) -i- > -ü- değişimi

ET tilkü > CC tülkü

iii) -i- > -u- değişimi

ET bıçgı > CC buçkı

ET balık > CC baluk

ET ayıg > CC ayu

ET agız + lık > CC aguzluğ

iv) -i- > -o- değişimi

ET kıptı > CC koptı (krş. tılmaç > CCG tolmaç)

1.4.3.1.3. Ünlü İncelmesi

i) -a- > -e- ~ -i- değişimi

ET amtı > CC emdi ~ imdi

ii) -a- > -e- değişimi

M manglay > CC magley (~ maglıy)

1.4.3.1.4. Ünlü Daralması

i) é > i değişimi

ET eşit- > CC işit-

ET amtı, DLT (Oğuz) emdi > CC imdi

ET k y- > CC kiy-

ii) e > i değişimi

ET telve > CC teli

ET eşit- > işit-

ET egir- > iyir-

iii) o > u değişimi

ET bogul- > CC bugul- ~ bogul-

ET twg- > CC tog- ~ tuv-

ET yogurt > CC yugurt

1.4.3.1.5.  nl  Genişlemesi

i) ı > a değişimi

ET yanı- > CC yanı- ~ yana-

ET karındaş > CC karandaş

ET sakın- > CC saganmak (~ sagındır-)

ii) i > e değişimi

ET eşit- > CC eşet- ~ eşit-

ET yigit > CC yegit

ET yilik > CC yilek

ET erik- > CC erik- ~ erek-

ET berkit- > CC berkit- ~ berket-

iii) é > e değişimi

ET eşit- > CC eşit- ~ işit-

ET kéd- > CC key- ~ kiy-

ET èt- > CC et-

iv) u > o değişimi

ET ulug > CC olu ~ ulu

ET bulak (Moğ. bulağ) > CC bollak

ET burun > CC borun

ET tug > CC tov

ET utru > CC otru

ET sogu-k > CC savok ~ savoh

ET yagu-k > CC yavoh

ET katun > CC katon

ET oglak < *ogul + ak > ogulak > CC ogolak

v) ü > ö değişimi

ET süglin > CC sövlün

ET süngük > CC sövük

1.4.3.1.6. Ünlü Diftonglaşması

i) $\bar{i} > iy$ diftonglaşması

ET çık > CC çiyk

ET tiril- > CC tiyirdüm

ii) $e > ey$ diftonglaşması

ET çerig > CC çeyri

iii) $\bar{e} > iy$ diftonglaşması

ET kêçe > CC kiyçe

1.4.3.1.7. İkinci Hecede /o/ Foneminin Korunması

i) CC'ta bazı kelimelerin ikinci hecesinde görülen [o] sesi, ET /o/ foneminden gelmektedir ve birincildir:

CC yazok < ET yaz-ok

CC yabok ~ yaboḥ < *yap-ok, krş. ET yap-ıg

ii) CC'ta bazı kelimelerin ikinci hecesinde görülen [o] sesi, ET /u/ foneminin genişlemesinin bir sonucudur ve ikincildir:

CC kan katonı < ET ḥatun

CC soltan katonı < ET ḥatun

CC yavoh < ET yaguk

CC savok ~ savoh < ET sogı-k

1.4.3.1.8. Ünlü Düşmesi

1.4.3.1.8.1. Ön Ses Düşmesi

ET ekindü > CC kinde

Benzer örnekler CC'un Alman Bölümünde de görülmektedir:

CCG vurçık < *avurçak < ET ağırçak

CCG keger- < *ekek + er- < DLT ekek⁵³

1.4.3.1.8.2. Son Ses Düşmesi

T yürü- > CC yürü- ~ yür-

1.4.3.1.9 Ünlü Türemesi

i) Kelime içinde [ı] türemesi

ET yımşak > CC ımışak

ii) Kelime içinde [i] türemesi

ET igne > CC igine

ET ögret- > CC övreti-mek

⁵³ Eğer bu önerimiz doğruysa, EDPT'de *ekek* okunan bu kelime *ekek* olarak düzeltilmelidir.

iii) Kelime sonunda [u] türemesi

ET am > CC amu

iv) Kelime sonunda [i] türemesi

ET köt > CC köti

1.4.3.10. Ünlü Uyumları

1.4.3.10.1 Damak Uyumu (Kalınlık-İncelik Uyumu)

Kuman Türkçesinde kalınlık-incelik uyumunun nerede olup nerede olmadığını belirlemeye yazı el vermemektedir. Biz, bazı yabancı kelimeler hariç bütün Türkçe kelimelerde kalınlık-incelik uyumunun geçerli olduğunu kabul ediyoruz.

1.4.3.10.2. Dudak Uyumu (Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu)

Kuman Türkçesinde ilk hecesi düz ünlü barındıran kelimelerin ikinci hecelerindeki yuvarlak ünlüler düzleşmiştir.

ET yaşur- > CC yaşır-

ET eksü- > CC eksit-

ET yaruk > CC yarıḡ

ET elükle- > CC elikle-

ET kertü > CC kerti

ET erük > CC erik

ET yançuk > CC yançık

ET igtü > CC ikti

ET bulıt > CC bulud ~ bulut

Kuman Türkçesinde ilk hecesi yuvarlak ünlü barındıran kelimelerin ikinci hecelerindeki düz ünlüler yuvarlaklaşmıştır.

ET udı- > CC uyu-

ET ügi ~ ühi > CC ügü

ET süglin > CC sövlün

ET süvri > CC sürü

ET bükri > CC bükri

1.4.3.10.3. Eklerdeki Uyum

Kuman Türkçesinde, özellikle çekim eklerinde düzlük-yuvarlaklık uyumu istikrarlı görünmemektedir.

i) ET 1. tekil şahıs görülen geçmiş zaman -dXm ekinin Codex Cumanicus'taki örnekleri:

CC -dXm eki: açtım, yamadım, oşkadım, karmadım, yaşşırdım, aşşadım, elttim.

CC -dXm eki: buzdum, süzdüm, koydum, sövdüm, köydürdüm, köründüm, keltürdüm, sürdüm, söktüm, yügürdüm, körgüzdüm, tözdüm, üpsündüm, yülüdüm.

CC -dUm eki: kıstum, yırttum, abradum, nakşladum, ottaladum, astum, içtüm, yarıldum, tirildüm, övrändüm, ündädüm, üşidüm, egirdüm, yüklädüm, mülkrädüm, keydüm, öpkälädüm, eliklädüm, sözlädüm, tişlädüm, çöplädüm, şeştüm, küsändüm, bestlädüm, siydüm, elttüm, izdädüm, bezdüm, sekirdüm, tilämädüm, teydüm, titrädüm, tilädüm, sasıdum, isdedüm, keldüm, yengdüm, berdüm, bişirdüm, sagındum, ulgaydum, işşändüm, köndärdüm, kayttum, bildüm, çizdüm.

CC -dIm eki: ongdım, bişürtim, kustım.

Yukarıda da görüldüğü üzere, ET -dXm eki CC'ta genel olarak yuvarlak ünlülü (-dUm) olarak geçmektedir. Ancak ET'de olduğu gibi düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu örnekler de mevcuttur. Sadece üç örnekte ise söz konusu ek düz ünlülü olarak (-dIm) geçmektedir.

ii) ET 2. tekil şahıs emir -gIl ekinin Codex Cumanicus'taki örnekleri:

CC -gXI eki: algıl, yaygıl, kaşıgil, başlagıl, beyigil, ilgil, kağıgil, engil, şişkil, tanıgil, bilgıl, çizgil, oynagıl, siygıl, askıl, kalgıl, çalgıl,

CC -gXI eki: sövgül, yuvungul, kuçkul.

CC -gIl eki: tözgil, uyugıl, külgil, tutkıl, körüngil, kustungıl, küygil, kolgil, buyurgıl, üpsüngil, tutupturgıl, körgil, kopkıl, burgıl, buzgil, yürgil, koygil, kutulgil, sövüngil, sorgıl, yulgıl, külgil, kömgil, turgıl, körgüzgil, yürügil, yüzgil, toggıl, öktüngil, yülügil, tüpkürgil, çövürgil.

CC -gUl eki: —

Yukarıda da görüldüğü üzere, ET –gIl eki CC’ta genel olarak düz ünlülü olarak (–gIl) geçmektedir. Yalnızca üç kelime de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

iii) ET geçmiş zaman sıfat-fiil –mIş ekinin Codex Cumanicus’taki örnekleri:

CC –mXş eki: yazuklamış, bişirmiş, tüzätmiş, yaraşmış, kebelmiş, şişmiş, sassımış, bulgamış, bağlamış, şeşmiş, tumışmış, bişmiş.

CC –mXş eki: buruşmuş.

CC –mIş eki: emdürmiş, burmış, kötürülmüş, yülümiş, kutulmuş

CC –mUş eki: —

Yukarıda da görüldüğü üzere, ET –mIş eki CC’ta genel olarak düz ünlülü olarak (–mIş) geçmektedir. Yalnızca bir kelime de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

iv) ET 2. tekil şahıs iyelik +(X)ng ekinin Codex Cumanicus’taki örnekleri:

CC + Ung eki: könçeküngni

CC + In eki: sözini

CC + Xn: orozun

Yukarıda da görüldüğü üzere, ET +(X)ng eki CC’ta bir kere yuvarlak ünlülü bir kere de düz ünlülü geçmiştir. Bir örnekte de düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyduğu görülmektedir.

Sonuç olarak Kuman Türkçesindeki genel temayül, /X/ arfoneminin /U/ olması, /I/ arfoneminin /X/ olarak görüldüğü birkaç örnek haricinde çoğunlukla korunmuş olmasıdır.

1.4.3.1.11. Ünlü Nöbetleşmeleri

i) -a- ~ -ı- nöbetleşmesi:

CC kaşşı- ~ kaşşa-

CC sığın-dır- ~ sagan-mak

ii) -e- ~ -i- nöbetleşmesi:

CC eşit- ~ işit-

CC berkit- ~ berket-

CC emdi ~ imdi

CC key- ~ kiy-

CC egir- ~ iyir-

iii) -ı- ~ -u- nöbetleşmesi:

CC sızgır- ~ sızgur-

CC akrın ~ arkun

iv) -i- ~ -ü- nöbetleşmesi

CC eksü-k ~ eki-t-

CC üşşü- ~ üşi-

CC bişir- ~ bişür-

v) -o- ~ -u- nöbetleşmesi:

CC soçul- ~ suçul-

CC bugday ~ boday

CC tog- ~ tuv-

1.4.3.2. Ünsüz Değişmeleri

1.4.3.2.1 Tonlulaşma

i) t > d değişimi

ET bulut > CC bulud

T tōtak > CC toodak

ii) p > b değişimi

ET tüp > CC түb

ET çipin > CC çibin

ET sipür- > CC sibür-

1.4.3.2.2 Tonsuzlaşma

i) -zd- > -sd- değişimi

ET izde > CC izde- ~ isde-

ii) -lg- > -lk- değişimi

ET balgam > CC balkam

iii) -g- > -k değişimi -

ET ögüz “nehir” > CC öküüz

iv) -g > -ḡ değişimi

ET tatıg > CC tatıḡ

ET odug > CC uyaḡ

ET tamu ~ KB tamuḡ > CC tamuk

DLT ırgāg > CC yırgak

v) -ld- > -lt-

DLT elri ~ eldri > CC eltiri

DLT oldur- > CC oltur-

1.4.3.2.3. Patlayıcılaşma

i) -ḡ-, -ḥ- > -k- değişimi

Ar. aḡmak > CC akmak

Far. bedbaḡt > CC badbakt

Far. taḡte > CC takta

ii) f- > p- değişimi

Far. fil > CC pıl

1.4.3.2.4. Sızıcılışma

i) -k- > -h- değişimi

ET ekşig > ehşi

ET eski > eshi

ii) -k- > -h- değişimi

ET taşık- > *tışık- > çık- > CC çıh-

ET yaruk > CC yaruḥ

ET yaguk > yavoḥ

iii) -d- > -y- değişimi

ET kidiz > CC kiyiz

T *koda > CC koyan

ET küd- > CC küy-

ET tıd- > CC tıy-ıl-

ET kod- > CC koy-

ET udı- > CC uyu-

ET sid- > CC siy-

iv) -ng- > -g- değişimi

ET sening > CC senig

ET angar > CC agar

ET manga > CC maga

ET aning > CC anıg

Moğ. manglay > CC magley

v) -b- > -v- değişimi

ET karabaş > CC karavaş

vi) ç- > ş- değişimi

ET çüşüm > CC şüşüm

1.4.3.2.5. Dudaksılaşma

i) -g- > -v- değişimi

ET twg- > CC tog- ~ tuv-

ET tegir- > CC tevir-

ET yaguk > CC yavoḥ

ET egeg > CC egev

ET tug > CC tov

ET tügme > CC tüvme

ET kagur > CC kavurkına

OT taguk > CC tavuk

ET süglin ~ süvlin > CC sövlün

ET ögret- > CC övret-

ET tög- > CC töv- (*tövgüç* kelimesinde)

ET yogurgan > CC yovurgan

Moğ. togulga > CC tovulga

DLT yogaç > CC yovaç

ii) ng > *g > v değişimi

ET könglek > CC kövlek

ET süngük > CC sövük

1.4.3.2.6. Öndamaksıllaşma

i) s- > ç- değişimi

CC soçul- ~ suçul- > CC çuçul-

ii) s- > ş- değişimi

ET seş- > CC şeş-

ET sış- > CC şış-

iii) ng > *g > y

ET mengiz > *megiz > CC meyiz

iv) -g- > -y-

ET yıg- > CC yıy- ~ yı

ET teg- > CC tey-

ET egsük ~ eysük > CC eysik (~ eksik)

ET yigit > CC yeyit ~ igit

ET egir- > CC egir- ~ iyir-

1.4.3.2.7. Artdamaksıllaşma

i) -n- > -ng- değişimi

ET yinçü > CC ingçü

1.4.3.2.8. İkizleşme

i) -l- > -ll- ikizleşmesi

ET bulak > CC bollak

ET tile- > CC tille-

ET ulug > CC ullu

ET yılan > CC yıllan

Far. falan > CC falan ~ fallan

ii) -ş- > -şş- ikizleşmesi

T *boş + a-t- > CC boşat- ~ boşşat-

ET yaşur- > CC yaşşır-

ET yaraş- > CC yaraşş-

ET işen- > CC işşen-

iii) -s- > -ss- ikizleşmesi

ET ara + sın + da > CC harassında

ET sası- > CC sası- ~ sassı-

iv) -t- > -tt- ikizleşmesi

T *ota > CC ottala-

v) -v- > -vv- ikizleşmesi

ET sev-er > CC sövver

vi) -n- > -nn- ikizleşmesi

T *yalangaç (krş. KMT calangaç) > CC yalannaç

vii) -r- > -rr- ikizleşmesi

ET arıg > CC arrı

1.4.3.2.9. r > l Değişimi

i) -r- > -l- değişimi

Far. zencir > CC zincil

1.4.3.2.10. Kelime Başı /y/ Sesinin Durumu

Kelime başındaki /y/ fonemi, Kuman Türkçesinde birçok kelimedede korunmaktadır. Ancak kelime başında gi- şeklinde yazılan bazı kelimeler, /y/ foneminin kelime başında bir [c] allofonu olduğunu düşündürmektedir.

Örnek olarak *yirt-* fiili, her seferinde *girt-* şeklinde yazılmıştır ve [cirt-] okunabilir. Benzer şekilde yazılmış kelimeler aşağıda verilmiştir.

girtarmê ≈ *cirtarmen* “yırtarım”

girttum ≈ *cirttum*

girtchil ≈ *cirtkıl*

girtmac ≈ *cirtmak*

giltradi ≈ *cıltradı* “şimşek çaktı”

giltâr ≈ *cıltrar*

giltramac ≈ *cıltramak* “şimşek”

gil ≈ *cıl* “yıl”

giemis ≈ *cemiş* “meyve”

giltrin ≈ *cıltrın*⁵⁴ “cam”

girgac ≈ *cırgak* “çengel” (< *yırgak < DLT ırğäg)

gillan ≈ *cıllan* “yılan”

gigkilurmê ≈ *cıkılurmen* “düşerim”

gigkildum ≈ *cıkıldum*

gigil ≈ *cıhıl*

⁵⁴ İki kere *giltrin* olarak yazılmıştır.

1.4.3.2.11. Genizsileşme

i) b- > m-

ET bengiz > CC meyiz

ET bonda > CC monda

ET ben ~ men > CC men

ET bin- ~ min- > CC min-

1.4.3.2.12. Ünsüz Benzeşmeleri

ET egsük ~ eysük > CC essik⁵⁵

T en burun > CC em borun

1.4.3.2.13. Ünsüz Düşmesi

i) -g > -Ø (İki veya daha çok heceli kelimelerde)

ET açığ > CC aç

ET kiçig > CC kiçi

ET ulug > CC ulu

ET kudug > CC kuyu

⁵⁵ Bu kelime ET *ês-* “azaltmak, eksiltmek” fiilinden *-(O)k* ekiyle türetilmiş **êsük* “azaltılmış, eksiltilmiş” kelimesinden de geliyor olabilir.

ET köprüg > CC köprü

ET çerig > CC çeyri

ET ayıg > CCayü

ET sarıg > CC sarı

ii) -g- > -Ø-

ET kazgan > CC kazan

ET eşgek ~ eşyek ~ eşek > CC eşek

ET bogday ~ bodgay > CC boday

ET ingek > CC inek

iii) y- > Ø-

ET yigit > CC igit

ET yımşak > CC ımışak

ET yıpar > CC ıpar

ET yipgin > CC ipkin

ET yipek > CC ipek

ET yinçü > CC ingçü

iv) -y- > -Ø-

ET yıdla- > yıyla- > CC yıla-

v) -g > -Ø

ET yıg > CC yıy- ~ yı-

vi) -v- > -Ø-

ET telve > CC teli

ET suv > CC su

ET yuv- > CC yu- ~ yuv-

ET süvri > CC sürtü

vii) -nc- > -c-

Far. havlıncan > CC holıcan

viii) -nç- > -ç-

törtünçi > CC törtüçi

ix) -rt- > -t-

ET kurtul- ~ kutul- > CC kutul-

x) -rkç- > -rç-

börk + çi > CC börçi

xi) -kç- > -ç-

etmek + çi > CC etmeçi

1.4.3.2.14. Ünsüz Türemesi

i) Kelime içinde -t- türemesi, Kuman Türkçesinde oldukça yaygındır.

a) -lk- > -ltk-

*kül-gün > CC kültkün

b) -rk- > -rtk-

*sipür-ki > CC sibürtki

c) -rsl- > -rstl-

ET arslan > CC arstlan

d) -sr- > -str-

ET kısrak > CC kıstrak

e) -sl- > -stl-

beslä- > CC bestlä-

*us + lug > CC ustlu

ET a(r)slan > CC astlan “aslan”

e) -şk- > -ştk-

*şiş-gil > CC şiştgil

ii) -r- türemesi

ET kaşagu > CC kaşrav ~ kaşravu

iii) y- türemesi

ET üzüm (Hal. hüzüüm ~ hizim⁵⁶) > CC yüzüm

ET ınırçak > CC yınırçak

DLT ırğāğ > CC yırgak

1.4.3.2.15. Göçüşme

i) -gm- > -mg-

ET yagmur > CC yamgur

ii) -kş- > -şk-

ET oğşa- ~ oğşa- > CC oşka-

iii) -tr- > -rt-

ET utru “karşı” > CC ortu (~ otu)

iv) -ur- > -ru-

CC ogurla- ~ ogrula-

⁵⁶ Gerhard DOERFER, Semih TEZCAN, *Wörterbuch des Chaladsch (Dialekt von Xarrab)*, 136.

v) -kr- > -rk-

ET akru > CC akrın ~ arkun

vi) -çVk- > -kVç

ET kapırçak > *kopurçak > CC kuburkuç

1.4.3.2.16. Büzülme

i) ıgı > ı

ET yıgıl- > CC yıl- [yıl-] (?)

ii) -anga- > -aa-

ET angar > CC angar ~ aar

ET yangak > CC yangak ~ yaah ~ yaak

1.4.3.2.17. Hece Kaybı

kikiş + i (krş. KĪ *kikiş*) > CC kikşi

burun + ı > CC burnı (kiçi)

1.4.3.2.18. Ünsüz Uyumu

Kuman Türkçesinde, hem türemiş kelimelerde hem de çekimli şekillerde ünsüz uyumunun hayli gelişmiş olduğu görülmektedir.

ET igtü > CC ikti

ET yipgin > CC ipkin

ET bükri > CC bükri

ET bıç-gı > CC bıçkı

ET et-gil > CC etkil

ET kop-dun > CC koptun

ET sık-dum > CC sıktum

ET kıs-dım > CC kıs-tum

ET bas-gak > CC baskak

ET kemiş-dım > CC kemiştim

ET ötünç + ge > CC ötünçke

ET aç-dım > CC açtım

Ünsüz uyumuna aykırı örnekler de mevcuttur.

ET izde- > CC izde- ~ isde-

CC at taḡ-dım

Kuman Türkçesinde görülen bir özellik, /r/ fonemiyle biten bir kelimedenden sonra /d/ fonemiyle başlayan görülen geçmiş zaman +dIm ekinin tonsuz ünsüz ile kullanılmasıdır: CC bişür-tim

1.4.3.2.19. Ünsüz Nöbetleşmeleri

i) -ng- ~ -g- nöbetleşmesi

CC manga ~ maga

CC anıng ~ anıg

CC angar ~ agar

CC sening ~ senig

ii) -ng- ~ -Ø- nöbetleşmesi

CC angar ~ aar

CC yangak ~ yaak ~ yaah

iii) -ng- ~ -n- nöbetleşmesi

CC anıng ~ anın

CC tangda ~ tanda

iv) -k- ~ -h- nöbetleşmesi

CC savok ~ savoh

CC satuk ~ satuh

CC kal- ~ hal-

v) -p- ~ -b- nöbetleşmesi:

CC kopar- ~ kobar-

vi) -g- ~ -y- nöbetleşmesi

CC teg- ~ tey-

CC yeyit ~ igit

CC egir- ~ iyir-

vii) -g- ~ -v- nöbetleşmesi

CC ogrılan ~ ovrun, ovrula

CC agırsıy bile ~ avırsı bile

CC tog- ~ tuv-

viii) -t- ~ -d- nöbetleşmesi

CC bulud ~ bulutlar

CC bişirdüm ~ bişürtim

ix) -y- ~ Ø nöbetleşmesi

CC yeyit ~ igit

x) -l- ~ -ll- nöbetleşmesi

CC tile- ~ tille-

CC kılı ~ kılı

CC falan ~ fallan

1.4.3.3. Ses Grupları

1.4.3.3.1. /Vg/ Tarzında Ses Grupları

i) -ag- > -av- > -ov-

ET kagun > *kavun > CC kovun

ET boyag > *boyav > CC boyow

ii) -eg- > -ev- > -öv-

ET teglük > *tevlük > CC tövlük

1.4.3.3.2. /VgV/ Tarzında Ses Grupları

i) -agı- > *-avı- > -avu-

ET ağır > CC avur

ii) -AgU > -Av

ET buzagu > CC buzav

ET bilegü > CC bilev

iii) -ogu- > -avo-

ET soguk > CC savok ~ savoh

iv) -oga- > *-ova- > *-ovu-

T *sogañak > CC sovunçak

1.4.3.3.3. /Vb/ Tarzında Ses Grupları

i) -av > -ov-

ET kav > CC kov

ET avuç > CC ovuç

ET savaş- > CC sovaş-

ET yavaş > CC yovaşlık

Ar. cevāb > CC covap

ii) -av- > -o-

Far. ḥavlıncan > CC ḥolıcan

iii) -ev- > -öv-

ET sev- > CC söv-

ET çevir- ~ çevür- > CC çövür-

ET teve > CC töve

iv) av > uv

ET av > CC uv

1.5. Yapı Özellikleri

1.5.1. Yapım Ekleri

1.5.1.1. İsimden İsim Türeten Ekler

+ lIk: baylık, tanukluk, yarlılık, övürlük, kulluk, sövmeklik, ululuk, kenglik, konaklık, beyiklik.

+ çI: betikçi, boyacı, altunçı, temirçi

+ sIy ~ + sI (< ET + sIg): agırsıy ~ avursı, egriksi

+ Ay: terkey, hoşey (?)

+ II: alkışlı, kargışlı, tüklü, atlu, barlu, ustlu, körklü, naamatlu, kılıkli

+ sIz: tüksüz, körksizlik, körksüz, saksız, erseksiz, kulaksız, tilsiz

+ kIl: törtkül

+ XnçI: ekinçi, üçünçi, törtünçi

+ Uç: kapuç

+ lçA: süngü + lçe

+ çIl: oynıçıl

+ ça: burguça

+ maç: tılmaç

+ Aḥ: bozaḥ

+ gi: tizgi “diz”

+ ge: tizge “çorap bağı”

+ dAn: özdän

+ sXl: yoksul

+ man: yasman (< DLT yassıman)

+ dAş: karandaş

+ kInA: monçakına, ançakına

1.5.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler

–Um: satum, artum

–A: ölçe, berne (< ber-in-e)

–gUç: olturguç, yülügüç, yülüngüç

–mak: çizmek, yengmek, tikmek, artmak

–Uk ~ –Uḥ: satuk ~ satuḥ, artuk

–(I)k ~ –(I)ḥ: tatıḥ, yarıḥ, şışik

–(X)ş: sövüş, eniş, oynaş, sançış, örleş

–mA: tikme, tüvme “dügüm”

–sAk: tutsak

–r: sanar takta, tanur kişi, sövver kişi, sevünür kişi

–GUn: tut-kun, kültkün (< *kül-kün)

–GUç ~ –GIç: tövgüç, olturguç, açkuç, agıngıç

–GAç: kışkaç

–GI: buçkı, bıçkı, kerki, sibürtki

–(A)v (< *–(A)gU): burav, bilev, yaglav

–kU: üşkü

–İçI (< ET –(X)gçI): alıçı

–UḥçI (< ET –(X)gçI): satuḥçı

–ImI (< ET –(X)mIXg): tözümlü

–UlU (< ET –(X)glXg): açulu

–U: bükürü (< ET bükür-i)

–n: kişe-n

–İç: çöm-iç

–kInA: kavur-kına

–An: ayır-an (< *adır-an); krş. OT evren (< *evir-en)

–t: yarı-t

–mAgA (< –mA + gA): eşetimege, eşitmege, işitimege, arınmaga, batırmaga

1.5.1.3. İsimden Fiil Türeten Ekler

+IA-: sözle-, tangla-, tişle-, tuzla-

+A-: sana-, aşşa- (< aş + a-)

+Ay-: ulgay- (< ulug + ay-)

1.5.1.4. Fiilden Fiil Türeten Ekler

–dar-: yomdar-

–Xk- (–Xt-?): yomuk- (yomut-?)

–DÜr- ~ –Dİr-: emdür-, yandur-, kondur-, keltür-, söndür-, sındur-, yaraştır-

–n-: boşan- (< boş-a-n-)

–t-: boşat- ~ boşşat- (< boş-a-t-)

–mA- (olumsuzluk eki): tilemedüm, tillemegil

–Ur-: tüş-ür-

1.5.1.5. Zarf Ekleri

i) +lAp:

Bu ek, +lA- ekiyle –p zarf-fiil ekinin kalıplaşmış bir halidir. Bu ek, günümüzde Kazakça⁵⁷ ve Türkmencede⁵⁸ kullanılan bir zarf ekidir.

CC yalğanlap, terklep, saarlap, katılap, inçkelep, kertilep, berklep.

ii) +lA:

CC ovrula, köp kurla.

iii) +lAn (+lAyIn?):

Bu ek, yazmada +lam olarak yazılmıştır. Grønbech⁵⁹ ve Drimba⁶⁰ bunu +lain için yazım yanlış kabul ederek +layın okumuşlardır. Ancak +lam yazılan ek, +lan olarak da okunabilir ve +layın ekinin büzülmeye uğramış bir şekli kabul edilebilir: CC +lan < +layn < +layın.

CC ogrılan (ogrılayın ?)

1.5.2. İsim Çekimi

1.5.2.1. Çokluk Eki

⁵⁷ Mark KIRCHNER, *Kazakh and Karakalpak*, 327.

⁵⁸ Claus SCHÖNIG, *Turkmen*, 269.

⁵⁹ Kaare GRØNBECH, *Komanisches Wörterbuch*, 173.

⁶⁰ Vladimir DRIMBA, *Miscellanea Cumanica (IX): Quelques récupérations*, 25-26.

İsimlerde çokluk bütün kelimelerde +lAr ile yapılmıştır: CC olturguçlar, oğlanlar, borçlular, taşlar.

1.5.2.2. İyelik Ekleri

1. t. şahıs	+ Im
2. t. şahıs	+ Ung / + Xn
3. t. şahıs	+ (s)I(n) +

i) Birinci tekil şahıs: + Im

CC küç + üm.

ii) İkinci tekil şahıs: + Ung / + Xn / + In

CC könçek + üngni, oroz + un, söz + in + i.

iii) Üçüncü tekil şahıs: + (s)I(n) +

CC fil tiş + i, gulaf yag + ı, koz yag + ı, kılıç osta + sı, bitik osta + sı, ügü yung + ı, hara + ssın + da, karav + sı + nı bermek, yer titremek + i.

1.5.2.3. Durum Ekleri

Yalın hal eki	+ Ø
İlgi hali eki	+ (n)Ing / + (n)In / + Im / + Ig
Yükleme hali eki	+ nI

Yönelme hali eki	+GA / +A
Bulunma hali eki	+DA
Çıkma hali eki	+DAn / +DIn
Eşitlik hali eki	+çA
Vasıta hali eki	+n

1.5.2.3.1. İlgi Durumu (Genitif) + (n)Ing / +nIn / +Im / +Ig

i) İsimlerle:

CC eyer + ning ağacı, töşek + ning ayağı, eki kat + ıng harasında, kim + ning–tur, kimi + nin–tur.

ii) Zamirlerle:

CC benim, benim, senin, senig, bizim, bizim, anıng.

1.5.2.3.2. Yükleme Durumu (Akuzatif) +nI / +I / +In

i) İsimlerle

CC ulu + nı, kiçi + ni, kişiler + ni, yalguz + nı, eşik + ni.

ii) Zamirlerle:

CC meni, seni, anı, bizim, sizni, anlarını.

iii) İyelik eklerinden sonra:

CC sözini (< söz + ing + i), könçeküng + ni.

1.5.2.3.3. Yönelme Durumu (Datif) + GA / +A

i) İsimlerden sonra:

CC ötünç + ke, yol + ga, toy + ga, aş + ka.

ii) İyelik eklerinden sonra:

CC kendim + e tut-

Tekin⁶¹, CC *tünekün* kelimesini tün + e kün olarak analiz eder ve +A ekinin eski bir yönelme-bulunma hali eki olduğunu belirtir.

1.5.2.3.4. Bulunma Durumu (Lokatif) + DA

CC'ta bulunma durumu eki, +DA'dır.

CC köngül + dä, köngül için + dä, katın + da, tang + da, tövrä + dä, için + dä, harassın + da, tübin + dä, artın + da, üstün + dä, tengiz + dä

1.5.2.3.5. Ayrılma Durumu (Ablatif) + DAn / +DIn

a) +DAn

CC küni + den tovgan, tınım + dan keç-, emdi + dän arı, yazuk + tan peşman bol-, yalguzlar + dan

⁶¹ Talat TEKİN, *Makaleler II*, 515.

b) +DIn

CC tınım + dın keçmək

Biz + dın “bizden”, *bizingni* için bir yazım yanlışdır. Ancak yine de *bizdin* kelimesi +dIn eki için bir örnek sayılabilir.

Iraktın ve *taşkın* şekilleri, +dIn ayrılma hali eki yerine +dXn⁶² yön gösterme ekine atfedilmelidir. Zaten bu kelimelerin anlamları da bir ayrılma hali bildirmezler.

1.5.2.3.6. Araç Durumu (Enstrumental) +n

CC ovrun (< ogrı + n)

+n ensturmental eki, bu kelimedede kalıplaşmıştır ve bir zarf eki görevini üstlenmiştir.

1.5.2.3.7. Eşitlik Durumu (Ekvatif) +ça

CC'ta eşitlik durumu eki, +ça'dır: CC artınça yürü-, angınça, bir ança.

1.5.2.3.8. Yön Gösterme Durumu +DIn

Iraktın ve *taşkın* şekilleri, +dIn ablatif eki yeri +dXn⁶³ ekine atfedilebilir. Zaten bu kelimelerin anlamları da bir çıkma hali bildirmezler.

⁶² Marcel ERDAL, *A Grammar of Old Turkic*, 181-182.

⁶³ A. g. k., 181-182.

1.5.2.4. Aitlik Eki +gI

+gI: CC evdegi epçi, evdegi kız, artındagı kaş, alındagı kaş, burungı.

1.5.2.5. Karşılaştırma Ekleri

+rAk: CC azrak, eygiräk.

+kInA: CC monçakına, ançakına.

1.5.2.6. Bildirme Biçimleri

1.5.2.6.1. Olumlu Bildirmeler

i) Şahıs zamirleri ile yapılanlar

CC bernelü-men

CC berneli-men

CC barmen

ii) *e(r)*- fiili ile yapılanlar

CC bardum (< *bar erdüm)

CC kerek edi (< kerek erdi)

iii) *tur*- fiili ile yapılanlar

CC aç-turmen < aç tururmen

CC köküm tur < köküm turur

CC kerek tur < kerek turur

1.5.2.6.2. Olumsuz Bildirmeler

CC'un İtalyanca kısmında hiçbir olumsuz bildirme şekli görülmemektedir.

1.6. Sayı İsimleri

1.6.1. Asıl Sayı İsimleri

CC'ta yalnızca şu asıl sayı isimleri geçmektedir: CC bir, eki ~ ekki.

1.6.2. Sıra Sayı İsimleri

Sıra sayı sıfatı, + (I)ncı ekiyle kurulur: CC ekinçi, üçünçi, törtü[n]çi.

1.6.3. Üleştirme Sayı İsimleri

Üleştirme sayı sıfatı, + Ar ekiyle kurulur. Bu ek, sadece *birerde* (< bir + er + de) kelimesinde bulunmaktadır.

1.7. Zamirler

1.7.1. Kişi Zamirleri

	1. şahıs	2. şahıs	3. şahıs
Yalın	men	sen	ol
Genitif	menin ~ benim	senig ~ senin	aning
Akuzatif	meni	seni	anı
Datif	manga ~ maga	sanga ~ saga	angar ~ agar ~ aar
Lokatif	mende	—	—
Ablatif	menden	senden	andan
Ekvatif	—	—	—
Vokatif	—	ay sen	—

	Çokluk 1. şahıs	Çokluk 2. şahıs	Çokluk 3. şahıs
Yalın	biz	siz	anlar
Genitif	bizig ~ bizim	sizing	anlarning
Akuzatif	bizin	sizni	anlarnı
Datif	bizge	sizge	anlarga
Lokatif	—	—	—
Ablatif	bizden	sizden	anlardan
Ekvatif	—	—	—
Vokatif	—	ay siz	—

1.7.2. İşaret Zamirleri

	Teklik	Çokluk
Yalın	bu	bular
Genitif	muning	bularning
Akuzatif	munı	bularnı
Datif	mungar	bularga
Lokatif	monda	—
Ablatif	mundan	bulardan
Ekvatif	munça monçakına	—

CC'ta zamir + ilgi durumu + yükleme durumu yapıları görülmektedir: CC *menimni, seningni, anungu*. Bu şekiller Türkiye Türkçesindeki *benimkini, seninkini* ve *onunkini* şekillerine karşılık gelmektedir.

1.7.3. Dönüştülük Zamirleri

CC'ta dönüştülük zamiri, *kendi* zamiridir ve yalnızca *kendime tut-* deyiminde geçmektedir.

1.7.4. Belirsizlik Zamirleri

kim: *kim* maga berse mend[e]–agar bereyim *kim* maga bermezse mend[e]–agar bermen

1.7.5. Soru Zamirleri

CC'ta şu soru zamirleri geçmektedir: CC kim “kim”, ne “ne”, kayın “kim”, kaysı “hangi(si)”.

1.7.6. Enklitik Zamirler:

CC'ta kullanılan enklitik zamirler şahıslarına göre sırasıyla şöyledir: +men, +sen, +Ø / ol, +biz, +siz, +lAr

1. tekil şahıs: CC eşitürmen, eşitkeymen, bestlermen
2. tekil şahıs: CC eşitürsen, eşitkeysen, söversen
3. tekil şahıs: CC eşitür, eşitkey
1. çoğul şahıs: CC eşitürbiz, eşitkeybiz
2. çoğul şahıs: CC eşitürsüz, eşitkeysiz
3. çoğul şahıs: CC eşitürler, eşitkeyler

Yalnızca bir örnekte geniş zaman eki 3. şahıs zamiri ‘ol’ ile birlikte kullanılmıştır: söver ol “(o) sever”.

1.8. Sıfatlar

1.8.1. Niteleme Sıfatları

CC azat (kişi), issi (su), yaman (köngül), arı (algışlı), olu (kün), olu (köngüllü), ullu (atta), yamgurlu (hava), yarıt (hava), atlu (kişi), barlu (kişi), ħalal (ogul), hamuş (kişi), tözümlü (kişi), uz (kişi).

1.8.2. İşaret Sıfatları

CC bu (kiyçe).

1.8.3. Sayı Sıfatları

CC bir (kat), eki (kat) ~ ekki (kat).

1.8.4. Soru Sıfatları

CC neçe “ne kadar, nice”, kaysı “hangi”.

1.9. Zarflar

1.9.1. Durum Zarfları

CC terkey, inçkelep, kızganıp, terklep, terk, ogrılan ~ ogrılayın, ovrın, ovrula, berklep, katılap, yaşırı, akrın ~ arkun, aşkara, tuyana, boy bile, birerde, birge, bir ança, kertilep, alay oh.

1.9.2. Zaman Zarfları

CC anuz, emdiden arı, künde künde, emdiden keri, erte çakta, köp kurla, tünkün, bukün, songra, imdi, erte, emdi, herkiz ~ hergiz, emburun.

1.9.3. Yer Zarfları

CC taştın, taşkarı, içinde, içkeri, ırak, tübinde, ortu, yarı, yovaç, en borun, ilgeri, artında, çövürme, çövre, üstün, üstünde, tübinde, astında, katında, ıraktın otu, çöp çövre, anda oh

1.9.4. Miktar Zarfları

CC köp, artum, tek tek, munça, ançagina, monçagina.

1.9.5. Soru Zarfları

CC neçik “ne şekilde, nasıl”, kaçan “ne zaman”, kayda “nerede”, kaydan “nereden”.

1.10. Edatlar

Metindeki edatları anlam ve görevlerine göre şu biçimde gruplandırabiliriz:

1.10.1. Çekim Edatları

1.10.1.1 Başkalık ve Farklılık İfade Edenler

başka

1.10.1.2 Benzerlik ve Miktar Bildirenler

kılı ~ kılı: yaman kılı, tatlı kılı, könü kılı

Kılı edatı, ya Grønbech’in⁶⁴ yazdığı gibi farazi bir **kıl-ıg* kelimesinden ya da Gabain’in⁶⁵ yazdığı gibi *kıl-* fiilinin zarf-fiil eki almış şeklinin kalıplaşmasından gelmektedir. Bu edat, sıfatların cümle içinde zarf olarak kullanılmasını sağlamaktadır.⁶⁶

kibi: anın kibi

1.10.1.3. Mekan ve Zaman İfade Edenler

⁶⁴ Kaare Grønbech, *Komanisches Wörterbuch*, 206.

⁶⁵ Bkz. (11), GABAIN, 62.

⁶⁶ A. g. m., 62.

arı: emdiden arı (< *emdiden narı)

Arı edatı, KB *naru* (< ET *ınaru*) edatından gelmektedir. Ayrılma eki +dAn ile kullanıldığı için, kelime başındaki *n-* sesini yitirmiştir.

keri: emdiden keri

ortu ~ otru (< ET utru ~ uturu), yarı, çövrme, çövre, songra.

1.10.1.4. Cihet Bildirenler

ortu ~ otru, yarı.

1.10.1.5. Birliktelik ve Vasıta Bildirenler

birle ~ bile: korkunç bile, agırsıy bile, kulluk birle, bitünlük birle, söküş bile, hoş köngül bile, comart köngül bile, menin bile, bizin bile, arıtmak bile, boy bile, salamatlık birle.

1.10.1.6. Sebep ve Gaye Bildirenler

üçün: anıg üçün, ne üçün, yazuk üçün.

1.10.2. Bağlama Edatları

1.10.2.1. Sıralama Edatları

ya oh, ya.

1.10.2.4. Cümle Başı Edatları

çünkin, basa, anıg üçün, magar, bozgay, illa, mayan, hasa, alay ese, andan, yaanı, eger, barça tövrede, angınça, aḥbet ~ albet, magat.

1.10.4. Kuvvetlendirme Edatları

dA: mend[ä] “ben de, ben dahil”

oh: anda oh, ya oh

daḡın ~ daḡın

tagı ~ taḡı

1.10.5. Çağırma-Hitap Edatları

muna

1.10.6. Cevap Edatları

evet, alay.

1.10.7. Tekerrür Edatları

ekinçi, yana.

1.10.8. Ünlemler

vay, keşke.

1.11. Fiil Çekimi

1.11.1. Basit Zamanlar

1.11.1.1. Belirli Geçmiş Zaman

1. t. şahıs	–Dİm / –DUm
2. t. şahıs	–Dİng
3. t. şahıs	–Dİ

1. ç. şahıs	–Dİk
2. ç. şahıs	–Dİngİz / –DUngUz
3. ç. şahıs	–DİlAr

1. tekil şahıs: CC eşittim, yüzdüm, açtım, yamadım, oşkadım, karmadım, yaşşırdım, aşşadım, elttim, buzdum, süzdüm, koydum, sövdüm, köydürdüm, köründüm, kıstım, yırttım, abradım, nakşladım, ottaladım, astım, içtüm, yarıldım

2. tekil şahıs: CC eşitting

3. tekil şahıs: CC eşitti

1. çoğul şahıs: CC eşittik

2. çoğul şahıs: CC eşittingiz, eşittüngüz–edi

3. çoğul şahıs: CC eşittiler

1.11.1.2. Geniş Zaman

1. t. şahıs	-(V)rmen / -Vmen / -rImen / -men
2. t. şahıs	—
3. t. şahıs	-(V)r / -(V)r ol

i) Ünlü ile biten köklerden sonra:

a) -r: CC yürürmen, bestlermen, sanarmen, yülürmen

ii) /r/ dışındaki ünsüzlerle biten köklerden sonra:

a) -Ar: CC tanarmen, yaparmen, yıkarmen, enermen, şeşermen, küyermen

b) -Ur: CC yarılırmen, saklanurmen, yıkılırmen, tıyılırmen, sağınurmen, ınanurmen, issinürmen

c) -Ir/-Xr: CC tutırmen (~ tutarmen), agman-ırmen, ırakırmen, kazganırmen, erekirmen, beyirmen, körünürmen, yuvunurmen

iii) /r/ ünsüzü ile biten köklerden sonra:

a) -V: CC berümen (< ber-ür-men), buyurumen ~ buyuramen (< buyur-ur-men), kaytarumen (< kaytar-ur-men), könderümen (< könder-ür-men), teyirümen (< tegir-ür-men), olturumen (< oltur-ur-men), tüpkürümen (< tüpkür-ür-men), ayırumen (< ayır-ur-men), turumen (< tur-ur-men), sekirümen (< sekir-ür-men), katışturumen (< katıştur-ur-men), barumen (< bar-ur-men), çövrürümen (< çövrür-ür-men).

b) -rI: CC bitirrimen (< bitir-ir-men)

c) -Vr: CC söndürürmen, çıkarurmen, koparurmen, ururmen, sindururmen, tururmen, karıştururmen, yaraştururmen, yalbarurmen, sızgırurmen, berürmen.

d) –Ø: CC keltürmen (< keltürürmen); tutupturmen (< tutuptururmen)

Bu noktada, Kâşğarî'nin yazdığı şu sözlere dikkat etmek gerekmektedir:

Oguzlar, geniş zamanda *re*'lerin birini atar; gövdenin *re*'sini muhafaza eder, geniş zamanla gelen *re*'yi göz ardı ederler: *men baran* “ben giderim”, *men turan* “ben kalkarım”. Ancak eğer gövdede *re* yoksa, geniş zaman *re*'sini eklerler: *men kelirēn* “ben gelirim”⁶⁷

1.11.1.2.1. Geniş Zamanın Olumsuzu –mAz ve –mAn

CC'un yazım özellikleri, geniş zamanın olumsuzunun Eski Türkçedeki gibi –mAz mı DLT'deki gibi yoksa –mAs mı olduğunu belirlememize imkan vermemektedir. Biz giriş kısmında ve metinde bütün okumaları –mAz olarak yaptık.

Bunun haricinde 1. tekil şahıs geniş zaman ekinin olumsuz şeklinin istisnai bir –mAn şekli de mevcuttur:

CC tilemen < tilemez men

CC bermen < bermez men

1.11.1.3. Gelecek Zaman Eki

1. t. şahıs	–Gaymen
2. t. şahıs	–Gaysen
3. t. şahıs	–Gay

⁶⁷ Kâşgarlı Mahmûd, *Divânü Lugâti't-Türk*, 65.

1. . şahıs	–Gaybiz
2. . şahıs	–Gaysız
3. . şahıs	–GaylAr

–GA(y) eki, CC’ta genel olarak y’li olarak geçmektedir. Sekiz kere –GA varyantı görölmüştür. Ayrıca dört tanesine ‘y’ harfi sonradan eklenmek suretiyle düzeltilmiştir: CC eşitkey, keşke eşitke–edi, keşke eşitmiş bolga–edingiz

1.11.2. Dilek Kipleri

1.11.2.1. Emir Kipi

1. t. şahıs	–AyIm
2. t. şahıs	–GIl / –GXl / –Ø
3. t. şahıs	–sXn
1. . şahıs	—
2. . şahıs	–InglAr
3. . şahıs	—

i) 1. tekil şahıs:

CC beräyım

ii) 2. tekil şahıs:

a) –Ø:

CC ĥarc et, aç, buyur, boşan, tiřlä, eşit.

b) –GIl:

CC algıl, küygil, şiştkil, kuçkul, sövgöl.

iii) 3. tekil şahıs:

CC saga bolsun, eşitsin.

iv) 2. çoğul şahıs:

CC eşitingler

1.11.2.2. Şart Kipi

Şart kipi, Codex Cumanicus'ta *e-* ~ *er-* cevher fiiliyle kurulmuş *ese*, *esse*, *erse* kelimeleriyle *berse* ve *bermezse* (< *bermez ese*) sözcüklerinde –sA olarak geçmektedir. Şart kipinin 1. ve 2. kişilere göre çekilmiş biçimleri, İtalyan kısmında geçmemektedir.

1.11.3. Birleşik Kipler

Birleşik kipler, *er-* ve *e-* fiilleri ile yapılmaktadır.

1.11.3.1. Belirli Geçmiş Zamanın Hikayesi

1. t. şahıs	–DIm edi	eşittim edi
2 t. şahıs	–DIng edi	eşitting edi
3. t. şahıs	–DI edi	eşitti edi
1. ç. şahıs	–Dık edi	eşittik edi
2. ç. şahıs	–DIngIz edi	eşitüngüz edi
3 ç. şahıs	–DılAr edi	eşittiler edi

1.11.3.2. Geniş Zamanın Hikayesi

1. t. şahıs	–(V)r edim	eşitür edim
2 t. şahıs	–(V)r eding	eşitür eding
3. t. şahıs	–(V)r edi	eşitür edi
1. ç. şahıs	–(V)r edük	eşitür edük
2. ç. şahıs	–(V)r edingiz	eşitür edingiz
3 ç. şahıs	–(V)rlAr edi	eşitürler edi

1.11.3.3. Gelecek Zamanın Hikayesi

1. t. şahıs	–GA(y) edim	eşitke edim
2 t. şahıs	–GA(y) eding	eşitke edin[g]
3. t. şahıs	–GA(y) edi	eşitke edi
1. ç. şahıs	–GA(y) edik	eşitke edik
2. ç. şahıs	–GA(y) edingiz	eşitke edingiz
3 ç. şahıs	–GA(y)lAr edi	eşitkeyler edi

1.11.3.4. Belirsiz Geçmiş Zaman + Gelecek Zamanın Hikayesi

1. t. şahıs	–mİş bolgay edim	eşitmiş bolgay edim
2 t. şahıs	–mİş bolgay eding	eşitmiş bolgay eding
3. t. şahıs	–mİş bolgay edi	eşitmiş bolgay edi
1. ç. şahıs	–mİş bolgay edik	eşitmiş bolgay edik
2. ç. şahıs	–mİş bolgay edingiz	eşitmiş bolgay edingiz
3 ç. şahıs	–mİş bolgay ediler	eşitmiş bolgay ediler

1.11.3.5. Şart Kipinin Hikayesi

1. t. şahıs	–Dİm ese ~ esse ~ erse	eşittim esse / erse
2 t. şahıs	–Dİng ese ~ esse ~ erse	eşitting esse / erse
3. t. şahıs	–Dİ ese ~ esse ~ erse	eşitti ese / erse

1. ç. şahıs	-Dık ese ~ esse ~ erse	eşittik ese /erse
2. ç. şahıs	-DIngIz ese ~ esse ~ erse	eşittingiz ese /erse
3 ç. şahıs	-DıAr ese ~ esse ~ erse	eşittiler ese / erse

1.11.4. Sıfat-Fiiller

1.11.4.1. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

i) -(V)r: sanar takta, tanur kişi, sövver kişi, sevünür kişi.

ii) -gAn: nakşlagan, aş bişirgen ev, bağlagan, küniden tovgan, tovgan, koygan, susagan, yarılğan, ħalgan, koygan kişi, tengizde yürügen, yüzgen kişi.

1.11.4.2. Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

i) -mİş: tumışmış, bişmiş kerpiç, yazuklamış, burmış, buruşmuş, bulgamış, şeşmiş.

1.11.5. Zarf-Fiiller

i) -İB: kızganıp (zarf görevinde), okşaşıp (zarf görevinde), tutuptur-

ii) -gAlI: kelgeli

1.12. Söz Varlığı

Codex Cumanicus, birçok farklı alana ait kelime ve terim içerir: Zarf, zamir, dini terimler, temel unsurlar, vücut unsurları, zamana dair terimler, beş duyu, yönler, zıt anlamlılar, belirli nitelikler, günlük hayata dair kelimeler, ticari terimler, ticari eşya ya da mal isimleri, berber ve alet edavatları, meslek isimleri, ünvan ve memuriyet isimleri, renk isimleri, değerli taş isimleri, vücut uzuvları ve organ isimleri, akrabalık terimleri, insanların iyi nitelikleri, insan kusurları, savaşa dair kelimeler, ev eşyaları, giyim-kuşam, inşaatla ilgili terimler, yolculukla ilgili eşya isimleri, yatak, masa ve mutfak ile ilgili kelimeler, ağaç ve meyve isimleri, hayvan isimleri, sürüngen ve böcek isimleri, kuş isimleri, tahıl isimleri, süt ürünleri ve bazı yiyecek isimleri⁶⁸.

Codex Cumanicus, Türkçe söz varlığı yanında birçok alıntı kelime içerir. Bunlar; Latince-İtalyanca, Arapça, Farsça, Rusça ve Moğolcadan alıntı kelimelerdir. Aşağıda bu tür kelimelere bazı örnekler verdik.

- i) Latince-İtalyancadan alıntı kelimeler: CC kırımıızı < It. cremixi.
- ii) Arapçadan alıntı kelimeler: CC yikrar < Ar. ikrār; CC tamaşa < Ar. temāšā.
- iii) Farsçadan alıntı kelimeler: CC cahan < Far. cihān; CC avrez < avrēz.
- iv) Rusçadan alıntı kelimeler: ovus < Rus. овѣс; izba (izbe?) < Rus. изба.
- v) Moğolcadan alıntı kelimeler: CC silevsün < Moğ. silevsün; CC sirdek < Moğ. sirdeg; CC tovolga < Moğ. togulga; CC köşegen < Moğ. kösigen.

⁶⁸ Peter B. GOLDEN, **Codex Cumanicus**.

1.12.1. Codex Cumanicus'ta Oğuzca Etkileri

Codex Cumanicus'ta görülen Oğuzca etkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

i) Uzun ünlü ve uzun ünlüden sonra gelen patlayıcının tonlulaşması: CC tōdak < *tōtak; krş. TT dudak, Az. dodag, Tkm. dōdak, Gag. dudak, Çuv. tuta, Salar totaḥ ~ totıḥ

Zaten *tōtak kelimesi, Kıpçakça *erin* sözcüğüne karşılık genel olarak Oğuz lehçelerinde ve Çuvaşçada görülen bir sözcüktür.

ii) İki veya daha çok heceli kelimelerin sonundaki patlayıcıların tonlulaşması: CC bulud; krş. EAT bulud

iii) Kelime içinde -g- düşmesi:

CC kazan < ET kazgan; krş. TT kazan

iv) İlk hecede -u- > -o- genişlemesi: CC boga ~ boḥa < *būqa; krş. TT boḡa ancak Az. buga, Tkm. buga, Kırgız buka, Kazak buka, Balkar buga.

v) Bunun haricinde CC'ta görülen kelime başında y- düşmesi, Oğuz lehçelerine özgü bir ses hadisesidir.

CC igit, krş. Az. igit, Gag. it, Karayca igit, Kumuk igit, Salar ihit

CC ımışak, krş. Orh. T. yımşak, Gag. yımışak, Kumuk yımışak

CC ıpar, krş. Kİ ipar

CC ipkin, krş. Karayca ipkin

CC ipek, krş. TT ipek

CC ingçü, krş. TT inci

1.12.2. Birinci ve İkinci Elden Yazılan Kelimeler

	Birinci Elden Yazılan Kelimeler	İkinci Elden Yazılan Kelimeler
1	eşätimägä	işitmägä
2	agınurmen	agmanırmen
3	konaklarmen	kondurumen
4	boya	boyow
5	bernälü–men	berneli–men
6	ogrularmen	ogurlarmen
7	roz	orozun
8	tilämädüm	tillemägil
9	togarmen	tu[v]armen
10	izdädüm	isdedüm
11	izdägil	isdegil
12	daavı ~ daave	daw
13	(**ov)	uv
14	kiminin–tur	kimningtur
15	ımışak	yumşak
16	ogrılan ~ ogrıla[y]ın	ovrun, ovrula
*17	etik <i>keydim</i>	könçeküngni <i>kiygil</i>
18	agırsıy bilä	avursı–bile
19	emdi	imdi
20	herkiz	hergiz
21	angar	aar
22	ekindü	kindä
23	tünäkün	tünekün
24	tangda	tanda
25	okşaş	uşaşı
26	bogum	bu[v]um

27	alnı	magley ~ maglıy
28		ogolak
29	bugday	boday
30	tüvi	tü
31	beyi-	biyi-
32	bestlärmən	bestlermen
33	bogulurmen	bugulurmen
34	keçä	kıyçe
35	egir-	iyir-
36	köndür-	köydür-

Birinci el	İkinci el	İlgili Örnekler
İlk hecede /e/	İlk hecede /i/	1, 17, 19, 31, 34, 35
İlk hecede /o/	İlk hecede /u/	9, 13, 25, 26, 33
İlk hecede /u/	İlk hecede /o/	29
	İkinci hecede yuvarlaklaşma	4, 18
/g/	/v/	9, 16, 18, 26
/g/	/y/	35
/g/	Ø	25, 29
/ng/	/n/	24
/ng/	Ø	21
/n/	/ng/	14
/n/ (< ET n)	/y/ (< ET n)	36
-ıy (< -ıg)	-ı (< -ıg)	18
y- düşmesi	y- korunması	15
	İkizleşme	4, 8

-zd-	-sd-	10, 11
İkinci hecede [e] sesi için 'a' harfinin kullanımı	İkinci hecede [e] sesi için 'e' harfinin kullanımı	5, 8, 10, 11, 17, 23, 32
	'w' harfinin kullanımı	4, 12
+IU (< ET +lXg)	+II (< ET +lXg)	5

Yukarıda görüldüğü üzere birinci elden yazılan kelimeler -ng- > -n- ses değişimi ve kelime başında y- düşmesi haricinde ikinci elden yazılanlara göre daha eskicidir.

ET kapalı /è/ foneminin gelişimi açısından bakarsak, birinci elden yazılan materyalde daima [e] sesinin, ikinci elden yazılan kelimelerde daima [i] sesinin tercih edildiğini görürüz.

2. METİN

1a

eziturmen $\approx$ eşitürmen “ışitirim”

esitursen $\approx$ eşitürsen “ışitirsin”

esitur $\approx$ eşitür “ışitir”

esiturbis $\approx$ eşitürbiz “ışitiriz”

esitursis $\approx$ eşitürsüz “ışitirsiniz”

esiturlar $\approx$ eşitürlär “ışitirler”

esituredim $\approx$ eşitür–edim “ışitirdim”

esitureding $\approx$ eşitür–eding “ışitirdin”

esituredi $\approx$ eşitür–edi “ışitirdi”

esitureduc $\approx$ eşitür–edük “ışitirdik”

esituredingis $\approx$ eşitür–edingiz “ışitirdiniz”

esiturlaredj $\approx$ eşitürlär–edi “ışitirlerdi”

esitim $\approx$ eşit[t]im “ışittim”

esiting $\approx$ eşit[t]ing “ışittin”

esitti $\approx$ eşitti “ışitti”

esittic $\approx$ eşittik “ışittik”

esittingis $\approx$ eşittingiz “ışittiniz”

esitilar $\approx$ eşit[t]ilär “ışittiler”

1b

- esituredi $\approx$ eşitür–edi ► eşittim–edi “işittim idi”
- esitturedi $\approx$ eşittür–edi ► eşitting–edi “işittin idi”
- esittedi $\approx$ eşitt[i]–edi “işitti idi”
- esitucedi $\approx$ eşit[t]ik–edi “işittik idi”
- esitungusedi $\approx$ eşit[t]üngüz–edi “işittiniz idi”
- esitularedi $\approx$ eşit[t]ülär–edi ► eşit[t]ilär–edi “işittiler idi”
- esitca^ymê $\approx$ eşitkäymen “işiteceğim”
- esitka^ysen $\approx$ eşitkäysen “işiteceksin”
- esitkay $\approx$ eşitkäy “işitecek”
- esitka^ybis $\approx$ eşitkäybiz “işiteceğiz”
- esitk^{ay}sis $\approx$ eşitkäysiz “işiteceksiniz”
- esitkaylar $\approx$ eşitkäylär “işitecekler”
- esit $\approx$ eşit “işit”
- esitinglar $\approx$ eşitinglär “işitin”
- esitsin $\approx$ eşitsin “işitsin”
- chescha esitkaedim $\approx$ keşkä eşitkä–edim “keşke işitecek olsaydım”
- c[hescha] esitkaedin $\approx$ k[eşkä] eşitkä–edin “keşke işitecek olsaydın”
- c[hescha] esitkaedj $\approx$ k[eşkä] eşitkä–edi “keşke işitecek olsaydı”
- c[hescha] esitkaedic $\approx$ k[eşkä] eşitkä–edik “keşke işitecek olsaydık”
- c[hescha] esitkaedingis $\approx$ k[eşkä] eşitkä–edingiz “keşke işitecek olsaydınız”
- c[hescha] esitkaylaredj $\approx$ k[eşkä] eşitkäylär–edi “keşke işitecek olsaydılar”

c esitmisbolgayedim $\approx$ k[eşkă] eşitmiş-bolgay-edim “keşke işitmiş olacak olsaydım”

c esitkaeding <vel ezitmizbolg[...]di[...]> $\approx$ k[eşkă] eşitkă-eding veya eşitmiş-bolg[ay-e]di[ng] “keşke işitmiş olacak olsaydın”

c esitmisbolgayedi $\approx$ k[eşkă] eşitmiş-bolgay-edi “keşke işitmiş olacak olsaydı”

c esitmis bolgayedic $\approx$ k[eşkă] eşitmiş bolgay-edik “keşke işitmiş olacak olsaydık”

c esitmis bolgaediğis $\approx$ k[eşkă] eşitmiş bolga-edingiz “keşke işitmiş olacak olsaydınız”

c esitmis bolgaedj <ylar> $\approx$ k[eşkă] eşitmiş bolga-edi ilär ► bolga-edilär “keşke işitmiş olacak olsaydılar”

c esitcha”mê $\approx$ k[eşkă] eşitkâymen “keşke işitecek olsam”

c esitcha”sen $\approx$ k[eşkă] eşitkâysen “keşke işitecek olsan”

c esitchay $\approx$ k[eşkă] eşitkây “keşke işitecek olsa”

c esitcha”bis $\approx$ k[eşkă] eşitkâybiz “keşke işitecek olsak”

c esitcha”sis $\approx$ k[eşkă] eşitkâysiz “keşke işitecek olsanız”

c esitchaylar $\approx$ k[eşkă] eşitkâylär “keşke işitecek olsalar”

esittimessa $\approx$ [neçik ki] eşittim-essä “işittim ise”

nezic chi esitî gassæ $\approx$ neçik ki eşit[t]ing-ässä “nasıl ki işittin ise”

n chi esitese $\approx$ n[eçik] ki eşitt[i]-ese “nasıl ki işitti ise”

n chi esitic $\approx$ n[eçik] ki eşittik [ese] “nasıl ki işittik ise”

n chi esitingis $\approx$ n[eçik] ki eşittingiz [ese] “nasıl ki işittiniz ise”

n chi esittilar $\approx$ n[eçik] ki eşittilär [ese] “nasıl ki işittiler ise”

esittim”sa $\approx$ eşittim-[e]rsä “işittim ise”

esittingersa $\approx$ eşitting-ersä “işittin ise”

esitiersa $\approx$ eşit[t]i-ersä “ışitti ise”

2b

esitticersa $\approx$ eşittik-ersä “ışittik ise”

esitingersa $\approx$ eşit[t]ing[iz]-ersä “ışittiniz ise”

esittilarersa $\approx$ eşittilär-ersä “ışittiler ise”

esatimaga <yzitmaga> $\approx$ eşätimägä, ıřitmägä “ışitmeye, ışitmek için”

esattan (esatcan?) $\approx$ eşättän ▶ eşitkän “ışiten”

esitmaga cuyga $\approx$ eşitmägä küygä[n?] “ışitmek için bekleyen”

3a

søuarmen $\approx$ sövärmen “severim”

søuarsem $\approx$ sövärsem ▶ sövärsen “seversin”

souarol $\approx$ sövär-ol “sever”

soudum $\approx$ sövdüm “sevdim”

sougul $\approx$ sövgül “sev”

souus $\approx$ sövüş “arkadaş, dost”

soumac $\approx$ sövmäk “sevmek, sevgi”

alurmê $\approx$ alurmen “alırım”

aldum $\approx$ aldum “aldım”

algil $\approx$ algıl “al”

yandurumen $\approx$ yandurumen “ışık yakarım”

yandurdum $\approx$ yandurdum “ışık yaktım”

yandur $\approx$ yandur “ışık yak”

øuranurmen $\approx$ övränürmen “öğrenirim”

øurandum $\approx$ övrändüm “öğrendim”

øurangil $\approx$ övrängil “öğren”

agenurmê <^agmanirmê *vel* minermê> $\approx$ agınurmen, agmanırmen *veya* minermen
“çıkarım, tırmanırım”

agendum $\approx$ agındum “(yukarı) çıktım”

agen $\approx$ agın “(yukarı) çık”

boluzurmê $\approx$ boluşurmen “yardım ederim”

boluztum $\approx$ boluştum “yardım ettim”

bolus $\approx$ boluş “yardım et”

bolusmac $\approx$ boluşmak “yardım”

3b

cø_ydurumê⁶⁹ $\approx$ köydürümen (köndürümen) “yakarım”

cø_ydurdum $\approx$ köydürdüm (köndürdüm) “yaktım”

cø_ydur $\approx$ köydür (köndür) “yak”

conaclarmê <*vel* condurumen> $\approx$ konaklarmen *veya* kondurumen “ağırlarım,
misafir ederim”

conaclardum $\approx$ konaklardum ► konakladum “ağırladım, misafir ettim”

⁶⁹ Yukarıdaki üç kelime cøndur- olarak yazılmış, ancak sonra ‘n’ harfinin altına ‘y’ çizilmek suretiyle cøy_ydur olarak değiştirilmiştir.

conacla $\approx$ konakla “ağırla, misafir et”

bo^zsaturmê $\approx$ boşşaturmen “affederim, bağışlarım, azat ederim” (Lat. absolvere)

bosatim $\approx$ boşattım “affettim, bağışladım, azat ettim”

bosat $\approx$ boşat “affet, bağışla, azat et”

bosatmac $\approx$ boşatmak “azat etmek”

ya^zsirumê $\approx$ yaşşirumen “saklarım”

ya^zsirdim $\approx$ yaşşırdım “sakladım”

ya^zsir $\approx$ yaşşır “sakla”

ya^zsirmac $\approx$ yaşşırmak “saklamak”

corunurmê $\approx$ körünürmen “görünürüm”

corundum $\approx$ köründüm “göründüm”

corungil $\approx$ körüngil “görün”

corunmac $\approx$ körünmāk “görünmek, görüntü”

yetarmê $\approx$ yetärmen “eklerim, katarım, ilave ederim, bağlarım” (Lat. adiungere)

yethim $\approx$ yet[t]im “ekledim, kattım, ilave ettim, bağladım”

yetchil $\approx$ yetkil “ekle, kat, ilave et, bağla”

az^çarmê $\approx$ açarmen “açarım”

4a

ažarṁê az^çtim $\approx$ açtım “açtım”

ažtīṁ az^çchil $\approx$ açkıl $\sim$ açıl “aç”

chelturmê $\approx$ keltürmen “getiririm”

chelturdum $\approx$ keltürdüm “getirdim”

cheltur $\approx$ keltür “getir”

cuzarmê $\approx$ kuçarmen “kucaklarım, sarılırim”

cuztun $\approx$ kuçtun ► kuçtum “kucakladım, sarıldım”

cuz.chul $\approx$ kuçkul “kucakla, sarıl”

iragirmen $\approx$ ırağirmen (► ıratırmen⁷⁰) “uzaklaştırırım”

bosattî $\approx$ boşattım “azat ettim”

jarat⁷¹ et $\approx$ yarat et “serbest bırak, azat et”

custunarmê $\approx$ kustunarmen⁷² “iç geçiririm, ah çekerim” (Lat. alenare,

<suspirare>)

custûdum $\approx$ kustundum “iç geçirdim, ah çektim”

custûgil $\approx$ kustungıl “iç geçir, ah çek”

custûmac $\approx$ kustunmak “iç geçirme, ah çekme”

asat etarmê $\approx$ azat etärmen “azat ederim”

asat ettim $\approx$ azat ettim “azat ettim”

asat et $\approx$ azat et “azat et”

asat kisi $\approx$ azat kişi “özgür kişi”

sabâ surarmê $\approx$ saban sürärmen “saban sürerim”

sabâ surdum $\approx$ saban sürdüm “saban sürdüm”

sabâ sur $\approx$ saban sür “saban sür”

cas⁸anurmê $\approx$ kazganırmen “kazanırım”

4b

⁷⁰ Krş. DLT yırat- “uzaklaştırmak”

⁷¹ Krş. Kar. yarayd “özgür, serbest”. Ko. Wb. bu kelimeyi yarac $\approx$ yaraq olarak okumuştur.

⁷² Krş. Kar. k'o'ztun- $\sim$ kistun- “iç geçirmek, ah çekmek”.

cax^gandum $\approx$ kazgandum “kazandım”

cax^gangil $\approx$ kazgangıl “kazan”

ydis $\approx$ ıdış “giriş; (giriş için) izin”

ydimen $\approx$ ıdı[r]men ► ıy1[r]men “gönderirim”

ydim $\approx$ ıdım “gönderdim”

ymaga $\approx$ ımaga “göndermek için; içeri almak için”

sagetlanurmê $\approx$ sagıtlanurmen “silahlanırım”

sagetlâdum $\approx$ sagıtlandum “silahlandım”

sagetlangil $\approx$ sagıtlangıl “silahlan”

sounçlarmen $\approx$ sö[v]ünçlärmen “sevindiririm, müjdelerim; haber veririm, bildiririm” (Lat. annuncio)

zagarmê $\approx$ çağarmen “dava ederim, şikayetçi olurum” (Lat. accusare)

zagatim $\approx$ çağtım “dava ettim, şikayetçi oldum”

zackil $\approx$ çakkıl “dava et, şikayetçi ol”

zacmach $\approx$ çakmak “dava, şikayet”

ouraturmê <sagîdir^emê> $\approx$ övrätürmen, sagındıremen ► sagındıramen “öğretirim, nasihat ederim” (Lat. admonere)

ouratû <sagindum> $\approx$ övrät[t]üm sagın[dır]dum “öğrettim, nasihat ettim”

ourat <sagingil> $\approx$ övrät sagın[dır]gıl “öğret, nasihat et”

ouratimac <saganmac memoria> $\approx$ övrätimäk “öğretme”, saganmak “hafıza, bellek”

saget $\approx$ sagıt “silah”

kamlık etermê $\approx$ kamlık etermen “kehanette bulunurum” (Lat. adiunare)

ranzilic etarmê $\approx$ rançılık etärmen “kehanette bulunurum”

ranzilik ettin ≈ rançılık ettin ▶ ettim “kehanette bulundum”

ranzilik ethil ≈ rançılık ethil ▶ etkil (?) “kehanette bulun”

kam katun kisi dir ≈ kam katun kişi dir “(o bir) kadın şamandır”

5a

<eregirmen> ≈ eregirmen ▶ erekirmen “tiksinirim, iğrenirim”

<eriktim> ≈ eriktim “tiksendim, iğrendim”

<unarmen> ≈ unarmen⁷³ “kabullenirim, razı olurum, itaat ederim” (Lat. *aquiesco*)

<undim> ≈ un[a]dım “kabullendim, razı oldum, itaat ettim”

yzarmê ≈ içärmen “içerim”

iztum ≈ içtüm “içtim”

iz ≈ iç “iç”

caynaturmê ≈ kaynaturmen “kaynatırım”

caynatim ≈ kaynat[t]ım “kaynattım”

<caynatur> ≈ kaynatur ▶ kaynat “kaynat”

beyrmê ≈ be[y]irmen⁷⁴ “dans ederim, alkışlarım” (Lat. *ballare*, <plaudere>; Far. raks)

beyrdim ≈ be[y]irdim ▶ be[y]idim “dans ettim, alkışladım”

beygil ≈ be[y]igil “dans et, alkışla”

køron ≈ körön ▶ körüm⁷⁵ ~ körön ▶ koron⁷⁶ “dans” (Lat. *hostande*)

⁷³ Krş. KMT *una*- “kabul etmek, razı olmak”.

⁷⁴ CC *beyi*- < *böyi- < ET bödi- “dans etmek” (KM böci- < *bödi- “dans etmek”).

⁷⁵ Radloff II 1258 (Kar.) körüm “a vision (in the night)”, EDPT 745. Ayrıca krş. CC körümlü “güzel, gösterişli” (Ko. Wb. 155).

us etarmê *vel* iuunurmê $\approx$ us⁷⁷ etärmen *veya* yu[v]unurmen “banyo yaparım, yıkanırım” (Lat. balneare)

us ettim *vel* men iuundû $\approx$ us ettim *veya* men yu[v]undum “banyo yaptım, yıkandım”

us et *vel* iuungul $\approx$ us et *veya* yu[v]ungul “banyo yap, yıkan”

yssi su $\approx$ issi su⁷⁸ “banyo, hamam”

cagirmê $\approx$ kaḫırmen “kızarıım, öfkelenirim” (Lat. blasmare, Alm. scâpin)

cagidim $\approx$ kaḫıdım “kızdım, öfkelenim”

cagigil $\approx$ kaḫıgıl “kız, öfkelen”

cachimac $\approx$ kaḫımak “kızgınlık, öfke”

5b

soekarmê $\approx$ sökärmən “söverim, küfredirim”

søctum $\approx$ söktüm “sövdüm, küfrettim”

søchul $\approx$ sök[k]ül “söv, küfret”

søcmac $\approx$ sökmäk “küfür, sövme”

yara^zsuirmê $\approx$ yaraşşırmen “uyarım; hemfikirim” (Lat. concordare)

yarastim $\approx$ yaraştım “uydum, hemfikirdim”

yaraszırgıl $\approx$ yaraştırgıl “uy, uygun ol”

yarasmac $\approx$ yaraşmak “uygunluk”

yaılurmê $\approx$ yarılurmen “yarılıırım”

⁷⁶ Krş. TT horon < Gr. khorous.

⁷⁷ Krş. KMT *ushar*- “*sulamak, ıslatmak*” < *us + gar-.

⁷⁸ Krş. Gülistan Tercümesi *ılı-suv* “banyo, hamam”.

yaıldum ≈ yarıldum “yarıldım”

yarelgil ≈ yarılğıl “yarıl”

yaılmac ≈ yarılmak “yarılmak”

chezchirürme | [...] ≈ kıkırırme[n] “bağırırım, seslenirim”

chezchirdun ≈ kıkırdun ► kıkırdum “bağırdım, seslendim”

chezchir ≈ kıkır “bağır, seslen”

chezchirmac ≈ kıkırmak “bağırtı, çağırtı”

buxarmê ≈ buzarmen “yıkırım, bozarım” (Lat. destruere)

buxdum ≈ buzdu “yıktım, bozdum”

busgil ≈ buzğıl “yık, boz”

aʷsarmen ≈ aşsarmen “yemek yerim”

aʷsardim ≈ aşşardım ► aşşadım “yemek yedim”

assa ≈ aşşa “yemek ye”

as ≈ aş “aş, yemek”

6a

saclarmê ≈ saklarmen “korurum, gözetirim” (Lat. custodire)

saclardum ≈ saklardum ► sakladum “korudum, gözettim”

sacla ≈ sakla “koru, gözet”

saclamac ≈ saklamak “koruma, gözetme”

saclanurmê ≈ saklanurmen “sakınırım” (Lat. cauere)

saclandum ≈ saklandum “sakındım”

saclan ≈ saklan “sakın”

tuzarmê *vel* gigkilurmê ≈ tüşärmen *veya* yıkılurmen (cıkılurmen?) “düşerim”

tustum *vel* gigkildum ≈ tüştüm *veya* yıkıldum (cıkıldum?) “düşüm”

tus *vel* gigil <slese lube lete> ≈ tüş *veya* yihıl “düş”

yugururmê ≈ yügürürmen “hızlı yürürüm, koşarım”

yugurdû ≈ yügürdüm “hızlı yürüdüm, koştum”

yugur ≈ yügür “hızlı yürü, koş”

yugurmac ≈ yügürmək “koşma”

yrarmê ≈ ırlarmen “şarkı söylerim”

yrladim ≈ ırladım “şarkı söyledim”

yrilagil ≈ ırlagıl “şarkı söyle”

yr ≈ ır “şarkı”

yuxaclarmê ≈ yuzzaklarmen “kilitlerim”

yuxacladum ≈ yuzakladum “kilitledim”

yuxacla ≈ yuzakla “kilit”

yusxac ≈ yuzzak “kilit”

azchuz ≈ açkuç “anahtar”

ayltarta'mê ≈ a[y]ıl–tartarmen “kolan takarım”

ayltartû ≈ a[y]ıl–tart[t]um “kolan taktım”

ayl *vel* colan ≈ a[y]ıl *veya* kolan “kemer, kolan”

6b

côgul azarmê ≈ köngül açarmen “avuturum, yatıştırırım”

congul azatim ≈ köngül açatım ► açtım “avuttum, yatıştırdım”

- congul az $\approx$ köngül aç “avut, yatıştır”
- congul azmac $\approx$ köngül açmak “avutma, yatıştırma”
- chengas berumê $\approx$ kengâş berümen “öğüt veririm, fikir veririm”
- chengas berdum $\approx$ kengâş berdüm “öğüt verdim, fikir verdim”
- chengas ber $\approx$ kengâş ber “öğüt ver, fikir ver”
- chengas $\approx$ kengâş “öğüt, fikir”
- tamam etarmen $\approx$ tamam etärmen “tamamlarım”
- tamam ettim $\approx$ tamam ettim “tamamladım”
- tamam ethil $\approx$ tamam etkil “tamamla”
- tamam $\approx$ tamam “tamam, eksiksiz”
- bi^zsuiturmê $\approx$ bişşitürmen ► bişşirürmen “pişiririm”
- bisuidum $\approx$ bişirdüm “pişirdim”
- bisuir $\approx$ bişir “pişir”
- bagerzi $\approx$ bağırçı “aşçı”
- aş bisurgâ eu $\approx$ aş bişürgän ev “mutfak”
- tigilurmê $\approx$ tıylurmen “son bulurum, kesilirim, dinerim”
- tigildum $\approx$ tıyıldum “son buldum, kesildim, dindim”
- tigil $\approx$ tıyl “son bul, kesil, din”
- jurûlarmê $\approx$ curumlarmen “ceza veririm, hüküm vermek”
- jurûladum $\approx$ curumladum “ceza verdim”
- jurûla $\approx$ curumla “ceza ver”
- jurû $\approx$ curum “ceza”
- etic cheyarmê $\approx$ etik keyärmen “ayakkabı giyerim”
- etic cheydim $\approx$ etik keydim “ayakkabı giydim”

etic chey $\approx$ etik key “ayakkabı giy”

etic $\approx$ etik “ayakkabı”

7a

tutarmê $\approx$ tutarmen “tutarım”

tutum $\approx$ tut[t]um “tuttum”

tut $\approx$ tut “tut”

tutchum $\approx$ tutkum ► tutkun “esir, hapis”

sagenurmê $\approx$ sagınurmen “düşünürüm”

sagendum $\approx$ sagındum “düşündüm”

sangêgil $\approx$ sangıngıl ► sagıngıl “düşün”

sagenz $\approx$ sagınç “düşünce”

ulgay[.]ırmê $\approx$ ulgayırmen “büyürüm”

ulgaydum $\approx$ ulgaydum “büyüdüm”

ulgaygil $\approx$ ulgaygıl “büyü”

alisirmê <yest minayiu> $\approx$ alışırmen “değiş tokuş ederim, takas ederim”

alistum $\approx$ alıştum “değiş tokuş ettim, takas ettim”

alischil <mineyse> $\approx$ alışıl “değiş tokuş et, takas et”

alisturmac $\approx$ alışturmak “değiş tokuş, takas, alışveriş”

zourayururmê $\approx$ çövrä-yürürmen “etrafında dolaşırım, etrafında dönerim”

zoura yururdum $\approx$ çövrä yürürdüm ► yürüdüm “etrafında dolaştım, etrafında döndüm”

zoura zıı iurgil $\approx$ çövrä yürügil “etrafında dolaş, etrafında dön”

zoura ≈ çövrä “çevre, dolay”

yaxuc ≈ yazuk “suç, günah”

yaxuclamis ≈ yazuklamış “günahkar”

inanurmê ≈ inanurmen “inanırım”

inâdum ≈ inandum “inandım”

inâgil ≈ inangıl “inan”

inâmac ≈ inanmak “inanç”

inâgaan ≈ inangaan “inanan, inançlı, inanlı”

gic^hrarberurmên ≈ yikrar–berürmen “itiraf ederim”

gicrar berdim ≈ yikrar berdim “itiraf ettim”

7b

yic^hrar bergil ≈ yikrar bergil “itiraf et”

ȳ çar <gichrar berdi> ≈ yikrar berdi “itiraf etti”

tanirmê ≈ tanırmen “tanırım, bilirim”

tanidum ≈ tanıdum “tanıdım, bildim”

tanigil ≈ tanıgıl “tanı, bil”

tanimac ≈ tanımak “tanıma, bilgi”

zan ≈ çan ► gam “endişe, kaygı, tasa” (Lat. cura, Far. gan ► gam)

congul açir^{ga}mach ≈ köngül açırgamak “pişmanlık”

yaparmê ≈ yaparmen “örterim”

yaptim ≈ yaptım “örttüm”

yapchil ≈ yapıl “ört”

yapchiz $\approx$ yapıç “kapak, örtü”

<usattirmen> $\approx$ uzattırmen “yöneltirim, gönderirim”

<usattim> $\approx$ uzattım “yönelttim, gönderdim”

oguturmê $\approx$ oğuturmen⁷⁹ “eğitirim, yetiştiririm”

oguttum $\approx$ oğuttum “eğittim, yetiştirdim”

ogutchil $\approx$ oğuthıl “eğit, yetiştir”

souascurmê $\approx$ sovaşkurmen ► sovaşurmen “kavga ederim”

jolga jururmê $\approx$ yolga yürürmen “yola koyulurum, yola çıkarım”

jolga jurdû $\approx$ yolga yürdüm “yola çıktım”

8a

jolga jur $\approx$ yolga yür “yola çık”

jol $\approx$ yol “yol, yolculuk”

issinurmen $\approx$ issinürmen “ısınırım”

issilic $\approx$ issilik “sıcaklık”

tanlarmê $\approx$ tanlarmen⁸⁰ ► tanglarmen “seçerim” (Lat. cernere)

tanladû $\approx$ tanladum ► tangladum “seçtim”

tanla $\approx$ tanla ► tangla “seç”

ticharmê $\approx$ tikärmen “dikerim”

tictim $\approx$ tiktim “diktim”

tichil $\approx$ tik[k]il $\sim$ tikhil “dik”

⁷⁹ EDPT, bu kelimeyi *oqut-* madde başı altında *ogut-* olarak vermektedir.

⁸⁰ Krş. KMT *tangila-* $\sim$ *tangla-* “seçmek, ayıklamak”.

tichmac $\approx$ tikmāk “dikme (elbise)”

iʿsanurmê $\approx$ işşänürmen⁸¹ “güvenirim, inanırım, tevekkül ederim”

izzandum $\approx$ işşändüm “güvendim, inandım”

izzangil $\approx$ işşängil “güven, inan”

iʿsanmac $\approx$ işşänmək “güven, inanç”

8b

susarmê <ich sye> $\approx$ süzärmen “süzerim”

suxdum <ich sey> $\approx$ süzdüm “süzdüm”

ascaundarmê $\approx$ aşka-ündärmen “yemeğe çağırırım”

toyga undadû $\approx$ toyga ündädüm “şölene çağırdım”

toyga unda $\approx$ toyga ündä “şölene çağır”

toy $\approx$ toy “şölen, şenlik”

<sohlanirmê> $\approx$ sohlanırmen “arzularım”

yaratchan $\approx$ yarathān “yaradan”

yaratmac $\approx$ yaratmak “yaratma”

esich[...]⁸² japarmê $\approx$ eşik[ni] yaparmen “kapıyı kapatırım”

esichnj japtim $\approx$ eşikni yaptım “kapıyı kapattım”

esichnj jap $\approx$ eşikni yap “kapıyı kapat”

zoplarmê $\approx$ çöplärmen⁸³ “toplarım”

⁸¹ Krş. Kar. *işan-* “inanmak” < *işen-*. Benzer bir örnek, Kar. *biyan-* < CC *biyen-* < T *begen-* değişimde de görülmektedir. Bu yüzden Ko. Wb.’in Kar. şekli öne sürerek *işan-* okuması kabul edilemez.

⁸² -*ni* hecesi siliktir.

zopladam $\approx$ çöplädüm “topladım”

zopla $\approx$ çöplä “topla”

cuyrug $\approx$ kuyruḡ “kuyruk”

boyn $\approx$ bo[y]ın “boyun”

bisürmis $\approx$ bişirmiş “pişmiş”

<batirrimê> $\approx$ batırrımen “saklarım”

<batirdim> $\approx$ batırdım “sakladım”

<batirmaga> $\approx$ batırmaga “saklamaya, saklamak için”

<yiarmê jomdarimê> $\approx$ yı[y]armen “toplarım, yığarım”, yomdarımen “toplarım”

<iydim jomdardim> $\approx$ yıdım⁸⁴ “yığdım”, yomdardım “topladım”

<boyiow> $\approx$ boyow “boya” (Alm. varbe)

<iycharmê ich velle> $\approx$ yıkarmen “yıkırım”

<iomucti jildi> $\approx$ yomuctı “toplandı, bir araya geldi”, yıldı “toplandı, yığıldı”

<iychte vellete> $\approx$ yıktı “yıktı, devirdi”

9a

berumê $\approx$ berümen “veririm”

berdum $\approx$ berdüm “verdim”

ber $\approx$ ber “ver”

bageşlarmê $\approx$ bağışlarmen “hediye ederim, bağışlarım”

⁸³ Krş. Kar. *çöple*- “toplamak”. Ko. Wb. *çopla*- okumuştur. Ko. Wb.’in varsaydığı t- > ç- değişimini, Codex Cumanicus’ta başka örneği olmadığı için kabul edemiyoruz.

⁸⁴ CC *yı(y)*- (< ET *yıg-*) fiili, geniş zaman çekiminde *yıy-*, geçmiş zaman çekiminde *yı*- şeklindedir.

bagesladum $\approx$ bağışladum “hediye ettim”

bagesla $\approx$ bağışla “hediye et”

bages $\approx$ bağış “hediye, bağış”

ouratūmê $\approx$ övrätürmen “öğretirim”

o^uratum $\approx$ övrät[t]üm “öğrettim”

ourat $\approx$ övrät “öğret”

osta $\approx$ osta “usta, üstad”

coarmen $\approx$ ko[y]armen “koyarım, bırakırım”

coydum $\approx$ koydum “koydum, bıraktım”

coygil $\approx$ koygıl “koy, bırak”

coygan chisi $\approx$ koygan kişi “koyup bırakan kişi”

uiurmê $\approx$ uyurmen “uyurum”

uyurdum $\approx$ uyurdum ► uyudum “uyudum”

uyugil $\approx$ uyugıl “uyu”

yarasur $\approx$ yaraşur “yaraşırım, layıkım”

yarasti $\approx$ yaraştı “yaraştı, uydu”

agrurmem $\approx$ agrurmen “agram var”

9b

agerdum $\approx$ ağırdum ► agridum “agram vardı”

agremac $\approx$ agramak “acı, ağrı”

yuctusururmê $\approx$ yük-tüşürürmen “yükümü boşaltırım, yükümü indiririm”

yuctusurdum $\approx$ yük-tüşürdüm “yükümü indirdim”

enarmê ≈ enärmen “inerim”

endim ≈ endim “indim”

engil ≈ engil “in”

elturmê ≈ eltürmen “götürürüm”

elttim ≈ elttim “götürdüm”

eltchil ≈ eltkil “götür, ilet”

ulasurmê ≈ üläşürmen “paylaşırım, bölüşürüm”

ulastum ≈ üläştüm “paylaştım, bölüştüm”

ulaschil ≈ üläşkil “paylaş”

ulasmac ≈ üläşmək “paylaşma, bölüştürme”

esiturmê ≈ e[k]sitürmen “eksiltirim”

ecsittim ≈ eksittim “eksilttim”

ecsit ≈ eksit “eksilt”

ecsuc ≈ eksük “eksik”

10a

sesarmê ≈ şeşärmen “çözerim”

sestum ≈ şeştüm “çözdüm”

seschil ≈ şeşkil “çöz”

ayturmê ≈ ayturmen “söylerim”

aytım ≈ ayt[t]ım “söyledim”

ayt ≈ ayt “söyle”

toxarmê ≈ tözärmen “dayanırım, katlanırım”

toxdum $\approx$ tözdüm “dayandım”

toxgil $\approx$ tözgil “dayan”

tiarmê $\approx$ tı[y]armen “engellerim”

tyidun $\approx$ tıydun ► tıydum “engelledim”

tyimac $\approx$ tıymak “engel”

tinimdam chrarmê $\approx$ tınımdam k[e]rärmen ► tınımdan⁸⁵ k[e]çärmen “huzursuz olmak” (Lat. desperare)

tinimdam cheztim $\approx$ tınımdan keçtim “huzursuz oldum”

tanîdî chezmac $\approx$ tanımdın keçmək ► tınımdın keç “huzursuz ol”

tinîdî chezmac $\approx$ tınımdın keçmək “huzursuzluk”

10b

karisurmê *vel* abrarmê $\approx$ karışurmen *veya* abramen “korurum, savunurum”

kaïstim *vel* abradum $\approx$ karıştım *veya* abradum “korudum, savundum”

karis *vel* abra $\approx$ karış *veya* abra “koru, savun”

kaïsmac *vel* abramac $\approx$ karışmak *veya* abramak “koruma”

nacs larmê $\approx$ nakşlarmen “nakş ederim, resmederim”

nacs ladum $\approx$ nakşladum “nakş ettim, resmettim”

nacs la $\approx$ nakşla “nakş et, resmet”

nacs $\approx$ nakş “nakş, resim”

⁸⁵ Buradaki kelime, Codex Cumanicus’un Almanca kısmında *arı-tindän* gibi ince ünlülü yazımları mevcut olan *tin* “ruh” değildir. Bu kelime, Almanca kısmında *tin-* “dinlenmek, istirahat etmek” olarak geçen fiilden F.İ.Y –Im ekiyle türemiş bir isim olmalıdır. Krş. KMT *tinim* “huzur”.

ziray $\approx$ çiray “suret”

cusanurmê $\approx$ küsänürmen “arzularım”

cusandum $\approx$ küsändüm “arzuladım”

c $\approx$ k[üsängil] “arzula”

cusamac $\approx$ küsä[n]mäk “arzu”

bernalurmê <bernelimê> $\approx$ bernälür-men ► bernälü-men, berneli-men
“borçluyum”

bernalı boldum $\approx$ bernälü boldum “borçlandım”

borz $\approx$ borç “borç”

borzli $\approx$ borçlı “borçlu”

aldarmê $\approx$ aldarmen “aldatırım”

aldadum $\approx$ aldadum “aldattım”

alda $\approx$ alda “aldat”

aldamac $\approx$ aldamak “hile, aldatma”

sozulurmê *vel* çuçulurmê $\approx$ soçulurmen *veya* çuçulurmen “soyunurum”

sozuldum $\approx$ soçuldum “soyundum”

suzul $\approx$ suçul “soyun”

11a

bay $\approx$ bay “zengin, varlıklı”

baylic $\approx$ baylık “zenginlik”

yazanurmê $\approx$ yaçanurmen “utanırım, çekinirim”

yazandum $\approx$ yaçandum “utandım, çekindim”

yazam $\approx$ yaçam ► yaçan “utan, çekin”

yazâmac $\approx$ yaçanmak “utanç, çekince”

girtarmê $\approx$ yırtarmen (cırtarmen?) “yırtarım”

girttum $\approx$ yırttum “yırttım”

girtchil $\approx$ yırtıl “yirt”

girtmac $\approx$ yırtmak “yırtma”

<tabuschirmen> $\approx$ tabuşirmen “tartışırım”

<tabuschtim> $\approx$ tabuştım “tartıştım”

<kym maga bersa mendagar beraym kym maga bermassa mendagar berman>

$\approx$ kim maga bersä mend[ä]–agar berä[y]im kim maga bermäzsä mend[ä]–agar
bermän

“kim bana verirse ben de ona veririm, kim bana vermezse bende ona vermem”

satum alurmê $\approx$ satum⁸⁶ alurmen “satın alırım”

satum adum $\approx$ satum a[l]dum “satın almak”

satum algil $\approx$ satum algıl “satın al”

satum almac $\approx$ satum almak “satın alma”

cuyarmê $\approx$ küyärmen “beklerim, sabrederim”

cuydum $\approx$ küydüm “bekledim, sabrettim”

cuygil $\approx$ küygil “bekle, sabret”

11b

⁸⁶ *Satun* olarak da okunabilir.

atlanurmê ≈ atlanurmen “ata binerim”

atlandum ≈ atlandum “ata bindim”

atlan ≈ atlan “ata bin”

sondururmê ≈ söndürürmen “söndürürüm”

sondurdû ≈ söndürdüm “söndürdüm”

sondur ≈ söndür “söndür”

çıgharmê ≈ çıgharmen “çıkarım”

zigtum ≈ çıhtum “çıktım”

zigchil ≈ çıhkıl “çık”

tastin ≈ taştın “dış, dışarı”

zigarurmê ≈ çıharurmen “çıkarım”

zigardun ≈ çıhardun ► çıhardum “çıkardım”

zigargil ≈ çıhargıl “çıkır”

tanlasurmê ≈ tanlaşurmen “incelerim” (Lat. *examinare*)

tanlastin ≈ tanlaştın ► tanlaştım “inceledim”

tanlas ≈ tanlaş “incele”

coparurmen ≈ koparurmen “kurarım, inşa ederim” (Lat. *edificare*)

cobardun ≈ kobardun ► kobardum “kurdum, inşa ettim”

cobar ≈ kobar “kur, inşa et”

cobarmac ≈ kobarmak “inşa”

cutulurmê ≈ kutulurmen “kurtulurum”

cutuldum ≈ kutuldum “kurtuldum”

cutulgil ≈ kutulgil “kurtul”

cutulmis $\approx$ kutulmuş “kurtulmuş (olan)”

12a

cutulmac $\approx$ kutulmak “kurtuluş”

bosanurmê $\approx$ boşanurmen “serbest kalırım”

bosandum $\approx$ boşandum “serbest kaldım”

bosan $\approx$ boşan “serbest kal”

bosanmac $\approx$ boşanmak “serbest kalma”

charg etarmê $\approx$ harc etärmen “harcarım”

charg ettin $\approx$ harc ettin ► harc ettim “harcadım”

charg et $\approx$ harc et “harca”

yayarmê $\approx$ yayarmen “yayarım”

yaydum $\approx$ yaydum “yaydım”

yaygil $\approx$ yaygıl “yay”

arinurmê $\approx$ arınurmen “arınırım”

arindum $\approx$ arındum “arındım”

aringil $\approx$ arıngıl “arın”

arîmac $\approx$ arınmak “arınma”

arinmaga $\approx$ arınmaga “arınmak için, arınmaya”

congul izinda aiturme[.] $\approx$ köngül içindä ayturme[n] “(bir şey üzerine) düşünüp taşınırım, bir şey için karar veririm”

congul izinda aytum $\approx$ köngül içindä ayt[t]um “(bir şey üzerine) düşünüp taşındım”

congul da ayt $\approx$ köngüldä ayt “(bir şey üzerine) düşünüp taşın”

congul izinda aitmac $\approx$ köngül içindä aytmak “(bir şey üzerine) düşünüp taşınma”

bacha ururmen $\approx$ bağa ururmen “değer biçirim”

bacha urdun $\approx$ bağa urdun ► bağa urdum “değer biçtim”

bacha ur $\approx$ bağa ur “değer biç”

bacha $\approx$ bağa “değer, paha”

12b

tusaturmê $\approx$ tüzätürmen “düzeltirim”

tuxattum $\approx$ tüzättüm “düzelttim”

tuxat $\approx$ tüzät “düzelt”

tux $\approx$ tüz “düz, doğru”

tusacmis $\approx$ tüzäkmiş ► tüzätmiş “düzeltilmiş”

etarmê $\approx$ etärmen “yaparım, ederim”

etim $\approx$ et[t]im “yaptım, ettim”

etchil $\approx$ etkil “yap, et”

us $\approx$ us⁸⁷ (?) “gerçek, hakikat, olgu, vakıa” (Lat. factum)

bolurmê $\approx$ bolurmen “olurum”

boldum $\approx$ boldum “oldum”

boldumedi $\approx$ boldum–edi “oldum idi”

berchiturmê <vel berketerm̄> $\approx$ berkitürmen veya berk–etermen “sağlamlaştırırım”

⁸⁷ Ko. Wb. bu kelimeyi *uz* maddebaşı altında vermiş ve Latince ‘factum’ün yanına bir soru işareti koymuştur.

berchittun $\approx$ berkittün ► berkittüm “sağlamlaştırdım”

berchitchil $\approx$ berkitkil “sağlamlaştır”

berch $\approx$ berk “sağlam”

azturmê $\approx$ aç–turmen “açım”

13a

aztim $\approx$ açtım “acıktım”

az bol $\approx$ aç bol “acı”

az $\approx$ aç “aç”

ussurmê $\approx$ üşşürmen “üşürüm”

usidum $\approx$ üşidüm “üşüdüm”

saoc $\approx$ savok “soğuk”

egirurme <vel jirimen> $\approx$ egirürme[n] veya i[y]irimen⁸⁸ “ip eğiririm”

egirdum <jirdim> $\approx$ egirdüm, i[y]irdim “ip eğirdim”

egirgil <jirgil> $\approx$ egirgil, i[y]irgil “ip eğir”

yp $\approx$ ip “ip”

chazarmê $\approx$ kaçarmen “kaçarım”

chaztum $\approx$ kaçtum “kaçtım”

chazchil $\approx$ kaçıl “kaç”

sindururmê $\approx$ sindururmen “kırarım”

sindurdum $\approx$ sindurdum “kırdım”

sindur $\approx$ sindur “kır”

⁸⁸ Ko. Wb. bu kelimeyi *yir-* olarak okumuştur.

sindurmac $\approx$ sindurmak “kırmak”

yangilurmê $\approx$ yangılurmen “yanılırim, hata ederim”

yangildum $\approx$ yangıldum “yanıldım, hata ettim”

yangilmac $\approx$ yangılmak “yanlış, hata”

ogurlarmê <ogurlarm̄> $\approx$ ogurlarmen, ogurlarmen “çalarım, hırsızlık yaparım”

ogrulardum $\approx$ ogrulardum ► oguladum “çaldım, hırsızlık yaptım”

ogrula $\approx$ ogrula “çal, hırsızlık yap”

ogrulamac $\approx$ ogulamak “hırsızlık”

13b

zizac $\approx$ çiçäk “çiçek”

yemis $\approx$ yemiş “meyve”

buniat etarmê $\approx$ bunyat etärmen “kurarım, tesis ederim”

buniat etis $\approx$ bunyat etiş ► ettüm “kurdum, tesis ettim”

buniat echil $\approx$ bunyat e[t]kil “kur, tesis et”

buniat $\approx$ bunyat “temel, esas”

berchiturmê $\approx$ berkitürmen “berkitirim, sağlamlaştırırım”

berchittim $\approx$ berkittim “berkittim, sağlamlaştırdım”

berchit $\approx$ berkit “berkit, sağlamlaştıır”

cun $\approx$ kün⁸⁹ “güç, kudret, kuvvet”

rox <vel orozun> $\approx$ roz veya orozun “şans, talih” (Far. bachat)

maana vel turlij $\approx$ maana veya türliy “tür, tabiyat, yaradılış, nitelik” (Lat. Forma)

⁸⁹ Krş. KMT *kün* “güç, kuvvet, kudret”. Ko. Wb. *kun* okumuştur.

maana ≈ maana “tür, tabiyat, yaradılış, nitelik” (Lat. modus)

urmach ≈ urmak “kamçı, kırbaç”

tutum ≈ tütün “duman”

tesich ≈ teşik “delik, açıklık”

temir ≈ temir “demir”

<bollach> ≈ bollaḥ “kaynak”

<ochus> ≈ öküz ▶ ögüz “nehir, akıntı”

ogri ≈ oğrı “hırsız”

<kassirmen> ≈ kaşşirmen “sürterim”

<kassadim> ≈ kaşşadım “sürttüm”

14a

souunurme <bieni[rmen]> ≈ sövünürme[n], bi[y]eni[rmen] “sevinirim”

souundum <biendi[m]> ≈ sövündüm, bi[y]endim “sevindim”

souungil ≈ sövüngil “sevin”

souunmac ≈ sövünmāk “sevinç”

<byenip biip schrekinv (? de)> ≈ bi[y]enip “sevinerek” bi[y]ip⁹⁰ “dans ederek”

casirmê ≈ kaşşirmen “sürterim, kaşşırım”

casidun ≈ kaşşidun ▶ kaşşidum “sürttüm, kaşşıdım”

casigil ≈ kaşşıgıl “sürt, kaşı”

yage ≈ yağı “kavga, savaş” (Far. jank)

tatarmê ≈ tatarmen “tadarım”

⁹⁰ CC *beyi-* ~ *biyi-* < *böyi- < ET *bödi-* “dans etmek”

tattin $\approx$ tattın ► tattım “tattım”

tatchil $\approx$ tatıl “tat”

tatmac $\approx$ tatmak “tat, lezzet”

14b

agerlarmê $\approx$ ağırlarmen “hürmet ederim” (Lat. honorare)

agerladun $\approx$ ağırladun ► ağırladum “hürmet ettim”

agerladum $\approx$ ağırladum ► ağırla “hürmet et”

ager $\approx$ ağır “saygı, hürmet”

yuclarmê $\approx$ yüklärmen “yüklerim”

yucladun $\approx$ yüklädün ► yüklädüm “yükledim”

yucla $\approx$ yüklä “yükle”

yuc $\approx$ yük “yük”

yylarmê $\approx$ yıllarmen⁹¹ “koklarım”

jyladum $\approx$ yıladum “kokladım”

jylagil $\approx$ yılagıl “kokla”

jylamac $\approx$ yılamak “koku, koku duyusu”

mulcrarmê $\approx$ mülkrärmen “miras alırım”

mulcradû $\approx$ mülkrädüm “miras aldım”

mulcri $\approx$ mülkri ► mülkrä (?) “miras al”

mulclamac $\approx$ mülklämäk ► mülkrämäk (?) “miras”

⁹¹ Yıla- [yīla-] < *yıyla- < ET yid + la-; krş. BM, TA *yile-* “koklamak”. Ko. Wb. bu kelimeyi *ıyla-* olarak okumuştur. Kendisinin burada bir y- düşmesi varsaydığını zannediyoruz: ıyla- < yıyla- < ET yid + la-.

15a

mendabar $\approx$ mendä-bar “benimdir, bende var”

tegdj $\approx$ tegdi “sahiptim, benimdi” (Lat. habuj)

sagabolsû $\approx$ saga-bolsun “senindir, sana aittir” (Lat. habeas)

youaslic $\approx$ yovaşlık “alçakgönüllülük, tevazu”

<condurimê> $\approx$ kondurimen “misafir ederim, ağırlarım” (Lat. hospito)

baslarmê $\approx$ başlarmen⁹²

<oruz tutar^{ir}men tutû> $\approx$ oruç tutarmen (tutirmen) “oruç tutarım”, [oruç] tut[t]um
“oruç tuttum”

<or^uz tut> $\approx$ oruç tut “oruç tut”

<oruz> $\approx$ oruç “oruç”

baslarmê $\approx$ başlarmen “başlarım”

basladum $\approx$ başladum “başladım

baslagil $\approx$ başlagıl “başla”

bas $\approx$ baş “baş, başlangıç, üst taraf”

anglarmê $\approx$ anglarmen “anlarım”

angladû $\approx$ angladum “anladım”

anglagil $\approx$ anglagıl “anla”

anglamac $\approx$ anlamak “akıl, zeka” (Lat. intellectus)

15b

⁹² Buraya yanlışlıkla *oruç tutarmen* yerine *başlarmen* yazılmıştır.

buiuramê ≈ buyuramen “emrederim, buyururum”

buiurdun ≈ buyurdun ► buyurdum “emrettim, buyurdum”

buiur ≈ buyur “emret”

yetaṛmê ≈ yetärmen “bağlarım, birleştiririm”

yettim ≈ yettim “bağladım, birleştirdim”

yetchil ≈ yetkil “bağla, birleştir”

cheyarmê ≈ keyärmen “giyerim”

cheydû ≈ keydüm “giydim”

cheygil ≈ keygil “giy”

ton *vel* oprac ≈ ton *veya* oprak “giysi, kıyafet”

opchalarmê ≈ öpkälärmen “kızarımlı, öfkelenirim”

opchaladun ≈ öpkälädün ► öpkälädüm “kızdım, öfkelenim”

opchala ≈ öpkälä “kız, öfkelen”

opcha ≈ öpkä “öfke”

yarig etarmê ≈ yarış etärmen “aydınlatırım”

yrig ≈ ırış ► y[a]rış “ışık, aydınlık”

tartinuṛmê ≈ tartınurmen “hayal ederim, tasavvur ederim”

tartindum ≈ tartındum “hayal ettim, tasavvur ettim”

tartingil ≈ tartingıl “hayal et, tasavvur et”

ixdarmê ≈ izdärmen “ararım”

ixdardin ≈ izdärdin ► izdädim “aradım”

ixdagil ≈ izdägil “ara”

ixdamac ≈ izdämäk “aramak”

16a

sorarmê ≈ sorarmen “sorarım”

sordun ≈ sordun ► sordum “sordum”

sorgil ≈ sorgıl “sor”

yara etarmê ≈ yara etärmen “yaralarım”

yara ettin ≈ yara ettin ► yara ettim “yaraladım”

yara etchil ≈ yara etkil “yarala”

eliclarmê ≈ eliklärmen “alay ederim”

elicladam ≈ eliklädüm “alay ettim”

eliclagil ≈ eliklägil “alay et”

eliclamac ≈ eliklämək “alay, istihza”

sisarmê ≈ şişärmen “şişerim”

sistin ≈ şiştin ► şiştım “şiştin”

sistchil ≈ şiştikil “şiş”

sismac ≈ şişmək “şişme, şişkinlik”

yaturmê ≈ yaturmen “yatarım”

yattun ≈ yattun ► yattım “yattım”

yatchil ≈ yatıl “yat”

<jargularmê tərulermê> ≈ yargularmen, törülermen “yargılarım, hüküm veririm”

<iarguladim təruladim> ≈ yarguladım, törülädım “yargıladım, hüküm verdim”

16b

⟨juuāmen⟩ ≈ yuvarmen “yıkırım”

⟨juudun⟩ ≈ yuvdun ▶ yuvdum “yıkadım, yudum”

⟨ju⟩ ≈ yu⁹³ “yıkı”

oynarmê ≈ oynarmen “oynarım”

oynardum ≈ oynardum ▶ oynadum “oynadım”

oynagil ≈ oynagıl “oyna”

oyn ≈ o[y]ın “oyun”

soslarmê ≈ sözlärmen “konuşurum”

sosladum ≈ sözlädüm “konuştum”

soslagil ≈ sözlägil “konuş”

soslamac ≈ sözlämäk “konuşma, sohbet”

17a

giltradi ≈ yıltradı (cıltradı?) “şimşek çaktı”

giltär ≈ yıltrar (cıltrar?) “şimşek çakar”

giltramac ≈ yıltramak (cıltramak?) “şimşek”

yarmê ≈ ı[y]armen “gönderdim, salıverdim”

yydun ≈ ıydun ▶ ıydum “gönderdim, salıverdim”

yygil ≈ ıygıl “gönder, salıver”

elzi ≈ elçi “elçi”

tururmê ⟨*vel* calirmê⟩ ≈ tururmen *veya* kalırmen “kalırım”

⁹³ Çekimli kök *yuv-*, emir kökü ise *yu-* olmalıdır.

turdun <caldim> ≈ turdun ► turdum “kaldım”, kaldım “kaldım”

turgil <calgil> ≈ turgıl, kalgıl “kal”

yurt ≈ yurt “mesken”

alisurmê ≈ alışurmen “değiş tokuş ederim, takas ederim”

alistun ≈ alıştun ► alıştum “değiş tokuş ettim, takas ettim”

techsir ≈ teksir “değiş tokuş”

alsturmac ≈ al[ı]şturmak “değiş tokuş, takas”

17b

olarmê ≈ ölärmen “ölürüm”

oldum ≈ öldüm “öldüm”

olum ≈ ölüm “ölüm”

tanglarmê ≈ tanglarmen “şaşarım, şaşıdırım”

tangladû ≈ tangladum “şaşırdım”

caristururmê ≈ karıştururmen “karıştıdırım”

bulgasturdun ≈ bulgaşturdun ► bulgaşturdum “karıştırdım”

caristur bulgastur ≈ karıştur veya bulgaştur “karıştıdır”

zaynarmê ≈ çaynarmen “çiğnerim, kemiririm”

zaynadun ≈ çaynadun ► çaynadum “çiğnedim”

zianagil⁹⁴ ≈ çanagıl ► çaynagıl “çiğne”

sachex ≈ sakız “sakız”

bisturumê ≈ biştürümen “olgunlaştıdırım”

⁹⁴ *Zainagil* yerine bir yazım yanlışı olmalıdır.

bisurtim $\approx$ bişürtim “olgunlaştırdım”

olzarmen $\approx$ ölçärmen “ölçerim”

olzttum $\approx$ ölçttüm ► ölçtüm “ölçtüm”

olzchil $\approx$ ölçkil “ölç”

olza $\approx$ ölçä “ölçü, ölçek”

batarmê $\approx$ batarmen “batarım”

battim $\approx$ battım “battım”

jilek $\approx$ yilek ► yilik “ilik”

18a

tislarmê $\approx$ tişlärmen “ısırırım”

tisladun $\approx$ tişlädün ► tişlädüm “ısırdın”

tisla $\approx$ tişlä “ısır”

tisla $\approx$ tişlä “ısır”

tisla $\approx$ tişlä “ısır”

tisla $\approx$ tişlä “ısır”

ongarmê valwit $\approx$ ongarmen “(sarıp) solarım”

ondim $\approx$ ondım ► ongım “(sarıp) soldum”

ottalarmê $\approx$ ottalarmen “iyileştiririm, tedavi ederim”

ottaladum $\approx$ ottaladım “iyileştirdim, tedavi ettim”

ottala $\approx$ ottala “iyileştir, tedavi et”

ot $\approx$ ot “em, ilaç”

eygirac etarmê $\approx$ eygiräk etärmen “daha iyi duruma getiririm”

eygirac ettim $\approx$ eygiräk ettim “daha iyi duruma getirdim”

eygirac et $\approx$ eygiräk et “daha iyi duruma getir”

tergirman <tātarm> ≈ tergirmän ▶ tegirmän tartarm[en] “değirmeni döndürürüm”

tegirmâ <tartim> ≈ tegirmän tart[t]ım “değirmeni döndürdüm”

tegirmâ <tart> ≈ tegirmän tart “değirmeni döndür”

tegirmâ ≈ tegirmän “değirmen”

tegirmâzi ≈ tegirmänçi “değirmenci”

tepraturmê ≈ teprätürmen “hareket ettiririm”

teprattin ≈ teprättin ▶ teprättim “hareket ettirdim”

tepratchil ≈ teprätkil “hareket ettir”

tepratmac ≈ tepratmāk “hareket”

corgusurmê ≈ körgüzürmen “gösteririm”

corguxdun ≈ körgüzdün ▶ körgüzdüm “gösterdim”

corguxgil ≈ körgüzgil “göster”

corguxmac ≈ körgüzmāk “gösterme, işaret etme”

otunzcha berumê ≈ ötünçkä berümen “ödünç veririm”

otunzcha berdû ≈ ötünçkä berdün ▶ berdüm “ödünç verdim”

otunzcha ber ≈ ötünçkä ber “ödünç ver”

otûz ≈ ötünç “ödünç”

<tagz> ≈ tagıç (?) “dağ”

<tagellar> ≈ tagıllar ▶ taglar “dağlar, sıra dağ”

<ianirmê ich drowe> ≈ yanırmen “tehdit ederim”

<ianadim> ≈ yanadım “tehdit ettim”

tengisda yururmê ≈ tengizdä yürürmen “yelkenliyle denizde giderim”

tengisda yurdum ≈ tengizdä yürdüm “yelkenliyle denizde gittim”

tengisda yurugil ≈ tengizdä yürügil “yelkenliyle denizde git”

tengisda yurugan ≈ tengizdä yürügän “gemici, denizci”

tilaman ≈ tilämän “istemiyorum” (Lat. nolo)

tilamadum ≈ tilämädüm “istemedim”

<tillemagil> ≈ tillemägil “isteme”

habar ≈ habar “haber”

aser ≈ aşır “düşün”

bestlarmê ≈ bestlärmän “beslerim”

<senig şösini bestlerme nê curo vba tua> ≈ sening sözini bestlermen “senin sözüne değer veriyorum”

bestladun ≈ bestlädün ► bestlädüm “besledin”

bestlagil ≈ bestlägil “besle”

bestlamac ≈ bestlämək “gıda, besin”

bogulurmen | <bugulurmê> ≈ bogulurmen, bugulurmen “(suda) boğulurum”

boguldum ≈ boguldum “(suda) boğuldum”

bogulmac ≈ bogulmak “boğulma”

tanarmê ≈ tanarmen “inkar ederim”

tandum ≈ tandum “inkar ettim”

tangil ≈ tangıl “inkar et”

sanarmê ≈ sanarmen “sayarım”

sanadum ≈ sanadum “saydım”

sanagil ≈ sanagıl “say”

san $\approx$ san “sayı”

yuxarmê $\approx$ yüzärmen “yüzerim”

yuxardum $\approx$ yüzärdüm ► yüzdüm “yüzdüm”

yuxgil $\approx$ yüzgil “yüz”

yxganchisi $\approx$ y[ü]zgän–kişi “yüzücü”

19a

<tuarmê> $\approx$ tu[v]armen “doğarım”

togarmen $\approx$ togarmen “doğarım”

togdum $\approx$ togdum “doğdum”

toggil $\approx$ toggıl “doğ”

togmac $\approx$ togmak “doğum, doğma”

tougam $\approx$ tovgam ► tovgan “doğan, doğmuş olan”

kar yagar $\approx$ kar yagar “kar yağar”

kar yagdi $\approx$ kar yagdı “kar yağdı”

kar $\approx$ kar “kar”

burzac $\approx$ burçak “dolu” (Far. toolu)

atagirmê $\approx$ at–[t]ağırmen “isim veririm”

atagdim $\approx$ at–[t]ağdım “isim verdim”

attagil $\approx$ attagıl ► at–tağ[k]ıl “isim ver”

at $\approx$ at “ad, isim”

xian etarmê $\approx$ zi[y]an etärmen “zarar veririm”

xian ettin <izan et> $\approx$ zi[y]an ettin ► ettim, izan et[tim] “zarar verdim”

xian etchil $\approx$ zi[y]an etkil “zarar ver”

19b

jarastururmê $\approx$ yaraştırurmen “düzenlerim, tertip ederim”

jarastirdû $\approx$ yaraştırdum “düzenledim, tertip ettim”

jarastur $\approx$ yaraştır “düzenle, tertip et”

jarasturmac $\approx$ yaraşturmak “düzen, tertib”

unuturmê $\approx$ unuturmen “unuturum”

unuttum $\approx$ unuttum “unuttum”

unutchil $\approx$ unutkıl “unut”

unutmac $\approx$ unutmak “unutmak, unutkanlık”

unutcham $\approx$ unutkam ► unutkan “unutan, unutkan”

yolugurmê $\approx$ yoluğurmen “karşılaşırım”

yolugttun $\approx$ yoluğttun ► yoluğtum “karşılaştım”

yolugchil $\approx$ yoluğkıl “karşılaş”

corgusurmê $\approx$ körgüzürmen “gösteririm, işaret ederim”

corgxdum $\approx$ körg[ü]zdüm “gösterdim, işaret ettim”

corgux $\approx$ körgüz “göster, işaret et”

oparmê $\approx$ öpärmen “öperim”

optum $\approx$ öptüm “öptüm”

opchil $\approx$ öpkil “öp”

opmac $\approx$ öpmäk “öpücük”

20a

mecunem (Far.)

octundum $\approx$ öktündüm “gücendirdim, rencide ettim”

octunguil $\approx$ öktüngüil ► öktüngil “gücendir, rencide et”

cotunmac $\approx$ kötünmək ► öktünmək “hakaret, tahkir”

<siyermen> $\approx$ siyermen “işerim”

<sijdum> $\approx$ siydüm “ışedim”

<sijgil> $\approx$ siygil “ışe”

<szi> $\approx$ szi ► si⁹⁵ “sidik, idrar”

cherac tur $\approx$ keräk tur “gereklidir”

cherac edi $\approx$ keräk edi “gerekliydi”

ys $\approx$ iş “iş” (Lat. opus)

20b

kuzun ietar $\approx$ küçün ► küçüm yetär “gücüm yeter, muktedirim” (Lat. possum)

kuzun ietti $\approx$ küçün ► küçüm yetti “gücüm yetti, muktedirdim” (Lat. possuğ)

kuzun $\approx$ küçün ► küçüm “yapabilme, gücü yetme, muktedir olma”

colarmê $\approx$ kolarmen “rica ederim, isterim”

coldum $\approx$ koldum “rica ettim, istedim”

colgil $\approx$ kolgıl “rica et, iste”

colmac $\approx$ kolmak “rica”

⁹⁵ Ko. Wb. bu kelimeyi siy olarak okuyor. Kelime, ET sig “idrar” kelimesinin gelmektedir.

anuclarmê ≈ anuklarmen “hazırlarım”

anucladum ≈ anukladum “hazırladım”

anuclagil ≈ anuklagıl “hazırla”

anuclamac ≈ anuklamak “hazırlık”

elturmem ≈ eltürmem ► eltürmen “taşıyıp götürürüm”

eltum ≈ elt[t]üm “taşıyıp götürdüm”

limen ≈ limen “liman” (Far. limanj)

asarmen <vel ylermen> ≈ asarmen veya ilermen “asılırım, sarkarım”

astum <ildim> ≈ astum, ildim “asıldım, sarktım” (Far. asstu)

aschil <ilgil> ≈ askıl, ilgil “asıl, sark” (Far. aschil)

21a

yglarmen ≈ ıglarmen “ağlarım”

ygladum ≈ ıgladum “ağladım”

yglagil ≈ ıglagıl “ağla”

yglamac ≈ ıglamak “ağlama”

yarasurmê ≈ yaraşurmen “hoşa giderim, beğenilirim”

yarastin ≈ yaraştın ► yaraştım “hoşa gittim, beğenildim”

yarasmis ≈ yaraşmış “iyilik, lütuf, hatır”⁹⁶ (Lat. placitun)

sasirmê ≈ sasırmen “çürürüm”

sasidum ≈ sasıdum “çürüdüm”

⁹⁶ *Yaraşmış*’ın sıfat olması beklenirdi. Belki de Lat. placitun ► placitus “hoşa giden” olmalıdır.

buyurumê ≈ buyurumen “emrederim” (Lat. praecipere)

buyurdun ≈ buyurdun ► buyurdum “emrettim”

buyurgil ≈ buyurgıl “emret”

buyuruc ≈ buyuruk “emir, talimat”

yamgur yagar ≈ yamgur yagar “yağmur yağar”

yamgur yagdi ≈ yamgur yagdı “yağmur yağdı”

yamgur ≈ yamgur “yağmur”

as berumen ≈ aş berümen “beslerim, yemek veririm”

as berdum ≈ aş berdüm “besledim, yemek verdim”

bestla ≈ bestlä “besle, yemek ver”

sanzarmê ≈ sançarmen “saplarım”

sanztim ≈ sançtım “sapladım”

sanzchil ≈ sançkıl “sapla”

sanzmac ≈ sançmak “saplama, delme”

21b

sagenurmê ≈ sagınurmen “düşünürüm, zannederim, kastederim, inanırım” (Lat. putare)

sangedum ≈ sangı[n]dum ► sagındum “düşündüm, zannettim, inandım”

sangengil ≈ sangıngıl ► sagıngıl “düşün, zannet, inan”

sagenmac ≈ sagınmak “düşünme, düşünce, fikir”

pesmâ bolurmê ≈ peşman bolurmen “pişman olurum”

pesmâ boldum ≈ peşman boldum “pişman oldum”

pesmâ ≈ peşman “pişman”

pesmâ bogil ≈ peşman bo[l]gıl “pişman ol”

tarac ticarmê ≈ täräk tikärmen “ağaç dikerim”

terac tictim ≈ teräk tiktım “ağaç diktım”

terac tich ≈ teräk tik “ağaç dik”

terac tichmac ≈ teräk tikmāk “ağaç dikme”

chochumt̃ ≈ köküm–tur “dahilim, aidim” (Lat. ptineo, Far. ches em)

ururmê ≈ ururmen “vururum”

urdum ≈ urdum “vurdum”

ur ≈ ur “vur”

tanuc luc berumê ≈ tanukluk berümen “tanıklık ederim”

chemisurmê ≈ kemişürmen “(kenara) atarım”

chemistin ≈ kemiştin ▶ kemiştım “(kenara) attım”

chemischil ≈ kemişkil “(kenara) at”

22a

⟨jaxoc⟩ ≈ yazok “günah”

⟨elelic⟩ ≈ elelik ▶ ellik “barış”

⟨jon⟩ ≈ yon⁹⁷ “saç”

chorcharmê ≈ korkarmen “korkarım”

chortun ≈ kor[k]tun ▶ kor[k]tum “korktum”

chor chil ≈ kor[k]kıl “kork”

⁹⁷ Ko. Wb. bu kelimeyi *yun* olarak okumuştur fakat krş. Kzk. *jon* “saç”.

chormac $\approx$ kor[k]mak “korku”

charau $\approx$ karav “mükafat, ödül”

baclurarmen $\approx$ baklurarmen ► baluklarmen “balık tutarım”

balucladû $\approx$ balukladum “balık tuttum”

balucra $\approx$ balukla “balık tut”

baluc $\approx$ baluk “balık”

coyarmê $\approx$ koyarmen “koyarım”

coydum $\approx$ koydum “koydum”

coygil $\approx$ koygıl “koy”

bulczi $\approx$ bulkçı⁹⁸ ► balukçı “balıkçı”

<jarle> $\approx$ yarlı “fakir, muhtaç”

<iarlelik> $\approx$ yarlılık “fakirlik”

<bitirrimê> $\approx$ bitirrimen “bitiririm, tamamlarım”

<bitirdim> $\approx$ bitirdim “bitirdim, tamamladım”

<bitirmek volbrenğüge> $\approx$ bitirmäk “tamamlama, sonuçlandırma, nihayete erdirme”

22b

<tinglarmen> $\approx$ tınglarmen “dinlenirim”

<tingladun> $\approx$ tıngladun ► tıngladum “dinlendim”

<tingla> $\approx$ tıngla “dinlen”

tinglamac $\approx$ tınglamak “dinlenme, istirahat, sükunet, sessizlik, huzur”

⁹⁸ Gabain, bu kelimeyi *bolqçı* okumakta ve *bolukçı (< balukçı) şeklinden geliştiğini düşünmektedir. Bizce bu kelime yalnızca bir yazım yanlışdır.

<ysdermen> ≈ isdermen “ararım, araştırırım, incelerim, sorarım”

yxdarmê ≈ izdärmen “ararım, araştırırım, incelerim” (Lat. quaerere)

yxdadum <ysdedum> ≈ izdädüm, isdedüm “aradım, araştırdım, inceledim”

yxdagil <ysdegil> ≈ izdägil, isdegil “ara, araştır, incele”

yxdamac <ysdemek> ≈ izdämäk, isdemek “arama, inceleme, araştırma, sorgu”

daaue <daw> ≈ daavı ~ daave, daw “arama, inceleme, araştırma, sorgu”

tafs etarmê ≈ tafş etärmen “vazgeçerim, bırakırım” (Lat. quito)

tafs etum ≈ tafş et[t]üm “vazgeçtim, bıraktım”

tafs et chil ≈ tafş etkil “vazgeç, bırak”

tafs etmac ≈ tafş etmäk “vazgeçme, bırakma”

23a

chaytarumê ≈ kaytarumen “geri veririm”

chaytardun ≈ kaytardun ► kaytardum “geri verdim”

chaytargil ≈ kaytargıl “geri ver”

yularmen ≈ yularmen “çözerim, alırım, kurtarırım”

yuldum ≈ yuldum “çözdüm, aldım, kurtardım”

yulgil ≈ yulgıl “çöz, al, kurtar”

yulmac ≈ yulmak “kurtuluş”

coyarmê ≈ koyarmen “bırakırım”

coydun ≈ koydun ► koydum “bıraktım”

coygil ≈ koygıl “bırak”

coigan ≈ koygan “koyan, bırakan”

bexarmê ≈ bezärmen “vazgeçerim, bezerim”

bexdum ≈ bezdüm “vazgeçtim, bezdim”

bexgil ≈ bezgil “vazgeç”

carau berumê ≈ karav berümen “ödüllendiririm, mükafatlandırırım”

carau berdum ≈ karav berdüm “ödüllendirdim, mükafatlandırıdım”

carau bergil ≈ karav bergil “ödüllendir, mükafatlandır”

carauxî bermac ≈ karavsını bermäk “ödüllendirme, mükafatlandırma”

yulurmen ≈ yülürmen “tırış ederim”

yuludum ≈ yülüdüm “tırış ettim”

yulugil ≈ yülügil “tırış et”

yuluguz ≈ yülügüç “ustura”

23b

cayra alurmê ≈ ka[y]ıra alurmen “geri alırım”

ceyiri aldum ≈ keyiri ▶ kayırı aldum “geri aldım”

ceyri algil ≈ ke[y]iri ▶ kayırı algıl “geri al”

ceyri almac ≈ ke[y]iri ▶ kayırı almak “geri alma”

chendima tutarmê ≈ kendimä tutarmen “geri dururum, kendimi tutarım”

chendima tutû ≈ kendimä tut[t]um “geri durdum, kendimi tuttum”

chendima tutchil ≈ kendimä tutkıl “geri dur, kendini tut”

chondarumê ≈ köndärümen “düz hale getiririm, düzeltirim”

chondardum ≈ köndärdüm “düzelttim”

chondargil ≈ köndärgil “düzelt”

choiuj $\approx$ köyüy ► könü “düz, doğru”
 baskac $\approx$ baskak “yönetici, vali”
 chetarmê $\approx$ ketärmen “uzaklaşırım, giderim”
 chetum $\approx$ ket[t]üm “uzaklaştım, gittim”
 chetchil $\approx$ ketkil “uzaklaş, git”
 cheri caytarmê $\approx$ kerî kaytarmen “geri gelirim, geri döndüm”
 cheri caytum $\approx$ kerî kayt[t]um “geri geldim, geri döndüm”
 tirildurmen $\approx$ tirildürmen ► tirilürmen “ölümünden dirilirim”
 tirildum $\approx$ tirildüm “ölümünden dirildim”
 tirilgil $\approx$ tirilgil “ölümünden diril”
 tirilmac $\approx$ tirilmäk “(ölümünden) diriliş”

24a

upsunurmen $\approx$ üpsünürmen “hatırlarım, anımsarım”
 upsundum $\approx$ üpsündüm “hatırladım, anımsadım”
 upsûgil $\approx$ üpsüngil “hatırla, anmsa”
 chularmê $\approx$ külärmen “gülerim”
 chuldum $\approx$ küldüm “güldüm”
 chulgil $\approx$ külgil “gül”
 chultchum $\approx$ kültküm ► kültkün “gülümseme, kahkaha”
 amanat berumê $\approx$ amanat berümen “emanet ederim”
 amanat berdun $\approx$ amanat berdün ► berdüm “emanet ettim”
 amanat ber $\approx$ amanat ber “emanet et”

amanat $\approx$ amanat “emanet”

<uucsunurmen> $\approx$ üüksünürmen “hatırlarım”

<uucsundum> $\approx$ üüksündüm “hatırladım”

kayturmê $\approx$ kayturmen “geri dönerim”

kaytum $\approx$ kayt[t]um “geri döndüm”

kaytchil $\approx$ kaytkıl “geri dön”

kalurmen $\approx$ kalurmen “kalırım, geriye kalırım, artarım”

kaldum $\approx$ kaldum “kaldım, arttım”

kalgil $\approx$ kalgıl “kal, art”

24b

alđurmen $\approx$ alurmen “alırım”

aldum $\approx$ aldum “aldım”

algil $\approx$ algıl “al”

yargu yarmac $\approx$ yargu yarmak “hüküm sürme, yönetme” (Lat. regimentum)

uyanurmê $\approx$ uyanurmen “uyanırım”

uyandun $\approx$ uyandun ► uyandum “uyandım”

uyangil $\approx$ uyangıl “uyan”

joap berurmê $\approx$ co[v]ap berürmen “cevap veririm”

joap berdun $\approx$ co[v]ap berdün ► berdüm “cevap verdim”

joap bergil $\approx$ co[v]ap bergil “cevap ver”

joap $\approx$ co[v]ap “cevap”

bagarmê $\approx$ bağarmen “bakarım”

bagtin $\approx$ bahtın ► bahtım “baktım”

baghchil $\approx$ bahkıl “bak”

yalbarurmem $\approx$ yalbarurmem ► yalbarurmen “rica ederim”

yalbardun $\approx$ yalbardun ► yalbardum “rica ettim”

yalbargil $\approx$ yalbargıl “rica et”

yalbarmac $\approx$ yalbarmak “rica, istek”

tutuprurmem $\approx$ tutuprurmem ► tutupturmen “yönlendiririm, yönetirim”

tutupturdun $\approx$ tutupturdun ► tutupturdum “yönlendirdim, yönettim”

tutupturgil $\approx$ tutupturgıl “yönlendir, yönet”

yargu yarmal $\approx$ yargu yarmal ► yargu yarmak “hüküm sürme, yönetme”

<iamarmen> $\approx$ yamarmen “yamarım”

<iamadim> $\approx$ yamadım “yamadım”

25a

bilurmê $\approx$ bilürmen “bilirim, anlarım”

bildun $\approx$ bildün ► bildüm “anladım”

<bilgil> $\approx$ bilgil “bil, anla”

ux $\approx$ us “akıl, us”

achel $\approx$ akıl “akıl”

barmê $\approx$ barmen “varım”

bardun $\approx$ bardun ► bardum “var idim”

bol $\approx$ bol “ol”

ghac teyrumê $\approx$ hak te[y]irümen “öderim”

ghac teyrmac $\approx$ ħak te[y]irmäk “ödeme”

nisan larmê $\approx$ nişanlarmen “işaretlerim”

nisan ladin $\approx$ nişanladın ► nişanladım “işaretledim”

nisan lagil $\approx$ nişanlagıl “işaretle”

nisan $\approx$ nişan “işaret, alamet, gösterge”

moghor larmê $\approx$ moğorlarmen “mühürlerim”

moghor ladun $\approx$ moğorladun ► moğorladım “mühürledim”

moghor la $\approx$ moğorla “mühürle”

moghor $\approx$ moğor “mühür”

25b

çalarmen $\approx$ çalarmen “ses veririm, tınlarım, çınlarım; çalarım”

çaldun $\approx$ çaldun ► çaldım “ses verdim, çaldım”

çalgil $\approx$ çalgıl “ses ver, çal”

un *vel* sax $\approx$ ün *veya* sas⁹⁹ $\sim$ sä¹⁰⁰ “ses, seda”

tus corarmê $\approx$ tüş körärmen “rüya görürüm, düş görürüm”

tus corgil $\approx$ tüş körgil ► kördüm “rüya gördüm, düş gördüm”

tus corgil $\approx$ tüş körgil “rüya gör, düş gör”

tus $\approx$ tüş “rüya, düş”

olturumen $\approx$ oturumen “otururum”

olturdun $\approx$ olturdun ► olturdum “oturdum”

⁹⁹ Krş. Hal. *sas* $\sim$ sä^s “ses”.

¹⁰⁰ Ko. Wb. bu kelimeyi *saz* (< Far.) olarak okumuştur.

oltur $\approx$ oltur “otur”

olturguz $\approx$ olturguç “tabure”

artarmê $\approx$ artarmen “geçerim, aşarım; üstün gelirim” (Lat. *superare*)

artin $\approx$ art[t]ın ► art[t]ım “geçtim, aşım”

artchil $\approx$ artkıl “geç, aş”

artmac $\approx$ artmak “fazla, gereğinden fazla, gereksiz, fuzuli”

saõķarzmê $\approx$ saarçmen ► saçarmen “(tohum) ekerim”

saçʒtun $\approx$ saçtım “tohum ektim”

sazchil $\approx$ saçkıl “tohum ek”

ourluc $\approx$ urluk $\sim$ ö[v]ürlük¹⁰¹ “tohum”

yaxarmê *vel* çixarmen $\approx$ yazarmen *veya* çizärmen “yazmak”

çisdum $\approx$ çizdüm “çizdim”

çisgil $\approx$ çizgil “çiz”

çismac $\approx$ çizmāk “çizim” (Lat. *scriba*)

betichzi *vel* l[...] $\approx$ betikçi *veya* l[...] “yazıcı, katip” (Lat. *scriptura*)¹⁰²

26a

tupcurumê $\approx$ tüpkürümen “tükürürüm”

tupcurdû $\approx$ tüpkürdüm “tükürdüm

tupcurgil $\approx$ tüpkürgil “tükür”

tupcurmac $\approx$ tüpkürmāk “tükürük”

¹⁰¹ CC *övirlik* < *ügür + lük < DLT ügür “darı”, ET üyür “darı”.

¹⁰² Lat. *scriba* ve *scriptura* kelimelerinin Kumanca karşılıkları ters verilmiştir.

tatarmê ≈ tatarmen “tadarım, tadına bakarım”

tattin ≈ tattın ▶ tattım “tattım, tadına baktım”

tatchil ≈ tatıl “tat, tadına bak”

sonsarmê ≈ sonsarmen ▶ susarmen “susarım”

sousadun ≈ susadun ▶ susadum “susadım”

sousamac ≈ susamak “susamak”

sousagan ≈ susagan “susayan, susamış”

artinça yururmê ≈ artinça yürürmen “ardından giderim, takip ederim”

artinça yurudum ≈ artinça yürüdüm “ardından gittim, takip ettim”

artinça yurugil ≈ artinça yürügil “ardından git, takip et”

toxarmê ≈ tözärmê “sabır ve tahammül gösteririm, dayanırım, katlanırım”

toxdum ≈ tözdüm “sabır ve tahammül gösterdim, dayandım, katlandım”

toxgil ≈ tözgil “sabır ve tahammül göster, dayan, katlan”

sexarmê ≈ sezärmen “sezerim”

sexdin ≈ sezdin ▶ sezdim “sezdim”

sesmac ≈ sezmäk “his, duyu, sezi”

chexarmê ≈ kısarmen “sıkıştırırım” (Lat. stringere)

chestum ≈ kıstum “sıkıştırdım”

cheschil ≈ kışıl “sıkıştır”

26b

ayrumen ≈ a[y]ırumen “ayırırım”

ayrdun ≈ a[y]ırdun ▶ ayırdum “ayırdım”

- ayrgil $\approx$ a[y]ırgıl “ayır”
- silcarmê $\approx$ silkärmen “silkerim, silkelerim”
- silctum $\approx$ silktüm “silktim, silkeledim”
- silcchil $\approx$ silkkil “silk, silkele”
- sixgırmê $\approx$ sızgırurmen “tıslarım, cızırdarım, cazırdarım”
- sixgirdû $\approx$ sızgırdum “tısladım, cızırdadım, cazırdadım”
- sixgirgil $\approx$ sızgırgıl “tısla, cızılda, cazılda”
- sixgurma $\approx$ sızgurma “cazırtı, cızırtı”
- toxarmê $\approx$ tözärmen “ıstırap çekerim, acı çekerim”
- toxdun $\approx$ tözdün ► tözdüm “ıstırap çektim, acı çektim”
- toxgil $\approx$ tözgil “ıstırap çek, acı çek”
- toxmac $\approx$ tözmäk “ıstırap, acı”
- secharmê $\approx$ sıkarmen “sıkarım, bastırırım”
- sechtun $\approx$ siktun ► siktum “sıktım, bastırdım”
- sechil $\approx$ sık[k]ıl “sık, bastır”
- turärmê $\approx$ turarmen “ayağa kalkarım, doğrulurum”
- turdun choptû $\approx$ turdun ► turdum veya koptum “ayağa kalktım, doğruldum”
- turgil chopchil $\approx$ turgıl veya kopkıl “ayağa kalk, doğrul”
- oscarmê $\approx$ oşkarmen “benzerim”
- oscadim $\approx$ oşkadım “benzedim”
- oscar *vel* benxar $\approx$ oşkar veya benzär “benzer, benzeri”
- salam berumê $\approx$ salam berümen “selam veririm, selamlarım”
- salam berdun $\approx$ salam berdün ► salam berdüm “selam verdim, selamladım”
- salam bergil $\approx$ salam bergil “selam ver”

salam $\approx$ salam “selam”

27a

turumê $\approx$ turumen “ayakta dururum”

turdun $\approx$ turdun ► turdum “ayakta durdum”

tur $\approx$ tur “ayakta dur”

tus larmen $\approx$ tuzlarmen “tuzlarım”

tus ladum $\approx$ tuzladum “tuzladım”

tus lagil $\approx$ tuzlagıl “tuzla”

tus $\approx$ tuz “tuz”

chulluc etarmê $\approx$ kulluk etärmen “hizmet ederim”

chulluc etim $\approx$ kulluk et[t]im “hizmet ettim”

chulluc etchil $\approx$ kulluk etkil “hizmet et”

sechirumê $\approx$ sekirümen “sıçrarım, atlarım”

sechirdun $\approx$ sekirdün ► sekirdüm “sıçradım, atladım”

sechirgil $\approx$ sekirgil “sıçra, atla”

sechirmac *vel* sozim $\approx$ sekirmäk *veya* soçım¹⁰³ “sıçrama, atlama”

chomarmê $\approx$ kömärmen “gömerim”

chomdun $\approx$ kömdün ► kömdüm “gömdüm”

chongil $\approx$ köngil ► kömgil “göm”

¹⁰³ krş. DLT *suçl-* “(at) şaha kalkmak”, İH *sucu-* (< suç-) “sıçramak, tepinmek”; BV *suçu-* “sıçramak, tepinmek”; MG *suçu-* “sıçramak, tepinmek”.

27b

teyarme $\approx$ teyärme[n] “değerim, dokunurum” (Lat. tangere)

teydun $\approx$ teydün ► teydüm “değdim, dokundum”

teygil *vel* tutchil $\approx$ teygil *veya* tutkıl “değ, dokun”

ta^rtarmê $\approx$ tartarmen “çekerim”

tartum $\approx$ tart[t]um “çektim”

tartchil $\approx$ tartkıl “çek”

boyarmê $\approx$ boyarmen “boyarım”

boyadum $\approx$ boyadum “boyadım”

boyagil $\approx$ boyagıl “boya”

boyazi $\approx$ boyacı “boyacı”

boya *vel* rang $\approx$ boya *veya* rang “boya, renk”

tit^rarmê $\approx$ titrärmen “titrerim, sallanırım”

tiñadum $\approx$ titrädüm “titredim, sallandım”

titra $\approx$ titrä “titre, sallan, sarsıl”

titramac $\approx$ titrämäk “titreme, sallantı, sarsıntı”

yer titramachi $\approx$ yer titrämäki “sarsıntı, deprem”

chatisturumê $\approx$ katışturumen “şarabı karıştırırım”

chatisturdû $\approx$ katışturdum “şarabı karıştırdım”

chatistur $\approx$ katıştur “şarabı karıştır”

chatisturmac $\approx$ katışturmak “şarabı karıştırmak”

chezarmê $\approx$ keçärmen “(karşı tarafa) geçerim”

28a

cheztun $\approx$ keçtün ► keçtüm “keçtim”

chezchil $\approx$ keçkil “keç”

choʻrar $\approx$ kökrär “gök gürlər, şimşek çakarım”

chocradi $\approx$ kökrädi “gök gürlədi, şimşek çaktı”

chocramac $\approx$ kökrämäk “gök gürləmesi, şimşek çakması”

<tim boldi> $\approx$ tım ► tın¹⁰⁴ boldı “sakinleşti, sessizleşti”

<chorchusus> $\approx$ korkusuz “korkusuz”

tec turumê $\approx$ tek turumen “susarım, sessiz dururum”

tec turdun $\approx$ tek turdun ► tek turdum “sustum, sessiz durdum”

tec turgil $\approx$ tek turgıl “sus, sessiz dur”

burarmê $\approx$ burarmen “çeviririm, burarım”

burdun $\approx$ burdun ► burdum “çevirdim, burdum”

<burgil> $\approx$ burgıl “çevir, bur”

tanucluc berumê $\approx$ tanukluk berümen “tanıklık ederim”

tanucluc berdun $\approx$ tanukluk berdüm “tanıklık ettim”

tanucluc bergil $\approx$ tanukluk bergil “tanıklık et”

tanuc $\approx$ tanuk “tanık”

oscurumê $\approx$ öskürümen “öksürürüm”

oscurdun $\approx$ öskürdün ► öskürdüm “öksürdüm”

oscurmac $\approx$ öskürmäk “öksürük”

¹⁰⁴ Krş. KMT *tn* “rahat, sükunet, huzur”.

28b

satarmê ≈ satarmen “satarım”

satin ≈ sat[t]ın ▶ sat[t]ım “sattım”

satchil ≈ satkıl “sat”

satuc *vel* satmac ≈ satuk *veya* satmak “satma, satış”

tilarmê ≈ tilärmen “isterim”

tiladum ≈ tilädüm “istedim”

tilagil ≈ tilägil “iste”

tilamac ≈ tilämäk “istek, dilek”

barumê ≈ barumen “giderim”

bardun ≈ bardun ▶ bardum “gittim”

bargil ≈ bargıl “git”

yol ≈ yol “yol”

safar ≈ safar “yolculuğa dahil olan, yolculuk”

chorarmê ≈ körärmen “görürüm”

chordun ≈ kördün ▶ kördüm “gördüm”

chorgil ≈ körgil “gör”

chormac ≈ körmäk “görme, görmek”

yengrmê ≈ yeng[ä]rmen “yenerim, galip gelirim”

yêgdun ≈ yengdün ▶ yengdüm “yendim, galip geldim”

yengil ≈ yeng[g]il “yen, galip gel”

yengmac ≈ yengmäk “zafer, galibiyet”

yengilmac ≈ yengilmäk “yenilmek, mağlup olmak”

29a

uzcarmê ≈ uçkarmen ► uçarmen “yüksekte uçarım”

uztum ≈ uçtum “uçtum”

uzchil ≈ uçkıl “uç”

çipziclar ≈ çıpçıklar “kuş(lar)”

undarmê ≈ ündärmen “seslenirim”

undadum ≈ ündädüm “seslendim”

undagil ≈ ündägil “seslen”

un ≈ ün “ses, seda”

tora oscarmê ≈ törä oşkarmen “(bir şeyi) adet haline getiririm, (bir şeye) alışırım”

tora tuttun ≈ törä tuttun ► tuttum “alışkanlık veya adet haline getirdim”

tora ocsat ≈ törä okşat “alışkanlık veya adet haline getir”

<bos> ≈ boş “boş”

<üiv> ≈ uv¹⁰⁵ “av”

<cusarmen> ≈ kusarmen “kusarım”

<custim> ≈ kustım “kustum”

chelurmê ≈ kelürmen “gelirim”

cheldû ≈ keldüm “geldim”

chelgali ≈ kelgäli ► kelgän “gelen” (Lat. venîco, Far. anmadam)

ugialurmê <vel imenirmê> ≈ uyalurmen veya imenirmen¹⁰⁶ “ürkerim, korkarım, çekinirim”

¹⁰⁵ Krş. KMT uv “av”.

ugialdim <vel imêdim> ≈ uyaldum veya imendim “ürktüm, korktum, çekindim”

ulgagil ≈ ulyagıl ► uyalgıl “ürk, kork, çekin”

ugat ≈ uyat “çekingelik, korku, ürkeklik”

29b

uyag turumê ≈ uyaḥ turumen “uyanık kalırım, uyanık dururum”

uyag turdum ≈ uyaḥ turdum “uyanık kaldım, uyanık durdum”

uy^ag tur vel co[r..] ≈ uyaḥ tur veya ko[r..] “uyanık kal, uyanık dur”

çourumê ≈ çö[v]ürümen “çeviririm, döndürürüm”

çourdum ≈ çövärdüm “çevirdim, döndürdüm”

çourgil ≈ çö[v]ürgil “çevir, döndür”

çourmac vel teyrm[...] ≈ çö[v]ürmək veya te[y]irm[äk]¹⁰⁷ “döndürmek, çevirmek”

teyarmê ≈ teyärmen “değerindeyim, değerim”

teydun ≈ teydün ► teydüm “değerindeydim, değerdim”

teyar ≈ teyär “değerindedir, değer”

tegmac ≈ tegmək “değer, fiyat”

corunurmê ≈ körünürmen “görünürüm”

corundun ≈ köründün ► köründüm “göründüm”

maga corunur ≈ maga körünür “bana görünür”

cormac ≈ körmäk “görme duyusu, görme yetisi”

surtarmê ≈ sürtärmen “sürerim, merhem sürerim” (Lat. ungere)

¹⁰⁶ Krş. KMT *iymen*- “utanmak, çekinmek”.

¹⁰⁷ Bkz. (53), DRIMBA, 25 bu kelimeyi teşhis etmiştir. Ko. Wb.’in sözlüğünde bulunmayan bu kelime, Alman kısmında gösterdiği *töwür*- fiilinin eskicil bir halidir.

surtum $\approx$ sür[t]üm “(merhem) sürdüm”

surtchil $\approx$ sürtkil “(merhem) sür”

tirilurmê $\approx$ tirilürmen “yaşarım, hayattayım”

tiyirdun $\approx$ tiyirdün ► tirildüm “yaşadım, hayattaydım”

tirigil $\approx$ tirigil “yaşa, hayatta ol”

tirilmac $\approx$ tirilmäk “yaşam, hayat, canlılık”

cherti $\approx$ kerti “gerçek, doğru”

30a

da $\approx$ +da “yanında, yakınında” (Bulunma Durum Eki)

en borû *vel* y^lgaĩ $\approx$ en borun *veya* ilgäri “önde, önden”

idan $\approx$ ıdan¹⁰⁸ ► +dan “+dAn” (Ayrılma Durum Eki)

catinda $\approx$ katında “huzurunda”

yractim $\approx$ ıraktım ► ıraktın “uzak, uzakta” (Far. açdour, Lat. alonge)

azi turlu $\approx$ aç tırlü “acı” (Lat. amare)

dagen *vel* anus $\approx$ dağın $\sim$ dağın *veya* anuz “şimdiye kadar, henüz”

alay bolmassa $\approx$ alay bolmazsa “öyle değilse”

birardæ $\approx$ birärdä “bir kez, bir defa; günün birinde; bir zamanlar”

anzagina *vel* monzagin $\approx$ ançagina $\sim$ ançağına *veya* monçağın[a] $\sim$ monçağın[a]

“biraz, birazcık”

emdidan ari $\approx$ emdidän arı “şimdiden itibaren” (Lat. admodo, Far. aç inpes)

terclap $\approx$ terkläp “yakın zamanda, biraz sonra, hemen”

¹⁰⁸ Kelimenin başında ‘i’ harfine benzeyen bir karakter görülmektedir.

yacsi chele *vel* eygi ≈ yakşı kılı *veya* eygi “iyi, iyi yaradılışlı”

ghes^{hess} congul bila ≈ heşş köngül bilä “iyi kalpli, müşfik, sevecen, yardımsever”

(Lat. benigne)

terc ≈ terk “hızlı, hızla”

catinda ≈ katında “bu tarafta, bu yanda” (Lat. citra)

orta chele ≈ orta kılı “normal olarak, genellikle; sıradan, olağan, alışlagelmiş”

birla <bile> ≈ birlä, bile “ile”

chiminint^v <kimning t̄> ≈ kiminin–tur, kimning tur “kimindir?”

30b

otru ≈ otu “karşıda, karşısında”

tangda ≈ tangda “sabah”

condæ condæ <kundegi> ≈ köndä köndä, kündeği “günlük, gündelik” (Lat. cotidie)

çop çoura ≈ çöp çövrä “çepeçevre”

emdidâ cheri <ertæ çakta> ≈ emdidän keri, ertä çakta “eskiden, önceleri”

anginza ≈ angınça “-a kadar”

dan ≈ + dan “+ dAn (dışarı)” (Ayrılma Durum Eki)

tatli chele <çeuh> ≈ tatlı kılı, çe[v]üh “tatlı”

chorcunz bila <saarlap> ≈ korkunç bilä, saarlap “utanarak, çekinerek, sakınarak”

(Lat. dubioxe)

uxun chele <kopgadeyri> ≈ uzun kılı, köpgä–deyri “uzun, uzun süre”

yumisac chelle <yumsak> ≈ ımuşak¹⁰⁹ kılı, yumşak “zayıf yaradılışlı”

¹⁰⁹ Ko. Wb. bu kelimeyi *yumşak* olarak okumuştur.

muna ≈ muna “işte orada”

tage ≈ tagı ~ tağı “ve”

çunchin *vel* basa <aniguçun> ≈ çünkin *veya* basa, anıg üçün “öyleyse, o yüzden”

basa ≈ basa “hatta, ve”

tastin *vel* tascaĩ ≈ taştın *veya* taşkarı “dışarısı, dışarıda”

tascaĩ ≈ taşkarı “dışarıya”

egri chele <jalğanlap> ≈ egri kılı, yalğanlap “yanlışlıkla, aldatma amacıyla, yalan yere”

ogrulam (ogrulain?) <ourum (ouruin?) *vel* ourula> ≈ ogrılam ▶ ogrılan ~ ogrıla[y]ın, ovrum ▶ ovrın ~ ovruyın¹¹⁰, ovrula[yın]¹¹¹ “gizlice, saklıca”

berc chele <berklep> ≈ berk kılı, berklep “sağlam, sert”

cati chele <katırap> ≈ katı kılı, katırap ▶ katılap “sert, katı”

cop curla ≈ köp kurla “sık sık”

magar *vel* boxgai chî kete[...] ≈ magar “belki” *veya* bozgay kim kete[r]¹¹² “belki gider”

conu chelle <*vel* cønuhalæ> ≈ könü kılı, könü–halä¹¹³ “güvenilir, sadık, dürüst”

31a

ager chele ≈ ağır kılı “ağır”

barz tourada ≈ barç[a] tövrädä “genel olarak”

¹¹⁰ Bkz. (53), DRIMBA, 25-26 bu kelimeyi (ouruin ≈) *ovruyın* okumuştur.

¹¹¹ A. g. m., 25-26 bu kelimeyi *owrula* olarak tamamlamıştır.

¹¹² Bkz. (53), DRIMBA, 26.

¹¹³ Ko. Wb. bu kelimeyi *könü xale* olarak okumuştur.

<konçekūgni kijgil> ≈ könçeküngni kiygil “pantolonunu giy”

<chisi azam> ≈ kişi, azam “insan”

monda ≈ monda “burada”

ager sij bila <auûrsibile vel hor[...]> ≈ agırsıy bilä, avursı–bile “saygı göstererek, hürmet ederek” veya hor[mat] “hürmetle, saygıyla”

tunacû ≈ tünäkün “dün”

buchun ≈ bukün ~ bükün “bugün”

culuc birla <kiczi azulu bile> ≈ kul[ı]uk birlä “uşaklık, hizmetkarlık ile”, kıkşı açulu bile¹¹⁴ “alçakgönüllülükle, tevazu ile” (Lat. humiliter, cum servitio)

vay ≈ vay “vay!”

yzinda vel izchaĩ ≈ içindä veya içkäri “içinde, içeride”

euet vel alay ≈ evet veya alay “evet, öyle”

<busat-r p-horan/m> ≈ busat[t]ır¹¹⁵

anıgûzum ≈ anıg–üçüm ▶ anıg–üçün “o yüzden”

bir anza <vel jmdi> ≈ bir ança veya imdi “şimdi, hemen”

andan ≈ andan “oradan, o yüzden”

ekinzi <vel jana> ≈ ekinçi veya jana “bir kez daha”

¹¹⁴ Ko. Wb. *kıçı agulu bile* olarak okumuştur. Ancak bizce *kıkşı açulu bile* okunmalıdır. *Kıkşı* (< kikiş + i) Kİ *kikiş* “alın” kelimesinin 3. tekil şahıs iyelik eki almış şeklidir. Orta hece düşmesine uğrayarak *kıkşı* “alnı” olmuştur. *Açulu* ise, DLT *açıġıġ* “bolluk içinde olma” ya da *açukluġ* “cömert, iyi huylu” (ayrıca *yüz açukluġı* “yüzdeki samimiyet”) kelimelerinden gelmiş olabileceği gibi, -(X)glXg ekiyle *aç-* fiilinden türetilmiş edilgen bir sıfat-fiil de olabilir. Bu durumda *açulu* (< *açıġıġ) “açılmış, açık” anlamına geliyor olmalıdır. Sonuç olarak, *kıkşı açulu bile* sözcük öbeği kelimesi kelimesine “alnı açık olarak” anlamına gelmektedir. Ancak bu deyim Türkçede “çekinecek hiçbir durumu veya ayıbı olmayan” anlamına gelmektedir. Buradaki anlama bakıldığında ya Kuman Türkçesinde ya da Türkiye Türkçesinde bir anlam kayması söz konusudur.

¹¹⁵ Bkz. (2), KUUN, bu kelimeyi *bu saat tur* olarak okumaktadır.

da *vel* ga $\approx$ + da *veya* + ga “bir yerde, bir yere”

izchaĩ $\approx$ içkări “içeriye”

ekinîg <kating> harassında $\approx$ eki kating harassında “arasında” (Lat. inter)

bitunluc birla $\approx$ bitünlik birlä “gerçek, tam, eksiksiz”

<bu kijze cm (cim?) k(c)r(y)f bulgac boldi> $\approx$ bu kiyçe $\sim$ kiiçe kim karif bulgak boldı¹¹⁶ (?)

anda $\approx$ anda “oraya”

socus bila $\approx$ söküş bilä “rencide ederek, inciterek”

chatında $\approx$ katında “yanında, huzurunda, yakınında”

tubında $\approx$ tübindä “derinde, alçakta”

ghos congul bila $\approx$ hoş köngül bilä “seve seve, severek”

yrac $\approx$ ırak “uzak, uzakta”

jomart|congul bila $\approx$ comart köngül bilä “cömertçe”

jengul congul bila $\approx$ yengül köngül bilä “hafiflikle, saflıkla”

jengul $\approx$ yengül “hafif”

<kim sasir> $\approx$ kim sasır “kim kötü kokuyor?”

31b

yaman chele $\approx$ yaman kılı “kötü (kişi)”

emdi $\approx$ emdi “demin, şimdi, biraz önce” (Lat. modo)

cop $\approx$ köp “çok”

¹¹⁶ Ko. Wb. bu cümleyi *Bu kiçe ... köviis bulgak boldı* “Gestern Abend wurde ... Busen unruhig” olarak okuyup anlamlandırmıştır.

eyksik *vel* essic $\approx$ eksik (eysik) veya essik “eksik, az”

menîbila $\approx$ menin-bilä “benimle”

eigirac $\approx$ eygiräk “daha iyi”

ax $\approx$ az “az, ucuz” (Lat. modicum)

axrac $\approx$ azrak “daha az, daha ucuz”

yamâ congul bila $\approx$ yaman köngül bilä “kötülükle, kötü niyetle”

eygirac $\approx$ eygiräk “daha iyi”

yoc $\approx$ yok “yok, değil”

emdi $\approx$ emdi “şimdi, artık”

yoc exa $\approx$ yok esä “yok ise”

heç nematage $\approx$ heç nemä-tagı “hiçbir şey”

hærchis <hergys> $\approx$ herkiz, hergiz “hiçbir zaman”

artum *vel* cop $\approx$ artum veya köp “çok, çok fazla”

bixin bila $\approx$ bizin bilä “bizimle”

chayma $\approx$ kayma “hepsi, her şey, her”

agbet *vel* magat $\approx$ aḥbet¹¹⁷ (?) $\sim$ albet¹¹⁸ veya magat “kesinlikle, mutlaka” (Far. albet)

ghos ey bila $\approx$ hoş ey¹¹⁹ ($\sim$ hoşey) bilä “onurlu, şerefli, namuslu, haysiyetli”

yaxirj $\approx$ yaşırı “gizli, saklı, gizlenmiş”

artuc $\approx$ artuk “fazla”

¹¹⁷ Ar. ‘āḳıbet “son, sonunda” > CC aḥbet “kesinlikle, mutlaka”.

¹¹⁸ Ko. Wb. kelimeyi bu şekilde düzeltmiştir.

¹¹⁹ Ko. Wb. sözlüğüne hoş-bile olarak almış ve ‘ey’ yazılan kelimeyi yok saymıştır. Bizce bu söz öbeği CC *terkāy* kelimesindeki gibi kuvvetlendirme eki (+Ay) almış Far. hoş ya da Far. hoş ve Tü. ey (< DLT ed “iyiye işaret eden herhangi bir şey”) olarak incelenebilir. Ancak yazmada ayrı yazıldığı için ikinci olasılığı tercih ettik.

songra ≈ songra “sonra”

acrê *vel* archum ≈ akrın *veya* arkum ▶ arkun “yavaş, sakın”

embu^orû ≈ emburun (emborun) “ilk başta, ilk defa”

32a

mayan ≈ mayan “başlıca, özellikle, bilhassa; asıl, asli, başlangıçta” (Lat. principaliter)

ax ≈ az “az”

ghaxa ≈ ħasa “özellikle”

yaoh ≈ ya[v]oh “yakın”

yrah ≈ ırah “uzak”

uçun ≈ üçün “-in yüzünden, -den dolayı”

uçun ≈ üçün “için” (Lat. pro)

uçun ≈ üçün “-den, içinden” (Lat. per)

ascara *vel* tuyana ≈ aşkara *veya* tuyana “aleni, açıkça”

toulu chele ≈ tolu kılı “dolu”

toulu ≈ tolu “dolu”

yamanrak ≈ yamanrak “daha kötü, beter”

andan yamanrac ≈ andan yamanrak “ondan daha kötü, çok kötü”

terchay ≈ terkäy “tez, çabuk, hızlı”

artimac bila ≈ artımak ▶ arıtmak bilä “temiz, saf, arı olarak”

boy bila ≈ boy bilä “şahsen, bizzat”

bascha ≈ başka “başka, diğer”

ne ≈ ne “ne”

neza ≈ neçä “ne kadar, nice”

chazâ ≈ kaçan “ne zaman”

neuzun ≈ ne-üçün “neden, niçin”

aninucum ≈ anın-üçüm ▶ anın-üçün “onun için, o yüzden”

yaane ≈ yaanı “yani”

chayin ≈ kayın “kim”

dan ≈ dan “-dan/-den (daha), çok, pek çok, oladığınce” (Lat. quam)

neçic ≈ neçik “ne şekilde, nasıl”

chaysi ≈ kaysı “hangi(si), nasıl bir şey”

32b

artinda ≈ artında “arkasında”

cogruluc bila ≈ kogruluk ▶ togruluk bilä “dosdoğru, dümdüz, iyi, doğru şekilde”

ag ≈ ag “ağ”

çourma *vel* çoura ≈ çö[v]ürmä *veya* çövrä “etrafında, çevresinde”

ustun ≈ üstün “üstünde”

saglic bila ≈ sağlık bilä “mantıklı, sağlıklı”

bascha ≈ başka “-sız, olmadan”

salamarlic birla ≈ salamarlık ▶ salamatlık birlä “sağlıklı, sağlıklı”

birga ≈ birgä “aynı zamanda, birlikte, beraber”

cop ≈ köp “yeterli”

egar ≈ egär “eğer, şayet”

ustunda $\approx$ üstündä “üstte olan, üstte(ki)”
 tubinda *vel* astinda $\approx$ tübindä *veya* astında “alttaki”
 aninchibi $\approx$ anın-kibi “böyle, bu şekilde”
 neçic $\approx$ neçik “gibi, böyle”
 bassa *vel* ylla $\approx$ bassa *veya* illa “ve, ayrıca”
 aninbila $\approx$ anın bilä “onunla birlikte”
 yetar $\approx$ yetär “yeterli”
 yetmac bila $\approx$ yetmäk bilä “yeter miktarda”
 chexganip $\approx$ kızganıp “yetersiz, az, bol olmayan”
 eminlic bila $\approx$ eminlik bilä “kesin olan, emin olan”
 emdi $\approx$ emdi “hemen, şimdi”
 tec tec $\approx$ tek tek “sık sık, çoğunlukla” (Lat. sepe)
 yalguxol $\approx$ yalguz-ol “sadece o, yalnızca o”
 ocsasib $\approx$ okşaşib “benzer, benzeyen”

33a

uxbila $\approx$ us-bilä “akılla, mantıkla, bilgelikle”
 jnçcalap $\approx$ inçkäläp “ince, narin”
 yaoh $\approx$ ya-oh “başka, başka türlü, diğer bir”
 andaoh $\approx$ anda-oh “o zaman”
 cheç $\approx$ keç “yavaş, geç”
 alayesa $\approx$ alay-esä “yine de, buna rağmen” (Lat. tamen)
 munza $\approx$ munça “o kadar”

erta $\approx$ ertä “tam zamanında, doğru zamanda”

senin bila $\approx$ senin bilä “seninle (birlikte)”

alayoh $\approx$ alay–oh “öyle (bir), onun gibi”

moninchibi *vel* falam $\approx$ monın–kibi *veya* falam ► falan “böyle, bunun gibi”

chertilap $\approx$ kertiläp “gerçek, doğru”

chayda $\approx$ kayda “nerede”

chaydam $\approx$ kaydam ► kaydan “nereden”

chescha $\approx$ keşkä “keşke”

youaç $\approx$ yovaç “karşıda, öbür tarafta”

ya $\approx$ ya “ya da”

cop $\approx$ köp “çok”

terclap $\approx$ terkläp “hızlı, hızla”

ortu <*vel* jare> $\approx$ ortu *veya* yarı “karşısında”

33b

men $\approx$ men “ben”

mendañ nin $\approx$ mennin ► menin “benim”

manga $\approx$ manga “bana”

menj $\approx$ meni “beni”

medan $\approx$ me[n]dän “benden”

bix $\approx$ biz “biz”

bixdañsig $\approx$ bizig “bizim”

bixga $\approx$ bizgä “bize”

bixin $\approx$ bizin “bizi”

bixdam $\approx$ bizdäm ► bizdän “bizden”

sen $\approx$ sen “sen”

senđannig $\approx$ sennig ► senig “senin”

sanga $\approx$ sanga “sana”

seni $\approx$ seni “seni”

aysen $\approx$ ay-sen “hey sen”

<sendæn> $\approx$ sendän “senden”

six $\approx$ siz “siz”

sixğa iğ $\approx$ sizing “sizin”

sixga $\approx$ sizgä “size”

sixnj $\approx$ sizni “sizi”

ay six $\approx$ ay siz “hey siz”

sixdam $\approx$ sizdäm ► sizdän “sizden”

34a

menim $\approx$ benim “benim”

menimni $\approx$ benimni “benimkini”

ol $\approx$ ol “o”

aning $\approx$ aning “onun”

angar <vel aar> $\approx$ angar veyä aar “ona”

ani $\approx$ anı “onu”

andan $\approx$ andan “ondan”

anlar $\approx$ anlar “onlar”

anlarnĩ $\approx$ anlarnın “onların”

anlarga $\approx$ anlarga “onlarga”

anlarnj $\approx$ anlarnı “onlari”

anlardan $\approx$ anlardan “onlardan”

bu $\approx$ bu “bu”

munĩgi $\approx$ muningı ► muning “bunun”

mungar $\approx$ mungar “buna”

muni $\approx$ muni “bunu”

mundan $\approx$ mundan “bundan”

bular $\approx$ bular “bunlar”

bular ning $\approx$ bularning “bunların”

bularga $\approx$ bularga “bunlarga”

bularnj $\approx$ bularnı “bunlari”

bulardan $\approx$ bulardan “bunlardan”

bixin $\approx$ bizin “bizim”

bixdin $\approx$ bizdin ► bizingni “bizimkini”

senin $\approx$ senin “senin”

seningnj $\approx$ seningni “seninkini”

34b

anĩg $\approx$ aning “onunki”

aninginj $\approx$ aningını ► aningni “onunkini”

anlar ogh $\approx$ anlar oğ “bizzat onların”

anlarnj ogh $\approx$ anlarnı oğ “bizzat onlarınkini”

oxga $\approx$ özgä “diğer, bir diğer”

oxgalar $\approx$ özgälär “diğerleri”

at $\approx$ at “isim”

atnj $\approx$ atnı “ismi”

ałtlar $\approx$ atlar “isimler”

atlarnj $\approx$ atlarnı “isimleri”

lahab $\approx$ lahab “lakap”

lahabra $\approx$ lahabra ► lahabnı “lakabı”

lachlabar $\approx$ laḥlabar ► laḥablar “lakaplar”

lahablarnj $\approx$ lahablarnı “lakapları”

oulu $\approx$ ulu “ulu, büyük”

oulunj $\approx$ ulunı “uluyu, büyüğü”

oulular $\approx$ ulular “ulular, büyükler”

oulularnj $\approx$ ulularnı “uluları, büyükleri”

chiçi $\approx$ kiçi “küçük”

chiçinj $\approx$ kiçini “küçüğü”

chizilar $\approx$ kiçilär “küçükler”

chizilarnj $\approx$ kiçilärni “küçükleri”

35a

yacsi *vel* eygir $\approx$ yakşı *veya* eygir ► eygi “iyi”

yacsılar *vel* eygılar $\approx$ yakşılar *veya* eygilär “iyiler”

yaman $\approx$ yaman “kötü”

yamanñj $\approx$ yamannı “kötüyü”

yamanlar $\approx$ yamanlar “kötüler”

tegma *vel* barza $\approx$ tegmä *veya* barça “hepsi, tamamı”

tegmanj $\approx$ tegmäni “hepsini, tamamını”

tegmälarnj $\approx$ tegmälärni ► tegmälärni “hepsini, tamamını”

yalgux $\approx$ yalguz “yalnız”

yalguxñj $\approx$ yalguznı “yalnızı”

yalguxlar $\approx$ yalguzlar “yalnızlar”

yalguxlarnj $\approx$ yalguzlarnı “yalnızları”

yalguxlardam $\approx$ yalguzlardam ► yalguzlardan “yalnızlardan”

yungul $\approx$ yüngül “hafif”

yungular $\approx$ yüngül[l]är “hafifler”

ager $\approx$ ağır “ağır”

fallan $\approx$ fallan “böyle bir”

chaysi $\approx$ kaysı “hangi, nasıl bir”

oxga $\approx$ özgä “diğer”

oxgalar $\approx$ özgälär “diğerleri”

35b

chiçi $\approx$ kiçi “küçük”

chiçinj $\approx$ kiçini “küçüğü”

tengri ≈ tengri “tanrı”

marian chatun ≈ maryan ► maryam hatun “Meryem Ana”

frista eltingä ≈ frištä “melek”, eltingä ~ eltincä (?)

peygambar ≈ peygambar “peygamber”

<are algesli> ≈ arı algışlı ~ alhışlı “aziz”

ghaç ≈ haç “haç”

bapas ≈ bapaz “papaz”

touræ ≈ törä “kanun”

ysanmac *vel* ömæd ≈ işänmək *veya* ömäd “umut, ümit”

yari ≈ yarı “yardım”

sadaga ≈ sadağa “sadaka”

yarligamac ≈ yarlıgamak “merhamet, acıma, şefkat”

baxlic ≈ bazlık “barış”

tengri soumacligui ≈ tengri sövmäkligi ► sövmäkliki “tanrı sevgisi” (Lat. caritas)

yaxuctâ pesmâ bolmac <*vel* jasuc uzun ju^oyc coturmeclic> ≈ yazuktan peşman

bolmak “günahtan pişman olmak” *veya* yazuk üçün yu[y]ık ~ yoyık kötürmeklik

“günah için [?] götürmek

<yasuc aytmac> ≈ yazuk aytmak “gühah çıkarmak”

y ɾar ɓermaç ≈ irar bermäk “ikrar etmek”

tolamac <p̄ro yalbarmac> ≈ tolamak ~ tölämäk¹²⁰ “kutsama, (günahlardan)

arındırma”, yalbarmak “dua etmek”

olu cun ≈ olu kün “bayram günü, kutsal gün”

¹²⁰ Ko. Wb. bu kelimeyi *tölemek* okumuş ve “ödemek” anlamına gelen *tölemek* ile bir saymıştır.

uçmac $\approx$ uçmak “cennet”

tamuc $\approx$ tamuk “cehennem”

køk $\approx$ kök “gökyüzü”

cuyas $\approx$ kuyaş “küneş” (Lat. sol)

~~cuyas~~ ay $\approx$ ay “ay”

juldus $\approx$ yulduz “yıldız”

36a

haūwa *vel* salkon $\approx$ hawa “hava” *veya* salkon “rüzgar, cereyan”

su $\approx$ su “su”

yer $\approx$ yer “yer”

ot $\approx$ ot “ateş”

kan $\approx$ kan “kan”

balcham $\approx$ balkam “balgam”

<kursak> $\approx$ kursak “mide”

sari $\approx$ sarı “safra”

sauda $\approx$ savda “melankoli”

<mane ærtæ.> $\approx$ manı ärtä [çevirisi verilmemiştir]

gil $\approx$ yıl (cıl?) “yıl”

ay $\approx$ ay “ay” (zaman birimi)

cun $\approx$ kün “gün”

<cûn> $\approx$ kün “gün”

chezä *vel* tun $\approx$ keçä *veya* tün “gece”

sagat *vel* ocht $\approx$ sahat *veya* oht “saat”

nocta $\approx$ nokta “nokta, an” (Lat. punctus)

<tun> $\approx$ tün

tank^{ertæ} $\approx$ tank–errtä ► tang–ertä “sabah erkenden”

aş octi <pma kun ertæ *vel* tng ærte> $\approx$ aş oktı, kün ertä *veya* t[a]ng ärte “öğlen”

(Lat. prima)

tuş $\approx$ tüş “öğlen”

echindu <chinde> $\approx$ ekindü, kindä¹²¹ “ikindi”

acsan $\approx$ akşan ► akşam “akşam”

chezæ $\approx$ keçä “gece”

buchû <bukun> $\approx$ bukün ~ bukün, bukün ~ bükün¹²² “bugün”

tunachû <tunekun> $\approx$ tünäkün, tünekün “dün”

tangda <*vel* tanda> $\approx$ tangda *veya* tanda “sabah”

birîsi kun <alio die> $\approx$ birisi kün “sabahtan sonra”

ta?n saraunda $\approx$ tan sara[v]unda “fecir, tan kızılığı”

gjafta <*vel* jeti> $\approx$ hafta (yafta) *veya* yeti “hafta”

36b

tu sanbe $\approx$ tu şanbe “pazartesi”

se sanbe $\approx$ şe şanbe “salı”

çaar sanbe $\approx$ çaar şanbe “çarşamba”

¹²¹ Bu kelimenin ön ses düşmesi ve ü > e ses değişmesiyle ET *ekindü* kelimesinden değiştiği kanaatindeyiz.

¹²² Krş. Kar. bugün, bugün “bugün”, Kzk. bugün “bugün”.

pansanbe $\approx$ paŋsanbe “perşembe”

ayna $\approx$ ayna “cuma”

sabat cun $\approx$ şabat kün “cumartesi”

jesanbe $\approx$ ye[k]şanbe “pazar”

ay $\approx$ ay “ay”

aybasi $\approx$ ay-başı “ay başı”

safar ay $\approx$ safar ay “ocak”

sounz ay $\approx$ sö[v]ünç ay “şubat”

ylas ay $\approx$ ilyas ay $\sim$ il[k]-yaz ay¹²³ “mart”

tob ay $\approx$ töb ay¹²⁴ “nisan”

songusax ay $\approx$ song-uşaş ay (?) $\sim$ songu-yaz ay¹²⁵ “mayıs”

cux ay $\approx$ küz ay “haziran”

orta cux ay $\approx$ orta küz ay “temmuz”

sonchitx ay $\approx$ son-kitz ► son-küz ay “ağustos”

ches ay $\approx$ kış ay “eylül”

orta ches ay $\approx$ orta kış ay “ekim”

curbâ barâ ay $\approx$ kurban ba[y]ram (?) ay “kasım”

asuc ay $\approx$ aşük¹²⁶ ay “aralık”

cormac $\approx$ körmäk “görme (yetisi)”

esitmac $\approx$ eşitmäk “işitme (duyusu)”

tatmac $\approx$ tatmak “tatma (duyusu)”

¹²³ Ko. Wb.’in okuma önerisidir.

¹²⁴ Ko. Wb. bu kelimeyi *tobay* (< *toba ay* “tövbe ayı”) olarak okumuştur.

¹²⁵ Ko. Wb.’in okuma önerisidir.

¹²⁶ Ko. Wb. bu kelimeyi *azuq* (*ay*) olarak okumuştur.

yylamac $\approx$ yılamak $\sim$ ıylamak¹²⁷ “koklama (duyusu)”

tutmac $\approx$ tutmak “dokunmak”

37a

gilar sani $\approx$ yıl[l]ar sanı “tarih”

cun tousin $\approx$ kün to[v]usın ► kün to[v]usı “doğu”

cun batisi $\approx$ kün batısı “batı”

ouad $\approx$ wad “vade, zaman, süre”

ayas $\approx$ ayaz “açık hava”

yaregh $\approx$ yariḥ “havanın açıklığı, aydınlık”

bulud $\approx$ bulud “bulut”

yamgurlu haua $\approx$ yamgurlu hava “yağmurlu hava”

carangu $\approx$ karangu “karanlık”

bulutlar $\approx$ bulutlar “bulutlar”

yangur $\approx$ yangur¹²⁸ (► yamgur) “yağmur”

char $\approx$ kar “kar”

touman $\approx$ tuman “sis”

çig $\approx$ çig $\sim$ çig ► çik¹²⁹ “çiğ” (Lat. prina)

çig $\approx$ çih $\sim$ çig ► çik¹³⁰ “çiy, şebnem” (Lat. rosata)

yel $\approx$ yel “yel, rüzgar”

¹²⁷ Daha önce de belirttiğimiz gibi, Ko. Wb. bu kelimeyi *ıylamak* olarak okumaktadır.

¹²⁸ Krş. KMT *cangur* “yağmur”.

¹²⁹ Ko. Wb. bu kelimeyi *çiq*, EDPT *çig* okuyor.

¹³⁰ Krş. Kİ ve BM *çik* “nem” : Kİ *çik* “çiğ” (çik et “çiğ et”), BV ve TA *çig* “çiğ”. Ayrıca KMT *çik* “çiğ, şebnem”.

charangu ≈ karangu “karanlık”

yaret haua ≈ yarıt (► yarık ?) hava “aydınlık, açık hava”

yay ≈ yay “yaz”

ches ≈ kış “kış”

gift ≈ cift “çift”

tac ≈ tāk (?) “eşit olmayan, farklı, ayrı, tek”

tux ≈ tuş¹³¹ “eşit, denk”

burmix ≈ burmış “burulmuş”

birchat ≈ bir-kat “tek kat”¹³²

ecchi chat ≈ ekki kat [fazladan yazılmıştır]

37b

ecchi chat ≈ ekki kat “iki katlı”

tegirma ≈ tegirmä “yuvarlak”

torchul ≈ tör[t]kül “dörtgen”

butun ≈ bütün “bütün”

sinuc ≈ sınık “kırık”

burungi ≈ burungı ~ burunğı “ilk”

echinzi ≈ ekinçi “ikinci”

togru vel conu ≈ togru veya könü “düz, doğru, dik”

tatli ≈ tatlı “tatlı”

¹³¹ Ko. Wb. bu kelimeyi *tüz* okumuştur.

¹³² Lat. distortus “burulmuş” anlamı yanlış verilmiştir. Gerçek anlam “sinples”tir.

açi ≈ açi “acı” (Lat. acer)

açi ≈ açi “acı” (Lat. amarus)

ehsi ≈ ehşi “ekşi”

ykti ≈ ikti “evcil, domestik; sabırlı, sakin”

cheyc ≈ ke[y]ik “yabani, vahşi hayvan”

algēsli *vel* barahāt ≈ algışlı ~ alhışlı *veya* barahāt “kutsanmış, kutsal”

chargesli ≈ kargışlı “kargışlanmış, kötülenmiş, lanetli”

seyrac ≈ seyrāk “seyrek, nadir”

sech ≈ sık “sık”

tuclu ≈ tükli “tüylü”

tucus *vel* yulumis ≈ tüksüz *veya* yülümüş “tüysüz”

gham ≈ ħam “ham, pişmemiş olan”

bisi ≈ bişi “pişmiş”

gham ≈ ħam “olgun olmayan, olmamış”

çiyg ≈ çiyg ~ çiig¹³³ “çiğ, pişmemiş olan, olgun olmayan”

bisi ≈ bişi “pişmiş”

jalannaz ≈ yalannaç¹³⁴ “çıplak”

chebelmis ≈ kebelmiş “giyinmiş”

sismis ≈ şişmiş “şişmiş, şişik”

38a

¹³³ Krş. KMT çiy “çiğ, pişmemiş”.

¹³⁴ Krş. KMT calangaç “yoksul, fakir, çıplak”.

sisic chetchâ ≈ şişik ketkân “şişliği inmiş”

tatigli ≈ tatılı “lezzetli”

tux ≈ tüz “düz”

tarima ≈ tarıma “düz olmayan, engebeli”

burusmis ≈ buruşmuş “kırışik, buruşuk”

coturulmis ≈ kötürülmüş “havaya kaldırılmış”

emdurmis ≈ emdürmüş¹³⁵ “indirilmiş”

ticma ≈ tikmä “dikiş dikme”

yarilgam ≈ yarılgam ▶ yarılğan “yarılmış”

ocsas <vel usasi> ≈ okşas veya uşası “benzer”

tutsac <vel ticnah> ≈ tutsak veya tıknah “tutsak, rehin” (Lat. pignus)

astelan vel rebe ≈ astılan veya rebe “faizcilik, tefecilik”

butû ulus ≈ bütün ülüş “bütün pay, bütün parça” (Lat. pars integra)

yarem ≈ yarım “yarım”

uzunzi ulus ≈ üçünçi ülüş “üçüncü pay, parça”

tortuzi ulus ≈ törtü[n]çi ülüş “dördüncü pay, parça”

ghalgan ≈ ħalgan “arta kalan”

artchan vel artuc ≈ arthān veya artuk “artan, fazla, gereksiz”

eygilic ≈ eygilik “iyilik”

eh chorc ≈ körk “güzellik”

uxunluc ≈ uzunluk “uzunluk”

uxû olça ≈ uzun ölçä “uzunluk ölçüsü”

¹³⁵ Ko. Wb. bu kelimeyi *endürmiş* olarak düzeltmiştir ancak doğru biçim *emdürmüş* olmalıdır. Krş. Kî *emder-*, *emderil-*; İH *emit-*, *emdir-*.

ager $\approx$ ağır “ağırlık”

saglic $\approx$ sağlık “sağlık, akıl sağlığı”

ululuc $\approx$ ululuk “büyüklük”

chenglic $\approx$ kenglik “genişlik”

38b

agermac *vel* sacsixlic $\approx$ ağırmak ► ağırmak *veya* saksızlık “zayıflık, takatsizlik”

olum $\approx$ ölüm “ölüm”

tirilmac *vel* yas $\approx$ tirilmäk *veya* yaş “yaşam, yaşamak”

aghlic $\approx$ ahlık “beyazlık, beyaz olma durumu”

yeijtlic $\approx$ yeyitlik “gençlik, delikanlılık”

yassilic $\approx$ yassılık “yassılık”

tatmac *vel* tatig $\approx$ tatmak *veya* tatıḥ “tat, lezzet”

nema $\approx$ nemä “şey”

yamâlic $\approx$ yamanlık “kötülük”

corcsixlic $\approx$ körksizlik “çirkinlik”

cheschalic $\approx$ kıskalık “kısalık”

çurumac $\approx$ çürümäk “çürümek”

charimac $\approx$ karımak “yaşlanmak”

chararmac $\approx$ kararmak “kararmak”

oosamac $\approx$ ooşamak¹³⁶ “benzerlik”

yacsi *vel* eygi $\approx$ yakşı *veya* eygi “iyi”

¹³⁶ Krş. KMT oşa- ~ uşa- “benzemek”.

yaman $\approx$ yaman “kötü”

chorclu $\approx$ körklü “şirin, güzel”

chorxux $\approx$ kör[k]süz “çirkin”

uxû $\approx$ uzun “uzun”

chescha $\approx$ kısa “kısa”

xagsix $\approx$ sahsız “güçsüz, zayıf”

jymis *vel* sassimis $\approx$ yımış $\sim$ ıymış¹³⁷ *veya* sassımış “çürük, çürümüş”

ygit $\approx$ igit “genç”

abuscha *vel* chart $\approx$ abuşka *veya* kart “yaşlı”

yas $\approx$ yaş “taze, ıslak”

39a

churu $\approx$ kuru “kuru”

us $\approx$ us “ıslak, yaş”

arri $\approx$ arri “arı, temiz”

yangi $\approx$ yangi “yeni”

eshi eschi $\approx$ (eshi) eski “eski”

semix $\approx$ semiz “semiz, yağlı”

areg $\approx$ arıh “zayıf, yağsız”

baxet/c *vel* yogan $\approx$ bazık¹³⁸ *veya* yogan “şişman, kalın, kaba”

inçcha $\approx$ inçkä “ince”

¹³⁷ CC y1-mış < *y1y- < *y1y1- < ET y1d + 1- *veya* CC 1y-mış < *1y1- < *y1y1- < ET y1d + 1-.

¹³⁸ Krş. Kar. *bazıh* “kalın, yağlı, şişman”.

- ager $\approx$ ağır “ağır”
- yungul $\approx$ yüngül “hafif”
- ong $\approx$ ong “sağ”
- sol $\approx$ sol “sol”
- terc *vel* tex $\approx$ terk *veya* tez “hızlı”
- kagal $\approx$ kaḡal “yavaş”
- chatı $\approx$ katı “katı, sert”
- ymisac $\approx$ ımışak¹³⁹ “yumuşak”
- yssi $\approx$ issi “sıcak”
- saogh $\approx$ sa[v]oḡ “soğuk”
- chos $\approx$ ḡoş “hoş, pahalı, değerli”
- uçux $\approx$ uçuz “ucuz, değersiz”
- bulgamis $\approx$ bulgamış “bulanık”
- yaregh $\approx$ yarıḡ “berrak, bulanık olmayan”
- tiri $\approx$ tiri “diri, yaşayan”
- olu $\approx$ ölü “ölü”
- balgamis $\approx$ balgamış ▶ bağlamış “bağlı”
- sesmis $\approx$ şeşmiş “çözülmüş, serbest bırakılmış”

39b

- jaghan $\approx$ caḡan “cihan, dünya”
- tengis $\approx$ tengiz “deniz”

¹³⁹ Ko. Wb. yazılışı *yimsac* olarak düzelterek kelimeyi *yımşak* okuyor.

tag ≈ tag “dağ”

oba ≈ oba “ova”

enis ≈ eniş “vadi, falez”

çugur ≈ çuğur¹⁴⁰ “çukur”

balçuc ≈ balçuk “balçık”

yol ≈ yol “yol, patika”

yol ≈ yol “yol”

tas ≈ taş “taş”

tos ≈ toz “toz”

toprac ≈ toprak “toprak”

terac ≈ teräk “ağaç”

giemis ≈ yemiş (cemiş?) “meyve”

ot ≈ ot “ot, şifalı ot, yabani ot”

otalamac ≈ otalamak “otlak, mera”

orlas ≈ örläş “tepe, tümsek, yükseklik”

enis ≈ eniş “alçak arazi, çukurda kalan yer”

el ≈ el “il, eyalet, vilayet, taşra”

teyra ≈ teyrä “çevre, dolay”

yer ≈ yer “yer, mevki, bölge”

saar *vel* chent ≈ şaar *veya* kent “şehir, kent”

kalaa ≈ kalaa “kale”

gala ≈ ħala (gala?) “köy”

saray ≈ saray “saray”

¹⁴⁰ Ko. Wb. bu kelimeyi *çugur* olarak okuyor. Krş. Kar. *cuhur* “çukur”.

eu ≈ ev “ev”

chebit *vel* tugâ ≈ kebit *veya* tujan ► tukan “dükkan”

chonaclîc ≈ konaklık “yatak odası, misafir odası”

40a

tub ≈ tüb “dip, temel, kök”

chopru ≈ köprü “köprü”

chuyu ≈ kuyu “kuyu”

orman ≈ orman “orman”

agaç ≈ ağaç “odun, tahta, ağaç”

bacça ≈ bakça “bahçe, çiçek bahçesi” (Far. bacča, Lat. iardînus)

bacça ≈ bakça “bağ, bostan” (Far. bag ul borla → bustâ, Lat. [h]ortus)

bag *vel* borla ≈ bag “bağ” *veya* borla “üzüm bağı”

saban ≈ saban “saban”

yax ≈ yaz “çayır, çimen, otlak”

makala ≈ makala “sokak”

maydan ≈ maydan “meydan”

yol ≈ yol “yolculuk” ? (Lat. carubius)

alaçuc ≈ alaçuk “kulübe”

chugira ≈ hucra “dolap”

çirac ≈ çirak “mum”

çager sira bor ≈ çağır ~ çağır, şıra, bor “şarap”

çachuç ≈ çakuç “çeküç”

otluc $\approx$ otluk “çakmak”

chou $\approx$ kov “kav, fitil, fûnye”

chibrit $\approx$ kibrit “kibrit”

40b

saraf $\approx$ saraf “banker”

taraxu $\approx$ tarazu “terazi”

taslar $\approx$ taşlar “ağırlık parçaları”

bitic *vel* taftar $\approx$ bitik *veya* taftar “depo kaydı”

duat $\approx$ du[v]at “mürekkep kabı”

kalâ $\approx$ kalam “kalem”

sanar tacta $\approx$ sanar takta “tahta, masa, hesap tahtası”

choux $\approx$ kö[v]üz “halı”

nagt *vel* acça $\approx$ nagt ► nakt *veya* akça “para, sermaye”

bacsi *vel* biticçi $\approx$ bakşı *veya* bitikçi “yazıcı, bakşı”

borçlurlar $\approx$ borçlurlar ► borçlular “borçlular”

taftar $\approx$ taftar “hesap defteri”

chara $\approx$ kara “mürekkep”

mahac $\approx$ mahak¹⁴¹ “mihenک taşı” (Lat. lapis auri)

bitic $\approx$ bitik “yazı”

chageth $\approx$ kagıt “kağıt”

atar $\approx$ atar “aktar”

¹⁴¹ Ar. *meḥekk* kelimesinden gelmektedir.

çomlac $\approx$ çömläk “yemek tenceresi”

sahar $\approx$ şahar ▶ şakar “şeker”

bal $\approx$ bal “bal”

burç $\approx$ burç “biber”

41a

gingibil $\approx$ cincibil “zencefil”

darçini $\approx$ darçını “darçın”

gul darçinj $\approx$ gul darçını “gül tarçını”

nil $\approx$ nil “çivit”

condroc $\approx$ kondrok “buhur”

garanful $\approx$ garanful “karanfil”

rangi lac $\approx$ rang-ı lak “lastik cila, vernik” (?)

sachex $\approx$ sakız “sakız”

chear sanba $\approx$ hı[y]ar şanba¹⁴² “Hint hıyarı, hıyarşembe” (Far. chear y sânbâr)

fil tisi $\approx$ fil tişi “fildişi”

bachan $\approx$ bakam ~ baḥam “bakkam ağacı, kızılağaç”

balaux $\approx$ bala[v]uz “bal mumu”

açitas $\approx$ açi-taş “şap”

magugh $\approx$ maḥuḥ ▶ mamuḥ “pamuk”

sirichisch *vel* tar[..] $\approx$ şir-i-ḥişḥ ▶ şir-i-ḥişṭ¹⁴³ *veya* tar[...] “kuvvet macunu”

¹⁴² Ko. Wb. bu kelimeyi *ḫeyar şanba[r]* okumuş ve “Kassia” olarak anlamlandırmıştır ancak krş. Kar. *ḫıyar* “salatalık, hıyar”. Aynı anlama gelen TT *hıyarşembe* kelimesinin de sonundaki [r] düşmüştür.

tutia $\approx$ tuti[y]a “çinkosülfat”

xernec $\approx$ zırnık “sarızırnık”

sonbul $\approx$ sonbul “hint sümbülü”

chababa $\approx$ kababa “kebabe”

chababa $\approx$ kababa “kebabe”

rauand <dne> $\approx$ ravand “ravent”

41b

canfor $\approx$ kanfor “kafur”

vacsis $\approx$ vaksis “kırmızı böceği (boyası), koşnil”

magmuda $\approx$ maḥmuda “mahmude (otu)”

ypar $\approx$ ıpar “misk”

zafran $\approx$ zafran “safran”

oglanlar $\approx$ oğlanlar “uşaklar, hizmetçiler”

otlar $\approx$ otlar “(şifalı) ot”

maaiun lar $\approx$ maacunlar “ağda, macun”

otlar *vel* daru $\approx$ otlar *veya* daru “ilaç”

touguç $\approx$ tövgüç “havan ve havan tokmağı”

touguç *vel* cheli $\approx$ tövgüç *veya* keli “havan tokmağı”

elac $\approx$ eläk “süzgeç, elek”

chuburcuç $\approx$ kuburkuç “kutu”

chapuç $\approx$ kapuç “kese, torba”

¹⁴³ Bkz. (30), BODROGLIGETI, 196.

gulaf suj $\approx$ gulaf su[v]ı “gül suyu”

sabur $\approx$ sabur “aloe”

chonasuj $\approx$ könä su[v]ı “cıva”

charabar $\approx$ karabar “kehribar”

çiurûba $\approx$ çurunba “acı marul, hindiba” (Far. çürûba)

çaman $\approx$ çaman “kimyon, çemen”

42a

xingft $\approx$ zingft ► zinc[e]fr “zincifre”

mariâd $\approx$ marcand “kırmızı koral, mercan”

chitira $\approx$ kitirä “zamk ağacı”

choligiâ $\approx$ holıcan “havlıcan”

ambar $\approx$ ambar “cistus, laden zamkı”

ymsiri $\approx$ imsiri “bitüm” (?)

yag $\approx$ yag “zeytin yağı”

gulaf yage $\approx$ gulaf yagi “gül yağı”

chox yagi $\approx$ koz yagi “findık yağı”

samala $\approx$ samala “zift”

buyu (buya?) $\approx$ buya “meyan (kökü)”

chulaf $\approx$ kulaf “gül”

uxurmurs $\approx$ üzürmürs ► üzürmür “Mür ağacı”

turbuc $\approx$ turbuk ► turbut “turp”

xangar $\approx$ zangar $\sim$ zancar “zencar, bakır yeşili”

ot $\approx$ ot “merhem” (Lat. unguentum)

chouruc $\approx$ kövrük “kükürt”

42b

altunçı *vel* temi^rzi $\approx$ altunçı *veya* temirçi “kuyumcu, demirci, nalbant”

ors $\approx$ örs “örs”

çacuç $\approx$ çakuç “çekiç”

chesçaç $\approx$ kıskaç “kıskaç, pens, kerpeten”

egau $\approx$ egäv “eğе”

chescaz $\approx$ kıskaç “kerpeten”

temir $\approx$ temir “demir”

cumis $\approx$ kümiş “gümüş”

altû $\approx$ altun “altın”

bager $\approx$ bağır “bakır”

kalay *vel* acco^rgasî $\approx$ kalay *veya* akkorgaşın “kalay”

corgasin $\approx$ korgaşın “kurşun”

yes $\approx$ yez “pirinç”

biçac $\approx$ biçäk “küçük bıçak”

masa $\approx$ maşa “maşa”

chura $\approx$ kura “eritme ocağı”

curuc $\approx$ kürük “körük”

comur $\approx$ kömür “kömür”

tegana $\approx$ tegänä¹⁴⁴ $\sim$ tıhana¹⁴⁵ “tekne”

coyan $\approx$ koyan “tavşan”

ygina tonçi $\approx$ tonçı “kürkçü”

ygina $\approx$ iginä $\sim$ iynä “iğne”

buçchi $\approx$ buçkı “bıçkı, makas”

oymac $\approx$ oymak “yüksük”

yp $\approx$ ip “iplik”

eltiri $\approx$ eltiri “koyun postu”

tulchu $\approx$ tülkü “tilki”

43a

tein $\approx$ te[y]in “sincap”

caratê $\approx$ karate[y]in “gri/siyah sincap”

chis $\approx$ kiş “samur”

sausar $\approx$ savsar¹⁴⁶ $\sim$ savsar ► sansar “zerdeva, sansar”

dela $\approx$ delä “Martes foina, bir tür gelincik ya da sansar”

silausû $\approx$ silävsün¹⁴⁷ “vaşak”

charsac $\approx$ karsak “korsak tilkisi, step ya da bozkır tilkisi, Vulpes corsac”

charachusan $\approx$ kara-küzän “kokarca”

eric $\approx$ erik “tabak, sepi”

¹⁴⁴ Krş. KMT *tegene* “tekne, yalak”.

¹⁴⁵ Krş. Kar. *tıhan* “hamur teknesi”

¹⁴⁶ Krş. KMT *sıvsar* “ağaç sansarı, vizon”.

¹⁴⁷ Krş. KMT *silevsün* “vaşak”.

palang ≈ palang “leopar”

teĩ ton ≈ teri ton “kürk, kürklü giysi”

derxi ≈ derzi “terzi”

çacmâ ≈ çakman ▶ çäkmän “yünlü kumaş”

bizchi *vel* chopti ≈ bıçkı *veya* koptı¹⁴⁸ “makas”

chaĩ *vel* arsun ≈ karı *veya* arşun “arşın”

mondobaĩ *vel* lazate ≈ mondobari *veya* lazate “bir tür çizgili kumaş”

veles ≈ veles “pamuklu bez”

tosiac ≈ töşäk “töşek”

yo"rgan ≈ yo[v]urgan “yorgan”

43b

eticçi ≈ etikçi “ayakkabıcı”

kalip ≈ kalıp “kalıp”

bix ≈ biz “bez”

biçac eticçi ≈ biçäk etikçi ▶ etikçi biçäk “küçük ayakkabıcı bıçağı”

tabâ ≈ taban “taban”

suruc ≈ sürük “ince, yumuşak deri”

sastian ≈ sastı[y]an ▶ sahtı[y]an “sahtiyan, cilalı keçi derisi”

choy suruchi ≈ koy sürüki “koyun derisi”

etic ≈ etik “ayakkabı, çizme”

basmac ≈ başmak “ayakkabı”

¹⁴⁸ Krş. CCG *tolmaç* < T *tılmaç*.

etic baxi ≈ etik başı “ayakkabı başı, ucu”

cherchi ≈ kerki “küçük balta”

balta ≈ balta “balta”

burau ≈ burav “matkap, delici”

biçchi ≈ bıçkı¹⁴⁹ “testere”

uxun ip ≈ uzun ip “ip”

uturgu ≈ ütürgü “kalem, keski”

çachuç ≈ çakuç “çekici”

pargal ≈ pargal “pergel”

uscu ≈ üşkü “marangoz rendesi”

tocmac ≈ tokmak “tokmak”

schinia ≈ skincä “kalem keski”

yulunguç sachal yuzi ≈ sakal yü[lü]çi “berber”

yulunguz ≈ yülüngüç “ustura”

chuxgu ≈ küzgü “ayna”

tas ≈ tas “berber taşı”

sungulza ≈ süngülçä “neşter”

44a

bilau ≈ biläv “bileği”

ot *vel* malahan ≈ ot *veya* malahan ► malaham “merhem” (Far. malham)

cliç ostasi ≈ k[ı]lıç ostası “kılıç yapan demirci”

¹⁴⁹ Ko. Wb. bu kelimeyi *kıptı* okumuştur.

eyarçi ≈ eyärçi “saraç, eyer yapan kimse”

yugâçi ≈ yügânçi “gem yapan kişi”

otaçi ≈ otaçı “hekim”

otaçi ≈ otaçı “hekim”

ghocumçi ≈ ħokumçi “avukat”

sicric ≈ sıkırık “kurye, ulak”

yalçi ≈ yalçı “düğme döken kimse, düğme oyan kimse”

çarçi ≈ çarçi ▶ çärçi “çerçi”

astlançi ≈ astlançı “tefeci”

talal *vel* miançi ≈ talal *veya* mi[y]ançı “simsar, tefeci”

borçi ≈ bör[k]çi “börk veya şapka yapan kimse”

borc ≈ börk “börk, şapka”

casap ≈ kasap “kasap”

biçacçi ≈ biçäkçi “(küçük) bıçak yapan kimse”

siraz ≈ şıraç[ı] “şarap satan kimse, şarap satıcısı”

44b

diua ostasi ≈ dıva[r] ostası “duvarcı, duvar yapan kimse”

chasma ≈ kazma “(evin temelleri için yapılan) kazı işi”

tas ≈ taş “taş”

chirac ≈ kiräç “kireç”

nacs lagan ≈ nakşlagan “nakkaş”

chalan ≈ kalan ▶ kalam “fırça”

rang ≈ rang “renk”

yelin ≈ yelin ► yelim¹⁵⁰ “tutkal”

baglagan ≈ baglagan “bağlayan”¹⁵¹

çualdus *vel* ygina ≈ çu[v]alduz *veya* iginä ~ iynä “çuvaldız, büyük iğne”

yogun ip ≈ yogun ip “kalın, kaba iplik”

yp ≈ ip “kordon, sicim, tel”

tang *vel* yuc ≈ tang *veya* yük “denk, balya”

saadat ≈ saadat “küçük değnek, çubuk; alet edavat” (Lat. *stech*a, Far. *saadat*)

chendir ≈ kendir “kendir, kenevir”

etmaçi ≈ etmä[k]çi “fırıncı, ekmek yapan kimse”

peç ≈ peç “fırın, ocak”

churac ≈ küräk “kürek, fırıncı küreği”

siburtchi ≈ sibürtki “süpürge”

agaçlar ≈ ağaçlar “odun”

chamir ≈ hamır “hamur” (Lat. *pasta*)

etmac ≈ etmāk “ekmek”

chirda ≈ kirdä “turta”

chirda ≈ kirdä “pasta”

ehar ≈ ehär ► ekär (?) “bitki”

urluc ≈ urluk “tohum”

tub ≈ tüb “kök”

¹⁵⁰ Krş. KMT *celim* “tutkal, zamk”.

¹⁵¹ Burada ‘malları bağlayıp paketleyen kimse’ kast ediliyor olmalı.

45a

terak $\approx$ teräk “ağaç”

chamal $\approx$ hamal “hamal”

chulucçi $\approx$ kul[l]ukçı “hizmetçi, uşak”

yyacçi $\approx$ yakçı “yay yapan kimse”

oghçi $\approx$ oğçı “ok yapan kimse” (Lat. frexeterius)

çigrigzi $\approx$ çırırıcı “ağaç tornacısı”

bacçazi $\approx$ bakçaçı “bahçıvan”

julaghac $\approx$ yulağhak “dokumacı” (Lat. tesitor)

yrçi $\approx$ ırçı “şarkıcı”

cobuxçi $\approx$ kobuzçı “çalgıcı”

oinçil mascara $\approx$ o[y]inçil maskara “şaklaban”

taf $\approx$ taf “tef, tanbur”

suruna $\approx$ suruna “çoban kavalı” (Far. surna)

nakara $\approx$ nakara “kastanyet, köçek zili” (Far. nachara)

tamasa $\approx$ tamaşa “temaşa, oyun, seyir, gösteri”

culmac $\approx$ külmäk “kahkaha, şaka, alay”

eliclamac $\approx$ eliklämək “alay, şaka, istihza”

tamasa $\approx$ tamaşa “eğlence, cümbüş”

burgular $\approx$ burgular “trompet, borazan”

burguç $\approx$ burguç “küçük trompet, borazan”

ersac *vel* mur[...] $\approx$ ersäk *veya* mur[dar?] “fahişe”

chaltac $\approx$ kaltak “pezevenk (kadın), kadın satan kadın”

charabat ≈ karabat “randevu evi, genelev”

bitic ostasi ≈ bitik ostası “okul hocası”

osta *vel* chitab ≈ osta “usta, hoca” veya kitab ► katib “hoca”

olturguçlar ≈ olturguçlar “koltuk, bank”

oglanlar ≈ oğlanlar “uşaklar” (Lat. pueri)

45b

pesa ≈ peşä “el işi, zanaat”

is ≈ iş “iş, eser”

cuç ≈ küç “emek, iş, amel”

islamac ≈ işlāmāk “çalışmak”

can ≈ kan “kağan, hakan, han”

soltan ≈ soltan “kral”

soltan ≈ soltan “sultan”

beg ≈ beg “prens, bey”

bey ≈ bey “soylu kimse” (Lat. baron, Far. amir)

çeibasi ≈ çeribaşı “komutan, kumandan”

elzi ≈ elçi “elçi”

yarguzi ≈ yarguçı “başkan, vali, yüksek yetkili memur”

seriat ≈ şeriat “yargıç, hakim, kadı” (Far. chadi)

bogaul ≈ boga[v]ul “mübaşir” (Far. tataul)

atlu chisi ≈ atlu kişi “süvari”

bey *vel* coia ≈ bey veya koca “ev sahibi, efendi”

tagz ≈ tacç ▶ taç “taç”

orda ≈ orda “belediye binası, senato binası” (Far. ordu)

can catonj ≈ kan katonı “imparatoriçe”

soltâ catonj ≈ soltan katonı “kraliçe, sultanın eşi”

eudagi epçi ≈ evdâgi epçi “hizmetçi kadın”

eudagi chex ≈ evdâgi kız “hizmetçi kadın”

carauas *vel* cû ≈ karavaş *veya* kuma “hizmetçi kadın, köle”

telmaç ≈ tılmaç “tercüman” (Far. talamaçi)

46a

baxargan ≈ bazargan “tüccar, bezirgan”

baxar ≈ bazar “pazar”

satugh ≈ satuḥ “ticaret, alışveriş, piyasa”

aliçi ≈ alıcı “alıcı”

satugzi ≈ satuḥçı “satıcı”

mianzi ≈ mi[y]ançi “aracı, komisyoncu, simsar”

behet ≈ behet “peşinat, kapora”

tolamac ≈ tölämäk “ödeme”

ouada ≈ wada “vade, mühlet” (Far. aouada)

nagt ≈ nagt ▶ nakt “madeni para, sikke”

saga ≈ saḥa ▶ baḥa “değer, fiyat” (Far. bagha)

chendir ≈ kendir “kendir, kenevir”

çux ≈ çuz “pul, sim, incik boncuk” (Far. chep)

sagri $\approx$ sagrı “deri, kösele” (Lat. corium, Far. sagri)

sinduc $\approx$ sinduk “kutu, sandık, dolap” (Far. sanduk)

ugu $\approx$ ügü “uhu, baykuş”

ugu yungi $\approx$ ügü yungi “baykuş tüyü”

yex tactasi $\approx$ yez taktası “pirinç levha”

yung $\approx$ yung “yün”

usculi $\approx$ üsküli “keten”

fanar $\approx$ fanar “fener”

chox $\approx$ koz “findık”

nac $\approx$ nak “bir tür altın brokar”

nasiç $\approx$ nasiç (nasiç?) “incili altın brokar”

baluc $\approx$ baluk “balık”

yung $\approx$ yung “(kuş) tüyü”

46b

brinç $\approx$ b[i]rinç “pirinç”

ypac $\approx$ ipäk “ipek”

last $\approx$ last “ham ipek”

frangi suf $\approx$ frangi suf “Avrupa koyun yünü” (Far. suf franchi)

yscarlat $\approx$ ıskarlat “kırmızıya yakın renk”

ters $\approx$ ters¹⁵² “bir çeşit bez”

chouruc $\approx$ kövrük “kükürt”

¹⁵² Krş. Kzk. *tires*.

yionbâ chetâ ≈ conban ketän[i] “Champagne’den gelen keten”

russi chetan ≈ russi ketän “Rus keteni”

alamani chetanj ≈ alamanı ketäni “Alman keteni”

orlens chetan ≈ orlens ketän “Orléans’tan gelen keten”

sasdachesi (Far. sansda chesi)

dras.ches (Far. dras chesi)

lonbardi chetanj ≈ lonbardi ketäni “Lombardy keteni”

astexan chetanj ≈ astezan ketäni “Asti keteni”

ostume chetanj ≈ ostume ▶ ostune ketäni “Estonya keteni”

catifa ≈ katifa “kadife”

ranglar ≈ ranglar “renkler”

bang ≈ bang ▶ rang “renk”

ac ≈ ak “ak”

chara ≈ kara “kara”

chexel ≈ kızıl “kızıl”

cremixi ≈ kırmızı “bir ton kırmızı” (Lat. ve Far. cremixi)

bachami ≈ bakami ~ baḡami “bir ton kırmızı”

coc ≈ kök “mavi”

saĩ ≈ sarı “sarı”

47a

yaxil ≈ yaşıl “yeşil”

boxag ≈ bozaḡ “gri”

ipchin $\approx$ ipkin “mor”

narangi $\approx$ naranci “turuncu”

al $\approx$ al “açık kırmızı”

bergonia katanj $\approx$ bergonya kätäni “Begonya keteni”

bgamasce ketanj $\approx$ b[er]gamaske ketäni “Bergamaske keteni”

aracli $\approx$ araklı “bir tür keten”

chetan can $\approx$ ketän kan ► kan ketän[i] “imperyal keten, imparatorluk keteni”

yacut $\approx$ yakut “yakut, rübi”

llal $\approx$ lal “Badahşan’dan gelen yakut”

chabut yapcut $\approx$ kabut yapkut “safir”

smurut $\approx$ zmurut ► zumrut “zümrüt”

yalmas $\approx$ yalmas “elmas”

beiuda $\approx$ becuda “grena”

peroxa $\approx$ piroza “firuze, turkuvaz”

laal $\approx$ laal “değerli taş”

bolor $\approx$ bolor “kristal”

ingçu $\approx$ ingçü “inci”

giltrin $\approx$ yıltrın (cıltrın?) “cam”

47b

asan *vel* chisi $\approx$ azan ► azam *veya* kişi “insan”

epzi $\approx$ epçi “kadın, eş”

erca *vel* er $\approx$ erkä[k] *veya* er “erkek”

tusi ≈ tişi “dişi”

bogum <vel buun> ≈ bogum veya bu[v]un¹⁵³ “uzuv, organ; boğum, eklem”

bas ≈ baş “baş, kafa”

elat ≈ elat “özsü”

xaç ≈ saç “saç, sakal”

teba ≈ tebä “saç” (Lat. crinis), “saç bandı” (Far. muiband)

alni <vel magley> ≈ alnı “alın” veya magley (maglıy?) “alın”

cas ≈ kaş “kaş”

chirpich ≈ kirpik “kirpik”

chulag ≈ kulaḡ “kulak”

chox ≈ köz “göz”

chox yaruhi ≈ köz yaruhi “göz ışığı, fer”

buen ≈ burun “burun”

ernin ≈ ernin “burun deliği”

yangac ≈ yangak “yanak”

yaagh ≈ yaah “yanak”

agx ≈ ag[ı]z “ağız”

toodac ≈ toodak “dudak”

erni ≈ erni “diş eti”

tis ≈ tiş “diş”

til ≈ til “dil”

meng ≈ meng “ben, et beni”

<erlic natura> ≈ erlik “doğa, karakter, huy, tabiat” (Lat. natura)

¹⁵³ krş. BV, İH, İM, İN, KFT, MG, TA, TZ *boğun* “mafsal, boğum”

<caʿmadim ich taste> ≈ karmadım “elimle dokundum, elimle yokladım”

yaac ≈ yaak “çene”

<meretrix charabat> ≈ karabat “fahişe”

48a

bogax *vel* tamac ≈ bogaz *veya* tamak “boğaz”

bsagac ≈ saḥak ~ sagak “çene altı” (Lat. mentum)

boyn ≈ bo[y]ın “boyun, gerdan”

archa ≈ arka ~ arḥa “sırt, sırtın üst tarafı”

tos ≈ tōş “sine, göğüs, döş”

emzac ≈ emçäk “meme ucu”

tos ≈ tōş “döş” (Lat. forcella)

chindic ≈ kindik “göbek”

careṇ ≈ karın “batın, mide”

boy ≈ boy “beden, vücut, gövde”

cursac ≈ kursak “mide”

congul ≈ köngül “kalp, gönül”

gigar ≈ cigär “(kara)ciğer”

gigar band ≈ cigar band “akciğer” (Lat. pulmoneus)

yçaḡ *vel* suzug ≈ içäḡ ▶ içäk *veya* suçuh “bağırsak”

teri ≈ teri “deri”

sic <trienir stet pitte> ≈ sik “erkeklik organı, penis”

taxac ≈ taşak “testis”

amu ≈ amu “kadın cinsellik organı”

⟨koti der ars⟩ ≈ kötü “kaba et, kış”

chol ≈ kol “kol”

⟨koymış der arsbeyn⟩ ≈ koymış¹⁵⁴ “kuyruk sokumu”

tamar ≈ tamar “damar”

can ≈ kan “kan”

souac ≈ söväk “kemik”

et ≈ et “et”

ouç ≈ o[v]uç “yumruk”

el *vel* chol ≈ el *veya* kol “el”

48b

aya ≈ aya “aya, avuç içi”

barmac ≈ barmak “parmak”

buug ≈ bu[v]uğ “eklem”

singir ≈ singir “sinir”

termac ≈ tırmak ▶ tırnak “tırnak”

nafas ≈ nafas “nefes”

bel ≈ bel “böbrek” (Lat. renis)

chaburcha ≈ kaburka “kaburga”

cursac ≈ kursak “mesane, sidiktorbası”

sidic ≈ sidik “sidik”

¹⁵⁴ Krş. KMT *kuymuş* “leğen kemiği, kuyruk sokumu”.

bogh $\approx$ boh “dışkı”

buth $\approx$ but “uyluk, baldır”

tixgi $\approx$ tizgi “diz”

chonç $\approx$ konç “baldır”

çigmac $\approx$ çılmak “ağım, ayaküstü”

ayach $\approx$ ayak $\sim$ ayaḥ “ayak”

ayag uxi $\approx$ ayaḥ üzi “ağım”

barmac sounçac $\approx$ so[v]unçak “topuk”

~~taban~~ barmac $\approx$ barmak “ayak parmağı”

taban $\approx$ taban “ayak tabanı”

tin $\approx$ tin “ruh”

meyx *vel* çiray $\approx$ me[y]iz *veya* çiray “surat”

sachal $\approx$ sakal “sakal”

yas $\approx$ yaş “göz yaşı”

ter $\approx$ ter “ter”

naffas $\approx$ naffas “soluk, nefes”

boy $\approx$ boy “kişi, zat”

49a

atta $\approx$ atta “baba”

anna $\approx$ anna “anne”

er $\approx$ er “koca, erkek eş”

epzi *vel* çinay¹⁵⁵ ≈ epçi *veya* çinäy (çınay?) “karı, kadın eş”

ogul ≈ ogul “erkek evlat”

chex ≈ kız “kız evlat”

charandas ≈ karandaş “erkek kardeş”

chez charandas ≈ kız karandaş “kız kardeş”

ullu acta ≈ ullu akta ▶ ullu atta “büyük baba”

chain ≈ ka[y]ın “kayınpeder, kaynata”

chuyegu ≈ küyegü “damat”

abaga ≈ abaga “dayı”

ynj ≈ ini “yeğen, torun”

egazi ≈ egäçi “hala”

tagay ≈ tagay “amca çocuğu, kuzen”

yexna ≈ yeznä “dayı” (Lat. cognatus)

oynas *vel* chuni ≈ oynaş *veya* küni “sevgili, metres”

ortac *vel* noga ≈ ortak *veya* nögä[r] ▶ nökä[r] “yoldaş”

consi ≈ konşı “komşu”

csim ≈ k[ı]sım ~ k[i]şim ~ k[i]sim¹⁵⁶ (?) “kaynana, kayınvalide”

tuchal ≈ tükäl “tam, eksiksiz”

yacsi *vel* eygi ≈ yakşı *veya* eygi “iyi, güzel”

barlu chisi *vel* ba ≈ barlu kişi *veya* ba[y] “zengin, varlıklı”

ustlu *vel* achel ≈ ustlu *veya* akıl (< Ar. ‘ākil) “akıllı”

¹⁵⁵ Bu kelime, yazmada oldukça siliktir.

¹⁵⁶ Ko. Wb. bu kelimeyi csim ▶ esim ≈ eşim okumuş, -m’yi 1. t. şahıs iyelik eki sayarak Uygurca *ëşi* ~ *işi* “hanım, hanımefendi” ile bir ve aynı saymıştır. *Kisim* okuması için krş. ET *kis* ~ *kisi* “eş, zevce”.

chorclu ≈ körklü “güzel”

ghalal ogul ≈ ʁalal ogul “yasal evlat”

conu ≈ könu “yasal, yasaya uygun”

49b

oxdan ≈ özdän¹⁵⁷ “soylu, asil; ünlü, meşhur, tanınmış”

erdamli ≈ erdämlü “erdemli”

naamatlu ≈ naamatlu “merhametli, iyi yürekli, lütufkar”

chuçlu ≈ küçlü “güçlü, kuvvetli”

tocma ≈ tökmä¹⁵⁸ (tokma?) “hünerli, becerikli” (Far. honarmand)

jomard ≈ comard “cömert”

asuch ≈ aşuk “aşık”

tex ≈ tez “tez, hızlı”

tanur chisi ≈ tanur kişi “deneyimli kişi”

souuar chisi ≈ sövvär kişi “dost”

ersacsis ≈ ersäksiz “iffetli, namuslu”

chelecli ≈ kılıklı “ahlaklı, terbiyeli, görgülü, namuslu, dürüst; saygın, saygıdeğer, saygı duyulan”

chamus toxûlu chisi ≈ ʁamuş tözümlü kişi “barışçıl, sakin kişi; sabırlı, sebatlı kişi”

sauunur chisi ≈ sävünür kişi “mutlu kişi”

ux chisi ≈ uz kişi “ehil, becerikli kişi”

¹⁵⁷ Krş. KMT *özden* “hür, asil”.

¹⁵⁸ Bu kelime, ET *tümge* “tek gayesi olan, azimli; ahmak, budala” kelimesinden göçüşmeyle meydana gelmiş olabilir: CC *tökmä* < *tügme < ET *tümge*.

bagat^v ≈ baḡatur “yiğit, cesur”

jaman ≈ yaman “kötü”

yarli *vel* yocsul ≈ yarlı *veya* yoksul “yoksul, fakir”

chart *vel* abusca ≈ kart *veya* abuška “yaşlı”

teli *vel* acmac ≈ teli *veya* akmak “deli, aptal, ahmak”

badbact ≈ badbakt “mutsuz”

çirchin ≈ çirkin “çirkin”

rustan ≈ rustan ▶ rustay “çiftçilikle alakalı”

chahal ≈ kahal “değersiz, ucuz”

sust ≈ sust “tembel, üşengeç, bezgin”

50a

sagsis ≈ saḡsız “zayıf, hasta, cılız”

chelapan ≈ keläpän “cüzamlı”

tax ≈ taz “kel”

sochur *vel* zalis ≈ sokur *veya* çalış “şaşı”

choxis *vel* cor ≈ közsiz *veya* kor “kör”

touluc | <kotur eṽ s[...]> ≈ tövlük, kotur “kör, görme engelli”

chunradan touga[...] ≈ künrädän ▶ künidän tovga[n?] “piç”

agsah ≈ aḡsah “aksak, topallayan”

burnj chizi ≈ burnı kiçi “burnu küçük olan, küçük burunlu”

tasacsix ≈ taşaksız “hadım”

caltac ≈ kaltak “kadın satan (erkek)”

choturlu ≈ koturlu “uyuz (hastalığına yakalanmış)”

chulacsix ≈ kulaksız “sağır”

tilsix ≈ tilsiz “dilsiz”

beylitan chertan ≈ beylitän kırtan¹⁵⁹ “yararsız, faydasız, işe yaramaz, gereksiz”

bucru ≈ bükürü “kambur”

otruczi ≈ ötrükçi “yalancı”

olu conglu ≈ olu köng[ü]l[l]ü “yüce, azametli, kibirli”

bachil <vel ısarlı i[.].i kö[.].> ≈ bağıl veya ızarlı¹⁶⁰ “kıskanç, açgözlü”

<~~suhh~~ suh kişi> ≈ suh kişi “aç gözlü, hırslı”

fus ~~ı-l-suh~~ kişi ≈ fus¹⁶¹ “cimri, pinti, hasis; tamahkar”

ersaczi ≈ ersäkçi “ıffetsiz kişi”

tumismis ≈ tumışmış¹⁶² “huysuz”

yaxuclu ≈ yazuklu “günahkar”

egricsi ≈ egriksi “gerçek olmayan, sahte”

xaxuclu ≈ yazuklu “günahkar”

gaiḫ vel yat ≈ garip veya yat “yabancı, tanıdık olmayan”

50b

çeyi ≈ çeyri “ordu”

¹⁵⁹ Bkz. (30), BODROGLIGETI, 164, *belidän qırtaq* olarak okumuştur.

¹⁶⁰ Bkz. (30), BODROGLIGETI, 116 *ısarlı* okumuştur. Ko. Wb. ise *ızarlı* okumuştur. Krş. KMT *zar* “kıskanç”.

¹⁶¹ Bkz. (2), KUUN, bu kelimeyi *fuzul[i]* okumuştur.

¹⁶² Bkz. (30), BODROGLIGETI, 119 bu kelimeyi *tümişmiş* “kötü kalpli, art niyetli” olarak okuyup anlamlandırmıştır.

sanzis $\approx$ sançış “muharebe, cenk”

allan *vel* tou $\approx$ allan ► allam *veya* tov “bayrak, sancak”

ghasal cosac $\approx$ ھاşال (ھاşال?) kosak (kozak?) “nöbetçi”

sageth $\approx$ sagıt¹⁶³ “silah”

sirdac $\approx$ sirdäk ~ şirdäk¹⁶⁴ “örtü”

yaga $\approx$ yaga ~ yaھا “(zırhtaki) yaka”

toulga $\approx$ to[v]ulga “miğfer”

chuba $\approx$ kübä “halkalı zırh” (Far. xire)

butuluc $\approx$ bütülük “göğüs zırhı, cebe”

cliz $\approx$ k[ı]lıç “kılıç”

bizac $\approx$ biçäk “hançer”

yaa $\approx$ yaa “yay”

yxba $\approx$ izba¹⁶⁵ (izbä?) “oda, kulübe”

bochoïch $\approx$ boħorık “şömine, ocak”

diuar $\approx$ dıvar (divar?) “duvar

yusac $\approx$ yuzak “kilit”

¹⁶³ Krş. KMT *savut* “alet, edavat”.

¹⁶⁴ Ko. Wb. bu kelimeyi *şirdaq* “Koller” olarak okuyup anlamlandırmıştır. Kendisinin neden kalın ünlülü okuduğu konusunda hiçbir bilgi vermemektedir. Almanca *Koller* kelimesinin yanlış anlamını alıp sözlüğüne geçiren Kemal Aytaç, *şirdak* kelimesinin anlamını “Kuduz (atlarda beyin hastalığı)” olarak vermiştir. Halbuki bu anlam, kelimenin geçtiği bölümde zırhların isimleri verildiği için uygun düşmemektedir. Aslında Ko. Wb.’in verdiği *Koller* kelimesinin ikinci anlamı “deri göğüslük; mintan”dır. Ancak Ko. Wb.’in verdiği anlam, Kumanca *sirdac* kelimesinin sırasında yazan Lat. *frexetus* kelimesine değil, altındaki Lat. *coyraçia* kelimesine dayanmaktadır. Biz burada Lat. *frexetus* ve Far. *auxida* kelimelerini temel aldık. Bodrogligeti, Far. *auxida* kelimesini *awzida* olarak okuyup “a coat” olarak tercüme etmiştir. Biz de *sirdac* olarak yazılmış bu kelimenin Klasik Moğolca *sirdeg* “saddle pad” ile bağlantılı olduğunu düşünerek *şirdäk* okuduk.

¹⁶⁵ Rus. *узда* kelimesinden gelmektedir.

açchuz ≈ açkuç “anahtar”

cheadau ≈ kıadav ▶ kadav “askı çivisi”

olturguz ≈ olturguç “bank”

sinduc ≈ sinduk “sandık, dolap”

tosiac ≈ töşäk “döşek”

51a

oprac ≈ oprak “yem” (Lat. foratura, Far. astar)

teriton ≈ teri-ton “kürklü giysi” (Lat. penna)

tuuma ≈ tüvmä “düğme”

yeng ≈ yeng “elbise yeni”

ticmac ≈ tikmäk “dikme elbise”

tub ≈ tüb “temel”

tas ≈ taş “taş”

chiraç ≈ kiräç “kireç”

cun ≈ kun ▶ kum “kum”

su ≈ su “su”

agaç ≈ agaç “tahta, ahşap” (Lat. trauus, Far. çouu)

tacta canga ≈ takta kanga¹⁶⁶ “tahta levha, kalas”

tic agaç ≈ tik agaç “direk, sütun”

bismis cherptç ≈ bişmiş kerptç ▶ kerpiç “kiremit”

tam ≈ tam “dam”

¹⁶⁶ Krş. KMT *kanga* “ince tahta”.

sufra *vel* catra $\approx$ sufra *veya* katra “kadınlar odası” (Lat. *caminata*, Far. *sufra*)

agengiç $\approx$ agıngıç “merdiven”

tarag *vel* tuluc $\approx$ tarac[a] *veya* tuluk “balkon”

diuar $\approx$ dıvar “duvar”

aurex $\approx$ avrez “hela, tuvalet”

choulac $\approx$ kövläk “gömlek”

chonzac $\approx$ könçäk¹⁶⁷ “pantolon”

oprac $\approx$ oprak “giysi”

cur *vel* beligab $\approx$ kur *veya* beligab ► bel-bağı¹⁶⁸ ~ belibag¹⁶⁹ “kuşak”

51b

yanzic $\approx$ yançık “kese, para kesesi”

chepas *vel* borc $\approx$ kepäs ~ kepäs¹⁷⁰ *veya* börk “kukuleta” (Lat. *cappellus*)

çalma $\approx$ çalma “baş örtüsü” (Far. *dulband*)

ouat $\approx$ wat “ottan yapılan bir tür ayakkabı” (Lat. *calige*)

çulgau $\approx$ çulgav¹⁷¹ “dolama şeklinde çorap”

etic $\approx$ etik “çizme”

basmac $\approx$ başmak “ayakkabı”

tixga $\approx$ tizgä “çorap bağı”

artmac $\approx$ artmak “çıkın”

¹⁶⁷ Krş. Kar. *kencaklar* “pantolon”, KMT *könçek* “pantolon, don”.

¹⁶⁸ Krş. İH *belbağı* “kuşak”, TA *bil bağı* “kuşak, kemer”.

¹⁶⁹ Krş. KMT *belibav* “kemer”.

¹⁷⁰ Krş. Kİ *kebes*, TA *kebeş*.

¹⁷¹ Krş. KMT *çulgav* “dolama şeklinde çorap”.

yasman $\approx$ yasman “yassı şişe”

çater $\approx$ çatır “çadır”

camzi $\approx$ kamçı “kamçı”

chamar $\approx$ kamar “kemer”

saget $\approx$ sagıt “donanım, teçhizat”, özel olarak “koşum takımı”

araba $\approx$ araba “araba”

at $\approx$ at “at”

naal $\approx$ naal “nal”

migh *vel* cadau $\approx$ mığ *veya* kadav “çivi” (Lat. clavus)

ayran $\approx$ a[y]ıran¹⁷² “atların durduğu bölme”

eyat/c yabogi $\approx$ eyät yaboğı ► eyär yaboğı “eyer örtüsü”

chasrau $\approx$ kaşrav $\sim$ kaşra[v]u “kaşağı” (Far. chasragu)

nocta $\approx$ nokta “yular”

yugan $\approx$ yügän “gem”

eyar $\approx$ eyär “dizgin, yular, gem”

topra $\approx$ topra “torba”

chisan $\approx$ kişän “köstek”

52a

tixgin $\approx$ tizgin “dizgin”

ghalcha *vel* toga $\approx$ ħalka *veya* toĥa “halka”

aguxlug $\approx$ aguzluĥ “ağızlık”

¹⁷² Krş. Ma. *faciran* “duvar” < *padiran; Hal. *hadur-* “ayırmak” < *padır-.

tuuma ≈ tüvmä “dügüm”

sazac ≈ saçak “püskül, saçak”

eyarnîg agazi ≈ eyärning agaçı “eyer konulacak yer”

alindagi cas ≈ alındagi kaş “ön eyer kaşı”

artindazi cas ≈ artındaçı ▶ artındagi kaş “arka eyer kaşı”

chiix ≈ ki[y]iz “keçe örtü”

eyar yaboçi ≈ eyär yaboçi ▶ yabokı “eyer örtüsü”

uxangi ≈ üzängi “üzengi”

toga tili ≈ toħa tili “toka çengeli”

texmac ≈ teşmäk “delik” (Lat. foramen, Far. sulach)

comuldruc ≈ kömüldrük “gömüldürük”

toga ≈ toħa “toka”

coyscan ≈ ko[y]ışkan¹⁷³ “kuskun” (Lat. posna, Far. paldomb)

ail ≈ a[y]ıl “kuşak, kemer”

yengirzac ≈ yingırçak “kürtün, yük hayvanlarına vurulan semer, palan”

tosac ≈ töşäk “döşek”

tosacnîg ayagi ≈ töşäkning ayahı “yatağın uç kısmı, ayak tarafı”

salan ≈ salan ▶ salam “saman”

52b

yastuc ≈ yastuk “yastık”

¹⁷³ Bkz. (30), BODROGLIGETİ, 176 bu kelimeyi *kuyşkan* olarak okumuştur. Krş. Kzk. Kkalp. *kuyıskan*, Özb. *kuyışkân*.

çiarzau ≈ çarşav “yatak örtüsü, çarşaf” (Far. çiarzau)

yourgan ≈ yo[v]urgan “yorgan”

chilim ≈ kilim “kilim”

gali *vel* coux ≈ halı veya kö[v]üz “halı”

chosagan ≈ köşägän¹⁷⁴ “cibinlik”

ghaser *vel* yegan ≈ hasır veya yegän¹⁷⁵ “halı, hasır”

sinduc ≈ sinduk “sandık”

tastar *vel* sarpâ ≈ tastar veya sarpan “masa örtüsü”

giltrin *vel* sisa ≈ yıltrın veya şişä “şişe”

piala ≈ pi[y]ala “bardak, kupa, kadeh”

bardac ≈ bardak “bardak”

çirac lic ≈ çıraklık “şamdan”

çirac ≈ çırak “mum”

tabac ≈ tabak “tabak”

as ≈ aş “besin, yemek, aş”

chaxan ≈ kazan “kazan”

tegana ≈ tegänä ~ tıhana “su teknesi”

çomiç ≈ çömiç “kepçe”

chasuc ≈ kaşuk “kaşık”

çomlac ≈ çömläk “tencere, büyük tencere”

53a

¹⁷⁴ Bu kelime, Moğ. *kösegen (< KM kösigen < T köşik) kelimesinden gelmektedir.

¹⁷⁵ Krş. KMT *cegen* “hasır”.

yaglaou ≈ yaglaw “tava”

touguç ≈ tövgüç “havan”

cheli ≈ keli “havan tokmağı”

caxan ayac *vel* oça ≈ kazan ayak *veya* oça[k] “kazan altlığı”

çanac ≈ çanak “çanak, tas”

xingil ≈ zincil “zincir”

chaurcina ≈ ka[v]urkına “kavurmaya veya kızartmaya yarayan tava”

balta ≈ balta “balta”

boghoric ≈ boğorık “yemek pişirmek için açık ocak, şömine” (Bodr. oven, stove)

tutun ≈ tütün “duman”

yalen ≈ yalın “alev”

girgac ≈ yırgak¹⁷⁶ (cırkak?) “çengel”

tepsi ≈ tepsi “tepsi”

terac ≈ teräk “ağaç”

tub ≈ tüb “ağaç kökü”

butac ≈ butak “ağaç dalı”

yabuldrac ≈ yabuldrak “yaprak”

agaç ≈ ağaç “tahta, ahşap” (Lat. lignum)

cabuc ≈ kabuk “ağaç kabuğu”

yç ≈ iç “ağacın iliği, özü”

<beichluch> ≈ be[y]iklük “ağacın büyüklüğü, yüksekliği”

colaga ≈ kölägä “gölge”

¹⁷⁶ Krş. DLT *ırgāğ* “çengelli demir”, KMT *ırgak* “kanca, çengel”.

⟨jemis⟩ ≈ yemiş “(ağacın) meyve(si)”

chiras ≈ kiras “kiraz”

armut *vel* chertme ≈ armut *veya* kertme “armut”

alma ≈ alma “elma”

nardan ≈ nardan “nar”

be ≈ be “ayva”

53b

çatlauc ≈ çatla[v]uk “fındık”

cox ≈ koz “ceviz”

saftalu ≈ şaftalu “şeftali” (Far. saftalu di rusta)

saftalu ≈ şaftalu “şeftali”

eric ≈ erik “erik”

mismis ≈ mişmiş “kayısı”

ingir ≈ incir “incir”

xuxû ≈ şüşüm¹⁷⁷ ~ yüzüm¹⁷⁸ “üzüm”

churu xuxû ≈ kuru şüşüm ~ yüzüm “kuru üzüm”

castana ≈ kastana “kestane”

ghorma ≈ ħorma “hurma”

badam ≈ badam “badem”

chear ≈ ħı[y]ar “salatalık, hıyar” (Far. chear)

¹⁷⁷ Krş. ET *çüşüm* “dut”, KK *şüşüş* “kuru üzümünden yapılan bir tür şarap”.

¹⁷⁸ Krş. BV, DM, GT, KK, TA, TZ *yüzüm* “üzüm, üzüm salkımı”; KMT *cüzüm* “üzüm” (< yüzüm).

naĩnç ≈ narinç “portakal”

limon ≈ limon “limon”

nouma ≈ novma¹⁷⁹ “portakal”

pistac ≈ pıstak “fıstık” (Far. festuc)

coun ≈ ko[v]un “kavun”

sadaf ≈ sadaf “sedef otu”

gischiç ≈ yışkık (?) “nane”

salg ≈ salg ~ salh “ada çayı” (Far. salg)

yspanac ≈ ıspanak “ıspanak”

mangdan ≈ mangdan “maydanoz” (Far. mandan)

marul ≈ marul “marul”

salghan *vel* samuc ≈ şalhan ► şalham *veya* samuk “şalgam, pancar”

cabac ≈ kabak “kabak”

54a

çugundur ≈ çügündür¹⁸⁰ “kırmızı pancar, şalgam”

laghan *vel* ≈ lahan “lahana” *veya* [...]

sarmisac ≈ sarmısak “sarımsak”

sogan *vel* youa ≈ sogan *veya* yova “soğan, yabani soğan”

raxiana ≈ razı[y]ana “rezene” (Far. razⁱana)

yanauar ≈ canavar “vahşi hayvan” (Far. ayvan)

¹⁷⁹ Bkz. (30), BODROGLİGETİ, 174 bu kelimeyi *norıma* olarak okumuştur.

¹⁸⁰ Krş. KMT *çügündür* “pancar”.

at $\approx$ at “at”

aʿstlan $\approx$ arstlan “aslan”

chestrac $\approx$ kistrak “kısırak” (Lat. leopardus, Far. madian)

chestrac $\approx$ kistrak “kısırak” (Lat. jumenta, Far. madian)

chater $\approx$ katır “katır”

esac $\approx$ eşäk “erkek eşek”

tisi esac $\approx$ tişi eşäk “dişi eşek”

tisi cat $\approx$ tişi kat[ır] “dişi katır”

tongus $\approx$ tonguz “domuz”

cheyc tongus $\approx$ ke[y]ik tonguz “yaban domuzu”

tisi tngux $\approx$ tişi t[o]nguz “dişi domuz”

ogus *vel* seger $\approx$ ögüz ► öküz *veya* sığır “öküz, sığır” (Lat. bos)

ynac $\approx$ inäk “inek”

buxau $\approx$ buzav $\sim$ buza[v]u “buzağı”

tisi coy $\approx$ tişi koy “(dişi) koyun”

gozchar $\approx$ hoşkar $\sim$ goçkar ► koçkar “koç”

54b

<choy> $\approx$ koy “koyun”

coxi $\approx$ kozi “kuzu”

ezchi $\approx$ eçki “teke, erkek keçi”

tisi ezchi $\approx$ tişi eçki “dişi keçi”

<ogolach> $\approx$ ogolak “oğlak”

itt $\approx$ itt ► it “köpek”

mazi tisi $\approx$ maçı tişi ► tişi maçı “dişi kedi”

mazi $\approx$ maçı “erkek kedi”

pil $\approx$ pil “fil”

toua $\approx$ tövä “deve

saxagan $\approx$ sazagan “ejderha, dragon”

yrs $\approx$ ırs (ırs?) “vaşak” (Far. yrs)

ayu $\approx$ ayu “ayı”

maymun $\approx$ maymun “maymun”

boru $\approx$ börü “kurt”

coyan $\approx$ koyan “tavşan”

cara cuxan $\approx$ kara küzän “kokarca”

susager $\approx$ su-sagır ► su-sıgır (?) “manda, bizon, bufalo”

cheoxsis <opea> $\approx$ keözsiz ► közsiz, opea (opı[y]a?) “köstebek” (Far. coram)

siçchan $\approx$ sıçkan “sıçan”

boga $\approx$ boga $\sim$ boğa “boğa”

curt $\approx$ kurt “kurtçuk”

saxagan $\approx$ sazagan “yılan”

gillan $\approx$ yıllan (cıllan?) “yılan”

çibin $\approx$ çibin “sinek”

bit $\approx$ bit “bit”

burça $\approx$ bürçä “pire”

suruçibin $\approx$ sürüçibin “sivrisinek”

candala $\approx$ kandala “tahta kurusu”

çipçic $\approx$ çıpçık “kuş”

charachus $\approx$ karakuş “kartal”

balaban $\approx$ balaban “doğan, şahin”

çarçığa $\approx$ çarçığa ▶ karçık “doğan, şahin”

cheegey $\approx$ kırgıy “atmaca”

çura $\approx$ çura “küçük atmaca”

sar $\approx$ sar “doğan, şahin”

sar $\approx$ sar “akbaba”

turna $\approx$ turna “turna”

yabalac $\approx$ yabalak “kukumav”

çil $\approx$ çil “keklik”

chax $\approx$ kaz “kaz”

tauc $\approx$ ta[v]uk “tavuk”

ghor^ox $\approx$ ħoroz “horoz”

balazuc $\approx$ balaçuk “piliç, tavuk”

songur $\approx$ songur $\sim$ sonħur “doğan”

taus $\approx$ ta[v]us “tavus kuşu”

<soulun> $\approx$ sövlün (sülün?) “sülün”

segerçic $\approx$ sığırçık “sığırçık” (Lat. colunbus)

bulbul $\approx$ bulbul “bülbul”

totu $\approx$ totu “papağan”

saka ≈ saka “saka kuşu”

<korguy> ≈ korguy “bülbul”

55b

<vel boday frum̄> ≈ veya boday “buğday”

bugday vel aslic ≈ bugday veya aşlık “buğday, tahıl”

arpa ≈ arpa “arpa”

tuturgan vel bring ≈ tuturgan veya b[i]rinc “pirinç”

tuuj <vel tw · coctû dî dire> ≈ tüvi¹⁸¹ veya tü¹⁸² “darı lapası”

noghuc ≈ nohuk ▶ nohut “nohut”

maruimac ≈ marucmak ▶ marcumak “mercimek”

brıuzac ≈ bruçak ▶ burçak “dolu”

un ≈ un “un”

chebac ≈ kebäk “kepek”

ous ≈ o[v]us¹⁸³ “çavdar”

sut ≈ süt “süt”

yugurt ≈ yugurt “yoğurt”

bizan ≈ biçän “kuru ot, saman”

tari ≈ tarı “darı”

suulu ≈ suvlu “kılçıksız buğday, triticum spelta”

coptaluc ≈ koptaluk¹⁸⁴ “un ve etten yapılan bir yemek” (Far. coptaluc)

¹⁸¹ Krş. DLT *tügi*.

¹⁸² Krş. KMT *tüy* “darı”.

¹⁸³ Rus. *oëc* kelimesinden gelmiştir.

¹⁸⁴ Krş. Kar. *kopta* “köfte”.

3. DİZİN

Sıra: a b c ç d ä e f g ğ h ı i j k l m n
ñ o ö p r s ş t u ü v w y z

-A-

aar → **agar, angar**

a. 34a

[= 1]

abaga

a. 49a

[= 1]

abra-

a. 10b

a.-dum 10b

a.-mak 10b

a.-rmen 10b

[= 4]

abuşka

a. 38b, 49b

[= 2]

aç

a. 13a

a. (aç bol) 13a

a. (aç turmen) 12b

[= 3]

aç-

a.- (köngül aç) 6b

a.-armen 3b

a.-armen (köngül açarmen) 6b

a.-kıl 4a

a.-mak (köngül açmak) 6b

a.-tım 13a, 4a

a.-tım (köngül açtım) 6b

[= 8]

açı

a. 37b, 37b

a. (açı taş) 41a

a. (açı türlü) 30a

[= 4]

açırga-

a.-mak (köngül açırgamak) 7b

[= 1]

açkuç

a. 50b, 6a

[= 2]

açulu

a. (kıkşı açulu bile) 31a

[= 1]

ag

a. 32b

[= 1]

agaç

a. 40a, 51a, 53a

a. (tik ağaç) 51a

a. +ı (eyärning ağacı) 52a

a. +lar 44b

[= 6]

agar → **aar, angar**

a. 11a, 11a

[= 2]

agın-

a. 3a

a.-dum 3a

a.-urmen 3a

[= 3]

agingiç

a. 51a

[= 1]

agır

a. 14b, 35a, 38a, 39a	aḥsah
a. (ağır kılı) 31a	a. 50a
[= 5]	[= 1]
agırla-	ak
a. 14b	a. 46b
a.-dum 14b	[= 1]
a.-rmen 14b	akça
[= 3]	a. 40b
agırsıy → avursı	[= 1]
a. (agırsıy bilä) 31a	akıl
[= 1]	a. 25a, 49a
agız	[= 2]
a. 47b	akkorgaşın
[= 1]	a. 42b
agman-	[= 1]
a.-irmen 3a	akmak
[= 1]	a. 49b
agri-	[= 1]
a.-dum 9b	akrın → arkun
a.-mak 9b	a. 31b
[= 2]	[= 1]
agrimak	akşam
a. 38b	a. 36a
[= 1]	[= 1]
agru-	al
a.-rmen 9a	a. 47a
[= 1]	[= 1]
aguzluḥ	al-
a. 52a	a.-dum 24b, 3a
[= 1]	a.-dum (kayırı aldum) 23b
aḥbet → albet	a.-dum (satum aldum) 11a
a. 31b	a.-gıl 24b, 3a
[= 1]	a.-gıl (kayırı algıl) 23b
aḥlık	a.-gıl (satum algıl) 11a
a. 38b	a.-mak (kayırı almak) 23b
[= 1]	a.-mak (satum almak) 11a

- a.-urmen 24b, 3a
a.-urmen (kayıra alurmen)
23b
a.-urmen (satum alurmen) 11a
[= 14]
- alaçuk**
a. 40a
[= 1]
- alamanı**
a. (alamanı ketäni) 46b
[= 1]
- alay**
a. 31a
a. (alay bolmazsa) 30a
a. (alay esä) 33a
[= 3]
- alayoh**
a. 33a
[= 1]
- albet** → **aḥbet**
a. 31b
[= 1]
- alda-**
a. 10b
a.-dum 10b
a.-mak 10b
a.-rmen 10b
[= 4]
- algışlı** → **alḥışlı**
a. (alḥışlı) 37b
a. (arı algışlı) 35b
[= 2]
- alıçı**
a. 46a
[= 1]
- alḥışlı** → **algışlı**
- a. 35b
[= 1]
- alın**
a. (alını) 47b
a. + dakı (alındaki kaş) 52a
[= 2]
- alış-**
a.-ḥıl 7a
a.-ırmen 7a
a.-tum 17a, 7a
a.-urmen 17a
[= 5]
- alıştur-**
a.-mak 17a, 7a
[= 2]
- allam**
a. 50b
[= 1]
- alma**
a. 53a
[= 1]
- altun**
a. 42b
[= 1]
- altunçı**
a. 42b
[= 1]
- am**
a. (amu) 48a
[= 1]
- amanat**
a. 24a
a. (amanat ber) 24a
a. (amanat berdüm) 24a
a. (amanat berümen) 24a
[= 4]

ambar

a. 42a

[= 1]

ança

a. (bir ança) 31a

[= 1]

ançagina

a. 30a

[= 1]

anda

a. 31a

a. (anda oh) 33a

[= 2]

andan

a. 31a, 34a

a. (andan yamanrak) 32a

[= 3]

angar → aar, agar

a. 34a

[= 1]

angınça

a. 30b

[= 1]

angla-

a.-dum 15a

a.-gıl 15a

a.-mak 15a

a.-rmen 15a

[= 4]

anı

a. 34a

[= 1]

anıg

a. (anıg için) 30b, 31a

[= 2]

anın

a. (anın bilä) 32b

a. (anın kibi) 32b

a. (anın için) 32a

[= 3]

anın

a. 34a, 34b

a. + nı 34b

[= 3]

anlar

a. 34a

a. (anlar oh) 34b

[= 2]

anlardan

a. 34a

[= 1]

anlarga

a. 34a

[= 1]

anlarını

a. 34a

a. (anlarını oh) 34b

[= 2]

anlarının

a. 34a

[= 1]

anna

a. 49a

[= 1]

anukla-

a.-dum 20b

a.-gıl 20b

a.-mak 20b

a.-rmen 20b

[= 4]

anuz

a. 30a

[= 1]	[= 1]
araba	arpa
a. 51b	a. 55b
[= 1]	[= 1]
araklı	arri
a. 47a	a. 39a
[= 1]	[= 1]
arı (I)	arstlan
a. (arı algışlı) 35b	a. 54a
arı (II)	[= 1]
a. (emdidän arı) 30a	arşun
[= 2]	a. 43a
arğa	[= 1]
a. 48a	art
[= 1]	a. + ınça (artınça yürüdüm)
arığ	26a
a. 39a	a. + ınça (artınça yürügil) 26a
[= 1]	a. + ınça (artınça yürürmen)
arın-	26a
a.-dum 12a	a. + ında 32b
a.-gıl 12a	a. + ındakı (artındaki kaş) 52a
a.-maga 12a	[= 5]
a.-mak 12a	art-
a.-urmen 12a	a.-armen 25b
[= 5]	a.-ğan 38a
arıtmaq	a.-kıl 25b
a. (arıtmaq bilä) 32a	a.-mak 25b
[= 1]	a.-tım 25b
arka	[= 5]
a. 48a	artmaq
[= 1]	a. 51b
arkun → akrın	[= 1]
a. 31b	artuk
[= 1]	a. 31b, 38a
armut	[= 2]
a. 53a	artum

a. 31b
[= 1]

as-
a.-armen 20b
a.-kıl 20b
a.-tum 20b
[= 3]

ast
a. + ında 32b
[= 1]

astezan
a. (astezan ketäni) 46b
[= 1]

astılan
a. 38a
[= 1]

astlançı
a. 44a
[= 1]

aş
a. 52b, 5b
a. (aş berdüm) 21a
a. (aş berümen) 21a
a. (aş bişürgän ev) 6b
a. (aş oktı) 36a
a. + ka (aşka ündärmen) 8b
[= 7]

aşır
a. 18b
[= 1]

aşkara
a. 32a
[= 1]

aşlık
a. 55b
[= 1]

aşşa-
a. 5b
a.-dım 5b
a.-rmen 5b
[= 3]

aşuk
a. 49b
[= 1]

at
a. 19a, 34b, 51b, 54a
a. (at taḥdım) 19a
a. (at taḥırmen) 19a
a. (at taḥkıl) 19a
a. + lar 34b
a. + larnı 34b
a. + nı 34b
[= 10]

atar
a. 40b
[= 1]

atlan-
a. 11b
a.-dum 11b
a.-urmen 11b
[= 3]

atlu
a. (atlu kişi) 45b
[= 1]

atta
a. 49a
a. (ullu atta) 49a
[= 2]

avrez
a. 51a
[= 1]

avursı → agırsıy

a. (avursı bile) 31a	[= 1]		
[= 1]		ayna	
ay (I)		a. 36b	
a. 35b, 36a, 36b		[= 1]	
a. (ay başı) 36b		ayt-	
[= 4]		a. 10a	
ay (II)		a.- (köngüldä ayt) 12a	
a. 33b, 33b		a.-mak (köngül içindä aytmak)	
[= 2]		12a	
aya		a.-mak (yazuk aytmak) 35b	
a. 48b		a.-tum 10a	
[= 1]		a.-tum (köngül içindä ayttum)	
ayağ		12a	
a. 48b		a.-urmen 10a	
a. (ayağ üzi) 48b		a.-urmen (köngül içindä	
a. +ı (töşäkning ayağı) 52a		ayturmen) 12a	
[= 3]		[= 8]	
ayak → ayağ		ayu	
a. 48b		a. 54b	
a. (kazan ayak) 53a		[= 1]	
[= 2]		az	
ayaz		a. 31b, 32a	
a. 37a		a. + rak 31b	
[= 1]		[= 3]	
ayıl		azam	
a. 52a, 6a		a. 31a, 47b	
a. (ayıl tartarmen) 6a		[= 2]	
a. (ayıl tarttum) 6a		azat	
[= 4]		a. (azat et) 4a	
ayır-		a. (azat etärmen) 4a	
a.-dum 26b		a. (azat ettim) 4a	
a.-gıl 26b		a. (azat kişi) 4a	
a.-umen 26b		[= 4]	
[= 3]			
ayıran			-B-
a. 51b			

badam

b. 53b

[= 1]

badbakt

b. 49b

[= 1]

bag

b. 40a

b. + ı (bel bagı) 51a

[= 2]

bagış

b. 9a

[= 1]

bagışla-

b. 9a

b.-dum 9a

b.-rmen 9a

[= 3]

bagla-

b.-gan 44b

b.-mış 39a

[= 2]

bağ-

b.-armen 24b

b.-kıl 24b

b.-tım 24b

[= 3]

bağa

b. 12a, 46a

b. (bağa ur) 12a

b. (bağa urdum) 12a

b. (bağa ururmen) 12a

[= 5]

bağami

b. 46b

[= 1]

bağatur

b. 49b

[= 1]

bağıl

b. 50a

[= 1]

bağır

b. 42b

[= 1]

bağırçı

b. 6b

[= 1]

bakam

b. (bağam) 41a

[= 1]

bakami → bağami

b. 46b

[= 1]

bakça

b. 40a, 40a

[= 2]

bakçaçı

b. 45a

[= 1]

bakşı

b. 40b

[= 1]

bal

b. 40b

[= 1]

balaban

b. 55a

[= 1]

balaçuk

b. 55a

[= 1]

balavuz

b. 41a
[= 1]

balçuk

b. 39b
[= 1]

balkam

b. 36a
[= 1]

balta

b. 43b, 53a
[= 2]

baluk

b. 22a, 46a
[= 2]

balukçı

b. 22a
[= 1]

balukla-

b. 22a
b.-dum 22a
b.-rmen 22a
[= 3]

band

b. (cigär band) 48a
[= 1]

bapaz

b. 35b
[= 1]

bar

b. (mendä bar) 15a
b. + dum 25a
b. + men 25a
[= 3]

bar-

b.-dum 28b

b.-gıl 28b

b.-umen 28b
[= 3]

barahat

b. 37b
[= 1]

barça

b. 35a
b. (barça tövrädä) 31a
[= 2]

bardak

b. 52b
[= 1]

barlu

b. (barlu kişi) 49a
[= 1]

barmak

b. 48b, 48b
[= 2]

basa

b. 30b, 30b
[= 2]

baskak

b. 23b
[= 1]

bassa → basa

b. 32b
[= 1]

baş

b. 15a, 47b
b. + ı (ay başı) 36b
b. + ı (etik başı) 43b
[= 4]

başka

b. 32a, 32b
[= 2]

başla-	b. 35b
b.-dum 15a	[= 1]
b.-gül 15a	be
b.-rmen 15a, 15a	b. 53a
[= 4]	[= 1]
başmak	becuda
b. 43b, 51b	b. 47a
[= 2]	[= 1]
bat-	beg
b.-armen 17b	b. 45b
b.-tım 17b	[= 1]
[= 2]	behet
batı	b. 46a
b. + sı (kün batısı) 37a	[= 1]
[= 1]	bel
batır-	b. 48b
b.-dım 8b	b. (bel bağı) 51a
b.-maga 8b	[= 2]
b.-rmen 8b	belibag → bel bağı
[= 3]	b. 51a
bay	[= 1]
b. 11a, 49a	benzä-
[= 2]	b.-r 26b
baylık	[= 1]
b. 11a	ber-
[= 1]	b. 9a
bazar	b.- (amanat ber) 24a
b. 46a	b.- (kengäş ber) 6b
[= 1]	b.- (ötünčkä ber) 18a
bazargan	b.-di (yikrar berdi) 7b
b. 46a	b.-dim (yikrar berdim) 7a
[= 1]	b.-düm 9a
bazık	b.-düm (amanat berdüm) 24a
b. 39a	b.-düm (aş berdüm) 21a
[= 1]	b.-düm (covap berdüm) 24b
bazlık	b.-düm (karav berdüm) 23a

b.-düm (kengäş berdüm) 6b
 b.-düm (ötünçkä berdüm) 18a
 b.-düm (salam berdüm) 26b
 b.-düm (tanukluk berdüm) 28a
 b.-äyim 11a
 b.-gil (covap bergil) 24b
 b.-gil (karav bergil) 23a
 b.-gil (salam bergil) 26b
 b.-gil (tanukluk bergil) 28a
 b.-gil (yikrar bergil) 7b
 b.-mäk (irar bermäk) 35b
 b.-mäk (karavsını bermäk) 23a
 b.-män 11a
 b.-mäzsä 11a
 b.-sä 11a
 b.-ümen 9a
 b.-ümen (amanat berümen)
 24a
 b.-ümen (aş berümen) 21a
 b.-ümen (karav berümen) 23a
 b.-ümen (kengäş berümen) 6b
 b.-ümen (ötünçkä berümen)
 18a
 b.-ümen (salam berümen) 26b
 b.-ümen (tanukluk berümen)
 21b, 28a
 b.-ürmen (covap berürmen)
 24b
 b.-ürmen (yikrar berürmen) 7a
 [= 37]

bergamaske

b. (bergamaske ketäni) 47a
 [= 1]

bergonya

b. (bergonya kätäni) 47a
 [= 1]

berk

b. 12b
 b. (berk kılı) 30b
 [= 2]

berket- → berkit-

b.-ermen 12b
 [= 1]

berkit- → berket-

b. 13b
 b.-kil 12b
 b.-tim 13b
 b.-tüm 12b
 b.-ürmen 12b, 13b
 [= 6]

berkle-

b.-p 30b
 [= 1]

bernälü → berneli

b. (bernälü boldum) 10b
 b. + men 10b
 [= 2]

berneli → bernälü

b. + men 10b
 [= 1]

bestlä- → bestle-

b. 21a
 b.-düm 18b
 b.-gil 18b
 b.-mäk 18b
 b.-rmen 18b
 [= 5]

bestle- → bestlä-

b.-rmen (sening sözini
 bestlermen) 18b
 [= 1]

betikçi

b. 25b [= 1]	b.-gil 25a b.-ürmen 25a [= 3]
bey	bilä → birlä, bile
b. 45b, 45b [= 2]	b. (agırsıy bilä) 31a
beyi- → biyi-	b. (anın bilä) 32b
b.-dim 5a	b. (arıtmak bilä) 32a
b.-gil 5a	b. (bizin bilä) 31b
b.-rmen 5a [= 3]	b. (boy bilä) 32a
beyiklük	b. (comart köngül bilä) 31a
b. 53a [= 1]	b. (eminlik bilä) 32b
beylitän	b. (heşş köngül bilä) 30a
b. (beylitän kırtak) 50a [= 1]	b. (hoş ey bilä) 31b
bez-	b. (hoş köngül bilä) 31a
b.-düm 23a	b. (korkunç bilä) 30b
b.-ärmen 23a	b. (menin bilä) 31b
b.-gil 23a [= 3]	b. (saglık bilä) 32b
bıçkı → buçkı	b. (senin bilä) 33a
b. 43a, 43b [= 2]	b. (söküş bilä) 31a
biçäk	b. (togruluk bilä) 32b
b. 42b, 50b	b. (us bilä) 33a
b. (etikçi biçäk) 43b [= 3]	b. (yaman köngül bilä) 31b
biçäkçi	b. (yengül köngül bilä) 31a
b. 44a [= 1]	b. (yetmāk bilä) 32b [= 20]
biçän	biläv
b. 55b [= 1]	b. 44a [= 1]
bil-	bile → birlä, bilä
b.-düm 25a	b. 30a
	b. (avursı bile) 31a
	b. (kikşi açulu bile) 31a [= 3]
	bir
	b. (bir ança) 31a
	b. (bir kat) 37a

[= 2]
birärdä
 b. 30a
 [= 1]
birgä
 b. 32b
 [= 1]
birinc → **birinç**
 b. 55b
 [= 1]
birinç → **birinc**
 b. 46b
 [= 1]
birisi
 b. (birisi kün) 36a
 [= 1]
birlä → **bilä, bile**
 b. 30a
 b. (bitünlik birlä) 31a
 b. (kulluk birlä) 31a
 b. (salamatlık birlä) 32b
 [= 4]
biş-
 b.-miş (bişmiş kerpiç) 51a
 [= 1]
bişi
 b. 37b, 37b
 [= 2]
bişir- → **bişşir-**
 b. 6b
 b.-düm 6b
 b.-miş 8b
 [= 3]
bişşir-
 b.-ürmen 6b
 [= 1]

biştür-
 b.-ümen 17b
 [= 1]
bişür-
 b.-gän (aş bişürgän ev) 6b
 b.-tim 17b
 [= 2]
bit
 b. 54b
 [= 1]
bitik
 b. 40b, 40b
 b. (bitik ostası) 45a
 [= 3]
bitikçi
 b. 40b
 [= 1]
bitir-
 b.-dim 22a
 b.-mäk 22a
 b.-rimen 22a
 [= 3]
bitünlik
 b. (bitünlik birlä) 31a
 [= 1]
biyen-
 b.-dim 14a
 b.-ip 14a
 b.-irmen 14a
 [= 3]
biyi-
 b.-p 14a
 [= 1]
biz
 b. 33b, 43b
 [= 2]

bizdän

b. 33b

[= 1]

bizgä

b. 33b

[= 1]

bizig

b. 33b

[= 1]

bizin

b. 33b, 34a

b. (bizin bilä) 31b

[= 3]

bizing

b. + ni (bizdin) 34a

[= 1]

boday → bugday

b. 55b

[= 1]

boga → boğa

b. 54b

[= 1]

bogavul

b. 45b

[= 1]

bogaz

b. 48a

[= 1]

bogul- → bugul-

b.-dum 18b

b.-mak 18b

b.-urmen 18b

[= 3]

bogum

b. 47b

[= 1]

boğ

b. 48b

[= 1]

boğa → boga

b. 54b

[= 1]

boğorık

b. 50b, 53a

[= 2]

bol-

b. 25a

b.-(aç bol) 13a

b.-dı 31a

b.-dı (tın boldı) 28a

b.-dum 12b

b.-dum (bernälü boldum) 10b

b.-dum (peşman boldum) 21b

b.-dum e-di 12b

b.-ga (eşitmiş bolga edilär) 2a

b.-ga (eşitmiş bolga edingiz)
2a

b.-gay (eşitmiş bolgay edi) 2a

b.-gay (eşitmiş bolgay edik) 2a

b.-gay (eşitmiş bolgay edim)
2ab.-gay (eşitmiş bolgay eding)
2a

b.-gıl (peşman bolgıl) 21b

b.-mak (yazuktan peşman
bolmak) 35b

b.-mazsa (alay bolmazsa) 30a

b.-sun (saga bolsun) 15a

b.-urmen 12b

b.-urmen (peşman bolurmen)
21b

[= 20]

bollaḥ

b. 13b

[= 1]

bolor

b. 47a

[= 1]

boluṣ-

b. 3a

b.-mak 3a

b.-tum 3a

b.-urmen 3a

[= 4]

bor

b. 40a

[= 1]

borç

b. 10b

[= 1]

borçlı → borçlu

b. 10b

[= 1]

borçlu → borçlı

b. + lar 40b

[= 1]

borla

b. 40a

[= 1]

borun

b. (en borun) 30a

[= 1]

boṣ

b. 29a

[= 1]

boṣan-

b. 12a

b.-dum 12a

b.-mak 12a

b.-urmen 12a

[= 4]

boṣat- → boṣṣat-

b. 3b

b.-mak 3b

b.-tum 3b, 4a

[= 4]

boṣṣat-

b.-urmen 3b

[= 1]

boy

b. 48a, 48b

b. (boy bilä) 32a

[= 3]

boya

b. 27b

[= 1]

boya-

b.-dum 27b

b.-gıl 27b

b.-rmen 27b

[= 3]

boyaçı

b. 27b

[= 1]

boyın

b. 48a, 8b

[= 2]

boyow → boya

b. 8b

[= 1]

bozaḥ

b. 47a

[= 1]

bozgay

b. (bozgay kim keter) 30b
[= 1]

börk

b. 44a, 51b
[= 2]

börkçi

b. 44a
[= 1]

börü

b. 54b
[= 1]

bu

b. 31a, 34a
b. (bu sattır) 31a
[= 3]

buçkı → bıçkı

b. 42b
[= 1]

bugday → boday

b. 55b
[= 1]

bugul- → bogul-

b.-urmen 18b
[= 1]

bukün → bükün

b. 36a, 36a
[= 2]

bular

b. 34a
[= 1]

bulardan

b. 34a
[= 1]

bularga

b. 34a
[= 1]

bularnı

b. 34a
[= 1]

bularning

b. 34a
[= 1]

bulbul

b. 55a
[= 1]

bulga-

b.-mış 39a
[= 1]

bulgak

b. 31a
[= 1]

bulgaştur-

b. 17b
b.-dum 17b
[= 2]

bulud → bulut

b. 37a
[= 1]

bulut → bulud

b. + lar 37a
[= 1]

bunyat

b. 13b
b. (bunyat etärmen) 13b
b. (bunyat etkil) 13b
b. (bunyat ettüm) 13b
[= 4]

bur-

b.-armen 28a
b.-dum 28a
b.-gıl 28a
b.-mış 37a

[= 4]
burav
 b. 43b
 [= 1]
burç
 b. 40b
 [= 1]
burçak
 b. 19a, 55b
 [= 2]
burguça
 b. 45a
 [= 1]
burgular
 b. 45a
 [= 1]
burun
 b. 47b
 b. +1 (burnı kiçi) 50a
 [= 2]
burungı → burunhı
 b. 37b
 [= 1]
burunhı → burungı
 b. 37b
 [= 1]
buruş-
 b.-muş 38a
 [= 1]
but
 b. 48b
 [= 1]
butak
 b. 53a
 [= 1]
buvuḡ

b. 48b
 [= 1]
buvun
 b. 47b
 [= 1]
buya
 b. 42a
 [= 1]
buyur-
 b. 15b
 b.-amen 15b
 b.-dum 15b, 21a
 b.-gıl 21a
 b.-umen 21a
 [= 6]
buyuruk
 b. 21a
 [= 1]
buz-
 b.-armen 5b
 b.-dum 5b
 b.-gıl 5b
 [= 3]
buzav
 b. 54a
 [= 1]
buzavu
 b. 54a
 [= 1]
bükrü
 b. 50a
 [= 1]
bükün → bukün
 b. (bukün) 31a
 [= 1]
bürçä

b. 54b
[= 1]
bütülük
b. 50b
[= 1]
bütün
b. 37b
b. (bütün ülüş) 38a
[= 2]

-C-

cağan
c. 39b
[= 1]
canavar
c. 54a
[= 1]
cift
c. 37a
[= 1]
cigär
c. 48a
c. (cigär band) 48a
[= 2]
cincibil
c. 41a
[= 1]
comard
c. 49b
[= 1]
comart
c. (comart köngül bilä) 31a
[= 1]
conban
c. (conban ketäni) 46b

[= 1]
covap
c. 24b
c. (covap berdüm) 24b
c. (covap bergil) 24b
c. (covap berürmen) 24b
[= 4]
curum
c. 6b
[= 1]
curumla
c. 6b
[= 1]
curumla-
c.-dum 6b
c.-rmen 6b
[= 2]

-Ç-

çaar şanbe
ç. 36b
[= 1]
çagır → çahır
ç. 40a
[= 1]
çağ-
ç.-armen 4b
ç.-tım 4b
[= 2]
çahır → çagır
ç. 40a
[= 1]
çak
ç. + ta (ertä çak) 30b
[= 1]

çık	[= 1]		
ç. 37a		çinäy	
[= 1]		ç. 49a	
çınay → çinäy		[= 1]	
ç. 49a		çiray	
[= 1]		ç. 48b	
çıpçık		[= 1]	
ç. 55a		çirkin	
ç. + lar 29a		ç. 49b	
[= 2]		[= 1]	
çırak		çiyk	
ç. 40a, 52b		ç. 37b	
[= 2]		[= 1]	
çıraklık		çiz-	
ç. 52b		ç.-düm 25b	
[= 1]		ç.-ärmen 25b	
çıray		ç.-gil 25b	
ç. 10b		ç.-mäk 25b	
[= 1]		[= 4]	
çibin		çömiç	
ç. 54b		ç. 52b	
[= 1]		[= 1]	
çiçäk		çömläk	
ç. 13b		ç. 40b, 52b	
[= 1]		[= 2]	
çig		çöp çövrä	
ç. 37a		ç. 30b	
[= 1]		[= 1]	
çik → çiyk		çöplä-	
ç. 37b		ç. 8b	
[= 1]		ç.-düm 8b	
çik		ç.-rmen 8b	
ç. 37a		[= 3]	
[= 1]		çövrä	
çil		ç. 32b, 7a	
ç. 55a		ç. (çöp çövrä) 30b	

ç. (çövrä yürgil) 7a	[= 1]
ç. (çövrä yürüdüm) 7a	çünkin
ç. (çövrä yürürmen) 7a	ç. 30b
[= 6]	[= 1]
çövür-	çürü-
ç.-düm 29b	ç.-mäk 38b
ç.-gil 29b	[= 1]
ç.-mäk 29b	
ç.-ümen 29b	-D-
[= 4]	
çövärmä	+ da
ç. 32b	d. 30a, 31a
[= 1]	[= 2]
çuçul- → suçul-	daavı
ç.-urmen 10b	d. (daave) 22b
[= 1]	[= 1]
çuḥur	daḡın → taḡı
ç. 39b	d. 30a
[= 1]	[= 1]
çulgav	+ dan
ç. 51b	d. 30a, 30b, 32a
[= 1]	[= 3]
çura	darçın
ç. 55a	d. + ı. (gul darçını) 41a
[= 1]	[= 1]
çurunba	darçını → darçın
ç. 41b	d. 41a
[= 1]	[= 1]
çuvalduz	daru
ç. 44b	d. 41b
[= 1]	[= 1]
çuz	daw
ç. 46a	d. 22b
[= 1]	[= 1]
çügündür	delä
ç. 54a	d. 43a

	[= 1]	e.-di (eşitkâ edi) 1b
derzi		e.-di (eşitkâylâr edi) 1b
	d. 43a	e.-di (eşitmiş bolgay edi) 2a
	[= 1]	e.-di (eşitti edi) 1b
deyri		e.-di (eşittik edi) 1b
	d. (köpgä deyri) 30b	e.-di (eşittilâr edi) 1b
	[= 1]	e.-di (eşittim edi) 1b
dıvar		e.-di (eşitting edi) 1b
	d. 50b, 51a	e.-di (eşittüngüz edi) 1b
	d. (dıvar ostası) 44b	e.-di (eşitür edi) 1a
	[= 3]	e.-di (eşitürlâr edi) 1a
drasches		e.-di (keräk edi) 20a
	d. 46b	e.-dik (eşitkâ edik) 1b
	[= 1]	e.-dik (eşitmiş bolgay edik) 2a
duvat		e.-dilâr (eşitmiş bolga edilâr)
	d. 40b	2a
	[= 1]	e.-dim (eşitkâ edim) 1b
		e.-dim (eşitmiş bolgay edim)
		2a
		e.-dim (eşitür edim) 1a
ä-	→ e-	e.-din (eşitkâ edin) 1b
	ä.-sä (eşitting ässä) 2a	e.-ding (eşitkâ eding) 2a
	[= 1]	e.-ding (eşitmiş bolgay eding)
ärtä	→ ärte, ertä	2a
	ä. 36a	e.-ding (eşitür eding) 1a
	[= 1]	e.-dingiz (eşitkâ edingiz) 1b
ärte	→ ärtä, ertä	e.-dingiz (eşitmiş bolga
	ä. (tang äрте) 36a	edingiz) 2a
	[= 1]	e.-dingiz (eşitür edingiz) 1a
äşük ay		e.-dük (eşitür edük) 1a
	ä. (azuk ay) 36b	e.-sä (alay esä) 33a
	[= 1]	e.-sä (eşittim essä) 2a
		e.-sä (yok esä) 31b
		e.-se (eşitti ese) 2a
		e.-se (eşittik ese) 2a
		e.-se (eşittilâr ese) 2a
e-	→ ä-	

	e.-se (eşıttingiz ese) 2a [= 33]		e. (eki kating harassında) 31a [= 1]
eçki	e. 54b e. (tişi eçki) 54b [= 2]	ekinçi	e. 31a, 37b [= 2]
egäçi	e. 49a [= 1]	ekindü	e. 36a [= 1]
egär	e. 32b [= 1]	ekki	e. (ekki kat) 37a, 37b [= 2]
egäv	e. 42b [= 1]	eksik → eksük, essik, eysik	e. 31b [= 1]
egir-	e.-düm 13a e.-gil 13a e.-ürmen 13a [= 3]	eksit-	e. 9b e.-tim 9b e.-ürmen 9b [= 3]
egri	e. (egri kılı) 30b [= 1]	eksük → eksik, essik, eysik	e. 9b [= 1]
egriksi	e. 50a [= 1]	el	e. 39b, 48a [= 2]
ehär	e. 44b [= 1]	elat	e. 47b [= 1]
ehşi	e. 37b [= 1]	elçi	e. 17a, 45b [= 2]
ekär	e. 44b [= 1]	eläk	e. 41b [= 1]
eki		eliklä-	e.-düm 16a

e.-gil 16a
 e.-māk 16a, 45a
 e.-rmen 16a
 [= 5]
ellik
 e. 22a
 [= 1]
elt-
 e.-kil 9b
 e.-tim 9b
 e.-tüm 20b
 e.-ürmen 20b, 9b
 [= 5]
eltincä → eltingä
 e. 35b
 [= 1]
eltingä → eltincä
 e. 35b
 [= 1]
eltiri
 e. 42b
 [= 1]
emborun → emburun
 e. 31b
 [= 1]
emburun
 e. 31b
 [= 1]
emçäk
 e. 48a
 [= 1]
emdi
 e. 31b, 31b, 32b
 e. + dän (emdidän arı) 30a
 e. + dän (emdidän keri) 30b
 [= 5]

emdür-
 e.-miş 38a
 [= 1]
eminlik
 e. (eminlik bilä) 32b
 [= 1]
en
 e. (en borun) 30a
 [= 1]
en-
 e.-dim 9b
 e.-ärmen 9b
 e.-gil 9b
 [= 3]
eniş
 e. 39b, 39b
 [= 2]
epçi
 e. 47b, 49a
 e. (evdäki epçi) 45b
 [= 3]
er
 e. 47b, 49a
 [= 2]
er- → e-, ä-
 e.-sä (eşitti ersä) 2a
 e.-sä (eşittik ersä) 2b
 e.-sä (eşittilär ersä) 2b
 e.-sä (eşittim ersä) 2a
 e.-sä (eşitting ersä) 2a
 e.-sä (eşittingiz ersä) 2b
 [= 6]
erdämlı
 e. 49b
 [= 1]
erek-

	e.-irmen 5a		eski → eshi
	[= 1]		e. 39a
erik			[= 1]
	e. 43a, 53b		essik → eksük, eksik, eysik
	[= 2]		e. 31b
erik-	→ erek-		[= 1]
	e.-tim 5a		eşäk
	[= 1]		e. 54a
erin			e. (tişi eşäk) 54a
	e. (erni) 47b		[= 2]
	e. (ernin) 47b		eşät-
	[= 2]		e.-imägä 2b
erkäk			[= 1]
	e. 47b		eşik
	[= 1]		e. + ni (eşikni yap) 8b
erlik			e. + ni (eşikni yaparmen) 8b
	e. 47b		e. + ni (eşikni yaptım) 8b
	[= 1]		[= 3]
ersäk			eşit-
	e. 45a		e. 1b
	[= 1]		e.-inglär 1b
ersäkçi			e.-kä (eşitkä edi) 1b
	e. 50a		e.-kä (eşitkä edik) 1b
	[= 1]		e.-kä (eşitkä edim) 1b
ersäksiz			e.-kä (eşitkä edin) 1b
	e. 49b		e.-kä (eşitkä eding) 2a
	[= 1]		e.-kä (eşitkä edingiz) 1b
ertä → ärtä, ärte			e.-kän 2b
	e. 33a		e.-käy 1b, 2a
	e. (ertä çäk) 30b		e.-käybiz 1b, 2a
	e. (kün ertä) 36a		e.-käylär 1b, 2a
	e. (tang ertä) 36a		e.-käylär (eşitkäylär edi) 1b
	[= 4]		e.-käymen 1b, 2a
eshi			e.-käysen 1b, 2a
	e. 39a		e.-käysiz 1b, 2a
	[= 1]		e.-mägä (eşitmägä küygän) 2b

e.-māk 36b		e.-ür (eşitür edi) 1a
e.-miş (eşitmiş bolga edilär) 2a		e.-ür (eşitür edim) 1a
e.-miş (eşitmiş bolga edingiz) 2a		e.-ür (eşitür eding) 1a
e.-miş (eşitmiş bolgay edi) 2a		e.-ür (eşitür edingiz) 1a
e.-miş (eşitmiş bolgay edik) 2a		e.-ür (eşitür edük) 1a
e.-miş (eşitmiş bolgay edim) 2a		e.-ürbiz 1a
e.-miş (eşitmiş bolgay eding) 2a		e.-ürlär 1a
e.-sin 1b		e.-ürlär (eşitürlär edi) 1a
e.-ti 1a		e.-ürmen 1a
e.-ti (eşitti edi) 1b		e.-ürsen 1a
e.-ti (eşitti ersä) 2a		e.-ürsiz 1a
e.-ti (eşitti ese) 2a		[=67]
e.-tik 1a	et	e. 48a
e.-tik (eşittik edi) 1b		[=1]
e.-tik (eşittik ersä) 2b		
e.-tik (eşittik ese) 2a	et-	e.- (azat et) 4a
e.-tilär 1a		e.- (eygiräk et) 18a
e.-tilär (eşittilär edi) 1b		e.- (harc et) 12a
e.-tilär (eşittilär ersä) 2b		e.- (us et) 5a
e.-tilär (eşittilär ese) 2a		e.- (yarat et) 4a
e.-tim 1a		e.-ärmen 12b
e.-tim (eşittim edi) 1b		e.-ärmen (azat etärmen) 4a
e.-tim (eşittim ersä) 2a		e.-ärmen (bunyat etärmen) 13b
e.-tim (eşittim essä) 2a		e.-ärmen (eygiräk etärmen) 18a
e.-ting 1a		e.-ärmen (harc etärmen) 12a
e.-ting (eşitting ässä) 2a		e.-ärmen (kulluk etärmen) 27a
e.-ting (eşitting edi) 1b		e.-ärmen (rançılık etärmen) 4b
e.-ting (eşitting ersä) 2a		e.-ärmen (tafş etärmen) 22b
e.-tingiz 1a		e.-ärmen (tamam etärmen) 6b
e.-tingiz (eşittingiz ersä) 2b		e.-ärmen (us etärmen) 5a
e.-tingiz (eşittingiz ese) 2a		e.-ärmen (yara etärmen) 16a
e.-tüngüz (eşittüngüz edi) 1b		e.-ärmen (yarıh etärmen) 15b
e.-ür 1a		e.-ärmen (ziyan etärmen) 19a

e.-ermen (kamlık etermen) 4b	e. 44b
e.-kil 12b	[= 1]
e.-kil (bunyat etkil) 13b	etmākçi
e.-kil (kulluk etkil) 27a	e. 44b
e.-kil (rañçılık etkil) 4b	[= 1]
e.-kil (tafş etkil) 22b	ev
e.-kil (tamam etkil) 6b	e. 39b
e.-kil (yara etkil) 16a	e. (aş bişürgän ev) 6b
e.-kil (ziyan etkil) 19a	e. + dāki (evdāki epçi) 45b
e.-māk (tafş etmāk) 22b	e. + dāki (evdāki kız) 45b
e.-tim 12b	[= 4]
e.-tim (azat ettim) 4a	evet
e.-tim (eygirāk ettim) 18a	e. 31a
e.-tim (ħarc ettim) 12a	[= 1]
e.-tim (izan ettim) 19a	ey
e.-tim (kulluk ettim) 27a	e. (ħoş ey bilä) 31b
e.-tim (rañçılık ettim) 4b	[= 1]
e.-tim (tamam ettim) 6b	eyär
e.-tim (us ettim) 5a	e. 51b
e.-tim (yara ettim) 16a	e. (eyär yaboĥı) 51b
e.-tim (ziyan etärmen) 19a	e. (eyär yabokı) 52a
e.-tüm (bunyat ettüm) 13b	e. + ning (eyärning agaçı) 52a
e.-tüm (tafş ettüm) 22b	[= 4]
[= 41]	eyärçi
etik	e. 44a
e. 43b, 51b, 6b	[= 1]
e. (etik başı) 43b	eygi
e. (etik key) 6b	e. 30a, 35a, 38b, 49a
e. (etik keydim) 6b	e. + lär 35a
e. (etik keyärmen) 6b	e. + rāk 31b, 31b
[= 7]	e. + rāk (eygirāk et) 18a
etikçi	e. + rāk (eygirāk etärmen) 18a
e. 43b	e. + rāk (eygirāk ettim) 18a
e. (etikçi biçäk) 43b	[= 10]
[= 2]	eygilik
etmāk	e. 38a

[= 1]
eysik → **eksük, eksik, essik**
 e. 31b
 [= 1]

-F-

falan → **fallan**
 f. 33a
 [= 1]

fallan
 f. 35a
 [= 1]

fanar
 f. 46a
 [= 1]

fil tişi
 f. 41a
 [= 1]

frangi
 f. (frangi suf) 46b
 [= 1]

friştä
 f. 35b
 [= 1]

fus
 f. 50a
 [= 1]

-G-

+ **ga**
 g. 31a
 [= 1]

gam
 g. 7b

[= 1]
garanful
 g. 41a
 [= 1]

garip
 g. 50a
 [= 1]

gul
 g. (gul darçını) 41a
 [= 1]

gulaf
 g. (gulaf suvı) 41b
 g. (gulaf yağı) 42a
 [= 2]

-H-

habar
 h. 18b
 [= 1]

halä
 h. (könü halä) 30b
 [= 1]

hara
 h. + sında (eki kating
 harassında) 31a
 [= 1]

hasa
 h. 32a
 [= 1]

hava → **hawa**
 h. (yamgurlu hava) 37a
 h. (yarıt hava) 37a
 [= 2]

hawa → **hava**
 h. 36a

[= 1]	inan-
heç nemätagı	1.-dum 7a
h. 31b	1.-gaan 7a
[= 1]	1.-gıl 7a
hergiz → herkiz	1.-mak 7a
h. 31b	1.-urmen 7a
[= 1]	[= 5]
herkiz → hergiz	ıpar
h. 31b	1. 41b
[= 1]	[= 1]
heşş	ır
h. (heşş köngül bilä) 30a	1. 6a
[= 1]	[= 1]
hormat	ırah
h. 31a	1. 32a
[= 1]	[= 1]
-I-	ırañ-
ı-	1.-ırmen 4a
1.-dım 4b	[= 1]
1.-maga 4b	ırak → ırah
[= 2]	1. 31a
ıdış	[= 1]
1. 4b	ıraktın
[= 1]	1. 30a
ıgla-	[= 1]
1.-dum 21a	ırçı
1.-gıl 21a	1. 45a
1.-mak 21a	[= 1]
1.-rmen 21a	ırla-
[= 4]	1.-dım 6a
ımışak → yumşak	1.-gıl 6a
1. 39a	1.-rmen 6a
1. (ımışak kılı) 30b	[= 3]
[= 2]	ırs
	1. 54b
	[= 1]

ıskarlat	h. (h��lal o��ul) 49a
1. 46b	[= 1]
[= 1]	
ıspanak	��alı
1. 53b	h. 52b
[= 1]	[= 1]
ıy-	��alka
1.-armen 17a	h. 52a
1.-dum 17a	[= 1]
1.-g��l 17a	��am
1.-ırmen (ıdırmen) 4b	h. 37b, 37b
1.-mı�� 38b	[= 2]
[= 5]	��amal
ızarlı	h. 45a
1. 50a	[= 1]
[= 1]	��amır
	h. 44b
	[= 1]
-��-	��amu��
	h. (��amu�� t����ml�� ki��i) 49b
��a��	[= 1]
h. 35b	��arc
[= 1]	h. (��arc et) 12a
��afta	h. (��arc et��rmen) 12a
h. 36a	h. (��arc ettim) 12a
[= 1]	[= 3]
��ak	��asal → ��a��al
h. (��ak teyirm��k) 25a	h. 50b
h. (��ak teyir��men) 25a	[= 1]
[= 2]	��asır
��al-	h. 52b
h.-gan 38a	[= 1]
[= 1]	��a��al → hasal
��ala → gala	h. 50b
h. 39b	[= 1]
[= 1]	��atun → katon, katun
��alal	h. (maryam ��atun) 35b

[= 1]	i. + indä (köngül içindä
hıyar	aytmak) 12a
h. 53b	i. + indä (köngül içindä
[= 1]	ayttum) 12a
hıyar şanba	i. + indä (köngül içindä
h. 41a	ayturmen) 12a
[= 1]	[= 5]
hoçkar → goçkar	iç-
h. 54a	i. 5a
[= 1]	i.-ärmen 5a
hokumçı	i.-tüm 5a
h. 44a	[= 3]
[= 1]	içäk
holıcan	i. 48a
h. 42a	[= 1]
[= 1]	içkäri
horma	i. 31a, 31a
h. 53b	[= 2]
[= 1]	iginä
horoz	i. 42b, 44b
h. 55a	[= 2]
[= 1]	igit
hoş	i. 38b
h. 39a	[= 1]
h. (hoş ey bilä) 31b	ikti
h. (hoş köngül bilä) 31a	i. 37b
[= 3]	[= 1]
hucra	il-
h. 40a	i.-dim 20b
[= 1]	i.-ermen 20b
	i.-gil 20b
	[= 3]
-i-	ilgäri
iç	i. 30a
i. 53a	[= 1]
i. + indä 31a	ilk yaz ay

i. 36b
[= 1]

illa
i. 32b
[= 1]

ilyas ay → ilk yaz ay
i. 36b
[= 1]

imdi
i. 31a
[= 1]

imen-
i.-dim 29a
i.-irmen 29a
[= 2]

imsiri
i. 42a
[= 1]

incir
i. 53b
[= 1]

inçkä
i. 39a
[= 1]

inçkälä-
i.-p 33a
[= 1]

inäk
i. 54a
[= 1]

ingçü
i. 47a
[= 1]

ini
i. 49a
[= 1]

ip
i. 13a, 42b, 44b
i. (uzun ip) 43b
i. (yogun ip) 44b
[= 5]

ipäk
i. 46b
[= 1]

ipkin
i. 47a
[= 1]

irar → yıkrar
i. (irar bermäk) 35b
[= 1]

irs
i. 54b
[= 1]

isde- → izdä-
i.-düm 22b
i.-gil 22b
i.-mek 22b
i.-rmen 22b
[= 4]

issi
i. 39a
i. (issi su) 5a
[= 2]

issilik
i. 8a
[= 1]

issin-
i.-ürmen 8a
[= 1]

iş
i. 20a, 45b
[= 2]

işän-	i.-mäk 35b [= 1]	i.-dim 15b i.-düm 22b i.-gil 15b, 22b i.-mäk 15b, 22b i.-rmen 15b, 22b [= 8]
işit-	i.-mägä 2b [= 1]	
işlä-	i.-mäk 45b [= 1]	-K-
işşän- → işän-	i.-düm 8a i.-gil 8a i.-mäk 8a i.-ürmen 8a [= 4]	kababa k. 41a, 41a [= 2]
it	i. 54b [= 1]	kabak k. 53b [= 1]
iyir- → egir-	i.-dim 13a i.-gil 13a i.-imen 13a [= 3]	kabuk k. 53a [= 1]
iynä → iginä	i. 42b, 44b [= 2]	kaburka k. 48b [= 1]
izan	i. (izan ettim) 19a [= 1]	kabut k. (kabut yapkut) 47a [= 1]
izba → izbä	i. 50b [= 1]	kaç- k.-armen 13a k.-hıl 13a k.-tum 13a [= 3]
izbä → izba	i. 50b [= 1]	kaçan k. 32a [= 1]
izdä- → isde-		kadav k. 50b, 51b [= 2]
		kagıt

k. 40b
[= 1]

kaḥal → **kaḥal**

k. 49b
[= 1]

kaḥal → **kaḥal**

k. 39a
[= 1]

kaḥi-

k.-dım 5a
k.-gıl 5a
k.-mak 5a
k.-rmen 5a
[= 4]

kal-

k.-dım 17a
k.-dum 24a
k.-gıl 17a, 24a
k.-ırmən 17a
k.-urmen 24a
[= 6]

kalaa

k. 39b
[= 1]

kalam

k. 40b, 44b
[= 2]

kalay

k. 42b
[= 1]

kalıp

k. 43b
[= 1]

kaltak

k. 45a, 50a
[= 2]

kam

k. (kam katun kişidir) 4b
[= 1]

kamar

k. 51b
[= 1]

kamçı

k. 51b
[= 1]

kamlık

k. (kamlık eterminen) 4b
[= 1]

kan

k. 36a, 45b, 48a
k. (kan katını) 45b
k. (ketän kan) 47a
[= 5]

kandala

k. 55a
[= 1]

kanfor

k. 41b
[= 1]

kanga

k. (takta kanga) 51a
[= 1]

kapuç

k. 41b
[= 1]

kar

k. 19a, 37a
k. (kar yagar) 19a
k. (kar yagdı) 19a
[= 4]

kara

k. 40b, 46b

[= 2]	[= 5]
kara küzän	karavaş
k. 54b	k. 45b
[= 1]	[= 1]
karabar	karçıka
k. 41b	k. 55a
[= 1]	[= 1]
karabat	kargışlı
k. 45a, 47b	k. 37b
[= 2]	[= 1]
karakuş	karı
k. 55a	k. 43a
[= 1]	[= 1]
karaküzän	karı-
k. 43a	k.-mak 38b
[= 1]	[= 1]
karandaş	karın
k. 49a	k. 48a
k. (kız karandaş) 49a	[= 1]
[= 2]	karış-
karangu	k. 10b
k. 37a, 37a	k.-mak 10b
[= 2]	k.-tım 10b
karar-	k.-urmen 10b
k.-mak 38b	[= 4]
[= 1]	karıştur-
karateyin	k. 17b
k. 43a	k.-urmen 17b
[= 1]	[= 2]
karav	karif
k. 22a	k. 31a
k. (karav berdüm) 23a	[= 1]
k. (karav bergil) 23a	karma-
k. (karav berümen) 23a	k.-dım 47b
k. + sını (karavsını bermäk)	[= 1]
23a	karsak

k. 43a
[= 1]
kart
k. 38b, 49b
[= 2]
kasap
k. 44a
[= 1]
kastana
k. 53b
[= 1]
kaş
k. 47b
k. (alındaki kaş) 52a
k. (artındaki kaş) 52a
[= 3]
kaş- → kaşşa-, kaşşı-
k.-dum 14a
k.-gıl 14a
k.-rmen 14a
[= 3]
kaşrav
k. 51b
[= 1]
kaşravu → kaşrav
k. 51b
[= 1]
kaşşa- → kaşşı
k.-dım 13b
[= 1]
kaşşı- → kaşşa-
k.-rmen 13b
[= 1]
kaşuk
k. 52b
[= 1]

kat
k. (bir kat) 37a
k. (ekki kat) 37a, 37b
k. + ında 30a, 30a, 31a
k. + ıng (eki kating harassında)
31a
[= 7]
katı
k. 39a
k. (katı kılı) 30b
[= 2]
katıla-
k.-p 30b
[= 1]
katır
k. 54a
k. (tişi katır) 54a
[= 2]
katıştur-
k. 27b
k.-dum 27b
k.-mak 27b
k.-umen 27b
[= 4]
katib
k. 45a
[= 1]
katifa
k. 46b
[= 1]
katon → katun
k. + ı (kan katını) 45b
k. + ı (soltan katını) 45b
[= 2]
katra
k. 51a

[= 1]	k.-tum 24a
katun → katon	k.-tum (keri kayttum) 23b
k. (kam katun kişidir) 4b	k.-urmen 24a
[= 1]	[= 5]
kavurkına	kaytar-
k. 53a	k.-dum 23a
[= 1]	k.-gıl 23a
kayda	k.-umen 23a
k. 33a	[= 3]
[= 1]	kaz
kaydan	k. 55a
k. 33a	[= 1]
[= 1]	kazan
kayın	k. 52b
k. 32a, 49a	k. (kazan ayak) 53a
[= 2]	[= 2]
kayır-	kazgan-
k.-a (kayıra alurmen) 23b	k.-dum 4b
k.-ı (kayırı aldum) 23b	k.-gıl 4b
k.-ı (kayırı algıl) 23b	k.-ırmen 4a
k.-ı (kayırı almak) 23b	[= 3]
[= 4]	kazma
kayma	k. 44b
k. 31b	[= 1]
[= 1]	kätän → ketän
kaynat-	k. + i (bergonya kätäni) 47a
k. 5a	[= 1]
k.-tım 5a	kebäk
k.-urmen 5a	k. 55b
[= 3]	[= 1]
kaysı	kebel-
k. 32a, 35a	k.-miş 37b
[= 2]	[= 1]
kayt-	kebit
k.-armen (keri kaytarmen) 23b	k. 39b
k.-kıl 24a	[= 1]

keç

k. 33a

[= 1]

keç-

k.- (tınımdın keç) 10a

k.-ärmen 27b

k.-ärmen (tınımdan keçärmen)

10a

k.-kil 28a

k.-mäk (tınımdın keçmäk) 10a

k.-tim (tınımdan keçtim) 10a

k.-tüm 28a

[= 7]

keçä → kiçe, kiyçe

k. 36a, 36a

[= 2]

kel-

k.-düm 29a

k.-gän (kelgäli) 29a

k.-ürmen 29a

[= 3]

keläpän

k. 50a

[= 1]

keli

k. 41b, 53a

[= 2]

keltür-

k. 4a

k.-düm 4a

k.-men 4a

[= 3]

kemiş-

k.-kil 21b

k.-tim 21b

k.-ürmen 21b

[= 3]

kendi

k. + mä (kendimä tutarmen)

23b

k. + mä (kendimä tutkıl) 23b

k. + mä (kendimä tuttum) 23b

[= 3]

kendir

k. 44b, 46a

[= 2]

kengäş

k. 6b

k. (kengäş ber) 6b

k. (kengäş berdüm) 6b

k. (kengäş berümen) 6b

[= 4]

kenglik

k. 38a

[= 1]

kent

k. 39b

[= 1]

kepäs → kepäş

k. 51b

[= 1]

kepäş → kepäs

k. 51b

[= 1]

keräk

k. (keräk edi) 20a

k. + tur 20a

[= 2]

keri

k. (emdidän keri) 30b

k. (keri kaytarmen) 23b

k. (keri kayttum) 23b

[= 3]	k. + i (lonbardi ketäni) 46b
kerki	k. + i (ostune ketäni) 46b
k. 43b	[= 9]
[= 1]	key-
kerpiç	k.- (etik key) 6b
k. (bişmiş kerpiç) 51a	k.-dim (etik keydim) 6b
[= 1]	k.-düm 15b
kerti	k.-ärmen 15b
k. 29b	k.-ärmen (etik keyärmen) 6b
[= 1]	k.-gil 15b
kertilä-	[= 6]
k.-p 33a	keyik
[= 1]	k. 37b
kertme	k. (keyik tonguz) 54a
k. 53a	[= 2]
[= 1]	kıçkır-
keşkä	k. 5b
k. 1b, 1b, 1b, 1b, 1b, 1b, 2a,	k.-dum 5b
2a, 2a, 2a, 2a, 2a, 2a, 2a, 2a,	k.-ırmen 5b
2a, 2a, 2a, 33a	k.-mak 5b
[= 19]	[= 4]
ket-	kılı
k.-ärmen 23b	k. (agır kılı) 31a
k.-er (bozgay kim keter) 30b	k. (berk kılı) 30b
k.-kän (şışik ketkän) 38a	k. (egri kılı) 30b
k.-kil 23b	k. (katı kılı) 30b
k.-tüm 23b	k. (könü kılı) 30b
[= 5]	k. (orta kılı) 30a
ketän	k. (tatlı kılı) 30b
k. (ketän kan) 47a	k. (tolu kılı) 32a
k. (orlens ketän) 46b	k. (uzun kılı) 30b
k. (russi ketän) 46b	k. (yakşı kılı) 30a
k. + i (alamanı ketäni) 46b	k. (yaman kılı) 31b
k. + i (astezan ketäni) 46b	[= 11]
k. + i (bergamaske ketäni) 47a	kılıç
k. + i (conban ketäni) 46b	k. 50b

k. (kılıç ostası) 44a	[= 1]
[= 2]	
kılıklı	kıstrak
k. 49b	k. 54a, 54a
[= 1]	[= 2]
kıllı → kılı	kış
k. (ımışak kıllı) 30b	k. 37a
[= 1]	[= 1]
kırda	kış ay
k. 44b, 44b	k. 36b
[= 2]	[= 1]
kırgıy	kız
k. 55a	k. 49a
[= 1]	k. (evdäki kız) 45b
kırmızı	k. (kız karandaş) 49a
k. 46b	[= 3]
[= 1]	kızgan-
kırtan	k.-ıp 32b
k. 50a	[= 1]
[= 1]	kızıl
kıs-	k. 46b
k.-armen 26a	[= 1]
k.-kıl 26a	ki
k.-tum 26a	k. 2a, 2a, 2a, 2a, 2a
[= 3]	[= 5]
kısım	kibi
k. 49a	k. (anın kibi) 32b
[= 1]	k. (monın kibi) 33a
kıska	[= 2]
k. 38b	kibrit
[= 1]	k. 40a
kıskaç	[= 1]
k. 42b, 42b	kiçi
[= 2]	k. 34b, 35b
kıskalık	k. (burnı kiçi) 50a
k. 38b	k. + lär 34b
	k. + lärni 34b

	k. + ni 34b, 35b [= 7]	kiş	k. 43a [= 1]
kīçe	→ kiyçe k. 31a [= 1]	kişän	k. 51b [= 1]
kikiş	k. + i (kikiş açulu bile) 31a [= 1]	kişi	k. 31a, 47b k. (sövvär kişi) 49b k. (atlu kişi) 45b k. (azat kişi) 4a k. (barlu kişi) 49a k. (hamuş tözümlü kişi) 49b k. (koygan kişi) 9a k. (sävinür kişi) 49b k. (suh kişi) 50a k. (tanur kişi) 49b k. (uz kişi) 49b k. (yüzgän kişi) 18b k. + dir (kam katun kişidir) 4b [= 14]
kilim	k. 52b [= 1]	kişim	k. 49a [= 1]
kim	k. 11a, 11a, 31a k. (bozgay kim keter) 30b k. (kim sasır) 31a k. + inintur 30a k. + ningtur 30a [= 7]	kitirä	k. 42a [= 1]
kindä	k. 36a [= 1]	kiy-	k.-gil (könçeküngni kiygil) 31a [= 1]
kindik	k. 48a [= 1]	kiyçe	k. 31a [= 1]
kiras	k. 53a [= 1]	kiyiz	k. 52a [= 1]
kirdä	k. 44b, 44b [= 2]		
kiräç	k. 44b, 51a [= 2]		
kirpik	k. 47b [= 1]		

kobar-

k. 11b

k.-dum 11b

k.-mak 11b

[= 3]

kobuzçı

k. 45a

[= 1]

koca

k. 45b

[= 1]

koçkar

k. 54a

[= 1]

kol

k. 48a, 48a

[= 2]

kol-

k.-armen 20b

k.-dum 20b

k.-gıl 20b

k.-mak 20b

[= 4]

kolan

k. 6a

[= 1]

konakla-

k. 3b

k.-dum 3b

k.-rmen 3b

[= 3]

konaklık

k. 39b

[= 1]

konç

k. 48b

[= 1]

kondrok

k. 41a

[= 1]

kondur-

k.-ımen 15a

k.-umen 3b

[= 2]

konşı

k. 49a

[= 1]

kop-

k.-kıl 26b

k.-tum 26b

[= 2]

kopar-

k.-urmen 11b

[= 1]

koptaluk

k. 55b

[= 1]

koptı

k. 43a

[= 1]

kor

k. 50a

[= 1]

korgaşın

k. 42b

[= 1]

korguy

k. 55a

[= 1]

kork-

k.-armen 22a

k.-kıl 22a

k.-mak 22a
 k.-tum 22a
 [= 4]
korkunç
 k. (korkunç bilä) 30b
 [= 1]
korkusuz
 k. 28a
 [= 1]
koron → körüm
 k. 5a
 [= 1]
kosak
 k. (kozak) 50b
 [= 1]
kotur
 k. 50a
 [= 1]
koturlu
 k. 50a
 [= 1]
kov
 k. 40a
 [= 1]
kovun
 k. 53b
 [= 1]
koy
 k. 54b
 k. (koy sürüki) 43b
 k. (tişi koy) 54a
 [= 3]
koy-
 k.-armen 22a, 23a, 9a
 k.-dum 22a, 23a, 9a
 k.-gan 23a

k.-gan (koygan kişi) 9a
 k.-gıl 22a, 23a, 9a
 [= 11]
koyan
 k. 42b, 54b
 [= 2]
koyışkan
 k. 52a
 [= 1]
koymıç
 k. 48a
 [= 1]
koz
 k. 46a, 53b
 k. (koz yagı) 42a
 [= 3]
kozi
 k. 54b
 [= 1]
kök (I)
 k. 46b
 [= 1]
kök (II)
 k. 35b
 [= 1]
kök (III)
 k. + ümtur 21b
 [= 1]
kökrä-
 k.-di 28a
 k.-mäk 28a
 k.-r 28a
 [= 3]
kölägä
 k. 53a
 [= 1]

köm-

- k.-düm 27a
 k.-ärmen 27a
 k.-gil 27a
 [= 3]

kömüldruk

- k. 52a
 [= 1]

kömür

- k. 42b
 [= 1]

kön

- k. + dä (köndä köndä) 30b,
 30b
 [= 2]

könçäk

- k. 51a
 [= 1]

könçek

- k. + üngni (könçeküngni kiygil)
 31a
 [= 1]

köndär-

- k.-düm 23b
 k.-gil 23b
 k.-ümen 23b
 [= 3]

köndür-

- k. 3b
 k.-düm 3b
 k.-ümen 3b
 [= 3]

könä

- k. (könä suvı) 41b
 [= 1]

köngül

k. 48a

- k. (comart köngül bilä) 31a
 k. (heşş köngül bilä) 30a
 k. (hoş köngül bilä) 31a
 k. (köngül aç) 6b
 k. (köngül açarmen) 6b
 k. (köngül açırgamak) 7b
 k. (köngül açmak) 6b
 k. (köngül açtım) 6b
 k. (köngül içindä aytmak) 12a
 k. (köngül içindä ayttum) 12a
 k. (köngül içindä ayturmen)
 12a
 k. (yaman köngül bilä) 31b
 k. (yengül köngül bilä) 31a
 k. + dä (köngüldä ayt) 12a
 [= 15]

köngüllü

- k. (olu köngüllü) 50a
 [= 1]

könü

- k. 23b, 37b, 49a
 k. (könü halä) 30b
 k. (könü kılı) 30b
 [= 5]

köp

- k. 31b, 31b, 32b, 33a
 k. (köp kurla) 30b
 k. + gä (köpgä deyri) 30b
 [= 6]

köprü

- k. 40a
 [= 1]

kör-

- k.-düm 28b
 k.-düm (tüş kördüm) 25b

- k.-ärmen 28b
k.-ärmen (tüş körärmen) 25b
k.-gil 28b
k.-gil (tüş körärmen) 25b
k.-mäk 28b, 29b, 36b
[= 9]
- körgüz-**
k. 19b
k.-düm 18a, 19b
k.-gil 18a
k.-mäk 18a
k.-ürmen 18a, 19b
[= 7]
- körk**
k. 38a
[= 1]
- körklü**
k. 38b, 49a
[= 2]
- körksizlik**
k. 38b
[= 1]
- körksüz**
k. 38b
[= 1]
- körüm → koron**
k. 5a
[= 1]
- körün-**
k.-düm 29b, 3b
k.-gil 3b
k.-mäk 3b
k.-ür (maga körünür) 29b
k.-ürmen 29b, 3b
[= 7]
- köşägän**
- k. 52b
[= 1]
- köt**
k. (köti) 48a
[= 1]
- kötürmeklik**
k. (yazuk üçün yoyık
kötürmeklik) 35b
[= 1]
- kötürül-**
k.-miş 38a
[= 1]
- kövläk**
k. 51a
[= 1]
- kövrük**
k. 42a, 46b
[= 2]
- kövüz**
k. 40b, 52b
[= 2]
- köydür-**
k. 3b
k.-düm 3b
k.-ümen 3b
[= 3]
- köz**
k. 47b
k. (köz yaruı) 47b
[= 2]
- közsiz**
k. 50a, 54b
[= 2]
- kırmızı**
k. 46b
[= 1]

kuburkuç

k. 41b

[= 1]

kuç-

k.-armen 4a

k.-kul 4a

k.-tum 4a

[= 3]

kulaf

k. 42a

[= 1]

kulaḥ

k. 47b

[= 1]

kulaksız

k. 50a

[= 1]

kulluk

k. (kulluk birlä) 31a

k. (kulluk etärmen) 27a

k. (kulluk etkil) 27a

k. (kulluk ettim) 27a

[= 4]

kullukçı

k. 45a

[= 1]

kum

k. 51a

[= 1]

kuma

k. 45b

[= 1]

kur

k. 51a

k. + la (köp kurla) 30b

[= 2]

kura → kürä

k. 42b

[= 1]

kurban bayram ay

k. 36b

[= 1]

kursak

k. 36a, 48a, 48b

[= 3]

kurt

k. 54b

[= 1]

kuru

k. 39a

k. (kuru şüşüm) 53b

k. (kuru yüzüm) 53b

[= 3]

kus-

k.-armen 29a

k.-tım 29a

[= 2]

kustun-

k.-armen 4a

k.-dum 4a

k.-gıl 4a

k.-mak 4a

[= 4]

kutul-

k.-dum 11b

k.-gıl 11b

k.-mak 12a

k.-mış 11b

k.-urmen 11b

[= 5]

kuyaş

k. 35b

[= 1]	k. (birisi kün) 36a
kuyruḡ	k. (kün batısı) 37a
k. 8b	k. (kün ertä) 36a
[= 1]	k. (kün tovuı) 37a
kuyu	k. (olu kün) 35b
k. 40a	k. (şabat kün) 36b
[= 1]	k. + degi 30b
kübä	[= 9]
k. 50b	küni
[= 1]	k. 49a
küç	k. + dän (künidän tovgan) 50a
k. 45b	[= 2]
k. + üm 20b	kürä
k. + üm (küçüm yetär) 20b	k. 42b
k. + üm (küçüm yetti) 20b	[= 1]
[= 4]	küräk
küçlü	k. 44b
k. 49b	[= 1]
[= 1]	kürük
kül-	k. 42b
k.-düm 24a	[= 1]
k.-ärmen 24a	küsän-
k.-gil 24a	k.-düm 10b
k.-mäk 45a	k.-gil 10b
[= 4]	k.-mäk 10b
kültkün	k.-ürmen 10b
k. 24a	[= 4]
[= 1]	küy-
kümiş	k.-düm 11a
k. 42b	k.-ärmen 11a
[= 1]	k.-gän (eşıtmägä küygän) 2b
kün (I)	k.-gil 11a
k. 13b	[= 4]
[= 1]	küyegü
kün (II) → kön	k. 49a
k. 36a, 36a	[= 1]

küz ay

k. 36b

[= 1]

küzgü

k. 43b

[= 1]

-L-**laal**

l. 47a

[= 1]

lahab

l. 34b

l. + larnı 34b

l. + nı 34b

[= 3]

laḥab

l. + lar 34b

[= 1]

laḥan

l. 54a

[= 1]

lak

l. (rangı lak) 41a

[= 1]

lal

l. 47a

[= 1]

last

l. 46b

[= 1]

lazate

l. 43a

[= 1]

limen

l. 20b

[= 1]

limon

l. 53b

[= 1]

lonbardi

l. (lonbardi ketäni) 46b

[= 1]

-M-**maacun**

m. + lar 41b

[= 1]

maana

m. 13b, 13b

[= 2]

maçı

m. 54b

m. (tişi maçı) 54b

[= 2]

maga

m. 11a, 11a

m. (maga körünür) 29b

[= 3]

magar

m. 30b

[= 1]

magat

m. 31b

[= 1]

magley → maglıy

m. 47b

[= 1]

maglıy → magley

m. 47b

[= 1]

mahak

m. 40b

[= 1]

maḥmuda

m. 41b

[= 1]

makala

m. 40a

[= 1]

malaham

m. 44a

[= 1]

mamuḥ

m. 41a

[= 1]

manga

m. 33b

[= 1]

mangdan

m. 53b

[= 1]

manı

m. 36a

[= 1]

marcumak

m. 55b

[= 1]

mariyand

m. 42a

[= 1]

marul

m. 53b

[= 1]

maryam

m. (maryam ḥatun) 35b

[= 1]

maskara

m. 45a

[= 1]

maşa

m. 42b

[= 1]

mayan

m. 32a

[= 1]

maydan

m. 40a

[= 1]

maymun

m. 54b

[= 1]

men

m. 33b

m. (men yuvundum) 5a

m. + dā 11a, 11a

[= 4]

mendä

m. (mendä bar) 15a

[= 1]

mendän

m. 33b

[= 1]

meng

m. 47b

[= 1]

meni

m. 33b

[= 1]

menim

m. 34a

m. + ni 34a

[= 2]

menin

m. 33b
 m. (menin bilä) 31b
 [= 2]

meyiz

m. 48b
 [= 1]

mıh

m. 51b
 [= 1]

min-

m.-ermen 3a
 [= 1]

mişmiş

m. 53b
 [= 1]

miyançı

m. 44a, 46a
 [= 2]

moğor

m. 25a
 [= 1]

moğorla-

m. 25a
 m.-dum 25a
 m.-rmen 25a
 [= 3]

monçagına

m. 30a
 [= 1]

monda

m. 31a
 [= 1]

mondobari

m. 43a
 [= 1]

monın

m. (monın kibi) 33a
 [= 1]

muna

m. 30b
 [= 1]

munça

m. 33a
 [= 1]

mundan

m. 34a
 [= 1]

mungar

m. 34a
 [= 1]

munı

m. 34a
 [= 1]

munıng

m. 34a
 [= 1]

murdar

m. 45a
 [= 1]

mülklä-

m.-mäk 14b
 [= 1]

mülkrä-

m. 14b
 m.-düm 14b
 m.-mäk 14b
 m.-rmen 14b
 [= 4]

naal

n. 51b

[= 1]

naamatlu

n. 49b

[= 1]

nafas

n. 48b

[= 1]

naffas → nafas

n. 48b

[= 1]

nak

n. 46a

[= 1]

nakara

n. 45a

[= 1]

nakş

n. 10b

[= 1]

nakşla-

n. 10b

n.-dum 10b

n.-gan 44b

n.-rmen 10b

[= 4]

nakt

n. 40b, 46a

[= 2]

naranci

n. 47a

[= 1]

nardan

n. 53a

[= 1]

narinç

n. 53b

[= 1]

nasıç → naşıç

n. 46a

[= 1]

naşıç → nasıç

n. 46a

[= 1]

ne

n. 32a

n. (ne için) 32a

[= 2]

neçä

n. 32a

[= 1]

neçik

n. 2a, 2a, 2a, 2a, 2a, 32a, 32b

[= 7]

nemä

n. 38b

[= 1]

nil

n. 41a

[= 1]

nişan

n. 25a

[= 1]

nişanla-

n.-dım 25a

n.-gül 25a

n.-rmen 25a

[= 3]

nohut

n. 55b

[= 1]

nokta

n. 36a, 51b

[= 2]

norıma

n. 53b

[= 1]

novma

n. 53b

[= 1]

nögär → nökär

n. 49a

[= 1]

nökär → nögär

n. 49a

[= 1]

-O-**oba**

o. 39b

[= 1]

oçak

o. 53a

[= 1]

oglan

o. + lar 41b, 45a

[= 2]

ogolak

o. 54b

[= 1]

ogrı → ovru

o. 13b

o. + lan 30b

o. + layın 30b

[= 3]

ogrula- → ogurla-

o. 13a

o.-dum 13a

o.-mak 13a

o.-rmen 13a

[= 4]

ogul

o. 49a

o. (halal ogul) 49a

[= 2]

ogurla-

o.-rmen 13a

[= 1]

oh → oḥ

o. (anda oh) 33a

o. (ya oh) 33a

[= 2]

oḥ → oh

o. (anlar oḥ) 34b

o. (anlarını oḥ) 34b

[= 2]

oḥçı

o. 45a

[= 1]

oḥt

o. 36a

[= 1]

oḥut-

o.-hıl 7b

o.-tum 7b

o.-urmen 7b

[= 3]

okşaş

o. 38a

[= 1]

okşaş-

o.-ıb 32b

[= 1]
okşat-
 o.- (törä okşat) 29a
 [= 1]
okt
 o. + ı (aş oktı) 36a
 [= 1]
ol
 o. 34a
 o. (yalguz ol) 32b
 [= 2]
oltur-
 o. 25b
 o.-dum 25b
 o.-umen 25b
 [= 3]
olturguç
 o. 25b, 50b
 o. + lar 45a
 [= 3]
ong
 o. 39a
 [= 1]
ong-
 o.-armen 18a
 o.-dım 18a
 [= 2]
opea
 o. 54b
 [= 1]
opıya
 o. 54b
 [= 1]
oprak
 o. 15b, 51a, 51a
 [= 3]

orda
 o. 45b
 [= 1]
orlens
 o. (orlens ketän) 46b
 [= 1]
orman
 o. 40a
 [= 1]
oroz
 o. + un 13b
 [= 1]
orta
 o. (orta kılı) 30a
 [= 1]
orta kış ay
 o. 36b
 [= 1]
orta küz ay
 o. 36b
 [= 1]
ortak
 o. 49a
 [= 1]
ortu
 o. 33a
 [= 1]
oruç
 o. 15a
 o. (oruç tut) 15a
 o. (oruç tutarmen) 15a
 o. (oruç tutırmen) 15a
 o. (oruç tuttum) 15a
 [= 5]
osta
 o. 45a, 9a

o. + sı (bitik ostası) 45a	[= 3]
o. + sı (dıvar ostası) 44b	ovru
o. + sı (kılıç ostası) 44a	o. + la 30b
[= 5]	o. + n 30b
ostune	[= 2]
o. (ostune ketäni) 46b	ovuç
[= 1]	o. 48a
ōşa-	[= 1]
o.-mak 38b	ovus
[= 1]	o. 55b
oşka- → ōşa- , uşa-	[= 1]
o.-dım 26b	oyın
o.-r 26b	o. 16b
o.-rmen 26b	[= 1]
o.-rmen (törä oşkarmen) 29a	oyınçıl
[= 4]	o. 45a
ot	[= 1]
o. 18a, 36a, 39b, 42a, 44a	oymak
o. + lar 41b, 41b	o. 42b
[= 7]	[= 1]
otaçı	oyna-
o. 44a, 44a	o.-dum 16b
[= 2]	o.-gül 16b
otala- → ottala-	o.-rmen 16b
o.-mak 39b	[= 3]
[= 1]	oynaş
otluk	o. 49a
o. 40a	[= 1]
[= 1]	
otru	-Ö-
o. 30b	
[= 1]	ögüz
ottala- → otala-	ö. 13b
o. 18a	[= 1]
o.-dum 18a	öktün-
o.-rmen 18a	ö.-düm 20a

ö.-gil 20a	[= 1]
ö.-mäk 20a	öpkälä-
[= 3]	ö. 15b
öküz	ö.-düm 15b
ö. 54a	ö.-rmen 15b
[= 1]	[= 3]
öl-	örläş
ö.-düm 17b	ö. 39b
ö.-ärmen 17b	[= 1]
[= 2]	örs
ölç-	ö. 42b
ö.-ärmen 17b	[= 1]
ö.-kil 17b	öskür-
ö.-tüm 17b	ö.-düm 28a
[= 3]	ö.-mäk 28a
ölçä	ö.-ümen 28a
ö. 17b	[= 3]
ö. (uzun ölçä) 38a	ötrükçi
[= 2]	ö. 50a
ölü	[= 1]
ö. 39a	ötünç
[= 1]	ö. 18a
ölüm	ö. + kä (ötünçkä ber) 18a
ö. 17b, 38b	ö. + kä (ötünçkä berdüm) 18a
[= 2]	ö. + kä (ötünçkä berümen) 18a
ömäd	[= 4]
ö. 35b	övrän-
[= 1]	ö.-düm 3a
öp-	ö.-gil 3a
ö.-ärmen 19b	ö.-ürmen 3a
ö.-kil 19b	[= 3]
ö.-mäk 19b	övrät-
ö.-tüm 19b	ö. 4b, 9a
[= 4]	ö.-imäk 4b
öpkä	ö.-tüm 4b, 9a
ö. 15b	ö.-ürmen 4b, 9a

[= 7]
övrülük → **urluk**

ö. 25b

[= 1]

özdän

ö. 49b

[= 1]

özgä

ö. 34b, 35a

ö. + lär 34b, 35a

[= 4]

-P-

palang

p. 43a

[= 1]

pañsanbe

p. 36b

[= 1]

pargal

p. 43b

[= 1]

peç

p. 44b

[= 1]

peşä

p. 45b

[= 1]

peşman

p. 21b

p. (peşman boldum) 21b

p. (peşman bolgıl) 21b

p. (peşman bolurmen) 21b

p. (yazuktan peşman bolmak)

35b

[= 5]

peygambar

p. 35b

[= 1]

pıroza

p. 47a

[= 1]

pıstak

p. 53b

[= 1]

pıl

p. 54b

[= 1]

piyala

p. 52b

[= 1]

-R-

rañçılık

r. (rañçılık etärmen) 4b

r. (rañçılık etkil) 4b

r. (rañçılık ettim) 4b

[= 3]

rang

r. 27b, 44b, 46b

r. + ı (rangı lak) 41a

r. + lar 46b

[= 5]

ravand

r. 41a

[= 1]

razıyana

r. 54a

[= 1]

rebe

r. 38a	[= 3]
[= 1]	saçak
roz	s. 52a
r. 13b	[= 1]
[= 1]	sadaf
rusi	s. 53b
r. (rusi ketän) 46b	[= 1]
[= 1]	sadağa
rustay	s. 35b
r. 49b	[= 1]
[= 1]	safar
	s. 28b
-S-	[= 1]
	safar ay
saadat	s. 36b
s. 44b	[= 1]
[= 1]	saga
saarla-	s. (saga bolsun) 15a
s.-p 30b	[= 1]
[= 1]	sagak → sağak
saban	s. 48a
s. 40a	[= 1]
s. (saban sür) 4a	sagan-
s. (saban sürdüm) 4a	s.-mak 4b
s. (saban sürärlen) 4a	[= 1]
[= 4]	sagin-
sabur	s.-dum 21b, 7a
s. 41b	s.-gül 21b, 7a
[= 1]	s.-mak 21b
saç	s.-ürmen 21b, 7a
s. 47b	[= 7]
[= 1]	saginç
saç-	s. 7a
s.-armen 25b	[= 1]
s.-kıl 25b	sagındır-
s.-tum 25b	s.-amen 4b

s.-dum 4b
s.-gıl 4b
[= 3]
sagıt
s. 4b, 50b, 51b
[= 3]
sagıtlan-
s.-dum 4b
s.-gıl 4b
s.-urmen 4b
[= 3]
saglık
s. 38a
s. (saglık bilä) 32b
[= 2]
sagri
s. 46a
[= 1]
sahtıyan
s. 43b
[= 1]
saḥak → sagak
s. 48a
[= 1]
saḥat
s. 36a
[= 1]
saḥsız
s. 38b, 50a
[= 2]
saka
s. 55a
[= 1]
sakak
s. 48a
[= 1]

sakal
s. 48b
s. (sakal yülüçi) 43b
[= 2]
sakız
s. 17b, 41a
[= 2]
sakla-
s. 6a
s.-dum 6a
s.-mak 6a
s.-rmen 6a
[= 4]
saklan-
s. 6a
s.-dum 6a
s.-urmen 6a
[= 3]
saksızlık
s. 38b
[= 1]
salam
s. 26b, 52a
s. (salam berdüm) 26b
s. (salam bergil) 26b
s. (salam berümen) 26b
[= 5]
salamatlık
s. (salamatlık birlä) 32b
[= 1]
salg → salg
s. 53b
[= 1]
salḥ → salḥ
s. 53b
[= 1]

salkon	[= 2]	
s. 36a		saraf
[= 1]		s. 40b
samala		[= 1]
s. 42a		saravu
[= 1]		s. + nda (tan saravunda) 36a
samuk		[= 1]
s. 53b		saray
[= 1]		s. 39b
san		[= 1]
s. 18b		sarı
s. + ı (yıllar sanı) 37a		s. 36a, 46b
[= 2]		[= 2]
sana-		sarmısak
s.-dum 18b		s. 54a
s.-gıl 18b		[= 1]
s.-r (sanar takta) 40b		sarpan
s.-rmen 18b		s. 52b
[= 4]		[= 1]
sanç-		sas → säs
s.-armen 21a		s. 25b
s.-kıl 21a		[= 1]
s.-mak 21a		sasdachesi
s.-tım 21a		s. 46b
[= 4]		[= 1]
sançış		sası- → sassı-
s. 50b		s.-dum 21a
[= 1]		s.-r (kim sasır) 31a
sanga		s.-rmen 21a
s. 33b		[= 3]
[= 1]		sassı-
sansar		s.-miş 38b
s. 43a		[= 1]
[= 1]		sat
sar		s. + tır (bu sattır) 31a
s. 55a, 55a		[= 1]

sat-	s. 54b, 54b [= 2]
s.-armen 28b	
s.-kıl 28b	säs → sas
s.-tım 28b	s. 25b
[= 3]	[= 1]
satmak	sävün- → sövün-
s. 28b	s.-ür (sävüntür kişi) 49b
[= 1]	[= 1]
satuh	sekir-
s. 46a	s.-düm 27a
[= 1]	s.-gil 27a
satuhçı	s.-mäk 27a
s. 46a	s.-ümen 27a
[= 1]	[= 4]
satuk	semiz
s. 28b	s. 39a
[= 1]	[= 1]
satum	sen
s. (satum aldum) 11a	s. 33b, 33b
s. (satum algıl) 11a	[= 2]
s. (satum almak) 11a	sendän
s. (satum alurmen) 11a	s. 33b
[= 4]	[= 1]
savda	seni
s. 36a	s. 33b
[= 1]	[= 1]
savoḥ	senig
s. 39a	s. 33b
[= 1]	[= 1]
savok	senin
s. 13a	s. 34a
[= 1]	s. (senin bilä) 33a
savsar	[= 2]
s. 43a	sening → senig, senin
[= 1]	s. (sening sözini bestlermen)
sazagan	18b

s. + ni 34a	s.-mak 13a
[= 2]	s.-urmen 13a
seyrāk	[= 4]
s. 37b	sınuk
[= 1]	s. 37b
sez-	[= 1]
s.-dim 26a	sızgır-
s.-ärmen 26a	s.-dum 26b
s.-māk 26a	s.-gıl 26b
[= 3]	s.-urmen 26b
sıçkan	[= 3]
s. 54b	sızgurma
[= 1]	s. 26b
sıgır	[= 1]
s. 54a	si
[= 1]	s. 20a
sıgırçık	[= 1]
s. 55a	sibürtki
[= 1]	s. 44b
sık	[= 1]
s. 37b	sidik
[= 1]	s. 48b
sık-	[= 1]
s.-armen 26b	sik
s.-kıl 26b	s. 48a
s.-tum 26b	[= 1]
[= 3]	silävsün
sıkırık	s. 43a
s. 44a	[= 1]
[= 1]	silk-
sınduk	s.-ärmen 26b
s. 46a, 50b, 52b	s.-kil 26b
[= 3]	s.-tüm 26b
sındur-	[= 3]
s. 13a	singir
s.-dum 13a	s. 48b

	[= 1]		[= 1]
siy-		sokur	
s.-düm 20a		s. 50a	
s.-ermen 20a		[= 1]	
s.-gil 20a		sol	
[= 3]		s. 39a	
siz		[= 1]	
s. 33b, 33b		soltan	
[= 2]		s. 45b, 45b	
sizdän		s. (soltan katonı) 45b	
s. 33b		[= 3]	
[= 1]		son küz ay	
sizgä		s. 36b	
s. 33b		[= 1]	
[= 1]		sonbul	
sizing		s. 41a	
s. 33b		[= 1]	
[= 1]		song uşaş ay (?)	
sizni		s. 36b	
s. 33b		[= 1]	
[= 1]		songra	
skincä		s. 31b	
s. 43b		[= 1]	
[= 1]		songur → sonḥur	
soçım		s. 55a	
s. 27a		[= 1]	
[= 1]		sonḥur → songur	
soçul-		s. 55a	
s.-dum 10b		[= 1]	
s.-urmen 10b		sor-	
[= 2]		s.-armen 16a	
sogan		s.-dum 16a	
s. 54a		s.-gıl 16a	
[= 1]		[= 3]	
sohlan-		sovaş-	
s.-irmen 8b		s.-urmen 7b	

[= 1]
sovunçak
 s. 48b
 [= 1]
sök-
 s.-ärmen 5b
 s.-kül 5b
 s.-mäk 5b
 s.-tüm 5b
 [= 4]
söküş
 s. (söküş bilä) 31a
 [= 1]
söndür-
 s. 11b
 s.-düm 11b
 s.-ürmen 11b
 [= 3]
söv-
 s.-düm 3a
 s.-är (sövvär kişi) 49b
 s.-är ol 3a
 s.-ärmen 3a
 s.-ärsen 3a
 s.-gül 3a
 s.-mäk 3a
 [= 7]
söväk
 s. 48a
 [= 1]
sövlün
 s. 55a
 [= 1]
sövmäklik
 s. + i (tengri sövmäkliki) 35b
 [= 1]

sövün- → sävün-
 s.-düm 14a
 s.-gil 14a
 s.-mäk 14a
 s.-ürmen 14a
 [= 4]
sövünç ay
 s. 36b
 [= 1]
sövünçlä-
 s.-rmen 4b
 [= 1]
sövüş
 s. 3a
 [= 1]
söz
 s. + ini (sening sözini
 bestlermen) 18b
 [= 1]
sözlä-
 s.-düm 16b
 s.-gil 16b
 s.-mäk 16b
 s.-rmen 16b
 [= 4]
su
 s. 36a, 51a
 s. (issi su) 5a
 [= 3]
su sığır
 s. 54b
 [= 1]
suçuḥ
 s. 48a
 [= 1]
suçul-

s. 10b
[= 1]

suf
s. (frangi suf) 46b
[= 1]

sufra
s. 51a
[= 1]

suh
s. (suh kişi) 50a
[= 1]

suruna
s. 45a
[= 1]

susa-
s.-dum 26a
s.-gan 26a
s.-mak 26a
s.-rmen 26a
[= 4]

sust
s. 49b
[= 1]

suv
s. + ı (gulaf suvı) 41b
s. + ı (könä suvı) 41b
[= 2]

suvlu
s. 55b
[= 1]

sülün
s. 55a
[= 1]

süngülçä
s. 43b
[= 1]

sür-
s.- (saban sür) 4a
s.-düm (saban sürdüm) 4a
s.-ärmen (saban sürärmen) 4a
[= 3]

sürt-
s.-ärmen 29b
s.-kil 29b
s.-tüm 29b
[= 3]

sürüçibin
s. 55a
[= 1]

sürük
s. 43b
s. + i (koy sürüki) 43b
[= 2]

süt
s. 55b
[= 1]

süz-
s.-düm 8b
s.-ärmen 8b
[= 2]

-ş-

şaar
ş. 39b
[= 1]

şabat
ş. (şabat kün) 36b
[= 1]

şaftalu
ş. 53b, 53b
[= 2]

şakar	[= 5]	
ş. 40b		şişä
[= 1]		ş. 52b
şalham		[= 1]
ş. 53b		şişik
[= 1]		ş. (şişik ketkän) 38a
şe şanbe		[= 1]
ş. 36b		şüşüm
[= 1]		ş. 53b
şeriat		ş. (kuru şüşüm) 53b
ş. 45b		[= 2]
[= 1]		
şeş-	-T-	
ş.-ärmen 10a		
ş.-kil 10a		tabak
ş.-miş 39a		t. 52b
ş.-tüm 10a		[= 1]
[= 4]		taban
şıra		t. 43b, 48b
ş. 40a		[= 2]
[= 1]		tabuş-
şıraçı		t.-ırmen 11a
ş. 44a		t.-tım 11a
[= 1]		[= 2]
şir-i-hişt		taç
ş. 41a		t. 45b
[= 1]		[= 1]
şirdäk		taf
ş. 50b		t. 45a
[= 1]		[= 1]
şiş-		tafş
ş.-ärmen 16a		t. (tafş etärmen) 22b
ş.-kil (şiştkil) 16a		t. (tafş etkil) 22b
ş.-mäk 16a		t. (tafş etmäk) 22b
ş.-miş 37b		t. (tafş ettüm) 22b
ş.-tim 16a		[= 4]

taftar

t. 40b, 40b
[= 2]

tag

t. 39b
t. + lar 18a
[= 2]

tagay

t. 49a
[= 1]

tagı → dağın

t. 30b
[= 1]

tagıç

t. 18a
[= 1]

tağ-

t.-dım (at tağdım) 19a
t.-ırmı (at tağırmen) 19a
t.-kıl (at tağkıl) 19a
[= 3]

takta

t. (sanar takta) 40b
t. (takta kanga) 51a
t. + sı (yez taktası) 46a
[= 3]

talal

t. 44a
[= 1]

tam

t. 51a
[= 1]

tamak

t. 48a
[= 1]

tamam

t. 6b

t. (tamam etärmen) 6b
t. (tamam etkil) 6b
t. (tamam ettim) 6b
[= 4]

tamar

t. 48a
[= 1]

tamaşa

t. 45a, 45a
[= 2]

tamuk

t. 35b
[= 1]

tan

t. (tan saravunda) 36a
t. + da 36a
[= 2]

tan-

t.-armen 18b
t.-dum 18b
t.-gıl 18b
[= 3]

tang

t. 44b
t. (tang ärte) 36a
t. (tang ertä) 36a
t. + da 30b, 36a
[= 5]

tangla-

t.-dum 17b
t.-rmen 17b
[= 2]

tanı-

t.-dum 7b
t.-gıl 7b

t.-mak 7b	[= 1]
t.-rmen 7b	
[= 4]	
tanla-	
t. 8a	t.- (tegirmän tart) 18a
t.-dum 8a	t.-armen 27b
t.-rmen 8a	t.-armen (ayıl tartarmen) 6a
[= 3]	t.-armen (tegirmän tartarmen) 18a
tanlaş-	t.-kıl 27b
t. 11b	t.-tım (tegirmän tarttım) 18a
t.-tım 11b	t.-tum 27b
t.-urmen 11b	t.-tum (ayıl tarttum) 6a
[= 3]	[= 8]
tanu-	
t.-r (tanur kişi) 49b	tartın-
[= 1]	t.-dum 15b
tanuk	t.-gıl 15b
t. 28a	t.-urmen 15b
[= 1]	[= 3]
tanukluk	tas
t. (tanukluk berdüm) 28a	t. 43b
t. (tanukluk bergil) 28a	[= 1]
t. (tanukluk berümen) 21b, 28a	tastar
[= 4]	t. 52b
taraca	[= 1]
t. 51a	taş
[= 1]	t. 39b, 44b, 51a
tarazu	t. (açı taş) 41a
t. 40b	[= 4]
[= 1]	taşak
tarı	t. 48a
t. 55b	[= 1]
[= 1]	taşaksız
tarıma	t. 50a
t. 38a	[= 1]
	taşkarı
	t. 30b
	[= 1]

taşkarı (II)	[= 1]	
t. 30b		täk
[= 1]		t. 37a
taşlar		[= 1]
t. 40b		täräk → teräk
[= 1]		t. (täräk tikärmen) 21b
taştın		[= 1]
t. 11b, 30b		tebä
[= 2]		t. 47b
tat-		[= 1]
t.-armen 14a, 26a		teg-
t.-kıl 14a, 26a		t.-di 15a
t.-mak 14a, 36b		t.-mäk 29b
t.-tım 14a, 26a		[= 2]
[= 8]		tegänä → tıhana
tatıḥ		t. 42b, 52b
t. 38b		[= 2]
[= 1]		tegirmä
tatıḥlı		t. 37b
t. 38a		[= 1]
[= 1]		tegirmän
tatlı		t. 18a
t. 37b		t. (tegirmän tart) 18a
t. (tatlı kılı) 30b		t. (tegirmän tartarmen) 18a
[= 2]		t. (tegirmän tarttım) 18a
tatmak		[= 4]
t. 38b		tegirmänçi
[= 1]		t. 18a
tavuk		[= 1]
t. 55a		tegmä
[= 1]		t. 35a
tavus		t. + läрни 35a
t. 55a		t. + ni 35a
[= 1]		[= 3]
taz		tek
t. 50a		t. (tek tek) 32b

t. (tek turdum) 28a	[= 1]	
t. (tek turgıl) 28a		ter
t. (tek turumen) 28a	t. 48b	
[= 4]	[= 1]	
teksir		teräk
t. 17a	t. 39b, 45a, 53a	
[= 1]	t. (teräk tik) 21b	
teli	t. (teräk tikmäk) 21b	
t. 49b	t. (teräk tiktım) 21b	
[= 1]	[= 6]	
temir		teri
t. 13b, 42b	t. 48a	
[= 2]	t. (teri ton) 51a	
temirçi	[= 2]	
t. 42b		teri ton
[= 1]	t. 43a	
tengiz	[= 1]	
t. 39b		terk
t. + dä (tengizdä yürdüm) 18b	t. 30a, 39a	
t. + dä (tengizdä yürügän) 18b	[= 2]	
t. + dä (tengizdä yürügil) 18b		terkäy
t. + dä (tengizdä yürürmen)	t. 32a	
18b	[= 1]	
[= 5]		terklä-
tengri	t.-p 30a, 33a	
t. 35b	[= 2]	
t. (tengri sövmäklıki) 35b		ters
[= 2]	t. 46b	
teprät-	[= 1]	
t.-kil 18a		teşik
t.-mäk 18a	t. 13b	
t.-tim 18a	[= 1]	
t.-ürmen 18a		teşmäk
[= 4]	t. 52a	
tepsi	[= 1]	
t. 53a		tey-

t.-düm 27b, 29b	[= 4]
t.-är 29b	tınım
t.-ärmen 27b, 29b	t. + dan (tınımdan keçärmen)
t.-gil 27b	10a
[= 6]	t. + dan (tınımdan keçtim) 10a
teyin	t. + dın (tınımdın keç) 10a
t. 43a	t. + dın (tınımdın keçmäk) 10a
[= 1]	[= 4]
teyir-	turnak
t.-mäk 29b	t. 48b
t.-mäk (hāk teyirmäk) 25a	[= 1]
t.-ümen (hāk teyirümen) 25a	tıy-
[= 3]	t.-armen 10a
teyrä	t.-dum 10a
t. 39b	t.-mak 10a
[= 1]	[= 3]
tez	tıyl-
t. 39a, 49b	t. 6b
[= 2]	t.-dum 6b
tıhana	t.-urmen 6b
t. 42b, 52b	[= 3]
[= 2]	tik
tıknah	t. (tik ağaç) 51a
t. 38a	[= 1]
[= 1]	tik-
tılmaç	t.- (teräk tik) 21b
t. 45b	t.-ärmen 8a
[= 1]	t.-ärmen (täräk tikärmen) 21b
tın	t.-kil 8a
t. (tın boldı) 28a	t.-mäk 8a
[= 1]	t.-mäk (teräk tikmäk) 21b
tıngla-	t.-tim 8a
t. 22b	t.-tim (teräk tiktım) 21b
t.-dum 22b	[= 8]
t.-mak 22b	tikmä
t.-rmen 22b	t. 38a

[= 1]
tikmāk
 t. 51a
 [= 1]
til
 t. 47b
 t. + i (toga ~ toḡa tili) 52a
 [= 2]
tilä-
 t.-düm 28b
 t.-gil 28b
 t.-mädü 18b
 t.-mägil (tillemägil) 18b
 t.-män 18b
 t.-rmen 28b
 [= 6]
tilämāk
 t. 28b
 [= 1]
tilsiz
 t. 50a
 [= 1]
tin
 t. 48b
 [= 1]
tiri
 t. 39a
 [= 1]
tiri-
 t.-gil 29b
 [= 1]
tiril-
 t.-düm 23b, 29b
 t.-gil 23b
 t.-māk 23b
 t.-ürmen 23b, 29b

[= 6]
tirilmāk
 t. 29b, 38b
 [= 2]
tiş
 t. 47b
 [= 1]
tişi
 t. 47b
 t. (tişi ečki) 54b
 t. (tişi eşäk) 54a
 t. (tişi katır) 54a
 t. (tişi koy) 54a
 t. (tişi maçı) 54b
 t. (tişi tonguz) 54a
 [= 7]
tişlä-
 t. 18a
 t.-düm 18a
 t.-māk 18a
 t.-rmen 18a
 [= 4]
titrä-
 t. 27b
 t.-düm 27b
 t.-māk 27b
 t.-rmen 27b
 [= 4]
titrä māk
 t. + i (yer titrä maki) 27b
 [= 1]
tizgä
 t. 51b
 [= 1]
tizgi
 t. 48b

[= 1]	ton
tizgin	t. 15b
t. 52a	t. (teri ton) 51a
[= 1]	[= 2]
tog-	tonçı
t.-armen 19a	t. 42b
t.-dum 19a	[= 1]
t.-gıl 19a	tonguz
t.-mak 19a	t. 54a
[= 4]	t. (keyik tonguz) 54a
toga	t. (tişi tonguz) 54a
t. 52a, 52a, 52a	[= 3]
[= 3]	tōdak
togru	t. 47b
t. 37b	[= 1]
[= 1]	topra
togruluk	t. 51b
t. (togruluk bilä) 32b	[= 1]
[= 1]	toprak
toḥa	t. 39b
t. 52a, 52a	[= 1]
t. (toga toḥa tili) 52a	totu
[= 3]	t. 55a
tokma	[= 1]
t. 49b	tov
[= 1]	t. 50b
tokmak	[= 1]
t. 43b	tov-
[= 1]	t.-gan 19a
tolamak	t.-gan (künidän tovgan) 50a
t. 35b	[= 2]
[= 1]	tovu
tolu	t. + sı (kün tovu) 37a
t. 32a	[= 1]
t. (tolu kılı) 32a	tovulga
[= 2]	t. 50b

[= 1]
toy
 t. 8b
 t. + ga (toyga ündä) 8b
 t. + ga (toyga ündädüm) 8b
 [= 3]

toz
 t. 39b
 [= 1]

töb ay
 t. 36b
 [= 1]

tökmä
 t. 49b
 [= 1]

tölämäk
 t. 35b, 46a
 [= 2]

törä
 t. 35b
 t. (törä okşat) 29a
 t. (törä oşkarmen) 29a
 t. (törä tuttum) 29a
 [= 4]

törtkül
 t. 37b
 [= 1]

törtünçi
 t. (törtünçi ülüş) 38a
 [= 1]

törülä-
 t.-dim 16a
 [= 1]

törüle- → törülä-
 t.-rmen 16a
 [= 1]

töş
 t. 48a, 48a
 [= 2]

töşäk
 t. 43a, 50b, 52a
 t. + ning (töşäkning ayağı) 52a
 [= 4]

tövä
 t. 54b
 [= 1]

tövgüç
 t. 41b, 41b, 53a
 [= 3]

tövlük
 t. 50a
 [= 1]

tövrä
 t. + dä. (barça tövrädä) 31a
 [= 1]

töz-
 t.-düm 10a, 26a, 26b
 t.-ärmen 10a, 26a, 26b
 t.-gil 10a, 26a, 26b
 t.-mäk 26b
 [= 10]

tözümlü
 t. (hamuş tözümlü kişi) 49b
 [= 1]

tu şanbe
 t. 36b
 [= 1]

tukan
 t. 39b
 [= 1]

tuluk
 t. 51a

[= 1]	t.-armen (kendimä tutarmen)
tuman	23b
t. 37a	t.-armen (oruç tutarmen) 15a
[= 1]	t.-ırmen (oruç tutırmen) 15a
tumişmiş	t.-kıl 27b
t. 50a	t.-kıl (kendimä tutkıl) 23b
[= 1]	t.-mak 36b
tur-	t.-tum 7a
t. 27a	t.-tum (kendimä tuttum) 23b
t.- (uyaḥ tur) 29b	t.-tum (oruç tuttum) 15a
t.-armen 26b	t.-tum (törä tuttum) 29a
t.-dum 17a, 26b, 27a	[= 13]
t.-dum (tek turdum) 28a	tutiya
t.-dum (uyaḥ turdum) 29b	t. 41a
t.-gıl 17a, 26b	[= 1]
t.-gıl (tek turgıl) 28a	tutkun
t.-men (aç turmen) 12b	t. 7a
t.-umen 27a	[= 1]
t.-umen (tek turumen) 28a	tutsak
t.-umen (uyaḥ turumen) 29b	t. 38a
t.-urmen 17a	[= 1]
[= 16]	tutuptur-
turbut	t.-dum 24b
t. 42a	t.-gıl 24b
[= 1]	t.-men 24b
turna	[= 3]
t. 55a	tuturgan
[= 1]	t. 55b
tuş	[= 1]
t. 37a	tuv-
[= 1]	t.-armen 19a
tut-	[= 1]
t. 7a	tuyana
t.- (oruç tut) 15a	t. 32a
t.-armen 7a	[= 1]
	tuz

t. 27a
[= 1]
tuzla-
t.-dum 27a
t.-gil 27a
t.-rmen 27a
[= 3]
tü
t. 55b
[= 1]
tüb
t. 40a, 44b, 51a, 53a
t. + indä 31a, 32b
[= 6]
tükäl
t. 49a
[= 1]
tüklü
t. 37b
[= 1]
tüksüz
t. 37b
[= 1]
tülkü
t. 42b
[= 1]
tün
t. 36a, 36a
[= 2]
tünäkün
t. 31a, 36a
[= 2]
tünekün → tünäkün
t. 36a
[= 1]
tüpkür-

t.-düm 26a
t.-gil 26a
t.-mäk 26a
t.-ümen 26a
[= 4]
türliy → türlü
t. 13b
[= 1]
türlü
t. (açı türlü) 30a
[= 1]
tüş
t. 25b, 36a
t. (tüş kördüm) 25b
t. (tüş körärmen) 25b
t. (tüş körgil) 25b
[= 5]
tüş-
t. 6a
t.-ärmen 6a
t.-tüm 6a
[= 3]
tüşür-
t.-düm (yük түшүрдүм) 9b
t.-ürmen (yük түшүрүрмен) 9b
[= 2]
tütün
t. 13b, 53a
[= 2]
tüvi → tü
t. 55b
[= 1]
tüvmä
t. 51a, 52a
[= 2]
tüz

t. 12b, 38a	[= 6]
[= 2]	
tüzät-	ululuk
t. 12b	u. 38a
t.-miş 12b	[= 1]
t.-tüm 12b	
t.-ürmen 12b	un
[= 4]	u. 55b
	[= 1]
	una-
	u.-dım 5a
	u.-rmen 5a
	[= 2]
-U-	unut-
uç-	u.-kan 19b
u.-armen 29a	u.-kıl 19b
u.-kıl 29a	u.-mak 19b
u.-tum 29a	u.-tum 19b
[= 3]	u.-urmen 19b
uçmak	[= 5]
u. 35b	
[= 1]	
uçuz	ur-
u. 39a	u. 21b
[= 1]	u.- (bağa ur) 12a
ulgay-	u.-dum 21b
u.-dum 7a	u.-dum (bağa urdum) 12a
u.-gıl 7a	u.-urmen 21b
u.-irmen 7a	u.-urmen (bağa ururmen) 12a
[= 3]	[= 6]
ullu → ulu, olu	urluk
u. (ullu atta) 49a	u. 25b, 44b
[= 1]	[= 2]
ulu → ullu, olu	urmak
u. 34b	u. 13b
u. (olu köngüllü) 50a	[= 1]
u. (olu kün) 35b	
u. + lar 34b	us
u. + larnı 34b	u. 12b, 25a, 39a
u. + nı 34b	u. (us bilä) 33a
	u. (us et) 5a

u. (us etärmen) 5a
 u. (us ettim) 5a
 [= 7]

ustlu
 u. 49a
 [= 1]

uşaş
 u. + ı 38a
 [= 1]

uv
 u. 29a
 [= 1]

uyaḥ
 u. (uyaḥ tur) 29b
 u. (uyaḥ turdum) 29b
 u. (uyaḥ turumen) 29b
 [= 3]

uyal-
 u.-dum 29a
 u.-gıl 29a
 u.-urmen 29a
 [= 3]

uyan-
 u.-dum 24b
 u.-gıl 24b
 u.-urmen 24b
 [= 3]

uyat
 u. 29a
 [= 1]

uyu-
 u.-dum 9a
 u.-gıl 9a
 u.-rmen 9a
 [= 3]

uz

u. (uz kişi) 49b
 [= 1]

uzat-
 u.-ırmen (uzattırmen) 7b
 u.-tım 7b
 [= 2]

uzun
 u. 38b
 u. (uzun ip) 43b
 u. (uzun kılı) 30b
 u. (uzun ölçä) 38a
 [= 4]

uzunluk
 u. 38a
 [= 1]

-Ü-

üçün
 ü. 32a, 32a, 32a
 ü. (anıg üçün) 30b, 31a
 ü. (anın üçün) 32a
 ü. (ne üçün) 32a
 ü. (yazuk üçün yoyık
 kötürmeklik) 35b
 [= 8]

üçünçi
 ü. (üçünçi ülüş) 38a
 [= 1]

üğü
 ü. 46a
 ü. (üğü yungı) 46a
 [= 2]

üläş-
 ü.-kil 9b
 ü.-mäk 9b

ü.-tüm 9b	üşkü
ü.-ürmen 9b	ü. 43b
[= 4]	[= 1]
ülüş	üşşü- → üşi-
ü. (bütün üleş) 38a	ü.-rmen 13a
ü. (törtünçi üleş) 38a	[= 1]
ü. (üçünçi üleş) 38a	ütürgü
[= 3]	ü. 43b
ün	[= 1]
ü. 25b, 29a	üüksün-
[= 2]	ü.-düm 24a
ündä-	ü.-ürmen 24a
ü.- (toyga ündä) 8b	[= 2]
ü.-düm 29a	üz
ü.-düm (toyga ündädüm) 8b	ü. + i (ayağ üzi) 48b
ü.-gil 29a	[= 1]
ü.-rmen 29a	üzängi
ü.-rmen (aşka ündärmen) 8b	ü. 52a
[= 6]	[= 1]
üpsün-	üzürmür
ü.-düm 24a	ü. 42a
ü.-gil 24a	[= 1]
ü.-ürmen 24a	
[= 3]	-V-
üsküli	
ü. 46a	vaksıs
[= 1]	v. 41b
üst	[= 1]
ü. + ündä 32b	vay
[= 1]	v. 31a
üstün	[= 1]
ü. 32b	veles
[= 1]	v. 43a
üşi- → üşşü-	[= 1]
ü.-düm 13a	
[= 1]	-W-

wad

w. 37a

[= 1]

wada

w. 46a

[= 1]

wat

w. 51b

[= 1]

-Y-**ya**

y. 33a

y. (ya oh) 33a

[= 2]

yaa

y. 50b

[= 1]

yaah

y. 47b

[= 1]

yaak

y. 47b

[= 1]

yaanı

y. 32a

[= 1]

yabalak

y. 55a

[= 1]

yaboḥ

y. +1 (eyär yaboḥı) 51b

[= 1]

yabok → yaboḥ

y. +1 (eyär yabokı) 52a

[= 1]

yabuldrak

y. 53a

[= 1]

yaçan-

y. 11a

y.-dum 11a

y.-mak 11a

y.-urmen 11a

[= 4]

yag

y. 42a

y. +1 (gulaf yagı) 42a

y. +1 (koz yagı) 42a

[= 3]

yag-

y.-ar (kar yagar) 19a

y.-ar (yamgur yagar) 21a

y.-dı (kar yagdı) 19a

y.-dı (yamgur yagdı) 21a

[= 4]

yaga

y. 50b

[= 1]

yagı

y. 14a

[= 1]

yaglaw

y. 53a

[= 1]

yaḥa

y. 50b

[= 1]

yakçı

y. 45a

[= 1]

yakşı

y. 35a, 38b, 49a

y. (yakşı kılı) 30a

y. + lar 35a

[= 5]

yakut

y. 47a

[= 1]

yalannaç

y. 37b

[= 1]

yalbar-

y.-dum 24b

y.-gül 24b

y.-mak 24b, 35b

y.-urmen 24b

[= 5]

yalçı

y. 44a

[= 1]

yalganla-

y.-p 30b

[= 1]

yalguz

y. 35a

y. (yalguz ol) 32b

y. + lar 35a

y. + lardan 35a

y. + larnı 35a

y. + nı 35a

[= 6]

yalın

y. 53a

[= 1]

yalmas

y. 47a

[= 1]

yama-

y.-dım 24b

y.-rmen 24b

[= 2]

yaman

y. 35a, 38b, 49b

y. (yaman kılı) 31b

y. (yaman köngül bilä) 31b

y. + lar 35a

y. + nı 35a

y. + rak 32a

y. + rak (andan yamanrak) 32a

[= 9]

yamanlık

y. 38b

[= 1]

yamgur

y. 21a

y. (yamgur yagar) 21a

y. (yamgur yagdı) 21a

[= 3]

yamgurlu

y. (yamgurlu hava) 37a

[= 1]

yana

y. 31a

[= 1]

yana-

y.-dım 18a

[= 1]

yançık

y. 51b

[= 1]

yandur-

y. 3a	y.-mak (yargu yarmak) 24b,
y.-dum 3a	24b
y.-umen 3a	[= 2]
[= 3]	yara
yangak → yaak, yaah	y. (yara etärmen) 16a
y. 47b	y. (yara etkil) 16a
[= 1]	y. (yara ettim) 16a
yangı	[= 3]
y. 39a	yaraş-
[= 1]	y.-irmen (yaraşşirmen) 5b
yangıl-	y.-mak 5b
y.-dum 13a	y.-mış 21a
y.-mak 13a	y.-tı 9a
y.-urmen 13a	y.-tım 21a, 5b
[= 3]	y.-ur 9a
yangur → yamgur	y.-urmen 21a
y. 37a	[= 8]
[= 1]	yaraştır-
yanı-	y.-dum 19b
y.-rmen 18a	y.-gül 5b
[= 1]	[= 2]
yap-	yaraştır- → yaraştır-
y.- (eşikni yap) 8b	y. 19b
y.-armen 7b	y.-mak 19b
y.-armen (eşikni yaparmen) 8b	y.-urmen 19b
y.-hıl 7b	[= 3]
y.-tım 7b	yarat
y.-tım (eşikni yaptım) 8b	y. (yarat et) 4a
[= 6]	[= 1]
yaphıç	yarat-
y. 7b	y.-han 8b
[= 1]	y.-mak 8b
yapkut	[= 2]
y. (kabut yapkut) 47a	yargu
[= 1]	y. (yargu yarmak) 24b, 24b
yar-	[= 2]

yarguči

y. 45b

[= 1]

yargula-

y.-dım 16a

y.-rmen 16a

[= 2]

yarı

y. 33a, 35b

[= 2]

yarıḡ

y. 15b, 37a, 39a

y. (yarıḡ etärmen) 15b

[= 4]

yarıl-

y.-dum 5b

y.-gan 38a

y.-gıl 5b

y.-mak 5b

y.-urmen 5b

[= 5]

yarım

y. 38a

[= 1]

yarıt

y. (yarıt hava) 37a

[= 1]

yarlı

y. 22a, 49b

[= 2]

yarlıga-

y.-mak 35b

[= 1]

yarlılık

y. 22a

[= 1]

yaruh

y. +1 (köz yaruhi) 47b

[= 1]

yasman

y. 51b

[= 1]

yassılık

y. 38b

[= 1]

yastuk

y. 52b

[= 1]

yaş

y. 38b, 38b, 48b

[= 3]

yaşıl

y. 47a

[= 1]

yaşırı

y. 31b

[= 1]

yaşşır-

y. 3b

y.-dım 3b

y.-mak 3b

y.-umen 3b

[= 4]

yat

y. 50a

[= 1]

yat-

y.-kıl 16a

y.-tum 16a

y.-urmen 16a

[= 3]

yavoh

y. 32a	yekşanbe
[= 1]	y. 36b
yay	[= 1]
y. 37a	yel
[= 1]	y. 37a
yay-	[= 1]
y.-armen 12a	yelim
y.-dum 12a	y. 44b
y.-gül 12a	[= 1]
[= 3]	yemiş
yaz	y. 13b, 39b, 53a
y. 40a	[= 3]
[= 1]	yeng
yaz-	y. 51a
y.-armen 25b	[= 1]
[= 1]	yeng-
yazok	y.-düm 28b
y. 22a	y.-ärmen 28b
[= 1]	y.-gül 28b
yazuk → yazok	y.-mäk 28b
y. 7a	[= 4]
y. (yazuk aytmak) 35b	yengil-
y. (yazuk üçün yoyık	y.-mäk 28b
kötürmeklik) 35b	[= 1]
y. + tan (yazuktan peşman	yengül
bolmak) 35b	y. 31a
[= 4]	y. (yengül köngül bilä) 31a
yazukla-	[= 2]
y.-mış 7a	yer
[= 1]	y. 36a, 39b
yazuklu	y. (yer titrämäki) 27b
y. 50a, 50a	[= 3]
[= 2]	yet-
yegän	y.-är 32b
y. 52b	y.-är (küçüm yetär) 20b
[= 1]	y.-ärmen 15b, 3b

y.-kil 15b, 3b	y. 36a
y.-ti (küçüm yetti) 20b	y. + lar (yıllar sanı) 37a
y.-tim 15b, 3b	[= 2]
[= 9]	yıl-
yeti	y.-dı 8b
y. 36a	[= 1]
[= 1]	yıla-
yetmāk	y.-dum 14b
y. (yetmāk bilä) 32b	y.-gıl 14b
[= 1]	y.-mak 14b, 36b
yeyitlik	y.-rmen 14b
y. 38b	[= 5]
[= 1]	yıllan
yez	y. 54b
y. 42b	[= 1]
y. (yez taktası) 46a	yıltra-
[= 2]	y.-dı 17a
yeznä	y.-mak 17a
y. 49a	y.-r 17a
[= 1]	[= 3]
yı-	yıltrın
y.-dım 8b	y. 47a, 52b
y.-mış 38b	[= 2]
[= 2]	yıngırçak
yıhıl-	y. 52a
y. 6a	[= 1]
[= 1]	yırgak
yık-	y. 53a
y.-armen 8b	[= 1]
y.-tı 8b	yırt-
[= 2]	y.-armen 11a
yıkıl- → yıhıl-	y.-hıl 11a
y.-dum 6a	y.-mak 11a
y.-urmen 6a	y.-tum 11a
[= 2]	[= 4]
yıl	yıŝkıç

- y. 53b
[= 1]
- yıy-** → **yı-**
y.-armen 8b
[= 1]
- yikrar**
y. (yikrar berdi) 7b
y. (yikrar berdim) 7a
y. (yikrar bergil) 7b
y. (yikrar berürmen) 7a
[= 4]
- yilek**
y. 17b
[= 1]
- yilik** → **yilek**
y. 17b
[= 1]
- yogan**
y. 39a
[= 1]
- yogun**
y. (yogun ip) 44b
[= 1]
- yok**
y. 31b
y. (yok esä) 31b
[= 2]
- yoksul**
y. 49b
[= 1]
- yol**
y. 28b, 39b, 39b, 40a, 8a
y. + ga (yolga yür) 8a
y. + ga (yolga yürdüm) 7b
y. + ga (yolga yürürmen) 7b
[= 8]
- yoluḡ-**
y.-kıl 19b
y.-tum 19b
y.-urmen 19b
[= 3]
- yomdar-**
y.-dım 8b
y.-ımen 8b
[= 2]
- yomuk-**
y.-tı 8b
[= 1]
- yon**
y. 22a
[= 1]
- yova**
y. 54a
[= 1]
- yovaç**
y. 33a
[= 1]
- yovaşlık**
y. 15a
[= 1]
- yovurgan**
y. 43a, 52b
[= 2]
- yoyık**
y. (yazuk üçün yoyık
kötürmeklik) 35b
[= 1]
- yu-**
y. 16b
[= 1]
- yugurt**
y. 55b

[= 1]	y. 6a
yul-	y.-dum 6a
y.-armen 23a	[= 2]
y.-dum 23a	yuzzak
y.-gıl 23a	y. 6a
y.-mak 23a	[= 1]
[= 4]	yuzzakla-
yulaḥak	y.-rmen 6a
y. 45a	[= 1]
[= 1]	yügän
yulduz	y. 51b
y. 35b	[= 1]
[= 1]	yügänçi
yumşak → ımışak	y. 44a
y. 30b	[= 1]
[= 1]	yügür-
zung	y. 6a
y. 46a, 46a	y.-düm 6a
y. +1 (üğü zungı) 46a	y.-māk 6a
[= 3]	y.-ürmen 6a
yurt	[= 4]
y. 17a	yük
[= 1]	y. 14b, 44b
yuv- → yu-	y. (yük tüşürdüm) 9b
y.-armen 16b	y. (yük tüşürürmen) 9b
y.-dum 16b	[= 4]
[= 2]	yüklä-
yuvun-	y. 14b
y.-dum (men yuvundum) 5a	y.-düm 14b
y.-gul 5a	y.-rmen 14b
y.-ürmen 5a	[= 3]
[= 3]	yülü-
yuzak → yuzzak	y.-düm 23a
y. 50b	y.-gil 23a
[= 1]	y.-miş 37b
yuzakla- → yuzzakla-	y.-rmen 23a

- [= 4]
- yülüçi**
y. (sakal yülüçi) 43b
[= 1]
- yülügüç**
y. 23a
[= 1]
- yülüngüç**
y. 43b
[= 1]
- yüngül**
y. 35a, 39a
y. + lär 35a
[= 3]
- yür-** → **yürü-**
y.- (yolga yür) 8a
y.-düm (tengizdä yürdüm) 18b
y.-düm (yolga yürdüm) 7b
y.-gil (çövrä yürgil) 7a
y.-ürmen (yolga yürürmen) 7b
[= 5]
- yürü-**
y.-düm (artınça yürüdüm) 26a
y.-düm (çövrä yürüdüm) 7a
y.-gän (tengizdä yürügän) 18b
y.-gil (artınça yürügil) 26a
y.-gil (tengizdä yürügil) 18b
y.-rmen (artınça yürürmen) 26a
y.-rmen (çövrä yürürmen) 7a
y.-rmen (tengizdä yürürmen) 18b
[= 8]
- yüz-**
y.-düm 18b
y.-ärmen 18b
- y.-gän (yüzgän kişi) 18b
y.-gil 18b
[= 4]
- yüzüm**
y. 53b
y. (kuru yüzüm) 53b
[= 2]
- Z-**
- zafran**
z. 41b
[= 1]
- zangar**
z. (zancar) 42a
[= 1]
- zırnık**
z. 41a
[= 1]
- zincefr**
z. 42a
[= 1]
- zincil**
z. 53a
[= 1]
- ziyan** → **izan**
z. (ziyan etärmen) 19a
z. (ziyan etkil) 19a
z. (ziyan ettim) 19a
[= 3]
- zumrut**
z. 47a
[= 1]

Toplam kelime: 3201

Alt madde: 2878

Madde başı: 1611

4. SONUÇ

Çalışmamızda ortaya koyduğumuz üzere, Codex Cumanicus 1292-1295 yılları arasında Altın Ordu Devleti'ne bağlı Kırım Yarımadası'nda Cenevizli tüccarlar tarafından yazılmıştır. Elimizdeki tek nüsha ise bu orijinalin 1303 tarihinde istinsah edilmiş bir kopyasıdır.

Codex Cumanicus'taki dil malzemesi, Eski Kıpçakların dilini yansıttığı için çok değerlidir.

Çalışmamız, Türkolojinin günümüzde ulaştığı bu noktada Codex Cumanicus'ta birçok düzeltme yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Yaptığımız yeni okuma denemeleri, bu gerekliliğin bir göstergesidir.

Ayrıca çalışmamız Kırım'da konuşulan Kumancada bazı ağızlar ve bunlar arasında e/i ünlü değişimi gibi belirgin farklar olduğuna dikkat çekmektedir. Bunun dışında Kumanca'nın diğer Türk lehçelerinden (özellikle Eski Oğuzca) ve bazı dillerden etkilenmiş olduğu da, Latince-Farsça-Kumanca kelime listesi üzerinde yaptığımız incelemelerle açığa çıkmıştır.

Codex Cumanicus üzerine yapılacak diğer çalışmaların Kumanca başta olmak üzere diğer tarihi Türk lehçeleri üzerinde birçok bilgi edinmemize yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

5. KAYNAKLAR

a) Kitaplar

BANG, Willi (1980), **Berlindeki Macar Enstitüsünden Türkoloji Mektupları (1925-1934)**, Çev. Dr. Şinasi Tekin, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum.

BODROGLIGETI, András (1971), **The Persian Vocabulary of the Codex Cumanicus**, Budapest, Bibliotheca Orientalis Hungarica. XVI

CLAUSON, Sir Gerard (1972), **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**, Clarendon, Oxford.

ÇULHA, Tülay (2006), **Karaycanın Kısa Sözcükleri: Karayca-Türkçe Kısa Sözlük**, Dil ve Edebiyat Dizisi 6, İstanbul.

DRIMBA, Vladimir (1973), **Syntaxe comane**, Bukarest-Leiden.

DRIMBA, Vladimir (2000), **Codex Cumanicus: Édition diplomatique avec Fac-Similés**, Editura Enciclopedica, Bucarest.

DRÜLL, Dagmar (1980), **Der Codex Cumanicus: Entstehung und Bedeutung**, Klett-Cotta, Stuttgart.

DOERFER, Gerhard, TEZCAN, Semih (1980), **Wörterbuch des Chaladsch (Dialekt von Xarrab)**, Akadémiai Kiadó, Budapest.

ERDAL, Marcel (2004), **A Grammar of Old Turkic**, Leiden, Brill.

GRÖNBECH, Kaare (1992), **Kuman Lehçesi Sözlüğü. Codex Cumanicus'un Türkçe Sözlük Dizini**, çev. Kemal Aytaç, Kültür Bakanlığı, Ankara.

GRØNBECH, Kaare (1942), **Komanisches Wörterbuch, Türkischer Wortindex zum Codex Cumanicus**, Monumenta Linguarum Asiae Maioris, Edidit Kaare Grønbech, Subsidia Vol. 1, Kopenhagen.

İZBUDAK, Velet (1989), **El-İdrak Haşiyesi**, Türk Dil Kurumu Yayınları (2. Baskı), Ankara.

KUUN, Géza (1880), **Codex Cumanicus bibliothecae ad templum Divi Marci Venetiarum Prolegomenis notis et compluribus glossariis instruxit**, Budapest.

KUUN, Géza (1981), **Codex Cumanicus**, Edited by G. Kuun, with the **Prolegomena to the Codex Cumanicus by Louis Ligeti**, MTAK, Budapest.

LESSING, Ferdinand D. (1995), **Mongolian-English Dictionary**, The Mongolia Society, Bloomington.

MAHMÛD, Kâşgarlı (2005), **Dîvânü Lugâti't-Türk**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

MONCHI-ZADEH, Davoud (1969), **Das Persische im Codex Cumanicus**, Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Indoeuropaea Upsaliensia, Uppsala.

ÖZYETKİN, A. Melek (2001), **Ebu Hayyan, Kitabü'l-İdrak li Lisani'l-Etrak, Fiil: Tarihî-Karşılaştırmalı Bir Gramer ve Sözlük Denemesi**, KÖKSAV, Tengrim Türklük Bilgisi Araştırmaları Dizisi: 3, Ankara.

SPULER, Bertold (1968), **Die Mongolen in Iran: Politik, Verwaltung und Kultur der Ilchanzeit 1220-1350**, Berlin.

TEKİN, Talat (2004), **Makaleler II: Tarihi Türk Yazı Dilleri**, (Yay. Haz. Emine Yılmaz, Nurettin Demir), Öncü Kitap, Ankara.

TOPARLI, Recep, VURAL, Hanifi, KARAATLI, Recep (2007), **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü**, TDK Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

b) Makaleler

BANG, Willi (1911), "Beiträge zur Kritik des Codex Cumanicus", **Bulletin de l'Acad. R. de Belgique**, Brüssel, Nu. 1: 13-38.

BANG, Willi (1913), "Über die Herkunft des Codex Cumanicus", **Sitzungsberichte der Königlich-preußischen Akademie der Wissenschaften**, Sitzung der philos.-historischen Klasse v. 13. Februar 1913, Berlin: 244-245.

DANKOFF, Robert (2001), "Review: The King's Dictionary: The Rasûlid Hexaglot: Fourteenth Century Vocabularies in Arabic, Persian, Turkic, Greek, Armenian and Mongol by Tibor Halasi-Kun; Peter B. Golden; Louis Ligeti; Edmund Schütz", **Journal of the American Oriental Society**, Vol. 121, No. 3 (Jul. - Sep.): 514- 516.

DRIMBA, Vladimir (1978), "Miscellanea Cumanica (IX): Quelques récupérations", **Rocznik Orientalistyczny**, 40/1: 21-31.

GABAIN, Annemarie von (1959), "Die Sprache des Codex Cumanicus", **Philologiae Turcicae Fundamenta**, Tomus primus, Wiesbaden: 46-51.

GABAIN, Annemarie von (1964), "Die Komanische Literatur", **Philologiae Turcicae Fundamenta**, Tomus secundus, Wiesbaden: 243-251.

GALLOTTA, Aldo (1996), "Codex Cumanicus'un "Yeni" Bir Nüshası", **Uluslararası Türk Dil Kurultayı 1992**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 632, Ankara: 267-271.

GOLDEN, Peter B. (1992), "Codex Cumanicus", **Central Asian Monuments** (Ed. by H. B. Paksoy), ISIS Press, Istanbul.

GYÖRFFY, György (1942), "Autour du Codex Cumanicus", **Analecta orientalia memoriae Alexandri Csoma de Körös dicata**, Budapest: 110-137.

HUNFALVY, Paul (1881), "Der komanische oder Petrarca-Codex und die Kumanen", **Ungarische Revue**, Leipzig: 602-632.

JIREČEK, Constantin Josef (1890), "Einige Bemerkungen über die Überreste der Petschenegen und Kumanen sowie über die Völkerschaften der sogenannten Gagauzi und Sugurči im heutigen Bulgarien", **Sitzungsberichte der königlich-**

böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften, Klasse für Philosophie, Geschichte.
Jg. 1889: 3-30.

KHISAMOVA, V. (1999), "Research Problems of Codex Cumanicus in Foreign Investigations", **3. Uluslar Arası Türk Dil Kurultayı 1996**, Türk Dil Kurumu Yayınları: 678, Ankara: 549-552.

KOC AOĞLU, Timur (2003), "Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı é / i Meselesi", **Türk Kültürü**, S. 483-484, Temmuz-Ağustos, Ankara: 266-281.

MALOV, S. S. E. (1930), "K istorii i kritike Codex Cumanicus", **Bulletin de l'Academie des Sciences de l'URSS**, Classe des Humanités. O. O.: 347-375.

MÁNDOKY-KONGUR, I. (1979), "Macaristan'daki Kuman Dilinin Moğolca Unsurları", **XVI. Milletlerarası Altaistik Kongresi Bildirileri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara: 221-229.

POPPE, N. (1962), "Die mongolischen Lehnwörter im Komanischen", **Németh Armağanı**, Ankara: 331-340.

RADLOFF, Wilhelm (1885), "Zur Sprache der Komanen", **Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft**, Leipzig: 13-42.

RASOVSKIY, D. A. (1929), "K voprosu o proisxozdenii Codex Cumanicus", **Seminarium Kondakovianum III**, Prag: 193-214.

SALAVILLE, Sévérien (1911), "Un manuscrit chrétien en dialecte turc, le Codex Cumanicus", **Echos d'Orient**, Bd. 14, Jg. 1911: 278-286, 314.

SAMOYLOVİÇ, Aleksandr N. (1924), "K istorii i kritike Codex Cumanicus", **Doklady Rossiyskoy Akademii Nauk**, O. O.: 86-89.

SPINEL, Victor (2008), "The Cuman Bishopric—genesis and evolution", **The other Europe in the Middle Ages: Avars, Bulgars, Khazars, and Cumans** (Ed. Florin Curta, Roman Kovalev), Brill, Leiden: 413-456.

TAVKUL, Ufuk (2003), "Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesi", **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, 15, Bahar: 45-81

TEZA, Emilio (1891), "Gli inni e le preghiere in lingua cumana: revisione del codice veneziano", **Rendiconti della R. Accademia dei Lincei**, Classe di scienze morali, storiche e filologiche, Vol. VII, Roma: 586-596.

TEZA, Emilio (1891a), "Un' altra acchiata al "Codex Cumanicus", **Rendiconti della R. Accademia dei Lincei**, **Classe di scienze morali, storiche e filologiche**, Vol. VII, Roma: 315-327

THOMSEN, Kåre (1987), "Zur Sprache des mittelalterlichen Mongolischen", **UAJb**, Neue Folge, Band 7: 171-180.

VÁSÁRY, István (1987), "Bemerkungen zum uigurischen Schrifttum in der Goldenen Horde und bei den Timuriden", **UAJb**, Neue Folge, Band 7: 115-126.

VÁSÁRY, István (1988), "Orthodox Christian Cumans and Tatars of the Crimea in the 13th–14th centuries", **CAJ**, 32/3-4: 260-271.

6. ÖZGEÇMİŞ

1983'te İstanbul/Kadıköy'de doğdu. İlk öğrenimini Bahariye İlkokulu'nda, ortaokul ve lise öğrenimini İstanbul Erkek Lisesi'nde tamamladı. 2002-2004 yılları arasında Almanya Giessen'da Tiyatro Bilimi, 2004-2006 yılları arasında Frankfurt'ta Türkoloji ve Karşılaştırmalı Dil Bilimi bölümlerinde okudu. 2008'de Fatih Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu.